

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-וארבע של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, י"א באב התשנ"א (22 ביולי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת מורים מארצות-הברית

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אני בטוח שהם יחזרו לארצות-הברית כשגוררים טובים ונאמנים של מדינת ישראל, וכולם, הן היהודים והן הלא-יהודים בהם, יפיצו את דבר המדינה ואת דבר הציונות בכל רחבי ארצות-הברית.

היו ברוכים בביקורכם בכנסת ישראל.

חברי הכנסת, יש לנו הכבוד לארח היום ביציע המיוחד 48 מורים מארצות-הברית, המשתלמים בסמינריון על השואה. מורים אלה מנצלים את חופשת הקיץ להשתלמות בנושא "משואה לתקומה". הם סיירו במחנות ההשמדה בפולין, ועכשיו באו ארצה להמשך ההשתלמות.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

ולקבלתו), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 4 – אי-תשלום מזונות), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 6 – כפיית ציות), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 10 – הצמדת מזונות), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 7 – דיור חליף בפירוק דירה), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 11 – הרחקה), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 12 – הרחקה עד למתן גט), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 13 – מניעת עיכוב נישואין), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 14 – הבטחת ביקור הילדים), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 15 – מוזונות), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 16 – הוצאה לפועל בעניין מזונות), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 17 – קבלת זרע במרמה), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק-ייסוד: הממשלה (תיקון – תפקידו של סגן שר), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת חגי מירום: הצעת חוק

הצעת חוק הספורט (תיקון), התשנ"א – 1991, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 32), התשנ"א – 1991, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (תיקון מס' 5), התשנ"א – 1991.

לדיון מוקדם: הצעת חוק הלוואות לדיון (תיקון – הסרת הקפאה), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת יעקב שמאי: הצעת חוק רישום שיכונים ציבוריים (הוראת שעה) (תיקון – אישור שיכון ציבורי), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת אברהם כורג: הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון) (החלטה על שבייתה), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו: הצעת חוק שמירת ביטחונן הסוציאלי של העצמאי, התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת גדליה גל: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 2 – הימנעות מהופעה לדיון), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי כנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 33 – קיצור המועד לכפייה למתן גט ולקבלתו), התשנ"א – 1991, מאת חבר הכנסת ד' ליבאי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מס' 34 – הסמכות לכפייה למתן גט

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הצעות סיעות המערך וסיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה —

הכנסת ת' גז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע; הצעת חוק הדיור (בנייה ציבורית), התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ת' גז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע; הצעת חוק הבזק (תיקון — הסדר של כעלי זיכיון כהפקות לא-מקומיות), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת א' פורז וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק התכנון והבנייה (התליית הוראות המגבילות בנייה למגורים), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל קליינר; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מכסת רישיונות להפעלת מוניות לעולים), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל קליינר; הצעת חוקי יסוד: השיטה (תיקון — סייג לכג"ץ), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק לשוויון בתשלומי קצבת משפחה מהביטוח הלאומי, התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ת' גז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע; הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושויוק) (תיקון — השר המוסמך), התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ג' גל וא' רובינשטיין.

עוד הונחו על שולחן הכנסת: הצעה לתיקון סעיף 36 לתקנון הכנסת; ומסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים: 1. תקיפה נגד פיצול אל-חסיני; 2. פארק החולות בדרומה של אשדוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שכר מינימום (תיקון — פרמיות), התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ת' גז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע; הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (תיקון — מתן חיסונים חינם), התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ת' גז'נסקי, ה' מחאמיד ומ' נפאע; הצעת חוק חיסכון ציבורי (פרסום ברכות ושליחתן), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל בר-זהר; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון — מלוות עירוניים), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת ר' אדרי וקבוצת חברי הכנסת: הצעת חוק קצבאות מינימום, התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ב' בן-אליעזר וא' בן-מנחם; הצעת חוק העונשין (תיקון — זילות נושאי משרה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון — פגישת עורך-דין), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק הנוטריונים (תיקון — עולה חדש), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק המקרקעין (תיקון — רישום בפנקסי חברות משכונות), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון — ביטול תעריפי מינימום), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק לתיקון פקודת הנויקין (הפסקת שירות ציבורי), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק גלי צה"ל, התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל חריש; הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה של המדינה, התשנ"א — 1991, מאת חברי

ג. הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בתחום קליטת העולים, האבטלה והקיפאון המדיני;

הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל אוזלת-ידה בתחום המדיני ובתחום קליטת העלייה

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אי-אפשר שלא להיזכר היום בגורלו של יעקב אבינו: "שלחני" — הוא מתחנן וגאבק — "כי עלה השחר". הוא נפגע במאבק זה, אך הוא גם שומע את הקול: "לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל". ישראל נמצאת עתה לפנות בוקר כזה, אך את מצוקותיה לא יפתור הזמן, לא הזמן ולא האמריקנים, רק היא תוכל לעצמה.

לזמן אק התחייבויות כלפינו. יש נביאי זעם ומזן המבטיחים לנו כי מאת השנים הבאות תהייה דומות למאת השנים שחלפו, אבל הם טעו לגבי זמנים קצרים יותר. לא רק מאת השנים הבאות, אפילו העשור הבא לוט בערפל, שהרי אפשרי שבעשור זה ייתוספו עוד מיליון פלשתינים על כמעט 3 מיליון לא-יהודים המצויים בין הירדן לבין הים, והמחנה הלאומי יכנה לנו בית דול-לאומי. הרי ייתכן שבהעדר שלום ייתוספו בעשור הבא עוד טילים וייכנסו עוד משגרים, שיוצבו במרחקים גדולים יותר, וייווצרו עוד ראשי חץ בלתי קונבנציונליים כדי לאיים על ישראל. הרי ייתכן שבעשור הבא, אם ישראל תואשם בסירוב לשלום, יגדל בידודה הכלכלי, ההשקעות תסרבנה לכוא, החרם יגבר, ההוצאות הכיסוניות יעלו עוד יותר.

ארצות-הברית לא תהיה מאושרת מהתפתחות זו, אבל היא גם יכולה להתקיים בלעדיו. ואם ישראל תעדיף להסתכן בהפיכתה למדינה דול-לאומית, שתהא שקועה בדריעמות עם

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בתחום קליטת העולים, האבטלה והקיפאון המדיני; וכן הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל אוזלת-ידה בתחום המדיני ובתחום קליטת העלייה.

לפני שניגש לדיון, אני רוצה לחזור על ההודעה שמסרת ביום רביעי שעבר, לאחר התייעצות של חברי נשיאות הכנסת, שאנחנו נקפיד עכשיו על הזמנים הקפדה יתירה. חצי דקה לאחר תום הזמן אנחנו נסגור את המיקרופונים. זו היתה החלטה כללית. היום נקפיד על כך במיוחד, כי סדר-היום הצפוי היום ייגמר אחרי חצות, וכך גם מחר ומחרתיים. אם לא נקפיד, נגמור עם אור הבוקר; הראשונים יקבלו הרכה זמן לרשות היבור, והאחרונים לא יגיעו לרשות היבור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, האם ההקפדה הזאת תהיה גם לגבי שרים?

היו"ר ד' שילנסקי:

גם לגבי שרים, לגבי כולם.

יפתחו בהצעות האי-אמון חבר הכנסת שמעון פרס, ואחרי חברת הכנסת שולמית אלוני. חבר הכנסת שמעון פרס, בבקשה.

אך גם עם כוש ועם בייקר הגענו לנקודה שאין ממנה חזרה, ואנו, באופוזיציה, אומרים לממשלה: קדמי את השלום או לכי לשלום. אנו אומרים לה: השיבי בחיוב על ההצעות שאת עצמך ביקשת ובייקר הביא אותן. וגם אם יאימו שלוש המפלגות הימניות לעזוב, אנחנו יודעים שזה איום שווא והאיומים יפוצו כמון בפני הרוח. אנו, באופוזיציה, נצביע בעד תהליך השלום, גם אם נישאר מחוץ לממשלה.

אין אנו אומרים זאת כדעה זחוחה. אנו יודעים שגם משא-ומתן ישיר אינו מקל את כובד הבעיות. ודאי שהערבים יבקשו שנחזיר את כל השטחים, גם את יהודה ושומרון, גם את רמת-הגולן, ומי שמתנגד להחזיר שעל אחד לא יוכל למנוע את הדיון בהחזרת כל השטחים. אך גם מי שאינו מוכן לספח 2 מיליוני פלשתינים אינו מוכן לוותר על העומק האסטרטגי של ישראל. ידונו ככול, וככול נדאג לענייני הביטחון, אלא שעומק אסטרטגי אינו זהה לעומק אדמיניסטרטיבי. עומק אסטרטגי אפשר להשיג גם בפירוז, כאשר שליטה על עם אחר מחייבת עימות.

הממשלה הזאת מכהנת כשנה. זו שנה שבזכו בה הזדמנויות למככר, זו שנה שבה מושלת מדיניות העומדת בניגוד לדעת רוב העם. אפילו בכנסת הזאת לא כל תומכי הממשלה תומכים במדיניות שלה.

חברי הכנסת, אנו בנקודת מפנה. הגיעה השעה שהממשלה תשנה את מדיניותה או תפנה את מקומה.

אדוני יושב-ראש הכנסת, היות שהממשלה טרם השיבה, אנחנו מוותרים היום על ההצבעה בהצעה הזאת. ניתן לממשלה להחליט. אם היא תחליט בחיוב, נצביע לה אמון; אם תחליט בשלילה, נחזור להצעת האי-אמון.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

חגי מירום (המערך):

מה לא בסדר?

אלי דיין (המערך):

— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

חגי מירום (המערך):

עוזי לנדאו, אנחנו חשבנו שתצטרף — — —

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מזמין את חברת הכנסת שולמית אלון.

דן תיכון (הליכוד):

מי הכניס את הנוהג הזה החדש?

הי"ר ד' שילנסקי:

קודם כול נשמע את חברת הכנסת שולמית אלון, ובינתיים אחשוב על הפרוצדורה. יש לחברת הכנסת שולמית אלון עשר דקות. אנחנו נשמע אותה, ויחד עם זאת אני אחשוב.

הפלשתינים ועם הערבים, ארצות-הברית עלולה לבחור נושאים אחרים לענות בהם.

על ישראל ולא על ארצות-הברית לבחור. עליה לבחור בין ישראל מספחת 2 מיליוני פלשתינים לבין ישראל מטפחת יחסים מדיניים עם 200 מיליון ערבים, כי שני הדברים ביחד לא ייתכנו. סיפוח השטחים יביא להנצחת הסכסוך, ייצור סכנה של פירוקה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. סיפוח השלום יאפשר לנו לבנות ישראל גדולה — גדולה מבחינה מוסרית ומדינית, גדולה מבחינה מדעית וביטחונית. גם אם נספח את כל השטחים לא תהיה ארץ-ישראל שלמה, היא תישאר חצויה מבפנים על-ידי הרכב האוכלוסייה שלה. בין ישראל שלמה באורח מדומה לבין ישראל גדולה באמת מונחת היום הברירה, על סיכונים וסיכוייה.

כי בעולם מתחוללות תמורות גדולות, רובן לטובת ישראל, אך בישראל יושבת ממשלה פסיבית המחמיצה אותן כזו אחר זו. הנה ברית-המועצות פתחה את שערי העלייה לרווחה, אך ממשלת ישראל לא ידעה לפתוח את שערי הקליטה. הנה אירופה מציעה, בכוא תהליך השלום, לפתוח בפני ישראל את המרחב הכלכלי שלה כתנאי אפ"א, אך ממשלת ישראל ויתרה על המושב ליד הגה התהליך ותמרנה עצמה לתחנה אחרונה שבו.

יגאל הורביץ (הליכוד):

למה אתה — — —

שמעון פרס (המערך):

ארצות-הברית החליטה לספק את התפאורה הנוהגית שממשלת שמיר ביקשה, את האבזורים המתאימים, את השותפים המתאימים: ועידה בין-לאומית, פותחת ולא כופה, כפי שהצענו בעבר: שותפים — פלשתינים, ירדנים, טורים, ומאוחר יותר סעודים, אך הבטיחה גם משא-ומתן ישיר. כל זה איננו חוסך את הצורך לחת תשובות לבייקר, אותן תשובות שנשכחו מאתנו.

אחדות ממדינות ערב מוכנות לוותר על החרם הכלכלי נגד ישראל ונוצר סיכוי לפתח מרחב כלכלי נוסף, סיכוי ליצור רבבות מקומות עבודה לצעירים ולעולים. אך בישראל יושבת ממשלה נכונה מול הסיכויים שנוצרו בחוץ, ומשותקת לגבי הצרכים הקיימים בבית.

הלוא יכולנו, בלי בוש ובלי בייקר, לשפר את תהליכי הדמוקרטיה בישראל ולהעלות את קרנה בעיני העם והנוער. יכולנו לבחור בשיטה שבה ייבחר ראש הממשלה בבחירות אישיות וכלליות, ולא בסחר-מכר קואליציוני משפיל. יכולנו לקבוע שחברי הכנסת ייבחרו במחוזות המדינה ולא במרכזי המפלגות. אבל הליכוד מעדיף את שלטון מפלגתו על פני רצון העם.

הרי יכולנו, בלי בוש ובלי בייקר, לעסוק בקליטת העלייה, אך הממשלה העדיפה להפקיר את הקליטה בידי השוק, ואת ההתנתחויות — בידי הקצבים, ובמקום לגייס את העם לקליטה היא השאירה את העולים ללא כתובת, את הצעירים ללא תעסוקה, את העיריות המטפלות בהם ללא תקציב.

הרי יכולנו, בלי בייקר ובלי בוש, לקדם את הכלכלה שלנו בימי בוא העולים ועליית הדולרים, אבל במקום זה השרים רבים ביניהם, השקעות אין, האבטלה גדלה, האינפלציה פערה את פיה, מאזן התשלומים הורע, בצפון אבטלה, בדרום כיסו הקרוונים את עין הארץ, ובשטחים בונים כבישים ללא דרך.

קריאות:

— — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

תנו לו לחשוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אבקש מכולם להירגע.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה זאת, הצעה לסדר-היום?

דן תיכון (הליכוד):

זו הצעה לאי-סדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, אודה לך אם תשב. אבקש מכולם שקט.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו איננו מצטרפים ל"כן ולא" של המערך. אנחנו לא מגישים אי-אמון של מפלגת העבודה.

עמנואל יוסמן (המערך):

למה את לא מתרכזת בעיקר?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמרתי שאנחנו לא מצטרפים אליכם.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בריזהר, אני מבקש לאפשר לחברת הכנסת שולמית אלוני להשמיע את דבריה.

מיכאל בריזהר (המערך):

תמיד את עושה אותן שטויות.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אפשר לבקש מכולם להירגע? חבר הכנסת יוסי שריד, אתה לא רוצה לשמוע את חברת הכנסת אלוני? אם אתה תשתוק וחברך רן כהן ישתוק, אפשר יהיה לשמוע את חברת הכנסת אלוני.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, דווקא אתה לא רוצה לשמוע את חברת הכנסת שולמית אלוני? חבר הכנסת אלי דיין, קודם התרגות ועכשיו אתה מחייך. זה בסדר. חבר הכנסת רן כהן, אם אתה לא תדבר כולם ישתקו. תראה, איזה פלא. בבקשה, חברת הכנסת אלוני, את יכולה להמשיך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני עדיין לא יכולה. הפעלת את השעון אבל אני לא יכולה לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל בריזהר, חבר הכנסת מיכאל בריזהר, אחרי שכולם נרגעו, אתה מתחיל את הסערה מחדש. עכשיו שקט מוחלט, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רבותי חברי הכנסת, אנחנו איננו סבורים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה. חברת הכנסת שרה דורון. חבר הכנסת יגאל הורביץ. מה אתה כל כך מתרגש? חבר הכנסת הורביץ, יש לי רשם שאתה מתרגש מאוד. זה לא טוב. אוה, עכשיו נרגעת. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת להחזיר לי את הזמן.

חברי, חברי הכנסת, אנחנו איננו חושבים שאפשר להביע אמון בממשלה זו. אני רוצה להזכיר לחברי בליכוד, שמי שהיה ראש הליכוד והביא את המפלגה הזאת לשלטון, מר מנחם בגין, שמע תמיד את משק כנפי ההיסטוריה, לעתים גם כשאלה היו ברוויז מים. אבל חוש היסטורי אמיתי — היה לו.

היום, כאשר כל הדיט שומע וחש כי מצויים אנו בפתח תקופה חדשה, גם כאשר חירש, שוטה וקטן מבינים שהעלייה הגדולה מחד גיסא והתרחקות ארצות ערב להכיר בישראל ולשבת אתה לשלוחן הדיונים מאידך גיסא הן למעשה התגשמות מאוריים של שלושה דורות של ציונות, הן התגשמות של הדברים שחזונו ואמרנו אותם כאן, אנחנו והראשונים אשר באו לבית הזה, היום, כמה חבל, נפלה בגורלנו ממשלה שהיא אטומה, שהיא שומעת את עצמה, היא רואה את עצמה ושומעת ומקשיבה בייחוד לרעות הקדומות ולכוחות אחוזי התזוית של המשיחיות המתפשטת.

חכמינו אמרו, שכאשר פני הדור כפני הכלב, הדעה חסרה. הנה, במקום להנהיג אותנו באומץ לב לשלום — וזכרו שלפני הסכמי קמפ-דייוויד, אילו היה משאל עם, היה הרוב מצביע נגד, אבל אז היתה הנהגה שהחליטה — במקום להוביל אותנו לשלום, לרווחה, לכנייה, לעבודה ולא יכיות חיים — וזה לא לוקסוס וזה לא אנטר-פטריוטי — במקום איכות חיים הוגנת, פיתוח תרבות ישראל במקום הגטו, פתיחות לעולם כולו, מה קורה לנו? פני הדור, הנהגת הדור היא כפני אותו כלב. נדמה שהוא רץ לפני אדוניו ומוביל אותו, אבל לא, הכלב תמיד מסתכל לאחור מה האדון רוצה. ולמרבה הצער, הממשלה הזאת כל הזמן מסתכלת לאחור, על הגאולות, על הגנדים, על יובל נאמן, על "גוש אמונים", ועל מתנחלים דרופים ואדמה, ואדמה ואדמה, כאילו חסרה לנו אדמה, במקום לתפוס יוזמה, לגלות אומץ, לזכור את הימים הגדולים שאנחנו מצויים בהם.

חברי הכנסת, היום מסתובבת פה ססמה והעיתונות מלאה זה שבוע ימים: לא גולן תמורת שלום — א. זה תנאי, ואתם דיברתם על משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים: ב. לא גולן תמורת שלום, פירוש הדבר גולן הוא מלחמה. כי אתם לא מדברים על קונדומיניום, אתם לא מדברים על משא-ומתן, אתם לא מדברים על חכירה, אתם לא מדברים על פירוז. או גולן או שלום, זו היתה הססמה. והמחיר, איזו מלחמה? לאיזו מלחמה אנחנו מוכנים, מהי התמורה שלה אנחנו מוכנים תמורת הגולן?

אנחנו שכחנו את חוכמת מלחמת לבנון? מה אמרו לנו: 40 קילומטר, 72 שעות, כ-100 הרוגים. מה קרה? 650 הרוגים, אלפי פצועים. עוררו נגדנו את השיעים, הקימו את ה"חיזבאללה". אני שואלת: אותם שטחים, אותן התנחלויות שעליהן הכריז עכשיו בשמכם אריק שרון, אינן נגף? עוד ועוד ועוד. כמה עוני, כמה מצוקה, כמה שכול וכישלון ובריחה מהארץ אתם מוכנים לשלם בשביל העוד ועוד ועוד. אין מקום באזורי ישראל? ואתם נהגים כאילו אחרי היום אין מחר ואחרי

כדאי שנזכור, עם מצרים יש לנו שלום, הוא לא מוכרח לנצח. מצרים עומדת היום בראש הליגה הערבית, מצרים שותפה פעילה מאוד לתהליך השלום באזורנו. התנעורת שלנו מהאפשרות לשבת ולדון על שלום לא תבטיח לנו אותה סבלנות שגילחה מצרים במלחמת לבנון.

יש לנו הזדמנות לשבת עם סוריה, אתם קראתם אותה למשא־ומתן ללא תנאים מוקדמים. מדוע שמים תנאים? תבדקו אותה, ממה אתם חוששים? אמרו כן, האם להעמיד את הכול על נציג של האו"ם שיהיה חירש ואילם? מה אכפת לנו. מדוע הפורמליות הזו ולא גדלות־נפש, כאשר מתגלגלת לידנו הזכות הגדולה ביותר שהיתה לאיזה דור מאז ראשית הציונות להתחיל ולהיות חלק מהאזור?

מה זה, היום פתאום אנחנו מזולזלים כאפשרות של ביטול החרם הערבי עלינו? הרי זוהי הכרה בנו, ואמרנו שאין מכירים בנו. זוהי אפשרות לפתיחה חדשה לכלכלה נוספת. פתאום זה נעשה לא חשוב?

עירק הובסה. זו הזדמנות לבנות את השלום.

אני לא מדברת על הדמוגרפיה. אני חוששת ממספר הפלשתינים שישנם, מפני שאנחנו חייבים לעשות אתם שלום, כי צריך להיות פירוז.

תרשו לי להזכיר, חברי הכנסת, שאותה החלטה 242, שמדינת ישראל קיבלה והיא כלולה גם בהסכמי קמפ־דייוויד, מדברת לא רק על שטחים תמורת שלום, היא גם מדברת על הבטחת גבולות בטוחים, היא גם מדברת על ביטחון לכל עמי האזור, היא גם מדברת על ערכויות ביטחון לכל עמי האזור. ממה אנחנו חוששים? אתם לא רוצים לנסוע לבקר בדמשק? אתם לא רוצים לפתח כלכלה עם ארצות ערב, עם כל העלייה הגדולה שהגיעה אלינו?

אני מציעה לציבור בארץ להתייצב נגד הציבור שמדבר על ההתפשטות, על האירדנטזים. יש לנו מדינת ישראל, ויש בה מספיק שטחים לקלוט עוד מיליוני יהודים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת שולמית אלוני, עלייך לסיים כבר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסיימת, יש לי משפט אחרון. יש לי גם הזמן של הסיעה שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר גמור.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — עם פיתוח, עם הרחבת הגבולות שלנו מבחינה כלכלית, מבחינת היחסים הבינ־לאומיים, ואין לצבא הגדול שלנו סיבה לחשוש ממדינה פלשתינית לידנו, עם ירדן או בלי ירדן, ובלבד שלא נשלט בהם ונרדה בהם, ובלבד שלא נחמוד את של אחרים, שהרי אי־אפשר לבנות את חיינו על כל דאליים גבר, משום שהיום אנחנו דאליים, ולא על הנורמה שלך־לי ושלי־שלי.

הבטחה לאברהם מלפני ארבעת אלפים שנה אינה נותנת צידוק להפקיר היום את הדור, לפגוע בזכויות של אחרים ולהתכונן למלחמה. חשוב שהציבור במדינת ישראל יזכור ויתנער מהמיתוס שכל מלחמה נותנת לנו סיכוי וכל שלום יש בו סיכון. הסיכוי הגדול ביותר שיש לנו כאזרחים, כיהודים, כקולטי עלייה, כמגשימי הציונות, הוא בבניית שלום באזורנו,

מחר אין מחרתיים. אם מחר היום, משמע שאין אחרי זה מחרתיים. שהרי מי שמאמין בעתיד יכול להתאפק.

שרון קרא תיגר על כל העולם. 65% מהאדמות כבר הפקענו. יש שם אנשים עקורים. את אדמתם לקחנו. הם ישלימו עם זה? כמה עוד? כמה עוד? זה לא בתחום מדינת ישראל.

רבתי, אם לא יהיה שלום, תהיה מלחמה. צריך לצאת מהבוקה־מבוקה־ומבולקה שאנחנו נמצאים בה ולהתחיל לדבר ברור ולהשתחרר מהמיתוסים ומהדעות הקדומות.

אתמול הכרוחם אבל גדול, ממלכתי, על בית־ראשון ועל בית־שני. אבל אנחנו דואגים לבית־השלישי, ואני לא רוצה להגיד אל תבכו למת, בכו בכה להולך.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מי זה "הכרוחם"?

אברהם רביץ (דגל התורה):

מי הכריז אתמול, צריך להבהיר לה את ההיסטוריה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מניח שהיתה פליטת־פה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כל מה שרציתי לומר הוא, שיש איזה חוסר פרופורציה. אני מתקנת את עצמי. האבל, הכאב והזיכרון הם של כולנו, אבל יש חוסר פרופורציה בין מה שהיה לפני אלפיים שנה לבין הדאגה לציבור שחי פה היום ולהתרחשויות שישנן כאן היום.

אברהם רביץ (דגל התורה):

בזכות הזיכרון אנחנו נמצאים פה, בזכות הזיכרון הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא בזכות הזיכרון הזה. בזכות הציונות אתה פה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

הציונות — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת רן כהן, יש לנו כלל. אם המפריע הוא מאותה סיעה, אנחנו מורידים מהזמן. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אי־אפשר שאנחנו נשקע תמיד במה שהיה לפני אלפיים שנה ובמה שיהיה בצבצ נצחים, ונפקיר את הדור הזה, שידע מלחמה אחר מלחמה, כימים שיש הזדמנות גדולה לשלום.

הממשלה הזאת חיה כמושגים של ראשית המאה הזאת, כמושגים של אירדנטזים, שעה שהעולם הולך לא לפצצות חכמות אלא לכלכלה מתוחכמת. נראה כאילו — ותסלחו לי על הדימוי, ששוב יקפיץ אתכם — שמיר ושרון נשאר האנשים האחרונים בעולם שעדיין מאמינים במיתוס הנפסד של "הפרוטוקולים של זקני ציון", שהיהודים יכולים לתמנן את כל העולם ולהגן עליהם.

אי־פא"ק עובד כהתאם לחוק, הוא לא יוכל לתמנן את הקונגרס האמריקני, את הסנט האמריקני ואת הממשל האמריקני על־פי כל קפריזי שלנו. אנחנו חייבים להבין שהם פועלים מכוח חוק, ושבעולם הנוכחי הזה אי־אפשר לצאת בהבטחה שניתנה לאברהם אבינו לפני ארבעת אלפים שנה ולא מומשה מעולם, כדי לכבוש עוד ועוד, על־מנת שהעדרים של אריק שרון ישתו ממימי הפרת ושדותיו יושקו במי הנילוס.

אלה שמתעלמים מההישגים של מדיניות החוץ הישראלית מנסים לטעון כי מדיניותה של ישראל לא תוכל לקדם את תהליך השלום. המציאות היא, שגם בנושא זה הנבואות השחורות פשוט מתבדות אחת לאחת. עובדה היא שאנו רואים היום שגם נחישותה של ממשלת ישראל ועמידתה על עקרונותיה זוכות להערכה בעולם, גם באירופה ובמדינות אחרות בעולם. עובדה היא שנציגי הקהילה האירופית מתקרבים לעמדות ישראל ולא מתרחקים מהן. אם מיהו טוען שלאחרונה יש הגמשה בעמדות הערביות בכלל, ובעמדה הסורית במיוחד, צריך להודות גם שהעובדה שיש הגמשה כזאת נובעת, בראש ובראשונה, מנחישות עמידתה של הממשלה על עקרונותיה הצודקים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שם יש גמישות ופה יש נחישות.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני יכול לומר היום לכנסת, שאין לי כל ספק שההסכמה של סוריה למשאומתן ישיר עם ישראל היא מהלך מהפכני, זה צעד שלא ידענו כמיהו בעבר וזה ניצחון גדול למדיניותה של ישראל, שחוזרת ואומרת: אנחנו מוכנים לנהל משאומתן ישיר לשלום, פנים אל פנים, לא ועידה בין-לאומית, לא מפגשים קבוצתיים אלא משאומתן ישיר.

חגי מירום (המערך):

האם צפויה מהפכה גם בממשלת ישראל?

שר המשטרה ר' מילוא:

שמעתי את דבריו של חבר הכנסת שמעון פרס ואני מוכרח לומר, לבי לבי על חבר הכנסת שמעון פרס ועל חבריו. הרי אתם יכולתם היום להיות שותפים לפריצת דרך בתהליך השלום. אני אומר את זה כאן במלוא האחריות: אנחנו עדים היום לפריצת דרך. במקום להיות שותפים לזה, אתם מתעקשים והתעקשתם להוכיח שוב שגם בהשגת שלום — רק הליכוד יכול. כאשר אנחנו עומדים היום על סף פריצת דרך בתהליך השלום, כאשר השלום השני בין ישראל לבין מדינות ערביות מתקרב ובא, אתם נמצאים בחוץ והליכוד הוא שיקדם את תהליך השלום והוא גם שיביא את השלום. אני חוזר ואומר: ההסכמה של סוריה למשאומתן ישיר היא צעד בעל חשיבות עליונה.

חגי מירום (המערך):

מה עם ההסכמה של ישראל?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, תאפשרו לשר לדבר. חבר הכנסת מירום, אתה מדבר בשם השלום, תאפשרו לשר לסכם את הרעיון.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת מירום, אתה רואה עצמך שיין למחנה של האינטלקט בישראל, השמאל בישראל. לשאני אומר מעל במה זו, שההסכמה של סוריה למשאומתן ישיר היא צעד מהפכני, כשאני אומר שאנחנו עומדים על סף פריצת דרך לשלום, אתה לא מבין בעצמך את התשובה על השאלה שלך? אתה לא מבין בעצמך שהתשובה היא שאנחנו נלך למשאומתן ישיר עם סוריה? שאנחנו נפרוץ את הדרך בתהליך השלום הזה. שהוא כל כך חשוב לנו? אם אמרתי קודם לכן שאתם תעמדו בחוץ כשאנחנו נשיג את השלום, אני לא חושב שיכולתי להגיד בנושא הזה דברים ברורים יותר.

עם יחסים כלכליים-תרבותיים עם העולם כולו. ואל נקבל את התזה, שכל העולם נגדנו. לא נכון. גם האו"ם, גם אירופה, גם ארצות-הברית, כולם עומדים על העיקרון של הבטחת ביטחונה של מדינת ישראל וגבולותיה, של הבטחת פירוז, וברגע שהדבר הזה יהיה, תהיה כאן גם כלכלה, גם התפתחות, גם הרחבה, ויש סיכוי שנצליח באלה, אם תפזלו פחות לעבר הרבי מלובכין, שהבטיח את המשתי, ולאחוזי התווית בשטחים החשובים שאנחנו נצח את כולם, כי תבוא מלחמת גוג ומגוג והשם ייתן לנו כל שנרצה, כי גם השם עוזר רק למי שעוזר לעצמו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אילו אמרת לי מראש שיש לך זמן הסיעה, לא הייתי מאותת לך. תמיד כדאי להגיד מראש.

חברת הכנסת שולמית אלוני, רק את המשפט האחרון לא אמרת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמרתי זאת בהתחלה, שאנחנו מציעים אי-אמון לממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהתחלה אמרת, נכון. זה בסדר. אדוני השר רוני מילוא, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כשנה ניבאו רואי-השחורות לממשלה הזאת כמעט את כל הדברים הנוראים האפשריים שיקרו למדינת ישראל, לכולנו, לאחר שהיא תקום. רואי-השחורות ניבאו שמדיניות הממשלה תפגע בעלייה. רואי-השחורות ניבאו שמדיניות הממשלה תפגע בקבלת סיוע לקליטת העלייה. רואי-השחורות ניבאו שמדיניות הממשלה תפגע בהשקעות בישראל, תפגע ביחסיה עם מדינות שונות בעולם, שתהיה כאן בעיה של דיור לעולים, שתהיה לנו בעיה בין-לאומית, ושבשום תנאי לא נתקדם לקראת שלום עם ממשלה ימנית-קיצונית, כפי שהיא תוארה אז. אינני רוצה להשתמש בכיטויים חריפים יותר שנאמרו כבר אז.

המציאות טופחת על פניהם של כל אלה שתיארו את הדברים האלה. בשנה האחרונה חלו תמורות חיוביות במעמדה הבין-לאומי של ישראל. ראשי מדינות קשובים היום, הרבה יותר מבעבר, לדבריה של ישראל, ויעידו על כך המפגשים המדיניים התכופים שבהם מעורבים גם ראש הממשלה, גם שר החוץ וגם שרים אחרים, והשינוי החיובי ניכר גם באירופה וגם ביחס של ארצות-הברית על רקע תהליך השלום שאנחנו נמצאים בעיצומו, שלא לדבר על כך שיש לנו היום יחסים דיפלומטיים חדשים עם מדינות מזרח-אירופה, ויש גם פתיחת דרך חדשה עם מדינות העולם השלישי.

מלחמת המפרץ הבהירה בצורה חדה את הבעייתיות של הסכסוך הישראלי-הערבי ואת השנאה כלפי ישראל מצד גורמים קיצוניים כסדאם חוסיין, אש"ף ודומיהם.

עמדת ישראל מוכנת היום בעולם כולו הרבה יותר מאשר בעבר. כמה אירועים מדיניים קרו השנה, המעידים על הפיתוח הדינמי של קשרי החוץ. היה זה ביקור ראשון בארץ של שר החוץ של ברית-המועצות, חודשו היחסים עם ברית-המועצות ברמה של קונסוליות כלליות, ביקור בארץ נשיא פולין וראש ממשלת בולגריה, נפתחו שגרירויות בצ'כוסלובקיה ובבולגריה, חודשו יחסים דיפלומטיים עם מדינות באפריקה, ועוד הוד נטויה בהתפתחות הבין-לאומית.

דוגמתו מאז שנות ה-50. הממשלה התארגנה במהירות רבה, תוך מאמץ משותף של כל המשרדים, והפעילה ופועלת כדי לספק את שני הדברים העיקריים הדרושים לקליטה: דיור ותעסוקה.

בשטח הדיור יורו אף אלה שהם מהמתנגדים החריפים ביותר לממשלה, שבמהירות רבה אכן הושגו פתרונות דיור קבועים וארעיים לעולים שמגיעים. מבקרים היום את הממשלה בכל מיני ביקורות, על כך שהכנייה מהירה מדי ועל כך שהיא נפרסת במקומות כאלה ואחרים, אבל העובדה היא שבניגוד לתחזיות הקדורות, אין היום מצב שבו העולים שמגיעים לא ניתן לספק להם פתרונות דיור. זו המציאות.

גם בנושא התעסוקה, אף שיש לנו קושי גדול, יורו כל אלה שמכירים את העובדות שעד היום נקלטו למעלה מ-30,000 עולים חדשים בתעשייה. היום יש תנופה כלכלית של יצירת מקומות עבודה, יש היום פרויקטים תעשייתיים חדשים בתהליכי הקמה, והיום, כ-50% מבין העולים שהגיעו עד סוף 1990 כבר נמצאים במצב של תעסוקה מלאה לאחד מבני המשפחה לפחות.

יש בעיות. לא ננסה להסתיר זאת. כדי ליצור מקומות עבודה יש צורך בצמיחה כלכלית ממושכת, בהקמת מפעלים וביצירת מקומות תעסוקה בהיקף גדול. זה לא מבצע של אינסטנט, של הבטחות — הכלפה ונוצרים מפעלים ונוצרים מקומות עבודה. אלה תהליכים ממושכים שכרוכים בהשקעת מאמץ רב, בהשקעת הון, וכאשר פועלים בדרך הזאת ניתן ליצור מקומות תעסוקה.

הממשלה פועלת ותמשיך לפעול להקמת מפעלים חדשים, לריכוזי מקורות תעסוקה, לטפל בדרך הטובה והיעילה ביותר בקליטתם של העולים החדשים המגיעים בהמוניהם למדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי את דבריו של חבר הכנסת שמעון פרס ואת הודעתו, שהמערך הגיש הצעת אי-אמון. אבל לא יצביע בעדה. אני יכול רק לומר, שאני לא מתפלא. כאשר כל התזות שהציג חבר הכנסת פרס בנואמו וכל התזות שהציג חבר הכנסת פרס שהפיל את הממשלה, ממשלת האחדות, בשנה שעברה — כל התזות האלה מתמוטטות זו אחר זו, ועל רקע ההתמוטטות הזאת טבעי לחלוטין לראות אותו נבון, טבעי לחלוטין לראות אותו מגיש הצעת אי-אמון אבל מודיע שלא יצביע בעדה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאת הצעות האי-אמון יש לדחות. אני חושב שהממשלה ראויה לאמון מלא, לחיזוק בדרכה, גם בהתקדמות לקראת שלום וגם במשימה הלאומית החשובה לא-פחות של קליטת העלייה הגדולה שבאה לארצנו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חברי הכנסת, קיבלתי בפתיחה כל מיני הצעות אחרי הודעתו של חבר הכנסת שמעון פרס. אני מודיע לכל כותבי הפתיחות, שאיני יכול לקבל את הצעותיהם, גם לא את ההצעה לקבוע מחצית הזמן מהזמן שהיה קבוע. כיוון שאת הזמן קבעה ועדת הכנסת ולא אנוכי. אנוכי איני רשאי לשנות את החלטת ועדת הכנסת. זה מקרה ראשון, עד כמה שידוע, שקורה דבר כזה, ואיני רוצה לקבל על יגל אחת שום החלטה לגבי מקרה ראשון. הדיון יימשך בהתאם למתכונת שנקבעה.

אדוני השר, אמרת שאתה מבקש לדחות את כל ההצעות. תרשה לי לתקן ממספר רבים למספר יחיד. אני מתייחס להצעה

הממשלה הזאת, בראשותו של יצחק שמיר, תפרוץ את הדרך לתהליך השלום ותתקדם. אנחנו נקבל את העניין של משא-ומתן ישיר בינינו לבין שכנותינו — סוריה שהסכימה, וירדן, שכנראה גם היא תצטרף למהלך הזה. אני חושב שאנחנו נמצאים היום בהחלט בשעה גדולה מבחינת מעמדה של ישראל ומצבה ומבחינת הסיכוי להתקדם לשלום.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האם תוותרו על הגולן למען השלום?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת דראושה, אני מניח שהיה לך נעים לשמוע את זה. למה אתה מפריע?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מברך על זה.

היו"ר ד' שילנסקי:
שמענו את ברכתך. תודה רבה על הברכה.

אליקים העצני (התחיה):
אדוני היושב-ראש, לך היה נעים לשמוע?

שר המשטרה ר' מילוא:
חבר הכנסת דראושה, אתה הרי מבין היטב שעמדותיה של מדינת ישראל הן עמדות שלא ישתנו. העמדה שלנו בנושא של רמת-הגולן, למשל, עומדת בעינה, לא שינינו אותה. לא המערך שינה אותה ולא הליכוד שינה אותה. רוב עם ישראל תומך בריבונות הישראלית כרמת-הגולן. אבל אנחנו גם אומרים בעמדתנו, שאנחנו מוכנים לפתוח במשא-ומתן ישיר ללא תנאים מוקדמים, להיכנס למשא-ומתן כל צד עם עמדותיו. במשא-ומתן ישיר נוכל להגיע לשלום גם עם סוריה, גם עם ירדן וגם עם משלחת פלשתינית שאתה נוכל לדרוש בנושא האוטונומיה על-פי קמפ-דייוויד, כפי שהצענו בקווי היסוד של הממשלה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער אם אני מאכזב מעט את אלה שרצו לראות את תהליך השלום קורס. אני מצטער מאוד אם אכזבתי משהו שרצה לראות את כל הנכונות השחורות מתאמתות. גם מנחם בגין, כשהיה ראש ממשלה, אכזב בזמנו, הוא עשה שלום אף שאמר שהוא יעשה מלחמות. הוא הראשון והיחיד עד היום שעשה שלום בין ישראל לבין מדינה ערבית. גם יצחק שמיר יאכזב אתכם, למרות כל דבריו, למרות הנכונות השחורות. יצחק שמיר ועמדותיו התקיפות והמוצקות, דווקא הוא הביא את סוריה להסכים למשא-ומתן ישיר ודווקא בדרכו ניתן להגיע להסכם שלום בין ישראל לבין שכנותיה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איפה היה שמיר כשבגין עשה שלום?

שר המשטרה ר' מילוא:
הוא ישב כאן, על כיסא היושב-ראש. אני זוכר את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:
זה כבוד גדול לשבת על כיסא.

שר המשטרה ר' מילוא:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בנושא העלייה, שחבר הכנסת פרס התייחס אליו, אני יכול רק לומר שכולנו יכולים להיות שבעים-רצון ולהתחבר בכך שמתחילת 1990 ועד היום הגיעו ארצה כ-315,000 עולים חדשים מברית-המועצות, מאתיופיה וממדינות אחרות. מדובר כאן על גל עלייה שלא היה

על רמת-הגולן, לא על פשרה טריטוריאלית ולא על נושאים העומדים על סדר-היום למשאומתן ישרי. נכון שבמשאומתן ישרי, כל הנושאים הללו: פשרה טריטוריאלית, רמת-הגולן ונושאים אחרים, יעמדו על הפרק, אבל במפגש האזורי הנושאים הללו לא יעמדו על הפרק, לכן, אל לישראל לחשוש מלהשיב בחיוב על הפנייה של בייקר, ובמיוחד על התשובה של אסד.

צריך לומר שאסד הוכיח שהוא מדינאי משכמו ומעלה. הוא ידע איך לנהוג כדי להמציא תשובה בזמן ובמועד שרצה, אבל האמריקנים סייעו לו בכך על-ידי הקשר של כוש עם אסד והקשר של בייקר עם אסד. כנראה אסד הוא אדם מיוחד במינו. עד היום הוא כיבד את כל התחייבויותיו. כנראה צריך להאמין לו בכל הקשור בפתיחת הוועידה האזורית.

אני לא אומר שהוא מוותר על רמת-הגולן, אני לא אומר שאין לו דרישות אחרות, אבל, עם זאת, יש כאן מפנה היסטורי. זהו מפנה שעל ישראל להתייחס אליו בכבוד.

הייתי רוצה להזהיר את עצמנו: אני מודע לכך שהדרך לא קלה. אני יודע שהמשאומתן יהיה קשה. זה ימשך אולי שנה אחת ואולי שנתיים, אבל זאת הזדמנות שבה יכולה ישראל להוכיח את התבונה שלה, את הידע שלה, את היכולת שלה ואת הכשרון שלה, ובמיוחד את האמנות של המשאומתן. כלי האמנות של המשאומתן במקרה זה, נחמין הזדמנות היסטורית.

אני חושב שצריך לא רק להסתפק בהצהרות, אלא כאשר ישב אסד מולנו וכאשר ישב המלך הירדני מולנו, צריך להתייחס אליהם כאל מי שאינם חכמים פחות מאתנו. הם יודעים בדיוק מה אנחנו רוצים ואנחנו יודעים מה הם רוצים. במשך הזמן נכיר זה את זה, נדבר זה עם זה. אנחנו יודעים איך מתנהלים הדברים במזרח. אלה שיצטרכו לשבת עם אותם מנהיגי מדינות ערב ולנהל אתם משאומתן צריכים לדעת שצריך לנהוג בכבוד הדדי. ואני חוזר ואומר, שצריך להביא בחשבון שהם לא פחות חכמים מאתנו. יש ליצור אמון הדדי כבר במפגש הראשון. זה יהיה חשוב להמשך הדרך. לקראת המשאומתן הקשה והמייגע שיהיה בין סוריה לבין מדינת ישראל.

סוריה השיבה בחיוב. היא השיבה בחיוב כמעט על כל השאלות שהעלה מר שמיר. היא אמרה שהיא מוותרת על השתתפות האו"ם. כמעט הסכימו שהוא ישב בצורה פסיבית, שלא ידבר, שרק ירשום, שלא יהיה לו תפקיד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

עליך לסיים. אבקש שתסיים בתוך 20 שניות.

רפאל אדרי (המערך):

היות שאני צריך לסיים בתוך 20 שניות, אסיים ואומר: אני רוצה לחזק במקרה זה את ידי הממשלה לתת תשובה חיובית לאסד ולומר לבייקר שאנחנו נכונים להשתתף בוועידה אזורית לשלום. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת זאב בנימין בגין, בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז מלחמת המפרץ מדברים אתנו על הצורך להגיע ל"סדר חדש" במזרח התיכון. אני נוהג לומר בחודשים האלה, פעמים רבות, כמעט לכל שומעי, כי מי שמדבר על "סדר חדש" במזרח התיכון נוטה חסר

של סיעת המערך כלא-קיימת, כפי שהודיע חבר הכנסת שמעון פרס. לכן, יש רק הצעה אחת, והיא הצעתה של סיעת ר"צ.

אנחנו ניגשים לדין. אני חוזר על הודעתי מתחילת הישיבה, שחצי דקה לאחר הזמן הקבוע נסגור את המיקרופון. ועדת הכנסת הקצתה שעתיים וחצי לדין. ראשון המשתתפים — חבר הכנסת רפאל אדרי, שמונה דקות. אחריו — חבר הכנסת בני בגין.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התכונתנו לדבר בצורה שונה והכנתי לי נאום בכתב.

קריאה:

הוא קלקל לך.

רפאל אדרי (המערך):

הוא לא קלקל לי. גם התשובה של השר רוני מילוא שינתה מן הקצה אל הקצה את תוכן הנאום שלי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

רפאל אדרי (המערך):

השר מילוא דיבר בשם הממשלה, ואנחנו מתייחסים עכשיו למה שאמר השר רוני מילוא. לכן, לא אבקר ואתרכו בדברי בשיעור המאלף, שהשר בייקר, מזכיר המדינה, נתן לכל עמי המזרח התיכון ולנו אולי, את השיעור הזה בוודאי ילמדו במוסדות ובאוניברסיטאות במשך שנים רבות.

מייד לאחר משבר המפרץ והניצחון האמריקני הוא תפס את העניין ואמר שזאת ההזדמנות לקדם את תהליך השלום. ואכן, מזכיר המדינה נסע למדינות האזור, בא פעמים מספר למדינת ישראל, ובזכות סבלנות הכרזל שלו, התבונה שלו, והתוכמה שלו, אני יכול להגיד כעת בביטחון שמר שמיר ישתתף בוועידה אזורית לשלום; נכון שגם בזכות הדברים שנעשו על-ידי מדינת ישראל בתקופת המשבר במפרץ.

מעניין לעקוב איך האמריקנים עבדו, ובמיוחד הצוות כוש ובייקר. הטקטיקה, האסטרטגיה של בייקר, אין ספק שהיא מובילה לוועידה אזורית. האמריקנים עבדו במביל עם כל הצדדים. עבדו עם הסעודים, עבדו עם הסורים, עבדו עם ישראל, עבדו עם מדינות המפרץ, עבדו עם הפלשתינים, עבדו עם הירדנים — ואכן הצליחו להשיג הכנה כמעט אצל כולם.

והנה, מה שקרה בארבעת הימים האחרונים, אדוני היושב-ראש: לפני שבייקר הגיע ארצה, ביום שישי, הצהירו הסעודים שהם יפסיקו את החרם הערבי על מדינת ישראל. אלה הסעודים, שהיו הקיצוניים שבקיצוניים בכל הקשור לחרם הערבי; נכון, כמחזיר מסוים. יום אחרי זה הצהיר שר החוץ הלבנוני, שהוא מוכן להצטרף לוועידת השלום האזורית. כיום ראשון קם המלך חוסיין ואמר שהוא מוכן להצטרף לוועידה הזאת, ואף לבדוק אפשרויות להרכיב משלחת משותפת פלשתינו-ירדנית או ירדנו-פלשתינית. אלה דברים חשובים, אלה דברים שהכנסת לא יכולה להתעלם מהם.

לפני שלושה-ארבעה שבועות הגשתי הצעה לסדר-היום — שאמורה היתה להידון ביום רביעי זה — האומרת: "הצורך החיוני להשתתפות ישראל בוועידה אזורית לשלום". אומנם נבצר ממני להגיש את ההצעה הזאת ביום רביעי, בגלל ההצעות להביע איאמון לממשלה, אבל אני שמח על ההזדמנות הנקרת בדרכי, מפני שאם תהיה ועידה אזורית — וקירוב לוודאי שתהיה ועידה אזורית — בוועידה הזאת לא ידברו לא

— הצעות סיעות המערך וסיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה —

מיוחד לחלק האומלל הזה של העולם. מי שמדבר על סדר חדש רומז כאילו היה בו, במזרח התיכון, אי-פעם סדר ישן, ולא היא. סדר לא היה פה מעולם.

אפשר לאפיין את המזרח התיכון בקצרה כך: זהו חלק של העולם שבו ריבוי של הרי געש פוליטיים, המפוזרים אקראית במרחב, והם מתפרצים באלימות. אקראית בזמן. על-פי ספרי הלימוד שאני מכיר, תופעה שהיא אקראית במרחב ואקראית בזמן היא תופעה מובהקת של אי-סדר, לא של סדר. או בעברית בראשיתית: תהוה ובוהה. בעברית בראשיתית מפרדה וי"ו קטנה אחת בין "תהוה ובוהה" לבין "חושך על פני תהום".

בין שמדובר בגבישים, בין שמדובר במכנה של התא החי, במבנים חברתיים או במערכות פוליטיות, המעבר מאי-סדר לסדר דורש שני מרכיבים: האחד, השקעה מסוימת של אנרגיה — אין אף פעם מעבר כזה באורח ספונטני. והמרכיב השני: יישום של מערכת כללים.

אנו טוענים, שונים ומשלשים, כי מערכת כללים כזאת לגבי המזרח התיכון קיימת, ואין צורך להמציא אותה. היא קיימת בשנים האחרונות, בשלושה נדבכים שונים: הנדבך הראשון הונח ביום 22 בנובמבר 1967, בהחלטת מועצת הביטחון 242, הנותנת הנחיות כלליות לגבי רמות השלום בין ישראל לבין שכנותיה. הנדבך השני הונח ביום 22 באוקטובר 1973, בהחלטה 338, הנותנת הנחיה לגבי המכשיר הדיפלומטי המומלץ כדי להגיע לאותם יחסי שלום, הלוא הוא: "משאומתן בין הצדדים, בחסות מתאימה". הנדבך השלישי הונח ביום 18 בספטמבר 1978, עם חתימת המסגרת לשלום במזרח התיכון, כפי שהוסכם עליה בקמפ-דייוויד, מרילנד. זהו נדבך חשוב ביותר, מפני שיש בו תוספת חשובה של פירוט ושל דיוק, מעבר להנחיות הכלליות בהחלטות 242 ו-338.

לענייננו היום אביא מתוך המבוא למסגרת זו: "הצדדים נחושים בדעתם להשיג הסדר צודק, כולל ובר-קיימא של הסכסוך במזרח התיכון, באמצעות חתימת חוזה שלום המבוססים על החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, על כל חלקיהן — — הם מסכימים על כך, שכונתם כי מסגרת זו, בהתאמה כנדרש, תהווה בסיס לשלום לא רק בין מצרים לישראל אלא גם בין ישראל לבין כל אחת משכנותיה האחרות, המוכנה לנהל משאומתן לשלום עם ישראל על בסיס זה".

יסודות אלה של מדיניות במזרח התיכון התבטאו, כידוע לחברי הכנסת, אף ביוזמת השלום של הממשלה מיום 14 במאי 1989, בשנה האחרונה עמדה ממשלת ישראל על עקרונות אלה בזהירות שאין לגנותה, ובתקיפות שאין אלא לשבחנה.

ולכן, בחודשים האחרונים התקדמנו מאוד בדרך ליישום מערכת כללים זו ביחסי ישראל וארצות ערב, בדרך, אולי, למפנה אמיתי במהות היחסים, למרות התנגדותם ולעגם של מגישי הצעות האי-אמון דהיום, על אפס וחמחם ולגלוגם.

אביא את הדוגמאות הנוגעות לעניין:

א. דרשנו משאומתן במסלול דו-דתי. אמרנו שיש להכיר בכך, ששורש הסכסוך בין ישראל לאומה הערבית איננו במעגל הקטן שבינינו לבין שכנינו המיידים כרמאללה, או בשכם, או בחברון, אלא יסודו במעגל הגדול — בינינו לבין האומה הערבית הגדולה. כך טענו. הדברים האלה מצויים גם ביוזמת השלום של הממשלה.

ואילו אתמול ובמשך השבוע ראיתי בצער ובתדהמה, כיצד הדוברים הראשיים של מפלגת העבודה, בפנים

המתאימות באמת לתשעה באב דחוי, באים אלינו בטענה, שאנחנו לא הסתפקנו במעגל הקטן מלפני שנתיים, אלא עמדנו על כך שירחב, הבאנו, חלילה, על מדינת ישראל משאומתן עם הסורים. הרי זה פשוט מדהים לשמוע טענות כאלה. אנן עמדנו — — —

מיכאל בר-זהר (המערך):

אתה מאמין בשטריות האלה?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני שמעתי את הדברים. וגם ראיתי את חומרת פני הדיבורים.

מיכאל בר-זהר (המערך):

איפה שמעת?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

חבר הכנסת בר-זהר, כרגיל, אני מאמין כמה שאני אומר.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אתה מוכן — — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, אלא אם כן יוכר לי זמן-פציעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אין זמן-פציעות. חבר הכנסת בר-זהר, אתה אקטיבי מאוד היום ואתה לא תרצה שזה יקרה כאשר אתה תדבר.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

בשאלה הזאת של ההכרה במעגל הרחב של הסכסוך, כבשאלות אחרות, עמדנו והשגנו.

ב. עמדנו על כך, שבנתיב המעגל הקטן יהיה היסוד הסכמי קמפ-דייוויד. חבר הכנסת פרס קיבל ב-1988 את מסמך-שולץ עוד לפני שקרא אותו. ב-4 במרס, מסמך-שולץ המכוון את תקופת הביניים בת חמש השנים לתורשים אחרים. אנחנו עמדנו, אנחנו השגנו.

ג. קבענו כי עלי-פי הסכמי קמפ-דייוויד לא יחול המשאומתן, כמובן, על ירושלים עיר קודשנו. אתם הסכמתם לכך, שיהיה נציג מובהק לערביי ירושלים במשאומתן.

חיים רמון (המערך):

מעולם לא הסכמנו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אנחנו עמדנו ואנחנו השגנו.

עמדנו על כך, שמשאומתן לשלום איננו יכול לכלול את נציגי סינדיקט הרצח של אש"ף, בין באמצעות מגורשים, נציגי "הפזורה", ובין באמצעות חברי אש"ף בשומרון, ביהודה ובחבל-עזה. אתם ביקשתם אור-יזק מסינדיקט הרצח בחונס, בשיחות טלפון ישירות ועקיפות.

חיים רמון (המערך):

אתם לא מקבלים את זה?

משה שחל (המערך):

— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

חברי הכנסת רמון ושחל, היושב-ראש אינו מרשה לי,

הייתי ברצון — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש, אין פה ויכוח.

ו. אנחנו אמרנו שלא נקבל פרשנות אחת, צרה, להחלטת מועצת הביטחון 242. אתם ניסיתם להטיל עלינו החלטה אחת, פרשנות אחת, כאילו החלטה 242 קוראת ל"שטחים תמורת שלום", או לנסיגת ישראל בכל הגזרות. הכל ודעות־דוח. לא בכל הגזרות, לא מן השטחים.

ועכשיו, חבר הכנסת בר־זהר, לגבי שיעורי הבית שכעסת עליהם קודם, אביא בפניך את העובדה, טלו ספר ותחזו, שלא מדובר כלל בהחלטת מועצת הביטחון 242 על נסיגת ישראל, בשום מקום בהחלטה 242 לא מדובר על נסיגת ישראל. על מה מדובר? על "נסיגת כוחות מזוינים של ישראל". אפילו לא כל הכוחות אלא "כוחות מזוינים של ישראל". אפילו לדירכם יכול להיות משא־ומתן ונסיגת כוחות מזוינים באחת הגזרות האחרות מלבד סיני, אבל זה לא אומר נסיגה של סממנים אחרים של הריבונות של מדינת ישראל — משטרת גבולות, קציני מכס או נציגים של משרד החקלאות.

מיכאל בר־זהר (המערך):
על מה אתה מדבר?

זאב בנימין בגין (הליכוד):
אני מדבר על פרשנות סבירה, הוגנת, נכונה. יש גם פרשנויות אחרות. לא אומר שאינן עומדות בהתאמה ל־242. אתם ניסיתם להטיל עלינו רק את זאת הנראית לשיטתכם.

מיכאל בר־זהר (המערך):
איזו פרשנות? אתה מנותק מהמציאות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
עמדנו על שיטתנו והשגנו את אשר ביקשנו — המשא־ומתן יתנהל על פרשנויות לגיטימיות שונות להחלטת מועצת הביטחון 242. אתכם לא שכנענו. נראה שאת ידידינו האמריקאים אכן שכנענו.

העמדות חסרות־השחר הללו הובאו לציבור בחודשים האחרונים לא על־ידי קוטל־קנים, אלא על־ידי ראש ממשלה לשעבר, שהוא גם שר ביטחון לשעבר, ועל־ידי ראש ממשלה אחר לשעבר, שהוא שר ביטחון לשעבר, שהוא שר חוץ לשעבר, שהוא שר אוצר לשעבר, שהוא שר תקשורת לשעבר.

מיכאל בר־זהר (המערך):
לשעבר — — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):
כל זה לשעבר, ביוזמתכם ובהחלטתכם.

וכאשר אני מביט על הגישה הזאת, אין לי אלא לומר, אדוני יושב־ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת: היא מבטאת גישה רשלנית ואפילו חובבנית ליסודות מדיניים ההכרחיים למדינת ישראל.

על כן לא יעזור לכם שינוי השם. אתם מפלגת העבודה — מפלגה "עבודה בעיניים". אתם מערך של סתירות פנימיות.

אתם אומרים: שטחים תמורת שלום — כן, אבל, חלילה, לא ברמת־הגולן. אני מבקר אתכם על כך. אבל איך שטחים תמורת שלום בכל החזיתות? אתם דורשים שלום עם כל השכנים, אבל אתם רועדים כאשר יש אפשרות לפתיחת משא־ומתן עם הסורים. אתם בעד נטישת השטח ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה על יסוד פשרה טריטוריאלית, ומתנגדים מיניה וביה להקמת מדינה ערבית עצמאית בשטח הזה. מה יקרה בשטח הזה כאשר אנחנו ננטוש אותו, לשיטתכם, אם לא חקם מדינה ערבית עצמאית בהנהגת ארגוני הטרור של אש"ף

חיים רמון (המערך):
קריאת ביניים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
קריאת ביניים אחת או שתיים מותרות, אבל מה שקורה הוא מטח של הערות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
הכול ברשות היושב־ראש, ואני כוודאי אשמת להסביר את הנקודות שאינכם מבינים, תואילו לגשת אלי אחרי השיעור.

היו"ר מ' וירשובסקי:
זו הצעה טובה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
אחרי השיעור, זה מקובל?

היו"ר מ' וירשובסקי:
כן, כן, טיפול פרטי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
מאה אחוז.

אנחנו דרשנו — — —

מיכאל בר־זהר (המערך):

זאב בנימין בגין (הליכוד):
חבר הכנסת בר־זהר, הכול ברשות היושב־ראש, אני מוכן לעמוד כאן כל הערב.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא אתן, בחוץ אתם יכולים להיפגש כמה שאתם רוצים.

מיכאל בר־זהר (המערך):

זאב בנימין בגין (הליכוד):

חבר הכנסת בר־זהר, הרי זה בהומור, קצת הומור. אתם כועסים, כועסים, יש לכם סיבה.

ד. אנחנו, אדוני היושב־ראש, דרשנו משא־ומתן ישיר, גלוי, דו־צדדי. חבר הכנסת פרס מנופף בהסכם־לונדון. בהסכם־לונדון נאמר במפורש, שנקודות מחלוקת אפשר יהיה להפנות אל הפורום הבין־לאומי, מרשם בדוק לכך שלא יתקיים משא־ומתן ישיר. אנחנו עמדנו, אנחנו כנראה השגנו.

ה. אתם אמרתם, שאם לא נקבל במפורש את העיקרון של שטחים תמורת שלום, לא תהיה שום התקדמות בדרך למשא־ומתן.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
לא יהיה שלום.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתם אמרתם שאם לא נאמר את ה"סיום היפתח" הזה, לא יהיה משא־ומתן. אתם אמרתם, אביא את הציטטות. ואנחנו אמרנו: לא צריך לומר זאת, כי העיקרון הזה איננו נכון; כיוון שאיננו נכון איננו מקובל עלינו.

קריאה:

חבר הכנסת בגין, יהיה משא־ומתן?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מאוד מקווה. אני אגיע לכך בסיום דברי. אנחנו עמדנו על זאת, אנחנו כנראה השגנו את זאת.

— הצעות סיעות המערך וסיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי־אמון לממשלה —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אם יורשה לי, אני רוצה לומר כי אין צורך שמגיש הצעות האי־אמון דהיום — בעניינים האלה אותנו אין צורך ללמד ואין צורך למלמד. אם ייווצרו תנאים מתאימים נלך למשא־ומתן בזהירות הראויה, אך בנפש חפצה.

עלינו לדעת, כמובן, שמטרת המשא־ומתן היא חתימת חוזה שלום: שמדובר במשא־ומתן ישיר, ללא התחמקות על־ידי מנגנון הפנייה למליאת הפורום הבין־לאומי; שיתקיים משא־ומתן חופשי, שבו לארגון האומות המאוחדות לא תהיה יכולת ללחוץ עלינו; שכל המסמכים הנוגעים לעניין יהיו ידועים לכל הנוגעים בעניין, בתנאים של שקיפות מלאה; ועלינו לדעת שיתקיים הכלל הירושלמי העתיק: "נקי הדעת שכירושלים לא היו מסכים אלא אם כן יודעים מי מסב עמהם".

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בגין, עליך לסיים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, תרשה לי עוד שתי דקות. הרי לא הפסיקו להפריע לי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בגין, חזקה עלי מצותו של היושב־ראש.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת בריזהר הפריע כל הזמן ואני מבקשת לתת לחבר הכנסת בגין שתי דקות על חשבון זמנו של חבר הכנסת צחי הנגבי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת דורון, אני מבקש ממך שלא לעזור לי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, יש לי בקשה, יואיל לשמוע אותי. אני הטרדתי את המליאה לאחרונה לפני כשבועה חודשים. אנחנו יוצאים לפגרה של חודשים מספר. התוצאה תהיה שבמשך שנה כמעט אני אטריד את הכנסת פעם אחת. אני מבקש עוד שתי דקות על חשבון כל הנאומים שלא נאמתי ולא אנאם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בגין, צר לי — — —

שרה דורון (הליכוד):

אנחנו מבקשים על חשבוננו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מסיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש ממך, לדידי היית יכול לדבר כמה שאתה רוצה. אני חייב פה לשמור על הסדר לגבי כולם. אבקש ממך לסיים.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אנחנו מבקשים שהוא יקבל זמן נוסף על חשבון הסיעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש שלא לעשות לי פה חשבונות.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, מותר להם.

או ה"חמאס"? אתם מוכנים לוותר על השטח השולט בהר — דורשים להחזיק בשטח הנחות בבקעה.

רק לפני חודשים אחדים, בפרוץ מלחמת המפרץ, כתב חבר הכנסת הנעדר שמעון פרס מאמר מכריע תחת הכותרת: "אסטרטגיה ללא עומק", ובו הוא הסביר לנו, שאחרי מלחמת המפרץ מתברר, שבדרכם לתל־אביב טילים אינם מבקשים רשות מן ההתנחלויות ביהודה ובשומרון. קולומבוס, ובמוצב צה"ל בגשר־דמיה יבקשו רשות? וברמת־הגולן, כמרוס־גולן יבקשו רשות? והרי את הדברים האלה חסרי השחר קוראים ומתרגמים. אם טילים מטילים את חשיבות השטח, כמה תצדיקו את עמדתכם הטובה לגבי רמת־הגולן? זאת לא אסטרטגיה ללא עומק, זוהי אסטרטגיה של שטחיות.

אתם דורשים, ובצדק, התיישבות יהודים בגולן, בבקעת־הירדן, בגוש־עציון ובירושלים, ונתפסתם בימים האחרונים למשוואת השקר והעוול של החרם הערבי מול התיישבות יהודים, להשוואת עוול החרם לצדק של הציונות המאפשרת ליהודים לשבת בחבלי ארץ מולדתם.

עבדי־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שמעתי. איזו אנליזה הביאה את ראש הממשלה לשעבר יצחק רבין לומר את הדברים האלה ולקבל את המשוואה הנוראה הזאת — — —

עבדי־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש מהשכנים — העצני ודראושה — להפסיק, זו לא שכונת טובה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לכן, אתם החלטתם על פריימריס ואתם תמצאו דרך לפשרה בין 34 החוגים שלכם ואתם אולי תחליפו גם את המנהיגות שלכם. עליכם יחול אותו משל ידוע, חברי ממפלגת העבודה: בין שתשכו כך בין שתשכו כך — מכס תזמורת לא תצמח.

רבתי חברי הכנסת, אדוני היושב־ראש, ייתכן שנינוכח כי בימים הקרובים התקדמו עוד ככרת דרך, ואולי ניתן יהיה לברר ישירות את האפשרות לשנות מיסודם את היחסים שבינינו לבין שכנינו הערבים.

אליקים העצני (התחיה):

אתם מכינים עוד סיני. באופטימיזם הזה אני רואה את פעמי סיני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת העצני, אתה יודע שבעוד כמה דקות אתה עומד לדבר. תוכל אז להגיד כל מה שאתה רוצה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

חבר הכנסת העצני, עוד לא שכנעת אפילו את חברי מפלגתך לנטוש את הקואליציה. אני מציע שתנסה לנהוג כחבר הקואליציה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוא מתפטר.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני מיד מסיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר כפעם הראשונה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שמעתי. נו, מה לעשות, אין לי שום כוונה ואין לי שום רצון להתנצל על זה שאני הבן של אבא שלי, רבתי חכרי הכנסת הצועקים.

חיים רמון (המערך):

תנהג כמוהו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

נכון.

אני מבקש שתשימו לב, זה לא חשוב מאוד, אבל גם זה משהו: אפילו לא טרחתי להשתמש במונח: רמת־הגולן — חלק בלתי נפרד מ־ישראל. אין צורך. רמת־הגולן היא חלק ממדינת ישראל. אני לא אומר על יד, שהיא חלק בלתי נפרד של הגוף. הרי היא חלק של הגוף. כיך לגוף — כך הגולן למדינת ישראל.

על כן היום, אדוני היושב־ראש, אני מציע לכנסת, בניגוד להצעתו של חבר הכנסת פרס, דווקא כן להביע אי־אמון: אי־אמון בדרך התעתועים של מפלגת העבודה, על־ידי הבעת אמון בממשלת הליכוד, אשר בסבלנות ובנחישות, באומץ ובתבונה, תוביל את מדינת היהודים לכיטחון ולשלום. אני מודה לך, אדוני היושב־ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, חבר הכנסת בגין. אני קורא לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו — לחבר הכנסת שמואל הלפרט.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, הנושא העומד על הפרק איננו אי־אמון בממשלה. הופעתו האומללה של חבר הכנסת שמעון פרס משקפת תהפוכה בספסלי המערך. וגם הופעתה המתלהבת של חברת הכנסת שולמית אלוני, שעיקר דבריה היו מעין חשבון תעתועים, כדבריה, עם ההבטחה ההיסטורית על ארץ־ישראל, עם ההבטחה שנאמרה לאברהם אבינו: לך לא מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך — שהיא היסוד לקיומנו בארץ; ועם הקביעה היסודית המונחת על פתח היכל "יד ושם", ש"בזכירה סוד הגאולה" — עם כל אלה יש לה ויכות, לא עמנו. אבל אין את נפשי לבוא לשק אגרוף קל כזה של המערך או כזה של ר"צ.

אדוני השר רוני מילוא, רבותי חברי הליכוד, אליכם מכוונים דברי. כולנו צריכים להכיר ולהודות, שציפייה לשלום קיימת ועומדת גם אם יבוא קמעה קמעה ועדיין לא אותו שלום נכסף, שלום של אחרית הימים, וגם צריך להכיר ולהודות, ולא בלב כבד, שחל שינוי משמעותי בעמדתה של סוריה ובעמדת נשיאה, הנכון כיום למשא־ומתן ישיר. ואין ספק שעמדתה התקיפה של מדינת ישראל הביאה לכך.

אבל, מורי ורבותי, מקום לדאגה ולמועקה קשה וכבדה יש. ואל נא נסתיר זאת. זה נכון גם לגבי הנושא של אחיזתנו בחבלי ארץ־ישראל וגם לגבי הנושא של קליטת העלייה — לא בדרך של אי־אמון, אלא בדרך של חשבון נפש פנימה.

אני יודע שהשעה הזאת, שבה מתאגפים ימין ושמאל, אינה שעה נכונה לעשות את חשבון הנפש מבית, אבל הוא חייב להיעשות.

אני אתן לך חצי דקה לסיים. אני רוצה להגיד לכם, יש החלטה שאנחנו עכשיו חייבים להקפיד עליה. אם לא אקפיד עם חבר הכנסת בגין, לא אוכל להקפיד עם איש.

יהושע מצא (הליכוד):

על חשבון הסיעה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, מותר לסיעה להעביר דקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מי האיש שממנו אוריד את הדקות?

שרה דורון (הליכוד):

חבר הכנסת הנגבי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צחי הנגבי יקבל שמונה דקות וחבר הכנסת בגין ידבר עוד שתי דקות.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, רבע שעה ניסו להסביר לך זאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

היו לו 17 דקות. עכשיו הוא יקבל עוד שתי דקות על חשבון חבר הכנסת צחי הנגבי. בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

חיים רמון (המערך):

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, על חשבון זמני. אני מודה לך מאוד הן על אורך הרוח והן על נדיבות הלב.

חברי הכנסת, אם יפתח משא־ומתן ישיר בין ישראל לסוריה על היסודות האמורים, תהיה עמדתנו לגבי רמת־הגולן פשוטה וברורה. אציג אותה לא באוזני 12,000 המתיישבים החלוצים בגולן, אלא באוזני מאות אלפי תושבי הגליל, תושבי חיפה וקריותיה וכל תושבי מדינת ישראל: ננהל את המשא־ומתן על יסוד העובדה, כי ביום 14 בדצמבר 1981 התקבל בכנסת חוק רמת־הגולן, לאמור: "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו כשטח רמת־הגולן כמתואר בתוספת. תחולתו של חוק זה ביום קבלתו". התוספת היתה מפה. היא ציינה את כל השטח אשר בין "הקו הירוק" ל"קו הסגול". שימו לב — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש שלא להפריע לו כי אז אני אאריך לו את הזמן.

חיים רמון (המערך):

הבטחה של אביך לעבור לגור בסיני.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

תזכור מה שאבא שלך אמר.

שנית, עלינו להבהיר לארצות-הברית ולאמריקנים —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

עלינו להבהיר לארצות-הברית ולאמריקנים, שאם הם מבקשים להפגיש את ישראל ואת הסורים למשא-ומתן ישיר, שומה עליהם, גם אם יש להם עמדות שלהם, להיות נייטרליים באופן מלא בסוגיה הזאת של רמת-הגולן, ולא להעמיד קו שפירושו מלכתחילה שהם אינם מאפשרים לישראל לשאת-ולתת באופן הוגן. הדבר הזה צריך להיות ברור לפני שנכנסים למשא-ומתן.

אלו שתי נקודות מכריעות בחשיבותן. הלב חדר. הלב חדר מפני שאנחנו יודעים יפה, אדוני השר רוני מילוא, שלא עמדנו בכל האתגרים שעמדו לפנינו, גם אם נפתחו לפנינו שערי העלייה. הלב יודע מרת נפשו, כמה משברים עוברים העולים. ואני פוגש אותם יום יום. אני פוגש את אלה שעומדים בפני סיומה של שנה, וחלקם עומדים להיות מושלכים לרחוב, שכן לא הצלחנו להעביר אפילו את החוק האלמנטרי של פיקוח על שכר דירה, שיכול לאפשר דיור בתנאים סבירים. אנחנו יודעים שלא עמדנו בפתרונות לעלייה. אל נא נשתבח, אל נא נעמיד שרירים. זאת לא בעיה של המערך, זאת לא בעיה של הליכוד, זו בעיה של עם ישראל כולו. ורק אם נצליח לעמוד בנסיונות הללו של קיבוץ גלויות, של מסירות נאמנה לקיבוץ גלויות ולאחיזה בארץ-ישראל, נוכל באמת לברך, בסופו של דבר: השם עוז לעמו ייתן השם יברך את עמו בשלום.

נביע אמון בממשלה, אבל כחרדה גדולה, ביד רועדת, מפני שאנחנו יודעים מה הם המבצעים שעוד צפויים לנו. ואנחנו מצפים ומתפללים שלא ניכשל, לא בחטא המרגלים שהוציאו את דיבת הארץ רעה ואמר: לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו; וגם לא ניכשל באותה צרות עין ובאותה שנאת חינוס ובאי-אהבת חינוס, שנדרשת לצורך קליטת עלייה, שרק בעטיה יש סיכוי שייבנה אל-נכון הבית השלישי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת חנן פורת. אני קורא לחבר הכנסת שמואל הלפרט, בבקשה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תהליך השלום במזרח התיכון נכנס שוב להילוך גבוה. לאחר שנשיא סוריה השיב בחיוב על איגרתו של הנשיא כוש והסכים להשתתף בוועידת השלום למזרח התיכון שיוזמת ארצות-הברית. לפי כמה ידיעות, הסכים הנשיא אסד גם להיפגש עם ראש הממשלה יצחק שמיר, דבר שאם הוא נכון, יש בו משום שינוי גדול בעמדת סוריה, לראשונה זה שנים רבות.

גם אצל סעודיה חל שינוי, ובימים אלה היא הודיעה כי היא מוכנה לבטל את החרם הערבי נגד ישראל, אומנם בתמורה להפסקת ההתנחלויות.

בעקבות שתיהן הודיע המלך חוסיין על נכונותו להצטרף לוועידת השלום, וגם הוא הסכים להפסיק את החרם הערבי נגד ישראל בתמורה להפסקת ההתנחלויות.

ההסכמות הנשמעות ממדינות ערב יוצרות רושם רב בחקשורת ובדעת הקהל העולמית. מדינות ערב מצטיירות יותר ויותר כמי שמוכנות לויתורים תמורת השלום. לעומת זאת, ישראל נשארת בדימוי של מי שאומרת תמיד לא.

אדוני שר המשטרה, נציג הממשלה, איזה הוא חכם — הרואה את הנולד. ועלינו לראות את הנולד. הבה נאמר: הסכים אסד שמשקיף האו"ם יהיה חירש ואילם, והסכים אסד שהנציגים הפלשתינים לא יהיו אלה מן "הפזורה" הפלשתינית כביכול, וגם לא ממזרח-ירושלים, וכל אותם תנאים שהצבנו באשר לפרוצדורה מתקיימים ועומדים. והנה אנו מגיעים אל שולחן המשא-ומתן, והתנאי הראשון שמוגש לנו לפירעון, אמר אותו אסד ולא הסתיר אותו, וכל בר-דעת מבין ויודע זאת — רבותי, דבר ראשון, הבו את רמת-הגולן, על-פי התקדים של קמפ-דייוויד, על-פי התקדים של סיני.

ואתה, שהשתבחת כל כך בתקדים הזה, הרי צריך לראות גם את האנלוגיה שבין סיני לבין רמת-הגולן, בהיבט הזה לפחות, בהיבט המדיני, בהיבט של תהליך המשא-ומתן. היכן תעמוד שכנתנו ארצות-הברית, שעמדתה כבר הוצהרה מעל כל הגגות? שהיא תומכת במה שקרוי "שטחים תמורת שלום" בכל הגזרות? כיצד יימשך המשא-ומתן? עם מה אנו באים? ואם אז נעמוד בפני פיצוץ, ואם אז נעמוד בפני ערעור של המשא-ומתן הישיר הזה — האם לא נואשם כולנו כמי שתעתעו בעולם? איזה הוא חכם — הרואה את הנולד.

אני מצר על שחבר הכנסת בני בגין, שדבריו יפים היו, מבריקים, חידודי לשון, אבל בהזדמנות הזאת, שקל היה לעשות את החשבון עם המערך — לא עשה את החשבון הפנימי שלנו מבית.

מה עלינו לעשות, כדי לאפשר קיומה של משוואה שנראית כמעט בלתי אפשרית: שלום עם סוריה ואחיזה בכל רמת-הגולן בריבונות ישראל? האם יש אפשרות למשוואה כזאת? והאם נכונים אנחנו לומר, שהם המשוואה הזאת אינה מתקיימת — רמת-הגולן החיונית כל כך לביטחונה של מדינת ישראל, ששליש ממקורות המים של ישראל מצוי שם, שהפכה להיות חבל ארץ של החיישנות לתפארת, לא חניטת על-ידינו, שלא יחזור התקדים הנורא של הנסיגה עד הסנטימטר האחרון מחבל סיני, לרבות ימית, לרבות היישובים, בניין ויצירה שירדו למימין? אינני יכול לומר שאין בי דאגה.

מורי ורבותי חברי הכנסת, ועכשיו אני פונה אל כל חלקי הבית, ישבנו היום כלובי הגולן, ונאמרו דברים משמעותיים מאוד על-ידי כל הסיעות, ובראש ובראשונה על-ידי אנשי המערך. אנחנו חייבים לצאת באמנה, בהצהרה שתקיף היום את רוב חברי הבית, ואכן היא גם נוסחה, ויש בה שלושה סעיפים קצרים: 1. קביעת ההכרה בכך כי הגולן הוא חיוני למדינת ישראל ובעל חשיבות מכרעת מבחינה ביטחונית; 2. קביעה כי ישראל תעמוד על ריבונותה ברמת-הגולן לעת שלום; 3. דרישה להגברת האחיזה וההתיישבות ברמת-הגולן דווקא לעת כזאת.

אם נהיה נכונים לחתום על אמנה כזאת, על הצהרה שתקיף למעלה מ-60 חברי כנסת, יש סיכוי שהשדר הזה יישמע, גם על-ידי סוריה, גם על-ידי ארצות-הברית. ואולי אז יובן שישראל היוצאת למשא-ומתן אינה מקבלת כדבר מובן מאליה את המשוואה — שלום תמורת הגולן. אי לאותו שלום ואוי לנו אם ניסוג מן הגולן.

אני רוצה לומר, לא רק במלים, דווקא עכשיו, לעת כזאת, חובה עלינו לחזק את האחיזה שלנו ברמת-הגולן בהתיישבות מסיבית. טוב שכבר הופשר מה שהופשר, ועדיין המלאכה גדולה לפנינו, כי לא קל ולא פשוט. ואין אלה דברים שנקנים במלים.

כפניהם את כל מה שלא ידעו מעולם, כדי שקשר השייכות שלהם אלינו לא יינתק. הם לא באו אלינו רק מפני שאנו מציעים להם הצעות לכלכליות קוסמות — את זה הם יכלו לקבל במדינות אחרות ובמחיר גבוה בהרבה — הם באו לכאן בגלל אותו ניצוץ שנשאר דלוק בלבם, דור אחר דור, ולא ככה, כדי להזכיר להם לאיזה עם הם שייכים.

כאן המקום להתייחס גם לבנייה המסיבית לעולים החדשים בכל רחבי הארץ. לדעתי, בעיית הדירור אינה העיקרית. בעיית התעסוקה חמורה ממנה פי כמה וכמה. עולים שלא יהיה להם דיור, אבל תהיה להם תעסוקה, יחיו עם התקווה להגיע לדיור בצורה זו או אחרת; אך עולים שיש להם דיור אבל אין להם תעסוקה יגיעו מהר מאוד לדיכאון ולייאוש, ואף עולים לעזוב את הארץ. אין ספק שהעדר תעסוקה הוא אחת הסיבות העיקריות לירידה במספר העולים החדשים. אלה שלא באו מחפשים תעסוקה במדינות אחרות ומוצאים אותה שם, אם אנו לא נשכיל לגייס את כל המשאבים למציאת פתרונות תעסוקה לעולים, תועמד העלייה כולה בסכנה. תודה.

היור"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת הלפרט. אני קורא לחבר הכנסת צחי הנגבי, אינני רואה אותו. חבר הכנסת אלי כ"מנחם — איננו. חבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

מה הנוהל לגבי אלה שאינם?

היור"ר מ' וירשובסקי:

הנוהל הוא ששמותיהם נמחקים מהרשימה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): הם עשו את זה כנראה במודע, כדי לקצר את הדין.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אם הם עשו את זה במודע, תבוא עליהם ברכת מודעי.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, שוב אזור המזרח התיכון מושך את תשומת לב העולם — מדינות, ממשלות ועמים, ורבים ממתנים בקוצר רוח וכל סימן, לכל מלה מעודדת, המחזקת את התקווה ומממשת את התקווה לשלום, לשלום-אמת לטובת כל עמי האזור ומדינות האזור.

זה הזמן המתאים במיוחד. סוריה, למשל, נתנה תשובה חיובית לארצות-הברית, אף שהמשטר הסורי והנשיא אסד הואשמו בעבר כתומכים בטרור. והיינו עדים לכך שכל משטר, כל נשיא שהוא לא פרו-אמריקני, היה מקום להאשים אותו כרומם את זכויות האדם ואפילו תומך בטרור. אבל עבור ימים וחודשים, אלה עשו את שלהם, והסיבה ידועה וברורה. אסד, שהואשם כטרוריסט, נתן תשובה חיובית הראויה להערכה. נשמע מה תהיה תשובתו של מר יצחק שמיר, בן העולם החופשי, האנטי-טרוריסטי והדמוקרטי.

שמענו בשבוע שעבר את שר החוץ מר דוד לוי, שחיכה לתשובה הסורית, והיא באמת באה, הגיעה בשלום, והיא חיובית לפי כל ההערכות. אבל שר החוץ חזר ואמר, בניסיון לסייג, שהתשובה הסורית לא צריכה להתנגש בעקרונות שהממשלה מאמינה בהם. מי קובע את העקרונות? אני, למשל. מניח שהשלום הוא העיקרון הכולל החיוני הנחוץ ביותר, והוא הערכה האמיתית גם לביטחון. ותמה אני לדעת מה מצב-רוחו של ראש הממשלה בשומעו את התשובה הסורית. אם הוא בנה על סירוב הסורים, זו מכה לתוכניות, מכה מכאיבה ומבלבלת.

מוכן שעלינו לבחון בזווית רבה את ההסכמות של מדינות ערב. צריך לבדוק האם נשיא סוריה מוכן למשא-ומתן עם שמיר, כפי שפורסם, או שמא הכוונה היא לדיונים כלליים במסגרת ועידה בין-לאומית, שבה לא מתקיים משא-ומתן ישיר. בוועידה כזאת הוא יוכל לדבר עם ישראל דרך ארצות-הברית או ברית-המועצות, ולצאת כך ידי חובת הצורך במשא-ומתן עם ישראל.

גם הנכונות הערבית להפסיק את החרם הכלכלי נגד ישראל תמורת הפסקת ההתנחלויות מחייבת בחינה מדוקדקת. שהרי אין קשר לכאורה בין שני הנושאים. ההתנחלויות הן בעיה שיש לדון עליה במשא-ומתן בין ישראל ובין הערבים, במסגרת הדיון על שטחי יהודה, שומרון ועזה. ואילו החרם הכלכלי הערבי נגד ישראל הוא צעד הננקט נגדנו מאז הקמת המדינה, וכבר גונה עליידי מדינות רבות, בכללן ארצות-הברית. זוהי פעולת לוחמה כלכלית, החייבת להיפסק ללא כל תנאי, ולא ייתכן שמי שנוקט פעולה כזאת יוכל להציג אותה כנושא שעומד למשא-ומתן מול נושא אחר.

אבל, עם כל ההסתייגויות הללו יש תחושה, שאכן בכל זאת חל איזה שינוי בעולם הערבי. מדינה כמו סוריה, שמעולם לא הסכימה להכיר בישראל, הנה היא מוכנה להשתתף בוועידת שלום יחד עמנו ולשוחח על הדרכים לשלום. אני חושב שמן הראוי היה לבחון את הדברים בכובד-ראש. שהרי אם אכן מסתתרות כוונות אמיתיות מאחורי כל הפרסומים בתקשורת, אין ספק שנוצרה כאן הזדמנות חד-פעמית לשלום, שאסור לנו להחמיץ אותה.

מדוע שרדעת הקהל בעולם טטיל את כל האשמה על כישלון תהליך השלום דווקא עלינו? מדוע שלא נאמר גם אנו "כן", לפחות כמה שניתן לומר, כדי שלא נישאר אומרי ה"לאו" התמידיים? נדמה לי שעדיין יש לממשלת ישראל מרחב פעולה לא קטן כדי לומר "כן" לכמה וכמה שאלות ובעיות שהעלו האמריקנים.

הבעיות העומדות כרגע לדיון, כמו השתתפות נציג האו"ם והתכנסות חזרת של הוועידה, אינן שאלות שלא ניתן למצוא להן פתרון. נכון שהאו"ם עוין אותנו, ואפשר להצדיק את העמדה השלילית של הממשלה כלפי מתן חסות האו"ם לוועידת השלום, או השתתפות נציג מטעמו בוועידה, אבל כאשר מדובר בהשתתפות לא-אקטיבית, צריך לשקול את הדברים היטב. גם עניין הכינוס החוזר של הוועידה מצריך שיקול מדויק. שהרי הממשלה לא הסכימה לכינוסים חוזרים רק מחמת החשש שהם ייפכו לוועידה בפני עצמה וכך ניתן יהיה לעקוף את הצורך במשא-ומתן ישיר. אולם אם תמצא הדרך להבטיח שהכינוס החוזר יהיה רק באותו מעמד של הפתיחה, אולי אפשר למצוא גם כאן פתרון שיניח את דעת כולם.

בכל מקרה, עמדתה של ממשלת ישראל עד כה ודרך ניהול המשא-ומתן ראויים לכל שבח, ודאי שאין מקום להגיש הצעת אי-אמון דווקא בנושא זה.

חברי הכנסת, מכיוון שהצעות האי-אמון עוסקות גם בנושא הקליטה, מצאתי לנכון לקרוא שוב מעל במת הכנסת לכל הגורמים העוסקים בקליטת העלייה לדאוג לקליטת הרוחנית של העולים החדשים. מדובר במאות אלפים, במיליונים מבני עמנו, שהיו מנותקים ממורשתם במשך כמה דורות. כאשר הם באים אלינו, מן הראוי שנקלוט אותם כמו שהעם היהודי צריך וידוע לקלוט את בניו מארצות פזורותיהם. צריך ללמדם יהדות, לתת להם שיעורים בתורה ומצוות, להציג

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה תקווה גדולה, שאלה שמרגשים היום קצת יותר טוב ימשיכו להרגיש כך במהלך השבועות והחודשים הקרובים, ואלה שהיום, משום מה, מרגישים פחות טוב, מרגישים לא-טוב עד שאינם עולים לדוכן לנאום. זה הפירוש שלי לעובדה שאני מדבר הפעם מייד אחרי חבר הכנסת נפאע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הייתי חושב שזה דיון על משרד הבריאות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, אני חושב שיש סיבות בריאותיות אבל אחרות לעובדה שנציג התחיה מונע עצמו מדיבור הפעם, לא משום שהוא מרגיש שהמשכיל בעת ההיא יידום, אלא הוא מרגיש כנראה שהוא בתוך אותה קבוצה, בין חברי הכנסת ובין חברי הממשלה, שכאשר מתרחש אותו דבר שאנחנו חושבים ומאמינים כל הזמן שהוא מה שראוי שיתרחש ונפתח איזה סיכוי להידבר עם מי מארצות ערב או עם הפלשתינים, הם לא נאלמים דום אלא מפעילים את כל הכוחות ואת כל הדרכים כדי לנסות ולחסל אותו שביב תקווה שכרגע הוא, לצערי, לא יותר מאשר שביב תקווה אולי לתחילתו של תהליך מדיני.

אני רוצה לומר, לו היה הדבר תלוי בנו, באותם חברי כנסת בבית הזה, שזה חודשים ושנים אומרים שיש על מה לדבר ויש עם מי לדבר וצריך לדבר, יכול להיות שהמסלול היה פחות מפותל, פחות ארוך, ובוודאי היו עוסקים בו הרבה פחות בשאלות האם לנציג הפלשתיני יש דירה אחת או שתי דירות, האם הוא מגורש או ישב כל השנים בגדה המערבית או כרצועת-עזה, האם המשקיף של האו"ם יהיה חירש ואילם, ואולי קטן, או יהיה נציג של ארגון שהולך וצובר כוח. למדינת ישראל צריך להיות עניין שהקהילייה הבין-לאומית, גם כשהיא באה לידי ביטוי באמצעות האו"ם, תהיה מעורבת.

שם המשחק שמתרחש כרגע באזור הוא הוועידה האזורית על שני המסלולים שלה. בעניין הוועידה האזורית הזאת אנחנו נתמוך בממשלה גם אם נבקר אותה בכל הנושאים האחרים; נתמוך בממשלה בכל מהלך שיקדם את תהליך השלום.

אנחנו לא מאמינים שהממשלה, בהרכב הזה, מסוגלת להגיע לדיון בשאלות המהותיות של השלום. אבל אם הממשלה הזאת, אם מתוך רצון, אם מתוך בחירה, אם מתוך איך-מוצא, אם מתוך תכססנות, אם היא בוחרת להתקדם, ולו צעד קטן בכיוון הזה, אנחנו נתמוך בה ולא ניתן. ככל שהדבר תלוי בנו, למנוע ממנה רוב בכנסת בהתקדמות לתהליך השלום.

אנחנו יודעים בביטחון שאנחנו מגיעים עכשיו לאחד הצמתים שרבים מהם הפסדנו במהלך השנים האחרונות. אני מקווה שבצומת הזה לא נבחר עוד הפעם במסלול שגוי, במסלול של איך-מוצא, כרצון לחזק את כל האמירות שאין עם מי לדבר, וסכנה לדבר, אלא נבחר אותו מסלול, והוא כרגע מסומן.

ארצות ערב כולן אמרו למדינת ישראל באופן המפורש ביותר: אנחנו מקבלים את התנאים שעוד לפני כמה שבועות היו התנאים של מדינת ישראל; וכל תנאי נוסף שאנחנו מערימים, אומרים: בסדר, נקבל גם אותו. לא אש"ף — לא אש"ף; לא נציגים פלשתינים מחוץ לשטחים — לא נציגים פלשתינים מחוץ לשטחים; לא נתחיל את המשא-ומתן על שטחים תמורת שלום — לא נתחיל אותו על שטחים תמורת שלום; ורוצים שיחות ישירות — תהיינה שיחות ישירות.

אני נגד כל מעשה טרוריסטי ונגד הטרור בעולם, לרבות מדיניות הוורע מוקשים וחומרי נפץ בדרך לשלום, במטרה לחסל את השלום, במטרה לפגוע בשלום, במטרה לרצוח את השלום, במטרה לחטוף את השלום. אסד, למשל, שואף להחזיר את רמת-הגולן לריבונות הסורית. איזה פשע, איזו חוצפה ואיזו כושה ואיזו עמדה בלתי אחראית שנושא מדינה דורש להחזיר את אדמתו הכבושה לריבונות המדינה שלו?

ובלי לזלזל בזה שישאל מסכימה למשא-ומתן ישיר, אבל למעשה היא נתנה תשובה שלילית, כאילו המשא-ומתן הישיר הוא המטרה ולא האמצעי והדרך כדי להגיע למטרה, שהיא השלום.

טוענים שרמת-הגולן חיונית לישראל ולביטחון ישראל. גם על הרי אררט אפשר להגיד שהם חיוניים מאוד לישראל. אין שום דבר חיוני לישראל, לביטחונה, לביטחון אזרחיה, היהודים והערבים, לעבודה, לבריאות, לתעשייה, לחקלאות, לבנייה. אין שום נבעה ולא בקעה ולא הר יותר חיוניים ויעילים וערבים מן השלום האמיתי, העונה על הכול.

מדובר היום על הפסקת החרם הערבי והפסקת ההתנחלות. איזו הזדמנות פו לקום מייד ולקבל, או לקום וללכת.

ממשלת שמיר מטרפרדת עד עכשיו. אם אומרים "כן", היא אומרת "לא"; ואם אומרים "לא", היא אומרת "כן"; וה"הנים" וה"לאווים" מצביעים על עמדה בלתי אחראית.

משקיעים שניי-שלישים מתקציב המדינה בנושא הביטחוני, בכלל זה התנחלויות והניסיון הכושל לשים קץ לאינתיפאדה. זה הזמן להשקיע שלושה-שלישים מהמזן, מהכוח, מההכנות — לעניין השלום. במקום כל מיני ססמאות, כמו "הגולן — חלק בלתי נפרד מ ישראל", שחזרנו ושמענו היום, ו"הבקעה אתנו, במפה שלנו", צריכה לבוא ססמה, עמדה האומרת: השלום אתנו, בתוכנית שלנו.

אדוני היושב-ראש, ובנושא הפלשתיני — איזה פשע ואיזו שגיאה הם שעם נאבק למען חירותו, שחוררו ועצמאותו? עם שלא עושה זאת אינו נחשב במשפחת העמים ולא ראוי להיות עם. מאבק לחופש, לחירות, לעצמאות, לקידום — זו היא מורשתו העשירה של כל עם וזהו תפקידו. ולמה ההסתה על העם הפלשתיני ועל דרישותיו, על מאבקו ועל הנהגתו? זה תפקידו של העם וזו חובתו. מפקיעים את האדמות שלו ומסיתים נגדו. מטילים עוצר, מונעים רשינות עבודה, ועושים מעצרים המוניים. בחייהכלא מלאים ומסיתים נגדו, כאילו הוא אשם. מקימים התנחלויות בלב המדינה הפלשתינית ובאים בטענות לעם הזה ולהנהגתו ומחפשים איך לשים קץ לאינתיפאדה.

לא זו הדרך. זו דרך של שפיכות דמים של בני ובנות שני העמים, דרך הארכת רשימת הקורבנות, החללים, היתומים והשכולים. העם לא יכנע. אין עם בהיסטוריה שנכנע לצורה זו.

כל העולם מכיר בזכותו הלגיטימית של העם הערבי הפלשתיני להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו בצד מדינת ישראל, וזהו הדרך לשלום-אמת. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת נפאע. חבר הכנסת אליקים העזני — איננו חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

לא תהיה איי-הבנה. חבר הכנסת שאני קורא בשמו והוא איננו לא יוכל לקבל את הרשות לדבר אלא אם יוותר לטובתו חבר אחר ממפלגתו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת אברהם פורז.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, 140,000, 140,000, 140,000 מובטלים — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

חשבתי שאתה אומר ש-140,000 איש קיבלו מכתבים.

רענן כהן (המערך):

מישהו מכאן מעכל את המספר הזה? הלב כואב. לא במקרה אני מדבר על המובטלים. יכולתי לדבר על שלושה פשעי דמשק. יכולתי לדבר על אסד וסוריה, על המשא-ומתן שהובלתם אותנו אליו ועכשיו אתם מהססים להגיד כן, אך אין לכם ברירה אלא לומר כן לבייקר.

בחרתי לפתוח באבטלה באותן שכבות שהביאו את הליכוד לשלטון. יש המעריכים כי עוד השנה יגיע מספר המובטלים ל-225,000 איש, וזה עוד לא הסוף. יש הצופים כי עד סוף 1994 יגיע שיעור המובטלים ל-18%, כלומר כל אזרח ישישי יהיה מחוסר פרנסה.

באזורי פיתוח יעלה שיעור האבטלה אף יותר. ולמה לזכות ל-1994? כבר כיום, חברי הכנסת, באזורים רבים, ובעיקר באזורי הפיתוח, כל אדם שלישי הוא מובטל. איוז כושה. בתוך עשור יכולים להיות 400,000 מובטלים במדינת ישראל. מספרים אלה זועקים לשמים, אך לממשלת ישראל זה לא "מזויז". המרקם החברתי במדינה מתמוטט. הליכוד הוא שדרדר אותנו למצב הזה, ורק הליכוד יכול "לשים פס" על התוצאות. רק הליכוד יכול לחלק טובות הנאה למקורבים ולהזניח מאות אלפי מובטלים, אלה שהעלו אותו לשלטון.

האבטלה לא נוצרה יש מאין. היא לא באה כהפתעה לממשלה הזאת. עוד במערכת הבחירות הקודמת התריע הליכוד, שאם יעלה המערך לשלטון הוא יגרסם לאבטלה של 100,000 איש. ברצוני לומר מעל כמה זו לעם ישראל: המערך אינו בשלטון והאבטלה היא תוצאה ישירה של מדיניות הליכוד. הליכוד הביא לאבטלה גבוהה פי 2.5 מזו שנגדה הוא התריע. מה תגידו, חברי הליכוד, בבחירות הבאות, שהמערך הוא האשם באבטלה הגבוהה?

קשה לראות את אלפי המשפחות הנהרסות כיוון שהמפרנס הראשי אינו מצליח למצוא תעסוקה הולמת. אני מסיר ברחבי הארץ ונפגש עם מובטלים ושומע סיפורים קורע-לב. לא מדובר באנשים שאינם חפצים לעבוד. ההיפך הוא הנכון. אנשים רוצים ומעוניינים לעבוד. אין הם יכולים למצוא עבודה הולמת במקצועם, משום שממשלת הליכוד לא טרחה לדאוג ליצירת מקומות עבודה הולמים. במקום לדאוג למובטלים, הליכוד דאג להשקיע מיליארדי שקלים בשטחים בהתנחלויות ועוד התנחלויות, ביישובים פיקטיביים ריקים שעלו מיליארדים, במקום לקדם את התעשייה. אני מקווה שביום הדין יתנו אתם חשבון על כך שהעדרתם קריון ריק ביישוב פיקטיבי על הקמת מפעלי תעשייה ופיתוח.

מנתונים של חברת שירותי אינפורמציה המספקת מידע עסקי התברר, כי כ-14,000 חברות ועסקים נמצאים כיום בקשיים. 300 מפעלים פשוט לא הרגל, ל-200 מפעלים מונה כונס נכסים. השר יעלה על דוכן זה ויתאר לנו, קרוב לוודאי, עתיד ורוד, וכו' תוכניות מגירה של הממשלה. אך תוכניות הן רק תוכניות, מלים, מלים, מלים.

יכול להיות שחברי מפלגת העבודה צודקים, ולפני שנתיים-חצי היתה להם הצעה טובה יותר — אני לא בטוח — אבל היא איננה עוד. כל הדיבור על כך שב-1989 היתה הצעה שכללה למנוע את הסורים מלהיכנס לתהליך, שהיינו חוסכים מעצמנו את הוויכוח על רמת-הגולן, אין בה ממשות ביולי 1991, כי סוריה בתוך המשא-ומתן, כי קרה משהו ב-1991 במזרח התיכון. הברית המחודשת, שארצות-הברית במרכז והקואליציה שנלחמה במפרץ הפרסי, על זה לא מצרים ולא ירדן ולא ארצות-הברית יוותרו בקלות.

כל מי שעניינם בראשו יודע שלגשר שאנחנו עומדים בפניו יש שם אחד, והוא: שטחים תמורת שלום. אני לא רוצה לטעון, כי לא כשיש תשיבות ולא כבן הארץ הזאת, שרמת-הגולן היא כמו מרחבי סיני. אני לא רוצה לטעון, שאין בעיית ביטחון אמיתית בצפון המדינה וברמת-הגולן. אבל אני רוצה לטעון, שיש יותר מפתרון אחד לבעיית הביטחון של יישובי הצפון וביטחונה של מדינת ישראל. אני רוצה לטעון, שיש על מה לדבר עם הסורים במשא-ומתן, לא מנקודת מוצא שאומרת שלא זויס מלימטר מרמת-הגולן אלא מנקודת מוצא שאומרת: אנחנו חייבים להבטיח למדינת ישראל גבול ביטחון כזה בצפון, שאומנם ייתן לה ביטחון, זה מורכב מפירוז, זה מורכב אולי מנוכחות לפרקי זמן, אולי גם מריבונות, אולי בחלופה, ובהסכמים בין המדינות ובהסכמים בין-לאומיים. על כל המכלול הזה אנחנו רוצים להקים היום, חברים מרכזיים ממפלגת העבודה, לזכר שאין לו על מה לדבר? אתם מאמינים בזה? תיווצר פה עוד הפעם קואליציה של קיצוניות משני עברי הבית, שתחסום על הסף כל ניסיון להתקדמות, כל ניסיון לכניעה.

אולי באמת השתנה משהו מהותי בעולם הערבי? השאלה הזאת לא תיבחן לא עליידי מורחנים ולא עליידי מחקרים. היא תיבחן במציאות הפוליטית, שלא תימשך ישיבה אחת ולא שתיים. מדובר בתהליך מדיני ממושך, קשה, על שאלות כואבות גם לגבי רמת-הגולן, גם לגבי הגדה, גם לגבי רצועת-עזה והמכלול כולו. אבל זהו התהליך היחיד שאם אנחנו עולים עליו, אנחנו יכולים לפתור את שאלותינו בתחומים האחרים. ואם אנחנו נמנעים מלעלות עליו, אנחנו גוזרים על עצמנו מצוקות גוברות והולכות בכל שטחי החיים.

אם יתברר, ואני חושב שמתברר והולך לרוב הציבור בארץ, שיש לפחות אופציה, יש כמה לבחור. המחיר כבד, הבחירה קשה. אני לא טוען שרוב הציבור תומך בעמדותי, אבל רוב הציבור מוכן היום לשקול יותר את שאלת המחירים האלטרנטיביים והאפשרויות שעומדות בפניו, כי הוא יודע שיש ניגוד בין שליטה של 2 מיליוני פלשתינים ובין קליטה של מיליון יהודים. הוא יודע שיש ניגוד בין יכולת לקבל תמיכה בין-לאומית גדולה בתהליך הזה ובין קיפאון בתהליך המדיני. הוא יודע שיש ניגוד מהותי בין היכולת לקדם את החברה, את התרבות והחינוך בארץ הזאת ובין העומס הביטחוני העצום שאנחנו נוטלים על עצמנו.

אנחנו נמצאים היום פעם נוספת בצומת, אולי מהחמורים וההיסטוריים ביותר, בוודאי בשנים האחרונות. ממשלה שלא תהיה מסוגלת לעצור ולו צעד קטן קדימה תישא באחריות היסטורית. ראש ממשלה, לא משנה מאיזו מפלגה הוא יהיה, שיעשה את הצעד הקטן — וכבר אמרתי קודם, קשה לי לראות איך הוא עושה את הצעדים השני והשלישי — אנחנו נתמוך בו ככל שנחוש שמהלכיו מקדמים את תהליך השלום.

— הצעות סיעות המערך וסיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני רק אומר שאני מוכרח להסכים.

מיכאל בריזר (המערך):
אתה בהצעת אי-אמון. במקום לתקוף את השמאל כל הזמן, תקוף את הימין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אם הוא אומר שאתם לא עקביים בעניין הזה, שאם צריכים עומק אסטרטגי, מדוע אתם מוכנים לוותר על שטחים כלשהם, ואם לא צריך, למה אתם מתעקשים על רמת-הגולן — זאת באמת שאלה שאני חושב שהיא שאלה נכונה ואמיתית, וצריך להתחבט בה. אני חושב שיש בעיה בעמדה הזאת. אני חושב שאלה שאומרים שלבעיה של עומק אסטרטגי אין חשיבות אמיתית, והתקופה האחרונה הוכיחה את זאת — בתל-אביב נפלו טילי "סקאד" אף שהיה לנו עומק אסטרטגי, לעיר אילת, למשל, אין ולא יהיה עומק אסטרטגי, גם לבית-שאן אין ואולי לא יהיה עומק אסטרטגי, ובכל זאת אנשים חיים שם; העומק האסטרטגי היחיד, שלדעתי הוא עומק אסטרטגי ראוי, הוא העומק האסטרטגי של גבולות שלום — אבל מי שמדבר על גבולות, והוא חושב שהשטח עצמו יושע אותו, צריך לדבוק בעניין הזה עד הסוף, ואין לו שום סיבה לוותר בשום צורה שהיא.

בתולדותינו היה התקדים של מנחם בגין, שאיש לא ציפה ממנו שהוא יתקדם בתהליך שלום. נחמך עלי-ידי מרבית אנשי מפלגת התקדם בתהליך שלום, נחמך עלי-ידי מרבית הסיעות המתונות בכנסת, והותקף קשות עלי-ידי חברי מפלגתו דאז, שהיום הפכו למפלגת התחיה, וחלק מהם אפילו למפלגות קיצוניות יותר. אם יחליטו יצחק שמיר וממשלתו ללכת לתהליך השלום, אני בטוח שגם אם יחליטו התחיה, צומת ומולדת לפרוש מממשלתו, הוא ימצא בקרב סיעות אחרות בבית הזה מספיק תמיכה כדי שמשלתו תוכל אכן להתקדם בתהליך השלום.

לפיכך אני חושב שצריך לתת לממשלה הזאת, לפחות לטווח הקצר, את האפשרות לנסות להגיע להישגים. היא תגיע להישגים, מה טוב; לא תגיע, הוכוח של כולנו להביע לה אי-אמון שמורה תמיד. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת מיכאל בריזר, אחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אין אני נוהג להגיב על דברי חברי חברי הכנסת, לפחות לא מעל הכמה. אבל אני עושה זאת היום לאחר ששמעתי קודם את הזלזול, הלגלוג וההתנשאות הדמגוגית של חבר הכנסת בני בגין, וכאשר שמעתי את אנשי השמאל, שכדרכם תמיד חוקפים קודם את השמאל, פוגעים קודם כל בשמאל, רבים קודם כל עם השמאל, כמו רחמים שעטים על פצוץ, בהתלהבות. הרי ממה אתם חיים? במקום להבין שצריכים לתקוף את אלה שעומדים בשלטון היום, הרי כשביל זה אתם באופוזיציה. איזו גישה זאת, חברת הכנסת אלוני? חבר הכנסת פורז?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מיכאל בריזר (המערך):

בוודאי. את פתחת בכל העניין הזה.

בעיית האזרחים המובטלים כולם היא בעיה. כואבת, אך כואבת במיוחד היא בעייתם של החיילים המשוחררים. חיילים אלה חרמו שלוש שנים מן הטובות בחייהם להגנת המדינה. כאשר הם משתחררים מהצבא ויוצאים לחיים האזרחיים, רבים מהם מתקשים למצוא עבודה. פתח המילוט בפני רבים מהם הוא הירידה מן הארץ, ופתח זה נעשה יותר ויותר אטרקטיבי. בכל שנה יורדים מהארץ כ-20,000 אזרחים, 60% מהם צעירים משוחררי צבא. הירידה הפכה אופנה, והייתי אומר לחברי מן הליכוד שלא נמצאים כאן: זעקי ארץ אהובה, זעקי 'על' ממשלתך הפולטת את בניך החוצה. זעקי על שרייך חסרי הרגישות לרווחתם של צעיריך. זעקי על ממשלה שרק היא יכולה להמר בעתידך, לירוק בפניך, בפני הדור הצעיר.

איזה ערך יש לעלייה הנפלאה המגיעה אלינו בימים אלה, כאשר הצעירים, שאותם גידלנו וטיפחנו, לא מוצאים אפשרות להתבסס בארץ? האם זה לא יהווה רוגמה ותקדים לעולים החדשים, ובהזדמנות ראשונה הם יקומו ויעזבו את הארץ?

חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אינתיפאדה חברתית ממתונה בפתח. 196,000 ילדים מתחת לקו העוני. מרביתם לא מגויסים לצה"ל. חצי מיליון אזרחים מתחת לקו העוני. זה יהיה אסון לאומי שלא יישכח ולא ייסלח לממשלה הזאת.

פתרון בעיות האבטלה מחייב קביעת סדרי עדיפויות נכונים, שיביאו ליתר תפוקה ולהבראה כלכלית של המשק. הרחבת התשתית התחבורתית בישראל והקמת מפעלים עתירי ידע הן רק שתי דוגמאות למה שצריך ולמה שניתן לעשות. זו לא בושה במצב כה חמור, שהממשלה תתערב בכלכלה. אין שום סיבה שעמק-הסיליקון שבקליפורניה לא יוקם במדינת ישראל. הארץ מלאה ותוססת בכשרונות צעירים, והם ממתינים ליד מבינה, לזרוע מושטת, לראש כריא ולפרנסה. תנו להם פרנסה.

ממשלה זו, שלא הצליחה למנוע את האבטלה בעוד מועד, אינה יכולה להילחם בה כיום. היא אינה ראויה להמשיך בשלטון. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל בריזר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם הצעות האי-אמון הוגשו בנושאים שונים, בעיקר הצעת האי-אמון של המערך — סליחה, היום זה נקרא מפלגת העבודה — אבל נדמה לי שלא היה אפשר לבחור להגשת הצעת אי-אמון מועד מתאים פחות מהרגע הזה.

ברגע זה ממש העניינים עדיין לא נחתכו. אנחנו לא יודעים אם הממשלה תיתן תשובה חיובית לתהליך השלום או תיתן תשובה שלילית. הייתי מציע לכל אלה, גם אלה שחושבים שצריך לתת תשובה חיובית וגם אלה שחושבים שצריך לתת תשובה שלילית, שימתינו. לפיכך, הדיון היום הוא מוקדם מדי, במידה מסוימת בלתי אקטואלי. עובדה היא ששום דרמה אין כאן. אנשים כמעט לא נמצאים באולם.

שמעתי את חבר הכנסת בנימין זאב בגין, ולגבי חלק מהערותיו ביחס לעמדתה של מפלגת העבודה אני מוכרח להסכים.

מיכאל בריזר (המערך):

מי שאל אותך?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תסלח לי.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני לא אסלח לך. סלחתי לך מספיק בעבר, לא אסלח לך הפעם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ראש המפלגה היה צריך להגיד שאין להגיש היום אי-אמון.

מיכאל בריזהר (המערך):

ברגע זה, אדוני היושב-ראש, נערכת הפגנת אלפים מול הכנסת. ברגע זה ממש נואמים שם, הם מתכנסים, הם שרים, הם מוחאים כף — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אתה יודע כמה שווה ההפגנה הזאת? קליפת השום היא לא שווה.

מיכאל בריזהר (המערך):

— על נושא ש-80% מהעם מסכים לו, מעל ומעבר לוויכוחים בין ימין לשמאל, בין קואליציה לאופוזיציה, בין נציגים ליונים, בין "אנשי שלום" לבין "אנשי מלחמה". נושא ההפגנה הזאת הוא שינוי שיטת הממשל — בחירה ישירה של ראש הממשלה בישראל.

החוק לשינוי השיטה מוכן. הוא הוכן בדקדקנות רבה, יותר מכל חוק אחר שחוקקה הכנסת הזאת. עד עכשיו הוקדשו לו 30 ישיבות ארוכות. החוק הזה בא לשנות את פניה של המדינה. הוא יכול לשנות את פניה של המדינה בשעה של דיון, למעשה אנחנו מרוחקים ממדינת ישראל שונה, אחרת, טובה יותר. מרחק של 60 דקות בלבד — הזמן שיארך לדון ולחוקק את החוק הזה.

הכול מוכן, אבל יושב איש אחד, שמרן, מבוהל, הפחד פחד אימים מכל שינוי, אויב של כל שינוי, הדבק בלהט הגובל בייאוש במצב הקיים. אותו אדם, המדיר את רגליו מהמליאה הזאת, מוכן להמשיך לנצח נצחים ככניעה למפלגות הקטנות ולעריקים. הוא מוכן לשלם כספים ייחודיים עד שיכלה תקציב המדינה ויגמר. הוא מוכן להיכנע לסחטנות דתית — חוקי פרסום חוצות, שבת, חזיר, אישות. הוא מוכן לשתוק מול מחדלי שרים, לנפח את ממשלתו בסגני שרים ובשרים על חשבון הציבור. הוא מוכן לוותר על זכותו הבסיסית לפטר את מי שמנבל פיו ומנבל את ערכי מדינת ישראל, כמו שר הקליטה, שגם איננו קולט. הוא מוכן להחזיק את ישראל באופן מלאכותי בדריכה במקום, בנסיגה. זה ראש הממשלה שלנו. ראש ממשלה שמעולם לא הפגין ולו קורטוב של חזון. של מעוף, של ראיית העתיד, של יוזמה כלשהי, ראש ממשלה שבהתנהגותו מסמל את ההיפך מכל מה שמסמלת מדינת ישראל, ואף-על-פי-כן שולט ללא מצרים באחת המפלגות הגדולות והחשובות שבמדינה. נגדו בני בגין לא יעז לצאת. כליל תכונות השלמות האיש הזה.

הוא שולט בהם עד כדי כך, שכאשר באה סיעת הליכוד, בישיבה שהיא מציגה כישיבה היסטורית ומכרעת, להחליט על חוק שינוי שיטת הממשל — הוא רק אומר להם "נמשיך ונדון", וכל אותה סיעה, כל אותה מפלגה, כל הבני-בנינים הגיבורים והאמיצים, כולם מקפלים את הזנב ויורדים מתחת לשולחנות ומותרים על דבר שהוא חינוי למדינה הזאת. והכול, כמובן, עושה שמיר כדי שלא להרגיז את שותפיו הסחטנים וכדי שלא לשנות את המצב הקיים, וכדי להישרד, ואולי כדי

להישאר נאמן לסמכותו המפורסמת. שהרי שאלו אותו למה הוא נוהג כך, והוא אמר: למה? התשובה היא: ככה. באמת, דברי חוכמה אדירים, שנגבים מבינתנו.

תקופתו של ראש הממשלה שמיר תירשם באותיות שחורות בתולדותינו. זו תקופה של סרבנות לשלום, של דרדור הכלכלה, של משבר חברתי, של הרס העלייה, של ביטול הסיכוי לחדש את פניה הפוליטיים המכוערים של המדינה הזאת. רק היום שמענו ברדיו על מה שמתרחש בכרמיאל, שעומדים שם עולים אומללים, שתי נשים חולות סרטן, אמה עם ילדה, אנשים שאין להם שום דבר בחיים, ומבקשים בית, דירה לגור בה, ואין להם למי לפנות. כי שר הקליטה לא קולט ושר השיכון לא בונה ושר האוצר לא משלם וראש הממשלה לא מושל, אלא שולח לנו שר משטרה מדי פעם לשעשע את הקהל היושב ביציע.

תקופת שמיר היא תקופה אומללה לעם שראוי ליותר ולממשלה שראויה ליותר, ואפילו למפלגה, לליכוד, שראויה ליותר מזה. ולו רק על המחלוקת הזו, של מניעת השינוי בממשל הקיים במדינה שלנו, של מניעת תקווה מכל כך הרבה אנשים, של הזלזול והאדישות כלפי המפגינים המתחלפים מול משרד ראש הממשלה — ולו רק בגלל זה ראוי שמיר לא-אמון, לא בהצבעה מסוימת. הוא ראוי לא-אמון מתמיד יום יום ושעה שעה, לא על-ידי מפלגות הכנסת, אלא על-ידי עם ישראל כולו. לא תהיה תוחלת למדינה הזאת עד שתחלוף הממשלה שבעת הרצון מעצמה, שכאה ומדברת גבוהה גבוהה באמצעות בנו של ראש ממשלה לשעבר, כי ראש הממשלה עצמו אפילו לא מעז לבוא לכאן, לעמוד מול מי שמבקרים אותו.

צר לנו, צר מאוד, שעם ישראל צריך לחכות, לחרוק שיניים ולראות איך מעשי ידי היפים טובעים בים, ואיך החישוקים שעומדים ומחזיקים יחד את המדינה והחברה הזאת מתפוקקים והולכים בזה אחר זה. זהו האי-אמון, לא הצבעה כלשהי ולא אמירה כלשהי מעל הבמה הזאת, אלא אי-אמון עמוק.

אחד הדברים הנוראים ביותר הוא לראות אותם אנשים שמפגינים היום בחוץ, וכשאתם באים אל האנשים האלה ואומרים להם, נילחם בשילכם, בואו נלך ביחד, אתם שומעים מהם דבר אחד: לא מאמינים לכם, לא יקרה כבר שום דבר. אותם 100,000 שכאו והפגינו לפני שנה אינם באים היום, היום באים 1,000, 2,000, 3,000, ראי נפש, מאמינים. אבל כשאתם מדברים אתם, אתם רואים שיש היום סלידה עמוקה מכל העולם הפוליטי, ייאוש עמוק בציבור החושב בישראל, שאומר — דבר לא ישתנה.

עם שאין לו תקווה, עם שאין בו אמונה, עם שאין לו דגל, הוא עם שאיננו יכול לעמוד. על ההרס הזה של החברה הישראלית, של החלום הישראלי, אנחנו לא נסלח לא לשמיר, לא לממשלתו ולא לאלה שמגינים עליו מימין ומשמאל, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני לא רשום בתור?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה לא רשום.

— הצעות סיעות המערך וסיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי־אמון לממשלה —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זאת הצעת אי־אמון, אדוני היושב־ראש, כל הסיעות מדברות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כל רשימה חייבת להודיע אם היא מוכנה לדבר או לא.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מוכן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא נרשמתי. אני ארשום אותך. אתה חבר כנסת ותיק, חבר הכנסת דראושה. גם כאשר השם של המפלגה שלך מופיע, זה עדיין לא אומר שיש לך רשות דיבור. רק אם אתה נרשם ומופיע ברשימה יש לך רשות דיבור. אבל כיוון שאני רוצה לאפשר לכל סיעה להתבטא, אני אאפשר לך. אני גם אפשרתי לחבר הכנסת שפרינצק, שגם הוא לא היה רשום פה. בבקשה, חבר הכנסת שפרינצק.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, "מחר אני ראש ממשלה", כך הכריז שמעון פרס לאחר שהמערך הוציא את עצמו מממשלת האחדות, בתקווה שיוכל להקים ממשלה שתישען על המפלגות הערביות. כידוע, הניסיון לא עלה יפה. המפלגות החרדיות לא הסכימו להצטרף לממשלתו חרף העובדה שהמערך היה מוכן לקנות אותן במחיר גבוה. גם לא הועילו לראשי מפלגת העבודה פגישות עם רבנים ואדמו"רים כדי לשדל אותם לחמוך בפרס.

אומרים שהבטלה היא אם כל חטאת. משעה שהורחקו ראשי המערך מתחום העשייה, הם מתרוצצים כאחוזי תוזית ומחפשים דרכים לקעקע את יסודות השלטון בלי לברור באמצעים, ואינם נרתעים גם מלבקש את עזרתם של גורמים עוינים למדינת ישראל.

חברי הכנסת, לאחר כישלוננו הצורב ובמאמץ לשקם את מעמדו המעורער בתוך מפלגתו, מינה מר פרס את עצמו לראש ממשלת צללים, וכדי לחזק את הדימוי הזה כינס 70 שגרירים ונציגים זרים והתאונן בפניהם על ממשלת ישראל. וכמה האשים את ממשלת שמיר? למרבה הצחוק, הוא טען באוזניהם שהממשלה אינה מסוגלת להתמודד עם אתגרי העלייה והקליטה, עניין המדיר, כמובן, שינה מעיני השגרירים. ראגתה של האופוזיציה לקליטת העלייה לא מנעה ממנה לחבל במאמצי הממשלה לקבל מארצות־הברית סיוע לקליטה, על־ידי מסירה שוטפת של מידע על חטאי הממשלה ביישוב יהודים ביהודה ובשומרון. ועל מה עוד קונן מר פרס באוזני השגרירים? על הטיפול באינתיפאדה ועל "סירוב מוחלט לכל תהליך של שלום" — תלונה שתכליתה היחידה היא הזמנת לחצים נוספים.

אכן, בעייתם הנפשית של מר פרס וחבריו היא תסכולם מעצם ישיבתם באופוזיציה, רחוקים כאשמתם ממנועמי השלטון בתקופה של עלייה גדולה, עם הצלחה לא מבוטלת בקליטתה, בתקופה של חידוש יחסים דיפלומטיים עם ארצות הגוש המזרחי ומדינות אפריקה. התחלה של התאוששות כלכלית ותנופת בנייה בכל חלקי ארץ־ישראל. כל זה מתרחש בלי השתתפותם, ועיניהם רואות וכלות.

בשבוע שעבר התבשרנו שהמערך החליט לחזור לשמו שלפני נישואיו עם מפ"ם, ומעתה יהיה שמו בישראל "מפלגת העבודה". משנה שם משנה מזל. בקהילות יהודיות מסוימות רווח מנהג לשנות את שמו של ילד שעבר מחלה אנושה ונרפא

ממנה בנס, בתקווה שעניא כישא שוב לא תשלוט בו. ספק רב אם הפעם השינוי יועיל. אך כאן גם המקום להעלות את הפתגם: אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו. פרישת מפ"ם מהמערך לא ריפאה אותו מנגע התבוסנות, והשאירה בגופו רקמות חולות, המתברכות בקצב מהיר, עד כדי כך שלפעמים קשה להבדיל בין השניים. משותף להם העיקרון של שטחים חמורת שלום, וכמה אנשים מרכזיים במפלגת העבודה כבר התבטאו בזכות מדינה ערבית בתוך שטחה של ארץ־ישראל המערבית. אם יצחק רבין קבע כי השמאל בישראל מסכן את ביטחון המדינה — לשון המעטה נקט.

קשה להאמין שהאופוזיציה היתה מגישה הצעת אי־אמון אילו העריכה שיש סיכוי כי הצעתה תתקבל. כל בר־דעת מבין, שהפלת הממשלה תגרוור בעקבותיה פיזור הכנסת ועריכת בחירות מוקדמות. דבר שמפלגת העבודה צריכה להיות אחרונת המעוניינים בו. מלחמת האיתנים בתוכה על ראשות המפלגה זה אך החלה, וטמון בה חומר נפץ רב. מבחינה רעיונית מפלגת העבודה קרועה עוד יותר, וגוכרים בה הלחצים להתיישרות מלאה עם הקו התבוסני של ר"צ ומפ"ם. אף אין זה מן הנמנע שיחולו בה פילוגים על רקע אידיאולוגי. מכל מקום, איך שלא תופיע מפלגת העבודה בבחירות הבאות, רבים מבוחריה בעבר ייטשו אותה ויצביעו בעד מפלגות הנאמנות לדרך הציונית.

הצעתכם לאי־אמון בממשלה חידדה, למזלכם.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני קורא לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, אחריו — לחבר הכנסת אליעזר מזורחי, ואחריו — לחבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה. בבקשה, חבר הכנסת ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אפשר היום ללעוג לראש הממשלה ולשמוח לאידו. הפוליטיקה שלו פושטת רגל והמדיניות שלו מתמוטטת מול העיניים. בוש נגדו, גורבצ'וב נגדו, ולא רק הם לבדם. שבע המדינות התעשייתיות, המחזיקות בידן את כל הכלכלה העולמית, גם הן נגדו. ואפילו חוסין ופאהד ומובארק קשרו נגדו קשר, ועל כל אלה ניתוסף גם חאפז אל־אסד, נשיא סוריה בכבודו ובעצמו. שומו שמים, כל העולם כולו מתייצב נגד יהודי קטן אחד. כולם עושים יד אחת, ואוי לאוזניים שכך שומעות, עושים יד אחת לכפות עליו שלום.

ומי בא לעזרתו? שימו לב, חברי הכנסת שמעון פרס ושלמה הלל ועדנה סולודר. הם מתנגדים לוויחורו ישראל על רמת־הגולן.

אדוני היושב־ראש, יש לי עצה לתת לראש הממשלה: אל תסמוך על נאמני רמת־הגולן של מפלגת העבודה. הם גיבורים כשהם באופוזיציה, לו יישבו בממשלה, היו מקבלים פיק־ברכיים — ובצדק. קשה, באמת קשה, לראש ממשלה ישראלי לעמוד נגד קואליציה כלי־כך גדולה ורחבה. אפילו דוד בן־גוריון, שלכל הדעות היה מנהיג בעל עוצמה וכוח עמידה, נסוג ב־1957 מכל מיני בלחץ עמדתם הבורה של שני ראשי המעצמות הגדולות של אותם ימים. חרושצ'וב ואייזנהאור לבדם ביטלו את מלכות ישראל, שהקים אז בן־גוריון, יום או יומיים לפני שהודיע על נסיגה.

הימים האלה הם ימים חשובים בתולדות המדינה. אומרים שזה רגע היסטורי. לכן אני פונה אל ראש הממשלה יצחק שמיר בקריאה מכל הלב: אל תבזבז את ההזדמנות הזו, אל תפספס את הצ'אנס. אל תפחד מאנשי התחיה, מולדת, צומת, אל

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר מזרחי, ואחריו — לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, היום שוב מזדמנת לי האפשרות להעמיד ולהציג את עמדת סיעת גאולת ישראל, סיעתי, בנושא המדיני, וקריאה לראש הממשלה ולממשלתנו שבזכות העמידה האיתנה על ביטחון ארץ-ישראל השלמה קיבלה את המנדט להנהיג את המדינה, בתקווה שזכות זו תהא להנהגת כל העם היהודי, כי תמיד חרטו כל ממשלות ישראל על דגלן את סבל כל הפזורה היהודית בכל ארצות העולם. וכאן יש להדגיש שהנהגה כזו של עם יכולה להיות טובה, ובאמת טובה, כשיש עמידה איתנה על טובת העם ודאגת העם ולא דווקא לחלק הנמצא בארץ-ישראל אלא כפזורה.

והנה, כל לחץ מדיני ופסיכולוגי, וכל שכן לחץ כלכלי וחברתי על מדינות ומעצמות פעלו ושינו את המדיניות בארצותיהן, ובפרט בגדולה במעצמות תבל אשר הטילה חתחה, השכילה לעשות בכל דרך אפשרית — מאיסור התקלות ועד איסור לפרט ולאזרח להתנהג בחופשיות, וכל שכן להתנהג במנהגי דת ומסורת. והנה, ברוך השם, התפוכות שאין להן שום הסבר, שום היגיון אנושי — השתנו הדברים והחופש הגדול בעולם דווקא שם, אין שום סיבה שבאותן ארצות שהיא היתה משענתן הכלכלית והביטחונית לא יחולו שינויים משמעותיים. נכון שהם משתדלים לשמור על עצמאותם ולהתגונן מפני מעצמה אחרת, קרי ארצות-הברית. אבל פה אנו, ראש הממשלה, עומד במבחן המנהיגות ופה נדרשת תעוזה של מנהיג לתבוע שלא נקיים שיחות לפני שעם ישראל הנמצאים במצר ובשביה, בני ערובה בארצות האסלאם, ישוחררו כל אחד לדרכו, מי לשם ומי לפה. אותם יהודים הנמצאים בסוריה, בכוניס, באירן ובתימן מתפללים יום-יום לשיבת ציון ועיניהם נשואות לירושלים לשמוע כבר את הדרשה: שלח את עמי.

כמו שבאותם ימים נערכו הפגנות המוניות לכיוון אחד, עכשיו זו ההדמנות כלפי ארצות האסלאם, ובפרט ששם מדובר על קומץ יהודים ולא דווקא אמידים שכאילו הם משענתם הכלכלית והחברתית.

וכן להדגיש ולזכור שאותו מנהיג היסטורי, משה רבנו, כשרצה לשחרר את בני ישראל מעולו של פרעה, הדרשה שלו היתה: כבנינו ובמקננו נלך. ולא ויתר עד שהצליח במשימתו ויצאו כל בני ישראל ממצרים.

ופה נזכיר, שבדרכו לארץ אבות. שלח משה שליחים לשיחות שלום למלך אדום והציע לו: תקבל תיירות, מטבע זר, לא נשחה מבאר, לא ניתן לבהמתנו לאכול עשביה, אלא את הכול נקנה בכסף מלא, תקבל מטבע זר. ומה נאמר? "ויאמר סיחון: לא תעבור בגבולי פן בחרב אצא לקראתך". לא הסכים אפילו לשיחות אלה. הוזהר את משה, ובמה? התברכתי יועל חריב תחיה? ובזה אבוא אליך.

אלה שתי דוגמאות המובאות בתורה על שיחות שלום. והיום, אחר הניסיונות של שיחות שלום, עם כל עוגמת הנפש שהיתה כרוכה בזה, הורדת היישובים בסניי והחזרת אביר-רודס, ואחר-כך החזרת טאבה והתוצאות שאחריהן, אין לי אלא להסיק את המסקנה הפשוטה — בלי שחרור כל היהודים הנמצאים בארצות האסלאם, איננו מוכנים לדבר על שלום עם כל פרטנר שהוא.

תחשוש מחברי הכנסת אליקים העצני, יאיר שפרינצק ויואש צידון.

אדוני ראש הממשלה, דוד בן-גוריון לא עשה שלום עם מדינה ערבית כלשהי. מנחם בגין, ייבדל לחיים ארוכים וטובים, עשה שלום עם מצרים, ואילו לך ניתנת בימים אלה האפשרות לעשות שלום עכשיו עם כל העולם הערבי; שלום עכשיו עם לבנון, שלום עכשיו עם ירדן, שלום עכשיו עם סוריה, שלום עכשיו עם סעודיה, שלום עכשיו עם העם הערבי הפלשתיני.

אליקים העצני (התחיה):
תצטרף לליכוד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אתה יודע מה, כשהליכוד יהיה מוכן לתמוך בעמדות כאלה, אהיה מוכן לתמוך גם בליכוד. אני קורא לליכוד ללכת היום למהלך חשוב והיסטורי, למען העם והמדינה הזאת.

חברי הכנסת, כולנו יודעים ששלום עם הפלשתינים יפתח פרק חדש בתולדות המדינה ובתולדות יחסיה עם כל עמי האזור.

אם תאזור אומץ לעלות על דרך השלום, תפסיד אולי את תמיכתה של חברת הכנסת גאולה כהן אבל תזכה בתודתו של כל העם.

לא מדובר כפרס נובל לשלום, אלא בהרבה יותר מזה. מדובר במהפכה כלכלית, חברתית ואפילו תרבותית. מדובר קודם כול בסילוקו של שטן המלחמות מפתח ביתנו. מדובר בתנופה כלכלית, בשיקום חברתי ובפריחה תרבותית. כל המיליארדים שמתכבזים כל שנה על מכות המלחמה יופנו להשקעות בתעשייה ובחקלאות, בחינוך ובבריאות, בדיוור ובאיכות הסביבה, בישראל שלנו ובאזור כולו.

ואתה, ראש הממשלה, חייב לבחור עכשיו את מקומך בספרי ההיסטוריה: האם תירשם כגולדה מאיר מספר שתיים ותגורר אותנו למלחמה חדשה, נוראה יותר ואכזרית יותר ממלחמת יום-הכיפורים, או תירשם כמי שהביא שלום על ישראל? הברירה בידך.

אדוני היושב-ראש, בינתיים שמעתי את דבריו של שר המשטרה רוני מילוא, שהבטיח בצורה די ברורה, כי הממשלה מתכוונת ללכת לוועידת השלום. לכן אני מפנה בקשה של הרגע האחרון אל ראש הממשלה: אל תלכו לוועידה כדי להערים מכשולים, אל תעשו קונצים, אל תשתמשו בטריקים. תלכו בשם כולנו לדון, להתווכח ולהתמקח, כדי להשיג שלום ולא כדי לחבל בו.

אדוני ראש הממשלה, עד לרגע זה היתה התלבטות של יותר מחבר כנסת אחד, חשבנו והתלבטנו. רצינו להצביע אי-אמון לממשלה הזאת, כדרכנו, משום שאין לנו אמן בממשלה הזאת בשום תחום כמעט. אבל אם השר רוני מילוא אמר את הדברים בשם הממשלה, ואני רוצה להאמין שהממשלה הזאת מעוניינת ורוצה ללכת לקראת הסדר, לקראת ועידה בין-לאומית, ושהיא לא תערים מכשולים, אנחנו מוכנים לשבת ולחשוב, כמו שאמר ראש האופוזיציה חבר הכנסת שמעון פרס: אנחנו נבדוק. אם ההצעה שלנו ללכת לקראת ועידה בין-לאומית מקובלת, אנחנו מוכנים לחזור בנו מהכוונה להצביע אי-אמון. אנחנו מוכנים לשבת ולשקול ואפילו להימנע בהצבעה. תודה רבה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

חבר הכנסת ביטון, אל תגיד אנחנו, תגיד: אני.

עם ממשלת ישראל ישירות, בלי תנאים מוקדמים, ושהוא מוכן לחת ליהודים שרוצים לעזוב את סוריה לצאת מסוריה. ביום הזה, כאשר אש"ף שמוכנים לחמוך בתהליך הזה בלי מחויבות שיהיה נציג של אש"ף בתוך המשלחת הפלשתינית, וכאשר סעודיה מוכנה, עם מדינות ערביות אחרות וירדן בתוכן, לבוא ולומר שמוכנים לבטל את החסם הערבי תמורת הפסקת ההתנחלויות, וכאשר העולם הערבי כולו אומר בצורה גלויה כן למשא-ומתן עם ישראל, כן לשלום עם ישראל — דווקא ביום הזה יושב-ראש מפלגת העבודה, חבר הכנסת שמעון פרס, מכריז שהוא איננו מוכן לוותר על הגולן. בכך הוא מצטרף לאותם קיצונים בתוך סיעת הליכוד ובסיעות האחרות, אשר אומרים אותם דברים.

בעצם, זאת החשובה השלילית הישראלית של הליכוד ושל המערך על המהלך החיובי ביותר של הנשיא אסד, שכל העולם מברך עליו. כל העולם מברך עליו, אבל כאן נוצרת אחדות כזאת לומר לא לשלום.

למה בעצם אתם באים להציע אי-אמון בממשלה הזאת, אם אתם אומרים אותם דברים? על אילו הצעות אי-אמון אתם מדברים?

לכן אנחנו חושבים שהזמן הזה אינו מתאים להצעות אי-אמון, ועל כן החלטתי להימנע מההצבעה — לא מתוך אמון לממשלה, אין לי אמון בממשלה.

היום נוצרת הזדמנות גדולה לשלום. דווקא יש סיכוי לפריצת דרך בתהליך השלום. היום בא השר רוני מילוא, ובהצהרות חיוביות אומר שהממשלה מוכנה ללכת לקראת סוריה ולקראת מדינות ערב כדי להגיע לשולחן המשא-ומתן ולהביא לפתרון של שלום.

אומר לכם במלוא הכנות, אני לא מאמין להצהרות הללו. אני בירכתי עליהן, אבל אני לא מאמין להצהרות הללו, כי כל עוד הממשלה הזאת דבקה בהמשך ההתנחלויות, דבקה בעיקרון של המשך השליטה על עם אחר ושל הגברת ההתנחלויות והסיפוח הווחל, אינני יכול לקבל את הדברים של השר מילוא ושל חבריו בצורה כנה. אני חושב שיש כאן ניסיון לרמות את העם בישראל, לרמות את העולם, להרוויח זמן ולזרות חול בעיני כולם.

אינני מאמין לדברים הללו. איך יכולים לומר: אנחנו רוצים שלום, אבל איננו מוכנים לוותר על אינץ' אחד למען השלום? איזה שלום יושג? מי יקנה את הסמטה הזאת? הרי העולם הערבי מוכן להכיר היום בישראל, לקבל את ישראל כעובדה קיימת, לדבר שלום עם נציגי הממשלה הישראלית ועם העם בישראל על בסיס של שלום תמורת שטחים, עיקרון המקובל על העולם כולו.

בא היום חבר הכנסת בני בגין ומנסה, בנייתוח אינטליגנטי-אקדמי, לנתח את הסכמי קמפ-דייוויד ואת החלטות האו"ם 242 לפי מאוויי, לפי פירושיו, ולא לפי הפירושים האמיתיים של ההחלטות 242 ו-338. המדברות על העיקרון של שלום תמורת שטחים. הליכוד וחבריו מתעלמים מן הדברים הללו, כי הם אינם מוותרים על שום דבר. זה מה שהם אומרים. איך תשיגו שלום? על איזה בסיס תשיגו שלום? עם מי תשיגו שלום?

אינני מאמין לממשלה הזאת, אבל גם אינני מאמין למי שהגישו היום את הצעות האי-אמון לממשלה, כי איני חושב שהכוונות שלהם הן כוונות השלום האמיתיות.

יש לדחות את הצעת האי-אמון ולחזק את ידי הממשלה שעושה רבות למען קליטה טובה, וודאי שיש קשיים. וכי מי התנסה בקליטה, בלי עין רעה, של כל כך הרבה עולים בתקופה כל כך קצרה? יש לחזק את הממשלה והעומד בראשה. ראש הממשלה הנכבד, טול מנהיגות ונצל את האפשרות לפני שנחפש אותה ולא נשיגה. ובעזרת השם בגאולה הקרובה ניוושע.

בשם תנועת גאולת ישראל, יש להתנות כל משא-ומתן במתן אפשרות להגירת יהודי ארצות האסלאם. בלי תנאי זה לא יקוימו כל שיחות ויש לדחות כל דרישה כזאת, וזאת בשם הצדק, ההגינות ואהבת האדם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת מזרחי. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת מיכאל איתן.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם יש יהודים בכנגל-ה'דש, מה אכפת לרמת-הגולן?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אתה אחרי חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא אחת הצעתי אי-אמון בממשלה והצבעתי אי-אמון בממשלה הזאת בראשותו של יצחק שמיר. גם היום אין לי אמון בממשלה הזאת, ששותפים לה הליכוד, מפלגות דתיות והימין הקיצוני.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

גם אני.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא כלל אותך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא אמר: המפלגות הדתיות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אין לי אמון בממשלה הזאת גם היום. אני לא מאמין שיצחק שמיר מסוגל לעשות שלום, או רוצה לעשות שלום. אבל היום אמנע מהצבעה. אני לא מאמין שמגישי ההצעות היום מתכוונים ברצינות להשיג שלום. הם מציעים את ההצעות על רקע מפלגתי צר. ביום הזה, כאשר בייקר עוזב את האזור, דווקא היום, אחרי משא מירוצים מאומץ, בניסיון לשכנע את האזור הזה, את מנהיגי האזור לקבל את היוזמה האמריקנית, הצעות האי-אמון היום אינן כנות. הן באות לשרת מפלגות ולא לשרת עמים. והעמים חשופים יותר ממפלגות.

השלום חשוב יותר מהצעות אי-אמון. על כן אני נמנע היום, אף שאני מתנגד התנגדות טוטלית הן לאידיאולוגיה של הליכוד והן למהלכים המדיניים של הממשלה בראשות שמיר.

אני עושה זאת גם כמחאה נגד יושב-ראש מפלגת העבודה, שמצא לו דווקא היום לבוא ולומר שלא לוותר על הגולן. ציפיתי שהוא יאמר, שאנחנו מוכנים לתת תמיכה לכל תהליך מדיני שיביא לשלום, בלי תנאים מוקדמים; שהוא יאמר שאנחנו מוכנים למשא-ומתן בלי תנאים מוקדמים. אבל דווקא חבר הכנסת שמעון פרס, שמתיימר להוביל את מחנה השלום בישראל, הוא בא היום ומכריז בפני העולם כולו, שהוא לא יוותר על הגולן.

זאת התשובה שלו לאסד, המגלה מנהיגות, המגלה התמננות ומודיע בפני העולם כולו שהוא מוכן לשאת-ולתת

שומעים מה שאומרת הממשלה מפיו של השר מילוא, שבקטע הזה אנחנו בניגוד לעמדת הממשלה.

מכל הדברים האלה אין ללמוד, או אין להסיק, שהממשלה זוכה לאמונו בכל עשייתה; ההיפך הוא הנכון. במכלול גדול מאוד של עניינים ובמגזרים שונים וחשובים בחברה הישראלית ובמשק, ראוייה הממשלה הזאת לאי-אמון מוחלט. על כן, לפי מיטב הערכתי, ההצעה שהוגשה כאן היום אומנם לא תזכה לרוב של הבית, אבל יהיו אנשים רבים, חברי כנסת רבים, שיצביעו כעד אי-אמון לממשלה, ולא בהכרח על הנקודה הנדונה היום, איתמו, הבוקר ומחר בנושא המדיני.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להביע התייחסויות מספר של אי-אמון מוחלט לפעולת הקליטה של ממשלת ישראל במשך תקופה של שנה ויותר, עם כל הניצחונות, עם כל ההישגים וההתפתחויות שחברי כנסת ושרים נוטלים על עצמם בעניין זה, ביחד עם האמירה הקשה או החשובה של חברי כנסת אחדים, שלא היה כדבר הזה; בראש ובראשונה, אנחנו יודעים שכבר היה כדבר הזה, זאת לא העלייה ההמונית הראשונה למדינת ישראל, מעבר לזה, מדינת ישראל נמצאת היום במצב משופר לאין ערוך לעומת מה שהיה באותה תקופה שבה היא קלטת עלייה המונית לא פחות מזו.

לדאבונו לב, האי-קליטה, או הקליטה הבלתי מוצלחת הנעשית במדינת ישראל זה שנה — ואלה הן עובדות מוכחות, בדקות — היא הגורם העיקרי להפסקת העלייה מברית-המועצות. יוכל השר פרץ ויוכלו עוזריו ויוכלו כל מיני אנשים להאשים כל מיני גורמים, עובדה היא שהמכתבים שיוצאים ממדינת ישראל לברית-המועצות הם אלה שגורמים ליהודים בברית-המועצות שלא לעלות לכאן. חברי הכנסת, חשוב שתדעו כמה עוסקים המכתבים האלה, המכתבים המונעים עלייה של רבים נוספים מברית-המועצות. ואל להאשים ולומר: רואי שחורות, לא רואי שחורות, מה זה "רואי שחורות" ו"לא רואי שחורות"? היינו צפויים לעלייה של 300,000 איש השנה, בתקציב המדינה השנה, היום אנחנו נמצאים ב-100,000 — 120,000. מאשימים את הרוסים, שהם אשמים כי הם מחלקים פספורטים. כולם אשמים, חוץ משר הקליטה וחוז' מהממשלה. כולם אשמים — אשמה ממשלת ברית-המועצות, אשמים החוקים החדשים בברית-המועצות, אשמים האמריקנים שלא נותנים סיוע לרוסים להסדיר את ענייניהם, רק אנחנו לא אשמים. ובכן, אנחנו האשמים.

על כך ראוייה הממשלה לאי-אמון; כי ממשלה שלא הצליחה במשך שנה שלמה להתוות תוכנית אחת שרואים בבימושה, להסדרת עניין התעסוקה לעולים — ראוייה לאי-אמון. ראוי שכנסת ישראל, של עם ישראל, תביע אי-אמון לממשלה המעכבת בפועל עליית יהודים. העיכוב הזה נגרם על-ידי אי-עשייתה, חוסר תושייתה, שלומיאליות, לא חוסר תקציב, לא חוסר כסף, אפילו לא חוסר תמיכה של האופוזיציה בוועדת הכספים. שלומיאליות — זהו המושג הנכון. עלבון לאינטליגנציה של ניהול מדינה — לא מצליחים להרים מפעל אחד, להכין תוכנית אחת, דיבורים, דיבורים ודיבורים, חוברות ודיבורים, מהבוקר ועד הערב. יקום כאן מישהו על דוכן הכנסת ויראה מה נעשה בפועל על-ידי הממשלה בנושא של יצירת מקומות עבודה — לא ספרים, סנדלרים ותמרוקים, אלא מה נעשה בפועל על-ידי הממשלה. שום דבר, שום דבר לא נעשה בנושא הזה.

לכן העלייה נפסקה, והיא תתחדש כאשר יתחילו להגיע מסרים שמהו משתנה, וכדי שהמשהו הזה ישתנה, לא

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
באמת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני חושב שהמגמות הן מגמות מפלגתיות צרות. דווקא עכשיו צריך לתת צ'אנס לשלום, צריך לתת הזדמנות למהלך חיובי. אם אכן הממשלה הזאת לא תתקדם בתהליך השלום, יהיה אפשר להגיש הצעות אי-אמון וכולנו נצטרף יחד להצעות הללו.

אני חושב שהיום הזה המדינה כולה והאזור כולו מחכים לתוצאות המסע של בייקר. אני מקווה שהתוצאות יהיו פוריות, חיוביות, ויביאו את שני הצדדים לשולחן המשא-ומתן. אז נוכל להתברך בתוצאות חיוביות שישמשו קץ לשפיכות הדמים. אני מאמין בשני העמים, הישראלי והערבי, יהודים וערבים, והפלשתינים במיוחד, רוצים שלום וזקוקים לשלום. אני תקווה שתהליך השלום ינוצל בצורה נכונה, בצורה חכמה, שתביא לתוצאות פוריות וחיוביות לכל עמי האזור.

הי"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, בבקשה. אחריו — אחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת מיכאל איתן.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני משוכנע לחלוטין שהשכנות של מר אליקים העזני עם חבר הכנסת דראושה היא הדבר המוצלח ביותר שיש לנו בכנסת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הדעות שלך לא שונות מדעותי.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
דבריו של חבר הכנסת דראושה ידועים. זה שהוא בא לכנסת לדוג במים עכורים, גם כן ידוע. מה שמגיע לך הוא השכנות של אליקים העזני. זה מגיע לך וזה ראוי לך.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הרי היית מוכן לממשלת אחדות אתו, היית שותף לממשלת אחדות לאומית.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
עמדת כאן וקשקשת במשך עשר דקות. לא העירו לך. מה אתה מעיר עכשיו? פטפטת דברי לעז על אנשים, אפילו על חברת הכנסת שולמית אלוני התגוללת היום: החשדת אותה.

הי"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אולי תגיד שהוא דיבר עשר דקות. לא הייתי אומר "קשקשת".

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אני חוזר בי מהביטוי הזה.

הי"ר מ' וירשובסקי:
אם אתה חוזר כך, בסדר.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם לא רגילה הגישה שנקטה היום סיעת המערך בהודעתו של הפותח, יושב-ראש המפלגה, לאחר דבריו, שאין אנו סבורים שיש להצביע היום על הצעות האי-אמון; שוב, לא משום שאנחנו נותנים אמן לממשלה, אלא כיוון שהרגעים האלה והימים האלה רגישים ועדינים מאוד, ולא היינו רוצים שיתפרש, גם כאשר אנחנו

הבנתו. שמעתי שאנשי השמאל אומרים היום, שעכשיו נוצרו תנאים שלא היו מעולם.

ובכן, כולנו זוכרים שמזכיר המדינה בייקר ניסה לגרום אותנו למלכודת בקהיר בתנאים הרבה יותר גרועים מכפי שמישהו מתאר לעצמו היום, גם בתסריט הגרוע ביותר. ורק עמידתו העיקשת של יצחק שמיר, שמנע את המהלך הזה, הביאה לכך שאומנם הממשלה נפלה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אבקש מחברי הכנסת לשבת במקומותיהם. אתה יכול להמשיך, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

כאשר אנחנו נקראנו, הוזמנו לבקר בקהיר, למפגש עם אנשי אש"ף. היוזמה הזאת הסתיימה בכך, שראש הממשלה יצחק שמיר היה מוכן ללכת לפיצוץ הממשלה, ובלבד שלא לעבור את הקווים האדומים של הליכוד ושל ממשלת האחרות דאז.

היום אנחנו ניצבים במצב, שלמרות האווירה האופטימית שמנסים לפזר לכל עבר, יש סימנים מעוררי דאגה באשר לעמדה האמריקנית. לא ייתכן ולא יעלה על הדעת, שמזכיר המדינה, אשר בא על סמך מחויבות אמריקנית והבטחה והבנה שאש"ף לא ייטול חלק בתהליך המדיני, יקיים ערב פגישתו עם ראש הממשלה ושריה מפגש בירושלים: א. עם נציג שהוא תושב מזרח-ירושלים, תושב ירושלים בריבונות ישראל; ב. יקיים מפגש עם מי שמכריזים כלשון ברורה שהם שליחים של אש"ף, שהם מקבלים הוראות מהנהגת אש"ף, שהם מדווחים להנהגת אש"ף.

אם מזכיר המדינה בייקר רוצה לקדם את התהליך ושממשלת ישראל תהיה מסוגלת לשתף פעולה, הוא חייב להבין, שהמשגה שעשה בזמנו ושהוביל לפיצוץ הממשלה הקודמת, אסור לו להישנות. לא לאש"ף, לא לנציגיו, לא לשלוחיו, יש מקום ליד שולחן המשא-ומתן. הממשלה הנוכחית חרטה זאת על דגלה. הממשלה הנוכחית אינה מסוגלת ואין בסמכותה, והיא לא קיבלה אמן ללכת למשא-ומתן שבו ייטלו אש"ף ונציגיו חלק, לרבות פייצל אל-חסייני, זכריא אל-ראדה וחנאן עשראוי, שאומרים שהם פועלים על סמך מנדט שהם מקבלים מאש"ף. הם לא אנשים שיכולים לייצג את ערביי יהודה ושומרון וחבל-עזה. ממשלת ישראל מחויבת לכנסת, על בסיס האמון שהיא קיבלה מהכנסת הזאת, שלא לנהל משא-ומתן עם מי מבין ערביי מזרח-ירושלים, שלא לנהל משא-ומתן עם מי מנציגי אש"ף, אפילו הם תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה, וודאי שלא לנהל משא-ומתן עם אנשים שיוסמכו על-ידי אש"ף שאינם תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

אולם מאחר שאנחנו התבשרנו שכרגע לא שאלת הייצוג הפלשתיני היא השאלה העומדת על הפרק, לא נותר לי אלא לשלוח מכאן ברכת "חוק ואמץ" לראש הממשלה יצחק שמיר ולשרי הממשלה, על-מנת שימשיכו בצעדיהם על-פי התוכנית המדינית ועל-פי המגבלות שהם הטילו על עצמם בקווי היסוד של הממשלה, על-פי האמון שהממשלה שלהם קיבלה מהכנסת הזאת.

אני רוצה לסיים ולומר, שהגישה הזאת, שבעיני מיעוט צעקני בעם הזה, מיעוט בטל בשישים, נחשבת כאילו עיקשות, הוכיחה את עצמה כדרך הנכונה והבדוקה ביותר לצעוד לעבר השלום, תוך שמירה על ביטחונה של מדינת ישראל. אלה

הריבורים עוזרים, אפילו לא הצעת אי-אמון, לא של האופוזיציה מצד זה ולא של האופוזיציה מצד זה, ואפילו לא דברי חכמים של אנשי הממשלה, של שרי הממשלה, אלא הראיה כפועל, המכתבים של האינספקטורים, הפקחים של הממשלה; 315,000 פקחים יש לממשלה הזאת, כל העולים החדשים שהגיעו, כל אחד מהם פקח, כל אחד מהם יודע להוציא מכתב לברית-המועצות. כל אחד כותב מה המצב האמיתי, עם כמה עוד אנשים הוא גר בדירה, אם זה שלושה או חמישה או עשרה, איזה סיוע הוא קיבל בנושא המשכנתאות, איזו עזרה הוא קיבל בנושא השגת עבודה, איזו עזרה הוא מקבל בבריאות, איזה סיוע הוא מקבל בקהילה, איזה סיוע הוא מקבל בנושא הפנסיה, כל אותם דברים שאינם מוסדרים. אלה הם השגרירים של מדינת ישראל, או המפקחים של הממשלה, שגורמים לאי-עלייתם של יהודים.

ולו רק בעניין הזה, בנושא הזה, ראוייה ממשלת ישראל לאי-אמון, לאי-אמון מוחלט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דומני שאם אפשר היה להגיש הצעת אי-אמון לסיעת המערך, היה היום מגיע לסיעת המערך לקבל נזיפה ואי-אמון, לא בשל הקיפאון בתהליך המדיני, אלא בשל הקיפאון שחל בשורותיה שלה. ההזדויות הזאת להגיש את הצעת האי-אמון קצת מתמיהה, במיוחד לאור העובדה, שהבוקר שמעתי את שמעון פרס מתבטא ברוב ליכודית לחלוטין, אומר שמעון פרס, שהוא, על רמת-הגולן — כך שמעתי מפיו — לא יוותר בשום מקרה, נו, אם שמעון פרס לא יוותר על רמת-הגולן בשום מקרה, אינני רואה שום מניעה ששמעון פרס יצורף לצוות המשא-ומתן שינהל את המשא-ומתן עם סוריה. ואני מציע וממליץ לראש הממשלה יצחק שמיר לצרף אותו, על מנת שיחד הם יוכלו להגיע למה שאנחנו שואפים כל הזמן להגיע — להסכם שלום עם סוריה בלי לוותר על רמת-הגולן.

אליקים העצני (התחיה):

אתה תאמין לו?

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא כל כך מאמין לשמעון פרס? הוא לא אמין בעיניך? הבעיה שלך, שהוא אומר כן ולא? אני אגיד לך את האמת, אני מבין שגם אצל שמעון פרס יש הבחנה בין נושאים לאומיים בעלי משקל לבין תעלולים בנוסח מערכת הבחירות. אבל אם הבוקר הבשורה של שמעון פרס בנושא הלאומי החשוב ביותר היא — אין להחזיר את רמת-הגולן בכל מקרה, אני מאמין שבנושא כל כך חשוב, כל כך מרכזי, שמעון פרס אומר דברים אמיתיים וכנים, ואני נוטה לחת לו את הקרדית לכך. כמובן, אני לא הייתי שולח אותו לשם לבד, אבל כתוספת כוח הוא בהחלט יכול לסייע. לפחות אני מקווה ששמעון פרס יוכל להרגיע את כל מפגיני "שלום עכשיו", שכבר מתארגנים ללחוץ על ממשלת ישראל לווייתורים ברמת-הגולן ובכל מיני מקומות נוספים, כמו בקעת-הירדן, גוש-עציון ועוד מקומות ששמעון פרס מבטיח לכולם שמפלגת העבודה בראשותו תשמור עליהם ותגן עליהם.

אולם היום הוא יום שבו כולם, מהימין ומהשמאל, צריכים להודות ליצחק שמיר, כל אחד על-פי שיטתו וכל אחד על-פי

— הצעות סיעות המערך וסיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה; בחירת סגן יושב-ראש הכנסת: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 37) —

ה צ ב ע

- בעד הצעת סיעת התנועה
לזכויות האזרח ולשלום
להביע אי-אמון לממשלה — 27
נגד — 52
נמנעים — 4

הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום
להביע אי-אמון לממשלה בשל אוזלת ידה
בתחום המדיני ובתחום קליטת העלייה
לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

27 בעד, 52 נגד, ארבעה נמנעים — אני קובע בזאת
שהצעת סיעת ר"צ להביע אי-אמון לממשלה בשל אוזלת ידה
בתחום המדיני ובתחום קליטת העלייה נדחתה.

ד. בחירת סגן יושב-ראש הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. זו סגולה טובה להיות סגן יושב-ראש הכנסת.
אני מפעיל את השעון. מי בעד בחירתו של חבר הכנסת חיים
קופמן לסגן יושב-ראש הכנסת? זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה לבחור בחבר הכנסת
ח' קופמן לסגן יושב-ראש הכנסת — 80
נגד — 1
נמנעים — 3

ההצעה לבחור בחבר הכנסת ח' קופמן לסגן
יושב-ראש הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

80 בעד, אחד נגד, שלושה נמנעים — אני קובע שחבר
הכנסת חיים קופמן נבחר לסגן יושב-ראש הכנסת. שיהיה לו
מזל, ברכה והצלחה.

ה. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 37), התשנ"א — 1991*

(קריאה ראשונה)

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לוועדה — 50
נגד — 35
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין
(תיקון מס' 37), התשנ"א — 1991, לוועדת
החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

שמדברים היום על כך שנוצרו התנאים האופטימליים להיכנס
לתהליך מדיני צריכים לשאול את עצמם מה הם אמרו לפני
שנה, לפני שנתיים, לפני שלוש שנים, כאשר התנאים היו
גרועים פי כמה, והודות למי הגענו למצב, שעל-פי דעתם
מהווה שיפור, ולהישגים המאפשרים לנו שמירה על אינטרסים
ביטחוניים קיומיים של מדינת ישראל בצורה טובה הרבה יותר
מאשר היה מקובל בעבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מבין
שיש פה בקשה חתומה שתהיה הצבעה אישית. יש 20 חתימות.
סיעת הליכוד מושכת את הבקשה. תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מפעיל את
השעון. מי שלא ישב לא יוכל להצביע. חברי הכנסת, כפי
שהודיע פה חבר הכנסת שמעון פרס, הצעת האי-אמון מטעם
המערך ירדה מהפרק. יש רק הצעת סיעת ר"צ להביע אי-אמון
לממשלה בשל אוזלת ידה בתחום המדיני ובתחום קליטת
העלייה. מי שהוא בעד — יצביע בעד; מי שהוא נגד האי-אמון
— יצביע נגד. השעון מופעל. זו הצבעה מס' 1.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, יש לנו עכשיו סדרה של הצבעות.

הסעיף הבא בסדר-היום: בחירת סגן יושב-ראש הכנסת.
יושב-ראש ועדת הכנסת, בבקשה. חברי הכנסת, אני חוזר
ומבקש מכולם, שעד תום סדרת ההצבעות לא אצטרך כל רגע
להפעיל את הגרון שלי ולבקש מכולם לשבת ולא להפריע.
בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת, בישיבתה
היום, החליטה להציע למליאת הכנסת לבחור בחבר הכנסת
חיים קופמן לסגן יושב-ראש הכנסת.

הכנסת לא צריכה לשנות את החלטתה בדבר מספר
הסגנים, כי אחרי מן הסגנים התפטר מתפקידו בשל התמנויות
לסגן שר והמקום נשאר פנוי.

על כן ממליצה ועדת הכנסת בפני מליאת הכנסת לבחור
בחבר הכנסת חיים קופמן לתפקיד סגן יושב-ראש הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק העונשין (תיקון מס'
37), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. מאת חברי הכנסת
אוריאל לין, צחי הנגבי, יצחק לוי, עוזי לנדאו ויואש צידון —
תשובה והצבעה. אני מבין שוויתרו על התשובה. לפנינו
הצבעה בלבד.

מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק
ומשפט? הפעלתי את השעון. זו הצבעה מס' 3.

— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 37): הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן]: הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28) —

היו"ר ד' שילנסקי: 50 בעד, 35 נגד, אין נמנעים. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 37), התשנ"א — 1991, הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ו. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן], התשנ"א — 1991* (קריאה ראשונה)

1 — נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן].
התשנ"א — 1991, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

64 בעד, 18 נגד, אחד נמנע — אני קובע שהצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן].
התשנ"א — 1991, של חברי הכנסת יצחק לוי וגרשון שפט, הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לוועדה
64 —
נגד
18 —

ז. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לי שמונה הסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם אתה מנמק את כולן יחד?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא, אחת אחת.

אדוני היושב-ראש, החוק הזה, המוגש עכשיו בפעם השנייה לכנסת, כבר עבר בקריאה שנייה במליאת הכנסת, וזה לתמיכה של חלקים גדולים של הבית הזה, אבל אז היה מדובר בחוק אחר. החוק שהתקבל במליאת הכנסת בקריאה שנייה נמשך ברגע האחרון, כאשר קמה זעקה מצד שרי הממשלה, משום שפתאום התברר להם, אדוני ראש הממשלה, שלא רק עומדים למנוע תחבורה ציבורית בשבת מחיילים שחוזרים לבסיסיהם, מעולים חדשים שאין להם רכב, מאנשים מבוגרים שמשתמשים בתחבורה הציבורית, אלא עומדים למנוע את השימוש ברכב. רחמנא ליצלן, גם מ-127 בעלי רכב ממשלתי צמוד, כשהכנסת קיבלה החלטה שאמרה, שאם — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את השיחות ביניכם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

פתאום התברר שאסון נורא קרה: לא רק 1.1 מיליון כלי רכב ימשיכו לנוע ברחבי הארץ: לא רק 1.1 מיליון כלי רכב פרטיים, אלא גם 1,500 אוטובוסים ינועו ברחבי הארץ — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את הדיבורים.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעת החוק הבאה דורשת רוב של חברי הכנסת, והיא הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן].
התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. מאת חברי הכנסת יצחק לוי וגרשון שפט — תשובה והצבעה. אני מבין שיש ויתור על התשובה. הפעלתי את השעון. זו הצבעה מס' 4.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית פעם נוספת חוק שדומה לו כבר הוצג כאן והגיע לוויכוח בפני המליאה, ובשל מאבקים פרלמנטריים חזר פעם נוספת לוועדה והממשלה משכה אותו והציגה חוק דומה לו — חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991.

חוק זה נדון בקריאה ראשונה ב-17 ביוני 1991, כאן במליאת הכנסת, והועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

אדוני היושב-ראש, החוק נותן שיקול דעת וסמכות לשר התחבורה, שלפיהם יכול הוא לאסור הפעלת אוטובוסים ציבוריים בימי מנוחה בקווי שירות, תוך התחשבות במסורת ישראל; שיקול דעת בכל הנוגע לאיסור תנועת כלי רכב בימי מנוחה.

החוק מוגש היום בצירוף הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אדוני היושב-ראש, אני מעמיד אותו להצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש הסתייגויות. חבר הכנסת חיים אורון, האם אתה מוותר על הנמקת ההסתייגות? אני מבין שלא. בבקשה. חבר הכנסת אורון, יש לך רק הסתייגות אחת או יותר?

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2065).
** "דברי הכנסת", חוב' ל"ד, עמ' 4315; נספחות.

ישראל, שמבטיחה שוויון בפני החוק לכל האזרחים — חוק כזה לא יכול היה לעבור. החוק הזה פשוט פוגע באנשים שאין להם מכוניות. ואלה שיש להם, החוק הזה לא נוגע להם. זאת הבחנה בין עשירים לעניים, פשוטו כמשמעו. וזה בא כאשר בפי כל המפלגות היושבות בשלטון רוממות השוויוניות וההתחשבות בחלש.

לכן, אני חושב שאם אנחנו רוצים בכלל להתייחס לחוק הזה היינו צריכים לחשוב גם מה קורה לאלה שאינם יכולים לנסוע בשבת כמנהגם מפני שאין להם מכונית. בהעדר הסדרים כאלה החוק הזה הוא אנטי-סוציאלי, אנטי-דמוקרטי, מפלה.

לכן אני חושב, שאי-אפשר לקרוא לו אחרת מאשר חוק איסור התחבורה הציבורית. באופן פורמלי רוצים לקרוא לזה תיקון לפקודת התעבורה, ובאופן תמים להסתיר מאחוריו את מה שרוצים להסתיי: כאן, בגלל חוקי הדת של מדינת ישראל, שרק חלק קטן מהאוכלוסייה דבק בהם, יש איסור טוטלי על כל האוכלוסייה שאין לה אפשרות לנסוע בשבת, בגלל חשבונות קואליציוניים דתיים צרים. זאת חרפה שדבר כזה ייכנס לספר החוקים. אני חושב שספר החוקים שלנו צריך להשחיר ולהצהיב מדברי הפיגולים האלה שאנחנו מכניסים לתוכו בגלל הסכמים קואליציוניים ולא משום סיבה אחרת.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק שלפנינו הוא חוק של צביעות. מדוע הוא חוק של צביעות? משום שגם חברי הכנסת של אגודת ישראל, שדחפו לחוק הזה, יודעים היטב, שגם אם יצא האוטובוס אחרי יציאת השבת, סגן השר פרוש, הרי את מכירת הכרטיסים יעשו לפני יציאת השבת, והמכונאים במוסך יכשירו את האוטובוס לפני יציאת השבת, והוא ינוע מהמוסך ועד לתחנת המוצא לפני יציאת השבת, ואחרי יציאת השבת הוא אכן יצא לדרך, אבל חילול שבת נגרם. יכול להיות שאתם רוצים, לקראת הבחירות, להראות קצת הישגים לציבור שלכם, ותוכלו גם בדבר הזה לנפנף.

לזכותכם ייאמר רק דבר אחד, שאתם עקביים ויש לכם שיטה. אתם, לכל פרטנר אפשרי בממשלה מציגים אותם תנאים. אני מניח, ואני אומר את זה אפילו בביטחון, שאילו הצגתם למערך את התנאי להסכים לחוק כזה, או אפילו לחוק חמור ממנו מבחינת כפייה דתית, ובלבד שתקום קואליציה בראשותו של שמעון פרס או בראשותו של מישור אחר, גם המערך היה נעתר והיה נותן לכם את החוק הזה. כפי שנתן לכם חקיקה דתית בעבר וכפי שהתחייב בפניכם בזמן המשא-ומתן הקואליציוני. לכן אני מקווה לפחות שחברי הכנסת של המערך — היום הם נקראים "מפלגת העבודה" — לא ישחקו פתאום כמניי הציבור החילוני. הם היו מוכנים לתת לכם אותו דבר.

חיים בר-לב (המערך):

את זה הם משאירים רק לך, אך ורק לך.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

נכון, נכון. אתם למען השלטון הייתם מוכנים לתת לפרוש כדיוק את מה שהליכוד נותן לו היום, ובגלל התחרות ביניכם לבין הליכוד על קולותיהם, הם היו יכולים לסחוט כל כך הרבה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

פתאום התברר שגם כמה שרים וכמה מנכ"לים לא יוכלו להשתמש ברכבם הפרטי בשבת. ואז החוק נעצר. החוק הזה הוקפא, חבר הכנסת פרוש, במשך חמישה חודשים. חמישה חודשים חוללה השבת, מדי שבת בשבתו, עליידי "אגד" ו"דן", ועליידי מכוניות ה"וולבר" של השרים. שום דבר לא קרה. לא שמעתי שידרו אסונות מיוחדים על עם ישראל במהלך חמשת החודשים האחרונים.

יהושע מצא (הליכוד):

לא היתה מלחמה בינתיים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה קרה, חבר הכנסת מצא? פתאום התברר, שמה שמונע את קיום השבת במדינת ישראל הוא מכוניות ה"וולבר" של השרים. כי כל זמן שלא הסכמתם שמכוניות ה"וולבר" של השרים ימשיכו לנוע בשבת, אין חוק שבת. מתי יש חוק שבת? היום, כשאתם הולכים להצביע שלשרים מותר לנסוע בשבת. לשרים מותר לנסוע בשבת, כי התקבלה בקריאה שנייה הצעת חוק שאסרה זאת עליהם.

אין דוגמה שמדגימה את הצביעות בכל המאבק הזה יותר מהדוגמה הזאת. אין דוגמה שמדגימה עד כמה כל המאבק הזה שאתם מנהלים בציבור החילוני הוא מאבק שכל תכליתו הישג קואליציוני בחצרו של חבר כנסת זה או אחר. אין אמר לי חבר הכנסת הרב פלדמן? — אני צריך לקראת שבועות מתנה לרבנים, לכן אני צריך את החוק הזה. אם הוא צריך מתנה לרבנים לקראת שבועות, צריך למנוע מתושבי הנגב והגליל לנסוע עם צאת השבת למרכזי הארץ?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

תאר לך מה הוא צריך ליום כיפור, אם לשבועות הוא צריך מתנה כזאת.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אורון, זמן תם, אני מבקש ממך להפסיק.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש לי הסתייגויות נוספות. אמשך אחר כך.

הי"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. אני מזמין את חבר הכנסת אלי דיין להנמקת הסתייגות. הוא איננו. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מנמק את ההסתייגות שלי לשם החוק.

אדוני היושב-ראש, יש אוטומטים מסומים שצריך להכניס לתוכם מטבע ואז הם פועלים במשך זמן מסוים. כשהם מפסיקים לפעול, צריך לשים מטבע חדש. כך בנויה הקואליציה שלנו. מדי פעם צריך להכניס לאוטומט של הקואליציה, לאחר של אגודת ישראל והמפלגות החרדיות האחרות, איזה חוק דתי כדי שהן ימשיכו לתמוך בקואליציה או שלא יאיימו על שלמותה של הקואליציה. ואז לא חשוב שלא מסדירים נושא כלשהו לכלל הציבור, אלא עושים איזו מחווה שבסופו של דבר תוליד להפרות חוק נוספות במקום הפרות החוק הקיימות. זה לא חשוב. העיקר שיהיה איסור נוסף בספר החוקים שלנו.

אדוני היושב-ראש, אנחנו רואים לפנינו הצעת חוק שמטבעה, מעצם ברייתה, היא יוצרת אפליה בין בני אדם, אלה שיש להם מכונית ואלה שאין להם מכונית. אילו היתה לנו חוקה במדינת ישראל, לא שיטת ממשל אלא חוקה במדינת

חוק לתיקון פקודת התעבורה — הסדרים בעקבות הסכמים קואליציוניים. שהרי מי שקורא את החוק ורואה שזה חיקון לפקודת התעבורה, חיקון מס' 28, יכול לחשוב שמדובר בענייני בטיחות בתעבורה, ואולי השר מתקין איזה נושא שנוגע לתנועה בדרכים. הרי אנחנו יודעים שאלה הסדרים שיש להם חיות רק מכוח העניין הקואליציוני. לכן כואו נקרא לילד בשמו. נקרא לחוק הזה: חיקון לפקודת התעבורה — הסדרים בעקבות הסכמים קואליציוניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם שוחט — איננו. אחריו — חבר הכנסת חיים רמון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
פורז, אל תנסה לעשות הון על חשבוננו.

חיים ברילב (המערך):

על חשבון מי הוא יכול לעשות? מהליכוד הוא לא יכול לקחת.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני יכול לבקש לצלצל? אני הדובר האחרון בסעיף הזה. אנחנו ביקשנו לקיים הצבעה. יש לי חמש דקות, ואני מבקש לצלצל.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. בבקשה, תתחיל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
רמון, תוציאו את ההסכם שלכם מאז.

חיים רמון (המערך):

אני אוציא, אני אוציא. אפשר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תתחיל.

חיים רמון (המערך):

אני לא מבין, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני, תתחיל לדבר, תשאיר לי את זה.

חיים רמון (המערך):

אבל אני פונה אליך בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה פניתי, שמעתי את בקשתך, תתחיל לדבר. אתה שומע אם מצלצלים או לא מצלצלים?

חיים רמון (המערך):

אז תאמר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה שומע מה אמרתי או לא אמרתי? אתה אמרת את דברך. שמעתי. אני מודה לך.

חיים רמון (המערך):

סליחה, אני לא ראוי לקבל תגובה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש ממך.

חיים רמון (המערך):

פניתי ליושב-ראש בבקשה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

שמעתי את בקשתך. תתייחס קצת כאמון ובדרך-ארוץ.

חיים ברילב (המערך):
תתבייש.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

יש לך מה להגיד לליכוד, לדתיים, אבל מה אתה רוצה ממפלגת העבודה? מה הסיפור הזה? מצאת לך אופוזיציה חדשה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אנחנו לפחות עקביים. אנחנו לא נכנסים לזה.

שבח וייס (המערך):

אתם לא הייתם שותפים לזה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא היינו שותפים לזה.

שבח וייס (המערך):

לא הייתם שותפים לניסיון להקים ממשלה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא היינו שותפים לזה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

ועוד איך הייתם שותפים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת וייס: אילו הבאתם את החוק הזה עם ממשלה, היינו תומכים בכם מבחון בליט ברירה, משום שגם בעינינו יש דברים חשובים יותר ממועד יציאת האוטובוסים בשבת.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

זה העניינים שלכם. העניינים שלכם כבר עייפות מרוב שאתם מגלגלים אותן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אבל כואו נהיה גלויי לב: אנחנו לפחות אומרים שהכריחו אותנו, ואתם משחקים את המשחק הזה — פתאום מגיני הציבור החילוני.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

יש לכם עייפות עיניים מרוב גלגולן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

בוודאי עיניים יפות. לפחות אני אומר את האמת.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

רק אתה. אף אחד כאן בבית לא אומר את האמת, רק אתה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

גם אני הייתי נאלץ לתמוך בחקיקה הדתית הזאת, בליט ברירה, משום שהעניין של השלום קודם. הייתי נאלץ לתמוך, אבל לפחות לא הייתי מתחסד ואומר שזו הגנה על הציבור. הייתי אומר שאני תומך בזה כי כפו עלי, כי יש לנו שיטת משטר שהפכה את הרב פרוש לאיש החשוב ביותר במדינה, אותו ואת רביץ ואת ורדיגר ואחרים, אבל הייתי עושה את זה כי אין ברירה והייתי עושה את זה מבחון, ולפחות לא הייתי מציג את עצמי כצדיק גדול, כמו שאתם מציגים את עצמכם.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אף אחד לא הציג את עצמו כצדיק. תעסוק בעצמך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

דובר נוסף שאני רוצה לומר: אני באמת מציע שהחוק יתוקן. ההצעה שלי הגיונית מאוד. אני מציע שהחוק ייקרא:

טוב, סגן השר פרוש — הוא אמר: לא, חס וחלילה, בשום פנים ואופן. אוטו מערד — היה אז בייגה — יצא לפני כניסת השבת, יש שם חיילים, יאסרו עליו? הוא אמר: חס וחלילה, מה פתאום? לא נעשה את זה. בקיצור, לא מצאנו אלא אוטובוס מסכן ועלוב אחד, ששמענו שהוא יוצא ברמתיגן לפני כניסת השבת.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

זה האוטובוס מבני ברק לקריית מלון.

חיים רמון (המערך):

אמרתי: בשביל האוטובוס העלוב והמסכן הזה, שיוצא לפני יציאת השבת, אתם צריכים לחוקק חוק שייתן לשר סמכויות? אתם צריכים לאפשר לו לדרון בסוגיה. תבואו אליי, יש לכם הרבה כוח, תאמרו לי: את האוטובוס הזה אל תאשר להפעיל בשבת — ונגמר הסיפור. למה צריך חוק? למה אנחנו צריכים ללכת בתחושה שיש פה מלחמה שלמה? אלא אם כן, חס וחלילה, השר לא דיבר אמת, והוא באמת מתכוון לפגוע באוטובוסים שיוצאים מהצפון ומהדרום.

ולכן, לא תיקון יש בחוק הזה, חס וחלילה, לא מתקנים את התחבורה, לא ביום חול ולא בשבת, אלא משבשים את הדעת של הציבור בישראל, משבשים את שיקול הדעת, גורמים לשיבוש מערכות ולעיימות מיותר, חסר ערך, בין חילונים לדתיים, כשגם בלי החוק הזה, לדעת כולם, המצב רחוק, רחוק מאוד, אדוני סגן השר, מלהשביע רצון. אז בשביל מה החוק הזה? סתם בשביל להרגיז. תורה, כיבוד מצוות הדת הוא לא יוסיף. שנאת אחים, הסתה בין שני פלגים בעם, יוסיף גם יוסיף. אז למה לכם גם בשעה מאוחרת זאת להעביר את החוק הזה, שאין בו שום ערך?

קחו אותו, תעשו איתו מחווה, תגידו: אנחנו רוצים לפתוח דף חדש, הנה לא חשוב לנו החוק הזה, אנחנו מוותרים על האוטובוס הזה, האומלל והמסכן, מרמתיגן, בואו ננסה, אנחנו מצפים למחווה גם מהצד השני. אילו כך נהגתם, הייתם באמת מגלים התחשבות ומאדירים את שם התורה ולא מכפישים אותה כמו שאתם עושים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לנו דקה וחצי. חבר הכנסת רמון, אתה דיברת רק שלוש דקות וחצי.

חיים רמון (המערך):

מזה דקה וחצי על צלצול הפעמון.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש עוד דקה. ועדת הכנסת קבעה חמש דקות.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, מאחר שההצבעה היא שמית, מותר לוותר על הדקה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מוותר, אולי אחרים לא.

יהושע מצא (הליכוד):

ההצבעה ממילא תימשך עשר דקות. יש היגיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

כשיהיה צלצול, זה יהיה סימן שהדקה וחצי עברו. יש עוד 31 שניות. כשיש שקט הזמן עובר לאט. כשיש צעקות הזמן רץ.

טוב, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. יש אלי פנייה לקיים הצבעה אישית. מי בעד הצעתו של חבר הכנסת חיים

חיים רמון (המערך):

אני מתייחס בהרבה אמון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרתי לך: בסדר, שמעתי.

חיים רמון (המערך):

תודה רבה. אם אמרת "בסדר", תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרתי לך ששמעתי. תתחיל לדבר.

חיים רמון (המערך):

אני מתפלא על היושב ראש, שהוא כך עונה לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתפלא שאתה מתייחס באי-אמון כזה. האם הפרתי פעם אמון כלפיך?

חיים רמון (המערך):

לא התייחסתי בשום אי-אמון. אני מבקש שאדוני יצלצל, ואתה אומר: שמעתי. אני לא יכול להבין ממה שאמרת שום דבר. אדוני היושב ראש, עם כל הכבוד — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה צריך להסתפק בזה שאמרתי לך ששמעתי. אתה לא יודע מה אמרתי למוכיר או לא אמרתי. אל תתערב — — —

חיים רמון (המערך):

אני לא מתערב. אני פניתי אליך, שאלתי אותך — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני הפעלתי את השעון. זה על חשבון הזמן שלך.

חיים רמון (המערך):

שאלתי ואפשר לענות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יכול להתווכח, זה על חשבון הזמן שלך.

חיים רמון (המערך):

זה לא כל כך משנה, אבל אני מתפלא ואני אומר על חשבון זמני: אדוני היושב ראש, עם כל הכבוד, עליתי לדבר, יש חמש דקות, וביקשנו אחרי כן לקיים הצבעה. ביקשתי ממך במלוא הנימוס להפעיל את הפעמון. אמרת, אדוני היושב ראש, ששמעתי. אני, עם כל הכבוד, חושב שיכולת להשיב לי "אני מפעיל" או לומר "אני לא מפעיל", אבל להשיב תשובה, כדי שאדע מה קרה. זאת לא בושה כל כך גדולה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מודיע לך שאחרי שעניתי לך כמה פעמים אינני מוצא לנכון לענות לך פעם נוספת. אתה יכול להמשיך לדבר מה שאתה רוצה.

שרה דורון (הליכוד):

איפה הצעת האי-אמון?

חיים רמון (המערך):

היא תלויה בכס. אני מוכן לנאום עליה, אבל עכשיו עליתי לנאום על חוק אחר. בהזדמנות במזנון אוכל להסביר לך.

אני מציע לתקן את החוק לחיקון פקודת התעבורה באופן שהוא ייקרא "שיבוש התחבורה הציבורית בשבת". כי מה למעשה אנחנו אומרים? היה פה השר, ובכל עניין שהעלינו הוא אמר: בזה לא יפגעו. שאלנו את השר: תסלח לנו, אוטובוס שיוצא מקריית שמונה לפני צאת השבת, יפגעו בו? תקשיב

אורון לתיקון שם החוק? בבקשה, אדוני המזכיר, נא לקרוא את השמות. כולם מתבקשים לשבת.

אני חוזר, לתיקון שם החוק יש הצעה של חבר הכנסת חיים אורון. מי בעד? בבקשה, אדוני המזכיר.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא — נגד
רפאל אדרי —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש מכולם לשבת בשקט, אחרת לא שומעים. חבר הכנסת הגנבי, אתה מפריע למזכיר הכנסת.

קריאה: — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אתה מבטל, טוב, תודה רבה.

חברי הכנסת, מי בעד שינוי שם החוק לפי הצעת חבר הכנסת חיים אורון? זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ח' אורון לשם החוק — 34

נגד — 44

נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת ח' אורון לשם החוק
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

34 בעד, 44 נגד, אין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון נדחתה.

מי בעד שינוי שם החוק לפי הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין? נא להצביע. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' דיין לשם החוק — 33

נגד — 43

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

33 בעד, 43 נגד, אחד נמנע. הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין נדחתה.

מי בעד שינוי שם החוק לפי הצעתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי? נא להצביע. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' וירשובסקי לשם החוק — 35

נגד — 44

נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לשם
החוק לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

35 בעד, 44 נגד, אין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי נדחתה.

מי בעד שינוי שם החוק לפי הצעתו של חבר הכנסת אברהם פורז? נא להצביע. זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לשם החוק — 22

נגד — 52

נמנעים — 5

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לשם החוק
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

22 בעד, 52 נגד, חמישה נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת אברהם פורז נדחתה.

מי בעד שינוי שם החוק לפי הצעתו של חבר הכנסת אברהם שוחט? נא להצביע. זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' שוחט לשם החוק — 35

נגד — 44

נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת א' שוחט לשם החוק
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

35 בעד, 44 נגד, אין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת אברהם שוחט נדחתה.

מי בעד שינוי שם החוק לפי הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון? נא להצביע. הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ח' רמון לשם החוק — 34

נגד — 44

נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לשם החוק
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

34 בעד, 44 נגד, אין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון נדחתה.

מי בעד שם החוק לפי הצעת הוועדה? נא להצביע. זו הצבעה מס' 11.

ה צ כ ע

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — 45

נגד — 34

נמנעים — אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

45 בעד, 34 נגד, אין נמנעים. שם החוק, לפי הצעת הוועדה, נתקבל.

לסעיף 1 יש הסתייגויות של חברי הכנסת גוז'נסקי, וירשובסקי וצבן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר נסים, אני משוכנע שאתה רוצה לשמוע את דבריה של חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת מיכאל איתן, הגב שלך מקסים אבל הסדר הטוב מחייב אותך לשבת. כן, חבר הכנסת יאיר לוי. חבר הכנסת יאיר לוי, יש לך פנים כל כך מאירות, תראה לנו אותן. חבר הכנסת רן כהן גמר ללחץ את ידה של חברת הכנסת שולמית אלוני. חברת הכנסת גוז'נסקי, את יכולה לדבר, אלא שחבר הכנסת חיים רמון רוצה להפריע לך לדבר, וחבר הכנסת ביילין עדיין לא החליט לשבת. כשהוא יתיישב, יתיישב גם חבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת בני בגין, גם אתה צריך לשבת. חברי הכנסת שפט ולנדאו, אני מבקש מאוד, בבקשה, את יכולה להתחיל.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע האחרון של הכנסת יש מתקפה רבתי על הרבה זכויות, על הרבה ערכים של חיים בצוותא, ובין היתר גם החוק הזה המונח לפנינו.

הניסיון להנהיג בארץ סדרי חיים המקובלים על חלק מהאוכלוסייה ולכפות אותם על האוכלוסייה כולה, הניסיון הזה הוא בסופו של דבר כומרנג לכל אחד שמציע אותו ולכל אחד שלהם למען הנהגתו של סדר חיים שנותן רק לצד אחד.

הוויכוח על התחבורה בשבת איננו ויכוח על כך שצריך לכבד את זכותו של כל אדם מאמין לשמור את השבת לפי השקפתו. אסור למדינה ואסור לרשויות למנוע מאזרח ישראלי לכבד את השבת לפי אמונתו. אבל, באותה מידה, כל הניסיון הנעשה עכשיו בשיטתיות בתחומים שונים לכפות את השבת במקומות ולגבי חוגים וציבור שהיא מצוינת עליהם בצורה של בילוי, בצורה של נסיעה, כל זה הוא דבר שהדעת אינה סובלת.

הממשלה מנסה בעזרת החוק הזה לשמור על אחדותה הקואליציונית, אבל המחיר שהיא גובה מהציבור הוא גדול מאוד ובלתי נסבל מבחינת הציבור החילוני.

חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר את חוק השבת שאיים על סגירת מפעלים. רק היום שמענו את ראש מועצת מגדל-העמק מספר על מפעל גדול שעלול להיסגר רק משום שנערמים בפניו קשיים בעבודתו בשבת. ושוב, בתנאים של אבטלה יש מי שתושב שמוותר לסגור מפעל ולזרוק מאות עובדים וכלבד שהוא יוכל לכפות את דעתו.

חברי הכנסת, התיקון שהצעתי בא להגביל את החוק הנושל והמכשיל המונח לפנינו, כך שלא יפגע בשירות התחבורה חייני באותם שירותים בין-עירוניים שקיימים היום

ומשרתים את האוכלוסייה שאין לה אפשרות לממן אחזקת רכב, ולכן היא זקוקה לתחבורה הציבורית, ובתנאים של ישראל, אם זו מתחילה רק אחרי צאת השבת, היא אינה מגיעה ליעדיה בעוד מועד.

לכן אני מציעה לחברי הכנסת לחמוך בהסתייגות הזאת, שהיא נחוצה, אם רוצים להבטיח שלא תהיה פגיעה במיוחד בצעירים, במיוחד בחיילים שחוזרים מחופשה, במיוחד בנשים שאין להן רכב, במיוחד בחסרי האמצעים.

חברי הכנסת, החוק הזה, אם יאושר היום, יצטרף לחוקי הכפייה הדתית שהם אסון לישראל ולדמוקרטיה הישראלית. אני כבר לא יכולה לומר היום מה גרוע יותר — אחוז חסימה של 1.5%, כפייה דתית, או כל המערכת הזאת שבאה לקצץ ולקצוץ את הדמוקרטיה ואת הדו"קיום בין חילונים לדתיים ולמנוע מחוגים רחבים את האפשרות להיות כפי הכנתם. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת וירשובסקי, אתה מסתפק במה שכבר אמרת?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לך מה להוסיף? בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא בטוח, אבל אנסה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לך פה שלוש הסתייגויות לאותו סעיף.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אשתדל לרכז את כולן.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לך ארבע הסתייגויות. אחרי אותו סעיף יש לך עוד הסתייגות. אתה מרכז את כולן יחד, כן?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, רק לגבי סעיף זה. ארבע הסתייגויות לגבי סעיף זה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפנות את תשומת-הלב ולדבר עכשיו על ההסתייגויות גופן. קודם אמרתי מה אני חושב על החוק כולו, אבל אם נגזר שהוא יעבור, יש פה כמה דברים שצריך לשמור עליהם.

קודם כול, מה שקיים יהיה קיים ולא ירחיבו איסורים, מפני שאנחנו צריכים להבין שכאן הסעיף הוא כללי מאוד. הוא נותן סמכויות רחבות מאוד בידי שר התחבורה. מותר לו לאסור הפעלת אוטובוס ציבורי בימי מנוחה בקי שירות. זאת אומרת, הסמכות שלו רחבה ביותר לעשות את זה והוא בלתי-מוגבל ביכולתו לעשות את זה. הוא חייב להתחשב, אדוני היושב-ראש, אם הוא רוצה, במסורת ישראל. אבל בכל דבר אחר שנוגע לחיי האוכלוסייה הוא לא חייב להתחשב. הוא לא חייב להתחשב באורחות חיה של החברה בישראל, וזה אחד מהדברים שאני מבקש שיוסיפו.

אין שום הצדקה לכך, שכשכא שר התחבורה לקבוע הסדר לגבי תחבורה ציבורית בנושא חילוני ובנושא סידורי כללי — אם כבר מכניסים את האלמנט של מסורת ישראל מצד אחד כאחד מהשיקולים שלו, מדוע לא יאפשרו שהוא יביא בחשבון גם את אורחות החיים של תושבי המדינה ככל שניתן? זאת

אני שומר לעצמי את הזכות לדבר אחר-כך על התוספת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צבן — איננו רשות הדיבור לחבר הכנסת אורון. חבר הכנסת אורון, יש לך גם הסתייגות אחרי סעיף 1. אתה רוצה לדבר עכשיו רק על ההסתייגויות לסעיף 1 או גם על ההסתייגויות אחרי סעיף 1?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
על סעיף 1 בלבד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יכול לדבר על כמה הסתייגויות שיש לך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כמה חברי כנסת שאלו אותי: תגיד, איפה ההסתייגות שלך בנושא רכב השרים, מה קרה לה? קרה לה דבר פשוט: הכוח שלך, חבר הכנסת רביץ, הוא גדול כזה, שהוא מכופף ברזלים, מיישר הרים וגם את התקנון. בשיתוף פעולה יוצא דופן, כנראה הוא צמח בסניף הליכוד בירושלים, בין חבר הכנסת קורפו ובין חבר הכנסת מצא, גילו פטנט — נושא חדש, ואמרו: זה לא שייך לעניין. זה שמליאת הכנסת דנה והחליטה, לא חשוב. זה שאתם בעצם, כל אחד בנפרד — ויש לי הקלטה של חבר סיעתך שאמר: אני לא אתמון בחוק אם לא תהיה ההסתייגות שלך. הוא התקשר אלי היום ואמר לי: תראה מה שקרה, אני משתגע להצביע על ההסתייגות שלך, אבל מצא לקח אותה: מה עושים? אמרתי: יש לכם כל כך הרבה כוח בקואליציה, לך למצא שיחזיר את ההסתייגות, ואז, אני אומר לך, אני בעד חוק רחב יותר. אם האוטובוס מערד לא יכול לצאת בזמן כדי להגיע לבאר-שבע, כדי להגיע לתל-אביב ולפעמים לצפון, אז גם שלא ייסע, במחילה מכבודו, שר הכלכלה מקריית-גת ושר השיכון משדרות.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
הם לא נוסעים בשבת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה זה לא נוסעים בשבת? צדיקים בני צדיקים, ידועים ומפורסמים, לא נוסעים בשבת, לא נוגעים במאכל שאיננו כשר למהדרין.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אתה חושד בכשרים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני חושד בכשרים? יש דוקומנטים לכולם. אני מקווה רק שלא אתה הרב שמכשיר אותם, כי אם אתה תצטרך להכשיר אותם, תהיה לך בעיה עם תעודת הרבנות שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חזקה על כל יהודי שהוא שומר מצוות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עד שהוכח אחרת. יש לי תחושה שלגבי כמה מהאנשים שמדובר בהם כבר הוכח גם הוכח אחרת. ולראיה, ראית מה קרה סביב שולחן הממשלה כשנתקבלה ההחלטה שלא יהיה אפשר לנסוע ברכב בשבת — איזה זעם, איזה כעס.

אבל אני אומר עכשיו טיפה יותר ברצינות, השימוש בתקנון כאשר מופעל הרכב האוטומטי בוועדת הכנסת, כאשר לא ניתן למסתייגים להביע את דעתם, כאשר כבר יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה אומר, אתה צודק, היה צריך לקרוא לך לוועדה ולאפשר לך להציג את עמדתך, אבל קורפו

אומרת, אם הוא יכול לאזור דתי, הוא ישקול ויגיד: אכן, באזור דתי אורחות החיים של אנשים הגרים כאן הם כאלה שזה באמת פוגע ומפריע ואני אוסר. אבל במקומות אחרים, שבהם מרבית האוכלוסייה חילונית, אוכלוסייה שאיננה שומרת את מצוות הדת בצורה חמורה, מדוע שם לאפשר לו להתחשב רק במסורת ישראל ולא להתחשב באינטרסים של אורחות החיים של האנשים שגרים שם?

לכן, אם כבר נגזר חוק כזה, בצד הסמכות להשתמש בשיקול הדעת של אורחות חיים דתיים, צריך גם לאפשר לשר התחבורה להביא בחשבון אורחות חיים כלליים של אזרחי המדינה. וכידוע, ולא יעזור לאיש, הדתיים יכולים לטעון מה שהם רוצים — מרבית האוכלוסייה, לפחות כמה שנוגע לנסיעה בשבת, היא חילונית טוטלית. בערך 80% מהאוכלוסייה, אם לא למעלה מזה, נוסעים בשבת. לכן אני חושב שהתוספת הזאת הכרחית לסעיף הזה.

יש הסתייגות נוספת, האומרת להוסיף לחוק "בימי מנוחה ובצורכי חיילים ובני-נוער חסרי רכב פרטי". הווי אומר, אם לא מתקבלת אחת הווריאציות של ההסתייגות, שצריך להתחשב באורחות החיים של תושבי המדינה — להביא בחשבון, להתחשב בצרכים של חיילים ובני-נוער וחסרי רכב פרטי. הרי אנחנו גוזרים כאן גזירה קשה ביותר-על ציבור שלם שאיננו יכול להתגונן, שאין לו תחליף. אם הוא רוצה להגיע ממקום למקום בשבת, כי זה יום המנוחה היחיד שלו, ומונעים את זה ממנו ולא מתחשבים בו ומתחשבים רק במסורת, אני חושב שעושים עוול שאין למעלה ממנו, וזה אחד החוקים המפלים ביותר שישנם.

יש עוד הסתייגות לסעיף הזה, שגם אני שותף לה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

מרדכי יירושבסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, לגבי סעיף 1 אלה הם עיקרי ההתנגדות שלי. מכיוון שיש לי עוד זמן, אני מוכרח לציין הסתייגות נוספת שהיתה לי, והיא נמחקת בטענה שהיא כביכול נושא חדש בשעה שהיא לא היתה נושא חדש מבחינה טכנית.

אני הצעתי, אדוני היושב-ראש — ואני אומר את זה כדי שזה יירשם בפרוטוקול, כדי שיראו עד כמה צרי-עין. צרי-מוחין וצרי-לב הם האנשים הרוצים לכפות עלינו את החקיקה הזאת. אני אמרתי לגבי אותם מקומות שמגבילים בהם את קווי התחבורה בשבת, שצריך לאפשר להתחבורה פרטית להוביל אנשים ולקבוע הסדרים מיוחדים לכן. אם לא נוסעים אוטובוסים, אם לא נוסע שם שירות ציבורי, לפחות אנשים בעלי רכב פרטי, שיש להם הכשרה מסוימת שאותה יקבע שר התחבורה, יוכלו להסיע אנשים באותם קווים, כדי לאפשר לאנשים שכן רוצים לנסוע בשבת לנסוע בשבת בתחבורה ציבורית, לא עליידי אוטובוסים או מוניות, אלא עליידי אזרחים שיוכלו לגבות סכום מסוים בעד זה. זה קיים בהרבה מדינות — באזורים שאין בהם אוטובוסים או שיש הגבלה, מאפשרים לבעלי רכב פרטי להסיע אנשים. גם את זה לא רצו להכניס, גם את זה מנעו, מפני שרוצים ליצור פה על אפנו ועל חמתנו חקיקה דתית.

לכן, אם סעיף 1 לא יקבל את ההתקונים כפי שהם מפורטים בהסתייגויות השונות, הוא יהיה סעיף אכזרי, הפוגע בחלשים, וצריך להתנגד לו. אם רוצים להמתק את הגלולה, צריך לקבל את ההסתייגויות, שיקלו בסעיף הזה ויאפשרו אולי לחיות אתו איכשהו.

אברהם רביץ (דגל התורה):
לכן היינו נגד שעון הקיץ.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכן הייתם נגד שעון הקיץ, ואם יהיה לכם כוח לא יהיה שעון קיץ, ואם יהיה לכם כוח תכפו עלינו שהתחבורה לא תנוע בשבת. לא בגלל שיקול דעתו של השר, אלא על-פי מידת העוצמה של הלחץ, ולפעמים של הסחיטה שתוכלו להפעיל עליו.

אברהם רביץ (דגל התורה):

למה אתה קורא לזה סחיטה? לחץ זה מספיק חזק.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ההבדל בין לחץ ובין סחיטה הוא, שאם קושרים את ההצבעה על תקציב המדינה בשעה שבה תיפסק התחבורה מחיפה לחל-אביב, זה לא שום שיקול דעת של השר, זאת פשוט סחיטה של התקציב בנושא אחר. אני לא ממציא פה שום דבר חדש. אתה יודע זאת היטב כמוני, שזה מתנהל כך. לא רק אתכם אלא גם עם אחרים, ולא רק בנושא השבת.

אברהם רביץ (דגל התורה):

עם כולם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אכל מה מצאתם פה? הרי כל אחד מכם, רובכם, חוץ מאנשי האגודה בנפרד, אומרים: אנחנו לא רוצים את החוקים הללו, הם רק מוסיפים ריב ומדון, הם אינם מוסיפים שמירת שבת כי השבת מופרת על-ידי 1.1 מיליון מכוניות ולא על-ידי 1,500 אוטובוסים שנוסעים במצאצא-שבת. אתם יודעים זאת מצוין — בחוף הים, במגרשי הכדורגל, אבל שם אין לכם יכולת לסגור. מישור צריך להראות איזה הישג למישהו, כבר אמרתי למי, אז הוא סגר את האוטובוסים, כי זאת תחבורה ציבורית. רק זאת תחבורה ציבורית? רכב השרים איננו ציבורי? רכב השרד איננו ציבורי? וכו' וכו'. מה התכלית לנהל את המאבק הזה כך, חוץ מאשר לחזק תחושה אצל רוב-רובו של הציבור בארץ, שבמקום שאתם יכולים אתם תופסים, ולא מעניין שום שיקול אחר, אפילו לא השיקול לגופו של עניין שמירת שבת: רק השיקול הכוחני, ש"תפסנו אתכם".

אולי, באמת, כפי שאמר קודמי, ברגע האחרון, הרי אתם יודעים, ש"ס מסתכלת על האגודה, דגל מסתכלת על ש"ס, המפד"ל בכלל הוא במשחק אחר. כולם מתפללים, ואתם מתפללים יותר ממני, שבעצם החוק הזה ייעלם. אגלה פה עוד סוד: גם בתוך האגודה אל"ף מסתכל על ב"ת, וב"ת מסתכל על גימ"ל, ודל"ת לוחש לי באוזן: אני לא צריך בכלל את החוק הזה; אבל הוא לא יוותר, כי הוא פרסם ב"יום השישי" או בעיתון שחרץ את זה.

רדו מאתנו עם הסיפור הזה. החוק הזה לא תורם לשמירת שבת. הוא לא משפר את דמותה של השבת ברשות הכלל. הוא רק מוסיף זעם וקושי — לאיזה ציבור? לא לבעלי הפרייבטים, אלא למי שמשתמשים ברכב ציבורי. אתם יודעים מי אלה. הרי כולכם אומרים שהסובסידיה הכי מוצדקת היא זו שניתנת לתחבורה ציבורית, כי משתמשים בה עמך-ישראל. בהם הולכים לפגוע.

לכבוד הפגרה, אין עכשיו חג קרוב, תנו לנו מתנה וכרגע האחרון תורידו את החוק הזה. אני בטוח שחבר הכנסת מצא לא יתאבל. כשהוא יפרסם את הקרדיט שלו, לא החוק הזה יופיע בקרדיט שלו. הוא יודע את זה, כולנו יודעים את זה. הוא מילא תפקיד עקב ההסכם הקואליציוני.

אמר, עזוב, זה משחק מכור, גמור את זה כבר: מגיע החוק לכאן ומה מוצע בהסתייגות שלנו? מוצע שבין השיקולים של שר התחבורה כאשר הוא בא להכריע בחוק הזה יעמדו שיקולים נוספים.

חבר הכנסת רביץ וחבר הכנסת הלפרט, אין דרך אחרת — ואני אומר את זה בלי שום אירוניה — לדו-קיום זה בצד זה, חילונים ואנשים דתיים, אלא אם כן שוקלים שיקול רחב-ממדים.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הרי אתה תמכת בחוק הזה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני תמכתי רק בהסתייגות של איסור נסיעת השרים בשבת, ואמרתי, לשיטתכם, אם אתם מטילים על הציבור כולו גזירה

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת הלפרט, יש לי פה 40 דקות לדבר, אם אני רוצה, אין לי בעיה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

לי לא אכפת.

יהושע מצא (הליכוד):

אם תאמר עוד הפעם את זה, אנחנו נבקש על כל הסתייגות הצבעה שמי.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מאה אחוז. עד הבוקר.

אברהם רביץ (דגל התורה):

מה אתה מפתח משיקול דעתו של השר?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

משום שכבר ראיתי, ששיקול דעתו של השר הוא פונקציה אחת: של מידת הלחץ שמופעל עליו. אתה יודע מה, אני לא רוצה להגיד דברים בשם השר, כי הוא לא מינה אותי להגיד דברים בשמו, הוא גם לא נוכח בדיון הזה, עד כמה ששמתי לב. אין שיקול דעת לשרים בנושא הזה. יש עוצמת הלחץ הקואליציוני, שלא שייכת כלל לעניין. אתה יודע למה החוק הזה הגיע? אתה יודע את זה טוב יותר ממני — בגלל חוק מימון מפלגות. אילולא היתה לפני שבועיים בעיה בהעברת חוק מימון מפלגות בוועדת הכספים, לא היה החוק מגיע לפה, וחבר הכנסת מצא יעיד.

יהושע מצא (הליכוד):

ג'ומס, בוא תנהל את הוויכוח בהגינות — — — חס וחלילה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בבקשה. כי הרי אין חבר אחד שאני מכיר אותו, לא אגיד חבר אחד, רבים מאנשי הליכוד אמרו לי, לרבות השרים, הרי כולם יודעים שהאוטובוס מבאר-שבע לא יוכל לצאת ב-20:30. כי אם הוא יוצא ב-20:30, הוא לא יצא כלל. עכשיו הוא יוצא ב-15:16 מבאר-שבע, וב-16:20 מחיפה, וב-15:30 מנהריה. אם ייזוו את השעה, השבת לא תישמר, כי אי-אפשר שהם יתחילו לנוע ב-20:30 בקיץ. כולם יודעים את זה, גם אתם יודעים את זה. את קריית-שמונה כבר הזכרנו.

הזה נראה לי די מוזר — לאחר שמליאת הכנסת אישרה הסתייגות, פתאום ההסתייגות הזאת הופכת לנושא חדש. מדוע? מבחינה מהותית העניין הזה לא-מוצדק ומבחינה טכנית הוא לא-נכון. לא יעלה על הדעת שחברי כנסת לא יזמנו לדיון על הסתייגויות שלהם. אני רואה בזה ולוול מצד ועדת הכנסת ומצד יושבי-ראש ועדת הכנסת. חבר הכנסת קורפו.

חבר הכנסת רביץ שאל את קודמי: "מה זה, כל כך מפריע לכם שיימסר לשר שיקול דעת בעניין שינוי זמני יציאת אוטובוסים בשבת?" ולפני כן שאל חבר הכנסת פורז: "בסך הכול על מה אנחנו דנים, על שעת יציאה של אוטובוס". אבל הבסך-הכול הזה מצטרף לבסך-הכולים אחרים, שלט לאט מכרסמים בחופש האזרח. אנחנו חיים במדינה שיש בה עדות שונות, יוצאי תרבויות שונות, חילונים ודתיים. מדינת ישראל ידעה במשך 43 שנים, או קצת פחות מזה, כי הכרסום התחיל כבר לפני כמה שנים, המדינה ידעה לשמור על איזה סטטוס-קוו שיאפשר לנו להיות ביחד, עם כל המגבלות שכל אחד מטיל על עצמו, ניהג על-פי דרכו אבל אל יפגע אותן על זולתו. אנחנו חיים היום בתקופה שקואליציה, שהיא גדולה מאוד וחזקה, מנסה לכפות את דעותיה ולהחיל על הציבור החילוני את עמדותיו של הציבור הדתי.

אל יחלקו אותנו לשומרי שבת ולמי שאינם שומרי שבת. כולנו שומרי שבת, כולנו מעריכים את השבת. מי שלא מעריך את השבת מתוקף צו אלוהים, מעריך אותה כיום מנוחה לעובר. אבל את יום המנוחה הזה יכלה כל אחד כפי שהוא רוצה, ואל יאמרו לו כיצד לנהל את ענייניו. יש אנשים שבימים המנוחה היחיד הזה נוסעים אל בני משפחותיהם, שגרים במקומות רחוקים מהם מאות קילומטרים, ולא לכל אחד יש מכונית פרטית. בחוק הזה תביאו לכך שאומנם תחבורה ציבורית לא תהיה, אבל הכבישים יהיו מלאים "מחללי שבת" במכוניות פרטיות.

לתת את שיקול הדעת לשר, חבר בממשלה שמה ששוקל בה זה לא שיקול הדעת אלא לשון מאזניים ולחצים — אני מהססת לתת את שיקול הדעת לשר. הבאתי דוגמה בועדת הפנים וגם בשאלתא לשר: עוד לפני שהוחק החוק הזה, כבר משנים את שעות היציאה של האוטובוסים. אני הבאתי לדוגמה את הקו קריית-שמונה — ירושלים, שיוצא היום יותר משעה לאחר צאת השבת. נוסעים בו אנשי עמל, אנשי עבודה, שנוסעים לבקר את קרוביהם והם צריכים לחזור עד קריית-שמונה, ומשם להגיע ליישוביהם, הרחוקים עוד עשרות קילומטרים מקריית-שמונה. החוק הזה בא לשנות במפורש את מצבם החברתי ואת זכויותיהם כאזרח שיש לו זכות לנוע ויש לו זכות לבלות את יום השבת כפי שהוא רוצה.

לכן, אני אומרת, אני רואה בחוק הזה לא רק עניין של שיקול דעת של שר ולא דבר קטן, אלא החוק הזה הופך במידה מסוימת לחוק שיש בו סמל, או יש בו איזה כיוון, לאן המדינה הזאת הולכת. המדינה הזאת הולכת להצד את זכויות אזרחיה.

לכן נאלצתי, עם עוד חברים, להכניס כמה הסתייגויות שאולי יעבירו את רוע הגזירה, ואני רוצה עכשיו למנות אותן הסתייגויות.

ההסתייגויות הראשונה שלי מדברת על כך, שבמקום "ימי מנוחה" בלבד, כלומר שיקול דעתו של השר יבוא רק בימי מנוחה, הוא יתחשב ב"ימי מנוחה וצורכי חיילים ובני נוער חסרי רכב פרטי". מדוע צורכי חיילים ובני נוער? מפני שהם בעיקר אלה שזקוקים לצאת קצת, לצאת קצת ממקום מגוריהם. אנחנו יודעים שהם לא רק גרים במקומות מרוחקים,

חבר הכנסת הרב עזרן, אני שמח מאוד לראות אותך כאן.

חיים רמון (המערך):
אני לא בטוח שחבר הכנסת עזרן שמח לראות אותך על הדוכן אומר דברים כאלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת עזרן, שמעתי ממך כל כך הרבה פעמים כל כך הרבה דברי נועם, כל כך הרבה רצון להבנה ולפיוס, ואני מאמין לך. תסביר לי אתה, למה אתם צריכים לתמוך בחוק הזה. בראשון-לציון, שם אתה רב העיר, תיסע מכונית אחת פחות בשבת? אני אומר לך שייסעו יותר מכוניות פרטיות, כי אתם מעצבנים את הציבור, אתם מכעיסים אותו, וחלק מהציבור עושה דווקא. אשר לאוטובוס, אני רואה לנגד עיני, שמחליטים שראשון-לציון די קרובה לתל-אביב וסוגרים את התחבורה במוצאי-שבת. אם לא, לשם מה החוק הזה?

יהושע מצא (הליכוד):
על זה חתמת עם פרס בהסכם הקואליציוני? אני רוצה לדעת אם היה לך הסכם להפסיק את התחבורה מראשון-לציון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
בשום הסכם עם פרס לא הופיע החוק הזה, לפחות לא בהסכמים שאנחנו ראינו אותם. אנשי האגודה יעידו. נאמר שם שיעשה מאמץ להקטין את התחבורה הציבורית בשבת. יפה מאוד. מתאמצים, ואם לא מצליחים, מצליחים פחות.

אני פונה אליכם פנייה של הרגע האחרון. אני רואה שכולם התגייסו וראש הממשלה בא להצביע... החוק יציל את הקואליציה... איש לא התגייס וראש הממשלה לא בא. רדו מאתנו עם הסיפור הזה. לא תוסיפו לא אהבת אחים ולא שמירת שבת אלא עוד נושא למחלוקת, עוד נושא לזעם, עוד נושא לעימותים מיותרים, עוד תרגילים של כל מיני בעלי חזקות בקואופרטיבים כדי לסדר את העניין. השאירו את הדברים במקומם, ובא לציון גואל. אולי יבואו ימים וכולנו נחזור בתשובה, כולנו נקיים את השבת, לא על-פי חוק אלא על-פי מצוות שמים, ובא לציון גואל. אבל הניחו לכנסת החילונית הזאת בחקיקה המתועבת הזאת. זוהי חקיקה מתועבת.

היו"ר ש' דיין:
תודה. חבר הכנסת מיכה גולדמן איננו. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד היושבי-ראש חברי הכנסת, אני מבקשת לנמק בבת אחת את כל ההסתייגויות שלי. יש לי חמש הסתייגויות לסעיף 1 והסתייגות נוספת.

לפני שאעמוד על תוכן ההסתייגויות, אני מבקשת להעיר הערה שקודמי כבר העירו, והיא הערה מהותית ולא רק טכנית. החוק הזה מגיע למליאה בפעם השנייה, לאחר שנלקח מהמליאה בתהליך די נדיר של משיכת חוק אחרי קריאה שנייה. כולנו יודעים שהסיבה לכך היתה שהתקבלה ההסתייגות של חבר הכנסת אורון, שהחילה על נבחרי העם אותה גזירה שהחוק הזה בא להחיל על הציבור הרחב. לדעתי, זה דבר אלמנטרי שגם שר, גם מנכ"ל וגם ראש רשות ייתנו דוגמה לציבור שעליהם רוצים להחיל את הגזירה, או שעליהם אנחנו רוצים להחיל את הגזירה.

לאחר שהצעת החוק נמשכה, היה נוהל טכני לא-נכון ולא-מוצדק. ההסתייגות הוגשה גם בשמי, אבל אני לא נקראתי לוועדת הכנסת, וזו החליטה שהנושא הוא נושא חדש. הנוהל

אנחנו מדברים — וכבר הזכרתי זאת קודם — ביום מנוחה שהוא יום הביולי של אזרחים, ואני דוגלת בכך שתינתן לאזרח אפשרות לבלות את היום הזה כרצונו.

הסתייגות אחרונה באה אחרי סעיף 1, ואמרתי שאנמק בכת"אחת את כל ההסתייגויות שלי — הסתייגות זו אומרת: 2. סייג לאיסור — לא יוטל איסור מכוח חוק זה על הפעלת אוטובוס ציבורי הפועל בימי מנוחה בקו שירות ביום תחילתו של חוק זה. זאת אומרת, כל התחבורה הציבורית שהיתה קיימת עד להפעלת חוק זה, והכרנו בה כסטטוס־קוו שהיה מקובל על הציבור במשך שנים — הזכרנו, למשל, את חיפה ואת ההסעה הציבורית לרחצה בחוף הים ודברים דומים לכך — כל התחבורה הזאת תישאר ולא תהיה נתונה לשיקולו של שר התחבורה אלא תישאר מכוח הסטטוס־קוו שהיה קיים ומכוח ההסתייגות שאומרת שכל מה שהיה עד תחילתו של חוק זה יהיה גם לאחר תחילתו של חוק זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גולדמן. הוא איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת גל — איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון.

אתה רואה, חבר הכנסת רמון, בלי שאתה מבקש, הפעמון כבר מצלצל.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, אני מודה לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שמח שאתה מודה לי.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

אני שמח ששניכם שמחים.

היו"ר ד' שילנסקי:

או כל עם ישראל שמח.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, אדוני יושב־ראש ועדת הכספים, טוב שאתה בא לשמוע. כי אני באמת רוצה לדבר אליך. איך אתם כותבים במודעות לציבור החרדי בחוצות העיר, בבני־ברק, בירושלים? — זעקה של הרגע האחרון. יש לכם נוסחים שונים שאומרים: זהו, עוד מעט כלתה הרעה. וכעיקר אני רוצה לדבר עם אגודת ישראל. עם דגל התורה וש"ס באמת אין לנו עניין בנושא הזה. אם אתם לא הייתם מסבכים אותם בנושא — הם מעולם לא תבעו את החקיקה הזאת. לא דגל התורה ולא ש"ס ולא המפד"ל, הם יכלו לחיות בלעדיה. עובדה היא שהם נכנסו לממשלה ולא ביקשו את הדברים האלה. מי שביקש הייתם אתם, ורק אתם. למה?

אני מבין שיש חוקים, אדוני סגן השר פרוש, שהם באמת חשובים. אני מבין את המאמץ שלכם. אני נגדכם, אני אלחם בכם, אבל אני מבין. למשל, חוק ההפלות: אני מבין את המאבק, זה צודק מבחינת השקפת עולמכם, זה חשוב לכם, זה ציפור נפש — בסדר גמור.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

חיים רמון (המערך):

אני אהיה נגד, אמרתי לך מראש, אבל אני מבין על מה המאבק. אני מבין איך אתם רואים את זה בתפיסה הדתית שלכם. או, חוק התעבה. אני מבין את השקפת העולם. אני

אלא לפעמים הם גרים במקומות מרוחקים שאין שם תרבות והם רוצים לעתים לצאת לעיר הקרובה לבלות. הם לפעמים גרים בעיר, ומאותה סיבה של איסור בידור בשבת, אם תרצו, הם לא יכולים לנהוג בערב שבת כפי שהיו חפצים והיו רוצים לנהוג. אני חושבת שחייבים כאלה וצעירים כאלה, שעוסקים כל השבוע במשימות שיש עמן מתח רב, צריך לתת להם את הזכות ואת התנאים שיוכלו גם לנסוע לבלות קצת. לכן הדגשתי במיוחד את צורכי המגזר הזה של החיילים ובני הנוער.

ההסתייגות השנייה — חשבתי לנכון, עם עוד חברים, להדגיש את הנושא של ביקור בבת־יחולים. מצוות ביקור בבת־יחולים היא מצווה שכולנו מצווים בה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת חיים אורון, שומעים אתכם עד כאן.

עדנה סולודר (המערך):

השבת היא אולי היום היחיד שבו כל אזרח יכול להגיע לבקר את קרוביו — — —

היו"ר ש' דיין:

חברת הכנסת שולמית אלון.

עדנה סולודר (המערך):

זה היום שבו כל אחד יכול לבוא לבקר את קרוביו ואת ידידיו השוכבים על ערש דווי. אני חושבת שצריך לתת לאותם אנשים, ובהם גם אנשים מבוגרים מאוד, את התנאים לכך. לא עולה בדעתי שלא יהיה קו שירות מיוחד שיבטיח תחבורה לבת־יחולים גם בשבת, בבחינת פיקוח נפש. בבחינת מצוות ביקור חולים.

הסתייגות נוספת מדברת על כך, שהאיסור הזה לא יוטל על אוטובוס ציבורי שמופעל על־ידי רשות מקומית לצורך פעילות תרבותית או חברתית. זה נוגע במשהו גם להסתייגות קודמת. אנחנו יודעים, שלפחות ברשויות שונות, מקומיות ואזוריות, מופעלים בשבת סיורים להנאה, לראות אתרי נוף, לראות אתרים ארכיאולוגיים, להכיר את הארץ, לפגישות שונות. אני חושבת שהשבת היא היום היחיד שבו פועלים שעדיין עובדים שיש ימים בשבוע יכולים לעשות את זה; אפילו נופש שיש עמו גם לימוד — לימוד בשבת תענוג. לכן אני חושבת שמוכרחים לאפשר הפעלה של אוטובוסים ציבוריים לצורכי תרבות וחברה.

הסתייגות נוספת — מאחר שאני חושבת שאין להשאיר את העניין בידי או לשיקולו של שר יחיד, ואמרתי את הנימוקים, כי השיקול היום שוקל את משקלה של לשון המאונים, לכן אני מבקשת שלפני המלים "איסור הפעלת אוטובוס ציבורי" יהיה "באישור ועדת הכלכלה של הכנסת". מדוע ועדת הכלכלה? לא רק כיוון שהיושב־ראש שלה היא חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמולזינו, אלא משום שוועדת הכלכלה היא זאת שמופקדת על משרד התחבורה, ולכן, כאשר עושים שינויים בתחבורה ציבורית, אני רוצה שיהיה על כך פיקוח גם של הוועדה המתאימה לעניין בכנסת, והדבר לא יהיה תלוי רק ברצונו או בשיקולו של שר כזה או שר אחר.

הסתייגות נוספת מדברת שוב על העניין האזורי ואומרת שהשינויים בקווי האוטובוסים יובאו לא רק בהתחשבות בימי מנוחה אלא "ובצורכי האזור ותושביו". כפי שאמרתי כבר קודם, יש צרכים תרבותיים, יש צרכים חברתיים, יש צורכי בילויים, יש צרכים בריאותיים, יש צרכים למגזרים שונים, אם צעירים ואם מבוגרים, כל אזור ומסכת חיייו שלו, ויש צורך בתחבורה הציבורית בהתחשב בעניינים האלה, ובפרט כאשר

אני משוכנע שבעניין זה אזכה לשיתוף פעולה של אגודת ישראל. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא רוצה להיכנס לוויכוח עם המערך על ההסכמים הקואליציוניים שלהם ועל הסעיפים שהם התחייבו להם עקב הרצון של סיעת המערך להגיע לשלטון. כולנו זוכרים את ההסכמים הקואליציוניים ומה המערך רצה לשלם והיה מוכן לשלם.

עליתי לדוכן רק משום שחבר הכנסת חיים אורון, בדבריו ההסתייגות שלו, הטיח האשמה, שאני מצפה ממנו שיחזור ממנה, בהסתמך על ההגנות שיש בו. הוא אמר שאני הבאתי את החוק הזה משום שהיה הסדר בעניין מימון מפלגות. חיים אורון יודע היטב שלא כך הדבר. בקשר לחוק זה ולחוקים אחרים נהגתי בוועדה בהגנות, אפילו בלי לנסות להפתיע ואפילו ללא ניסיון להעמיד חברי כנסת כמצבים מכיכים.

יותר מאת, אמרתי לחבר הכנסת חיים אורון, שבכל פעם שסיעת המערך תגיש הצעת אי-אמון אשתדל לקיים סעיף נוסף בהסכם הקואליציוני ולהביא למימון של חוק נוסף. כאשר הודיעה סיעת המערך על הגשת הצעת אי-אמון היום, הודעתי עוד ביום שני, לחבר הכנסת חיים אורון, שבתום ההצבעה על הצעת האי-אמון נעביר את הצעת החוק לחיקוק פקודת התעבורה. כך שאנחנו משחקים את העניין בהגנות. ייפסקו הצעות האי-אמון. יכול להיות שנמצא דרך אחרת למצות את הנושא הקואליציוני. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעות. נא לשבת. האם ההצעה להצבעה אישית קיימת? אני מבין שהיא לא קיימת. אם כך, נעבור להצבעה על ההסתייגויות לסעיף 1. לסעיף 1 הסתייגות לחברי הכנסת תמר גוז'נסקי, מרדכי וירשובסקי ויאיר צבן. אלו הצבעות מס' 12 – 20.

ה צ ב ה

בעד החיקוק של חברי הכנסת

ח' גוז'נסקי, מ' וירשובסקי

וי' צבן לסעיף 1 — 27

נגד — 36

נמנעים — אין

החיקוק של חברי הכנסת ח' גוז'נסקי, מ'

וירשובסקי וי' צבן לסעיף 1 לא נתקבל.

ה צ ב ה

בעד החיקוק של חברי הכנסת

ח' אורון, מ' גולדמן, ג' גל,

מ' וירשובסקי וע' סולודר

לסעיף 1 — 26

נגד — 34

נמנעים — אין

החיקוק של חברי הכנסת ח' אורון, מ' גולדמן,

ג' גל, מ' וירשובסקי, וע' סולודר לסעיף 1

לא נתקבל.

מתנגד לה, לא מקבל אותה, חושב שאתם טועים, אבל מבין את המאבק.

פה נטפלתם לעניין שכמו שאמרתי בהנמקה הקודמת, מלבד ריב ומדון. הוא איננו מוסיף לכם דבר. וכי יקטן חילול השבת? השר קצב אמר, שהוא לא מעלה על הדעת להקטין את חילול השבת במקומות הרצויים שבהם יש חילול שבת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כל מה שלא עולה על הדעת — יתבצע.

חיים רמון (המערך):

הוא אומר את זה. גם אתם לא תקפידו בכך. אתם תלכו לתושבי קריית-שמונה, שחלקם מסורתיים, אבל לא בדיוק מקפידים על תרי"ג מצוות, ותגידו להם: אתם תצאו בצאת השבת, לפי שעון קיץ, מקריית-שמונה לחל-אביב, או להיפך? לא תגידו. לא תיאבקו על זה.

סגן השר פרוש, אני מבקש נימוק אחד. האם השבת תהיה קדושה יותר? לא תהיה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הנימוק יצא.

חיים רמון (המערך):

תן לי לדבר אל סגן השר פרוש. האם השבת תהיה קדושה יותר? האם דת ישראל תתחזק? — לא תתחזק. יש לפעמים מצווה שבאה תוך כדי עבירה. היום אתם עושים עבירה הכאה לכאורה מתוך מצווה. זה דבר חמור. לכאורה אתם עושים היום מצווה, ותורבו עבירה. אתם עושים כאילו מצווה, כאילו מאדירים שם שמים, ולמעשה אתם עושים עבירה, כי אתם מגבירים שנאת אחים. וזאת בשביל כלום, בשביל שום תוספת שולית לעניין השבת, אפילו לא תוספת שולית שבשולית. הרי ייסעו באוטובוסים פרטים, יעקפו את החוק מימין ויעקפו את החוק משמאל, ואני לא בטוח אם לא תרבו חילול שבת כתוצאה מן החוק הזה.

הרי אין בעיה עם דגל תורה, אין בעיה עם המפד"ל ואין בעיה עם ש"ס. אני מבקש מכם, תעלו עכשיו על הדוכן ותסבירו לנו. את הליכוד זה בוודאי מעניין כשגל דאשקד. תעלו לדוכן ותגידו: חשבנו פעם שנייה, יש פגרה עכשיו, עכשיו הימים האחרונים, הנה רעיון של הרגע האחרון, אנחנו מבקשים לחשוב שוב על העניין הזה, מבקשים להביא את החוק למסודותינו לדיון מחודש, מבקשים לראות איך הדבר יהיה. מקסימום לא תצליחו, באוטובוס תבואו שוב עם החוק. מה נורא בכך? באוטובוס מתחדשות ישיבות הכנסת, בישיבה הראשונה תעלו את החוק.

חבר הכנסת פרוש, תראה כמה הצעות אני מציע לך, ואני לא זוכה לשום תגובה.

בהסתייגות שלי, רבותי חברי הכנסת, הצעתי נוסף על שר התחבורה את הסכמת ראש הממשלה, שראש הממשלה יהיה מעורב בתהליך קבלת ההחלטות. אם הנושא כל כך חשוב, כל כך מיוחד, מה תאום רק שר התחבורה יחליט בעניין הרה-גורל כזה? דרך אגב, הוא הרה-גורל לשלומה של הקואליציה. כבר אמרתי, שהקואליציה נועדה לשמור על ארץ-ישראל השלמה. האם נפקיד בידי שר התחבורה את גורלה של ארץ-ישראל? חס וחלילה. כפחות מראש הממשלה אי-אפשר. חייבים לתת לראש הממשלה שיקול דעת מה לסגור ומה לא לסגור. אני משוכנע שבעניין זה לא תפגעו בכבודו של ראש הממשלה ותאפשרו לו להכריע בנושא.

24 —	א' פורז ו' צבן לסעיף 1
40 —	נגד
אין —	נמנעים
התיקון של חברי הכנסת א' פורז ו' צבן	
לסעיף 1 לא נתקבל.	
ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חבר הכנסת	
ח' רמון לסעיף 1	27 —
נגד	37 —
נמנעים	אין —
התיקון של חבר הכנסת חיים רמון לסעיף 1	
לא נתקבל.	
היו"ר ד' שילנסקי:	
חברי הכנסת, אנחנו מצביעים עכשיו על סעיף 1 לפי	
החלטת הוועדה. זו הצבעה מס' 21.	
ה צ ב ע ה	
בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה	37 —
נגד	27 —
נמנעים	אין —
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.	
היו"ר ד' שילנסקי:	
אחרי סעיף 1 יש הסתייגות של חברי הכנסת אורון,	
וירשובסקי, צבן וסולודר. אני מעמיד להצבעה הסתייגות זו,	
הצבעה מס' 22.	
ה צ ב ע ה	
בעד ההצעה אחרי סעיף 1	27 —
נגד	37 —
נמנעים	1 —
ההצעה אחרי סעיף 1 לא נתקבלה.	
היו"ר ד' שילנסקי:	
ההסתייגות של חברי הכנסת אורון, וירשובסקי, צבן	
וסולודר אחרי סעיף 1 נדחתה.	
עכשיו אנחנו עוברים לקריאה שלישית. אני מעמיד	
להצבעה את הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28),	
התשנ"א — 1991, בקריאה שלישית.	
ה צ ב ע ה	
בעד החוק	37 —
נגד	27 —
נמנעים	1 —
חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28),	
התשנ"א — 1991, נתקבל.	
היו"ר ד' שילנסקי:	
37 בעד, 27 נגד, נמנע אחד. אני קובע שחוק לתיקון	
פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991, נתקבל בקריאה	
שלישית.	

ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חברי הכנסת	
מ' גולדמן, ע' סולודר	
ו' צבן לסעיף 1	27 —
נגד	36 —
נמנעים	אין —
התיקון של חברי הכנסת מ' גולדמן, ע' סולודר	
ו' צבן לסעיף 1 לא נתקבל.	
ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חברי הכנסת	
ח' אורון, מ' וירשובסקי	
ו' צבן לסעיף 1	27 —
נגד	36 —
נמנעים	אין —
התיקון של חברי הכנסת ח' אורון, מ'	
וירשובסקי ו' צבן לסעיף 1 לא נתקבל.	
ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חברי הכנסת	
ח' אורון, ע' סולודר	
ו' צבן לסעיף 1	27 —
נגד	37 —
נמנעים	אין —
התיקון של חברי הכנסת ח' אורון, ע' סולודר	
ו' צבן לסעיף 1 לא נתקבל.	
ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חברי הכנסת	
ע' סולודר, ח' אורון, ו' צבן	
וח' רמון לסעיף 1	26 —
נגד	37 —
נמנעים	1 —
התיקון של חברי הכנסת ע' סולודר, ח' אורון,	
ו' צבן וח' רמון לסעיף 1 לא נתקבל.	
ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חברי הכנסת	
ח' אורון, מ' וירשובסקי,	
ע' סולודר וא' פורז לסעיף 1	26 —
נגד	37 —
נמנעים	1 —
התיקון של חברי הכנסת ח' אורון, מ'	
וירשובסקי, ע' סולודר וא' פורז לסעיף 1	
לא נתקבל.	
ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חברי הכנסת	

ח. שאלות ותשובות

3719. חוברת מטעם עמותת "תודעה"

חבר הכנסת ח' פורת שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ט בסיוון התשנ"א (11 ביוני 1991):

בחוברת "חג השבועות", בעריכת הרב משה פראנק, שיצאה לאור על-ידי "תודעה" — עמותת הנחמכת מכספי מדינת ישראל, מופיעה בעמ' 19 תמונה של ספרי תורה אשר על אחד מהם נכתב "י"ט למדינת ישראל". הכתובת הנ"ל טושטשה במכוון כתמונה.

ברצוני לשאול:

1. הנכונים הפרטים הנ"ל?
2. האם על חומר כתוב הממומן או נתמך על-ידי מדינת ישראל יש פיקוח כלשהו של המשרד המממן?
3. מה בדעת השר לעשות בנודון?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. בחוברת "חג השבועות" שיצאה לאור על-ידי "תודעה" הופיעה הכתובת "י"ט למדינת ישראל" במטושטש. אין כל הוכחה, שהטושטוש נעשה במתכוון. במכתב מאת הרב אביגדור קורין, מנהל מחלקת הקליטה שעל יד "תודעה", מסביר הרב קורין, שמקור הטושטוש בשימוש בפילם לתמונה שבחוברת, שבו יש הכדל בגוון בין השורות.

2. למיטב ידיעתי, קיים כדרך-כלל פיקוח כלשהו של המשרד המממן על חומר כתוב הממומן, או הנתמך על-ידי המדינה, לפחות ככל שהדבר נוגע למשרד לענייני דתות.

3. החוברת שבה מדובר לא נתמכה בצורה כלשהי על-ידי המשרד לענייני דתות. פנינו לרב משה פראנק, עורך החוברת, וקיבלנו את הסברו של הרב קורין. אנו תקווה שגם בשוגג לא יקרו דברים כאלה בעתיד.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
כבוד השר, בדרך כלל מקובל עלינו "הווי דן כל אדם לכף זכות", אם כי אני מוכרח לומר, שקשה לראות את הדברים — ומי שרואה את התמונה לומד לדעת, שהכתובות האחרות הן כהירות, ובדיוק המשפט "י"ט שנה למדינת ישראל" מטושטש, וקשה שלא לראות בזה דבר המעורר לפחות תחושה בכדה.

הייתי מבקש לשאול את כבוד השר: מאחר ש"תודעה", גם אם לא בהוצאת חוברת זו, הרי היא בכל אופן נתמכת על-ידי משרד הדתות, האם לפחות היא תיאות, כדי להשתיק לעז וחדש, שבחוברות הכאות — והחוברת הזאת בוודאי עוד תצא — להבטיח שיתקנו את המעוות, גם אם נעשה בשוגג, לכל יהיה מקום ללעז?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לחבר הכנסת חנן פורת. אני רק רוצה לומר לך, שכפי שאמרתי, המשרד לא תמך ואינו תומך בהוצאת החוברת הזאת. אם וכאשר המשרד יתמך, אני בהחלט בעד זה שנעשה מאמצים למנוע טענת טושטוש, אם אומנם זו טענה בלבד. אני נוטה להנות אותם מהספק ולומר שאם הם מודיעים לנו באופן רשמי שזה טושטוש שלא במתכוון, ניתן להם את הקרדיט שזה נכון, ונקווה שבעתיד לא נזדקק לזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. אני מזמין את השר לענייני דתות להשיב על שאלות.

היו"ר ש' דיין:

השר לענייני דתות ישיב על שאלתא מס' 3707 של חבר הכנסת רענן כהן.

3707. הפעלת בנק אפור בישיבה

חבר הכנסת רע' כהן שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ט בסיוון התשנ"א (11 ביוני 1991):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ח בסיוון התשנ"א (31 במאי 1991) פורסם, כי בנק אפור פועל באופן שוטף בין כותלי הישיבה התיכונית "הרב עמיאל" ברחוב פומבדיתא בתל-אביב.

ברצוני לשאול:

1. האם אין טעם לפגם בכך שבין כותלי ישיבה תיכונית מוקם בנק אפור?
2. האם נשקלה הוראה שבישיבות תיכוניות יעסקו רק בחינוך ולא בכספים?
3. מה בדעת השר לעשות בסוגיה זו?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, 1. אם יש אמת בדיעה שעליה מסתמכת השאלתא, בוודאי יש בזה טעם לפגם.

2. ככל שידיעתנו מגעת, בישיבות, לרבות בישיבות התיכוניות, עוסקים בלימוד תורה ובחינוך, ואין כל צורך במתן הוראות והנחיות מיוחדות בנושאים שהחוק האוסר אותם מחייב את כל אזרחי המדינה.

3. סוגיה זו, אם יש בה ממש, אינה עניין למשרדנו אלא למשרדים אחרים.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):

אדוני השר, תודה על התשובה. אבל באחרונה, במיוחד נוכח חקירות משטרתיות שנערכו בנושא העמותות, יש הרגשה, כאילו ישיבות עוסקות יותר מדי בנושאים כספיים וייחודיים ופחות מדי בנושא הדת, שהוא ייעודן העיקרי. האם מסכים כבוד השר עם קביעה זו? ואם כן — כיצד בדעתו לשנות את המצב? תודה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

בוודאי ידוע לשואל הנכבד, כי הוגשה הצעה, גם ממשלתית, גם של המפד"ל, לביטול כל שיטת הייחודיים והמרתה בשיטה שתתקבל על דעת ועדה. הנושא נדון בימים אלה ממש בכנסת, ואין לי צל של ספק, שבשיטה החדשה, שהועדה הזאת תמליץ בה על דרכים וקריטריונים אובייקטיביים, כל החלוקה של הכספים למוסדות הללו תיעשה בצורה סבירה והוגנת. והמוסדות שנועדו לחינוך יעסקו בחינוך בלבד. זאת תקוותי וזאת אמונתי.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. השר ישיב על שאלתא מס' 3719 של חבר הכנסת חנן פורת.

לגופים כלשהם תיעשה בתנאי שהם המציאו מרשויות המס אישור לחשב — או העתק אישור — על כך שהם סילקו את חובם, או הגיעו להסדר עם רשויות המס בקשר לחובם." הוראת שעה זו נמסרה כלשונה למוסדות הנוגעים בדבר.

2. איני יודע כיצד נוהגים בפועל שאר משרדי הממשלה. מה שברור הוא, כי חשב המשרד ומנהל מחלקת הישיבות פעלו על-פי ההוראה כנדרש וזהו מקור ההודעה בחזר מנכ"ל המשרד לענייני דתות.

3. הואיל והוראת שעה 2/91 כספים היא הוראת חשב האוצר, והיא מחייבת את כל משרדי הממשלה, היא מחייבת ממילא גם את המשרד לענייני דתות.

היו"ר ש' דיין:
השר ישיב על שאלתא מס' 3860 של חבר הכנסת חיים אורון.

3860. בית-העלמין הישן בבאר-שבע

חבר הכנסת ח' אורון שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בתמוז התשנ"א (25 ביוני 1991):

לאחרונה פנו אלי בנוגע להזנחתו ולא-טיפולו של בית-העלמין הישן בבאר-שבע. למרות מאבק ממושך של המשפחות שיקריהן קבורים בבית-העלמין זה, עדיין מלאות החלקות בלכלוך, בקוצים ובאשפה.

הפניות למועצה הדתית בבאר-שבע בשנים האחרונות לא הניבו תוצאות.

ברצוני לשאול:

1. על מי חלה האחריות לטיפולו ולאחזקתו של בית-העלמין?

2. כיצד יפעל משרדך לטיפולו של בית-העלמין הישן בבאר-שבע לאלתר?

3. מה הוא לוח הזמנים לטיפול יסודי ומקיף של בית-העלמין בבאר-שבע?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. האחריות לטיפולו ולאחזקתו של בית-העלמין הישן בבאר-שבע חלה על המועצה הדתית בבאר-שבע, שבית-העלמין נמצא בתחומה.

2. משעברו להשתמש בבית-העלמין החדש בבאר-שבע חדלו לקבור בבית-העלמין הישן. מדי שנה מבצעים במקום ניכוש עשבים. כמו-כן מתבצע במקום ניקיון שוטף. לפני שבועיים ביצעו במקום ניכוש עשבים וניקיון יסודי.

נוסף על כך, בעקבות השאלתא ביקר במקום מנהל המחלקה לשירותי קבורה בבאר-שבע ווידא שאכן ניקו את בית-העלמין, והכול שפיר. כמו-כן ביקר בבית-העלמין החדשים ומצא שאף הם נקיים ומסודרים.

3. על-פי ההוראות וההנחיות של המחלקה לשירותי קבורה של המשרד: א. יש לנקות ולרסס את העשבייה כמה פעמים בשנה; ב. בית-הקברות חייב להיות מגודר היטב ועם שערים; ג. יש לקבור פחי אשפה במקומות רבים בבית-העלמין כדי לשמור על הניקיון; ד. חייב להיות ניקיון מוחלט בכל שטח בית-העלמין.

אין הוראות ללוח זמנים, אלא קביעה חד-משמעית שעל המקום להיות נקי, מסודר ומגודר תמיד.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. השר ישיב על שאלתא מס' 3773 של חבר הכנסת משה זאב פלדמן. הוא אינו נוכח.

3773. בחינות לטוענים-רבניים

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

נודע לי כי לפני שנה ושלשה חודשים, בתאריך ו' בניסן התש"ן, התקיימו בחינות ליותר מ-100 מועמדים לטוענים-רבניים. החלק השני של הבחינות התקיים בחודש אלול התש"ן. עד כה, למרות הזמן הממושך שעבר מאז קיום הבחינות, לא קיבלו הנבחנים את תוצאות הבחינות והדבר מונע מהם קבלת רשיון של טוענים-רבניים.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים נכונים?

2. האם נבדקו הבחינות?

3. אם כן — מה היא סיבת העיכוב בפרסום תוצאותיהן?

4. מתי יפורסמו התוצאות וימסרו לנבחנים?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים נכונים.

2. בדיקת הבחינות ב"אבן העזר" הסתיימה. תוצאות הבחינה נשלחו לכל הנבחנים.

3. בדיקת הבחינות ב"חושן משפט" עדיין לא הסתיימה, ועל כן מתעכב פרסום התוצאות.

4. הבוחנים הבטיחו לנשיא בית-הדין הגדול לסיים את בדיקת הבחינות ב"חושן משפט" בתוך חודש ימים. עם סיום בדיקת הבחינות, יישלחו תוצאותיהן לכל הנבחנים.

היו"ר ש' דיין:

השר ישיב על שאלתא מס' 3817 של חבר הכנסת יאיר לוי — אינו נוכח.

3817. סיוע מותנה למוסדות דת

חבר הכנסת יא' לוי שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

בחזר מנכ"ל האחרון נמסר, כי משרד הדתות לא יעביר למוסדות את הסיוע השוטף, אם לא יוכיחו כי אין להם חובות למס הכנסה ולביטוח לאומי.

ברצוני לשאול:

1. כמה מעוגנת החלטה זו?

2. האם בכל משרדי הממשלה לא מועברים התקציבים השוטפים למוסדות ולארגונים החייבים כספים לאחת מרשויות המדינה?

3. האם שוקלים לבטל הוראה זו?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החלטה זו מעוגנת בהוראת שעה 2/91 כספים, שהופנתה לחשבי משרדי הממשלה מאת מר מ' אליצור, סגן החשב הכללי, האומרת כי: "העברת כספי מענק, או תמיכה

אם כוונת השואל ללוח הזמנים עד לשיפור המצב שתואר בשאלתא, הרי מצב פגום זה בא על תיקונו, ולא כמעט בזכות הערתו של חבר הכנסת השואל.

הי"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב־ראש, כבוד השר, אני רוצה להודות על התשובה המפורטת, אבל אני בכל זאת רוצה להאיר פה היבט עקרוני יותר של השאלה הזאת, בעניין לוח הזמנים. אני אומר מתוך ידיעה, גם לגבי באר־שבע וגם לגבי מקומות אחרים: הקביעה הכללית שאיננה מעוגנת בהלים ובסדרים מחייבים גורמת צער ומפח נפש. מצויים ביד מכתבים של קרובי משפחה המגיעים ביום השנה לבית־הקברות, כולם באבלם, בזעזוע עמוק על קברים מחוללים וכו' וכו'. אם אין דפוס קבוע ומסודר מצד גורם ממלכתי, המחייב את המועצה הדתית המקומית אחת לחצי שנה, אחת לשלושה חודשים, לדאוג לטיפוח יסודי ומקיף של בית־העלמין, ויש מערך של בקרה ופיקוח, אנחנו צפויים חדרות לבקרים, פעם אחת בבית־עלמין זה ופעם אחרת בבית־עלמין אחר, למפח נפש ולזעם וכעס בלתי מוצדקים של המבקרים בו.

כולנו מזדעזעים כאשר, חס וחלילה, מתרחש משהו בבית־קברות יהודי בעולם. כאן, בתחום שליטתנו ואחריותנו, אנחנו לא נותנים לזה תשומת לב מספיקה.

הי"ר ש' דיין:

השאלה הובנה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך, חבר הכנסת אורון. אני בהחלט בדעה, שעל כולנו לעשות מאמץ עילאי כדי שבת־העלמין יהיו נקיים ומסודרים, לכבודם של המתים ולכבודם של החיים. כבוד המת, כפי שכבר אמרתי בהודמנות קודמת, לפני שבועיים, הוא למעשה גם כבוד החי, בראש ובראשונה כבוד החי.

אכן, אני מבקש, אם יש טענות אמיתיות — להעביר אותן למשרד. אנחנו, בימים אלה, מאוד מאוד ערים ומקפידים על כך, שהמצב בבתי־העלמין ישתפר. אנחנו יודעים כמה גדולה עוגמת הנפש לאותם קרובים שבאים ומוצאים מצבים שאינם נעימים ואינם גורמים להם נחת. נעשה הכול כדי שזה יתוקן. אם יש לקבוע זמנים קבועים או לא — נבדוק את העניין. אם יסתבר שיש בזה היגיון ענייני, נעשה זאת ברצון.

3881. בחינות הסמכה לדיינות

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לענייני דתות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

מן הפרסומים בתקשורת עולה, כי אחוז הנכשלים בבחינות לדיינות מגיע ל־80%, כאשר הנבחנים טוענים כי הבחינות קשות במכוון ומפלות.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים לקבלת הסמכה לדיינות?
2. האם בוצעה המלצתה של מבקרת המדינה לבדוק מחדש את הקריטריונים? אם לא — מדוע?
3. כיצד ניתן להסביר את אחוז הנכשלים הגבוה כל־כך, והאם קיימת מגמה של המשרד להקשות את מעבר הבחינה?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הקריטריונים לקבלת הסמכה לדיינות קבועים כתקנות הדיינים (תנאי ההסמכה וסדריה), התשט"ו — 1955, לאמור: (1) המועמד הוסמך לרבנות — יורה, יורה; ידן, ידן — על־ידי רב מומחה או מוסד תורני שמועצת הרבנות הראשית — להלן המועצה — מכירה בהסמכתם כמספיקה; (2) מלאו למועמד 30 שנה — מועצת הרבנות הראשית אישרה הורדת מינימום גיל הנבחנים ל־28 שנה; (3) המועמד נשוי, או היה נשוי; (4) אורח חייו ואופיו הולמים את מעמדו של דין בישראל; (5) עמד בבחינות הנערכות מטעם המועצה או באותן בחינות שלא נפטר מהן אם המועצה פטרהו ממקצתן.

2. בוצעה המלצת המבקרת בדוח 40, וכן אושרו תקנות במועצת הרבנות הראשית לישראל, המאפשרות בדיקה נוספת למי שלא עמד בבחינות, ונערכו שינויים באופן עריכת הבחינות. שינויים אלה אכן הובאו לידיעת מבקרת המדינה.

3. במשך השנים נע שיעור ההצלחה בבחינות לדיינות בין 25% ל־30% במועצה. הרבנים, חברי ועדת הבחינות לדיינות, שעורכים את השאלות ובדורים את הבחינות הם מבכירי הדיינים בישראל. הרבנים הם המנסחים את הבחינות, ומדיניותם היא להעמיד דיינים ברמה הראויה ביותר בבתי־הדין הרבניים בישראל. מטבע הדברים, יש נהירה של רבים מעולם התורה העמנוינים לגשת למבחנים אלו ולזכות בזכות להתמודד על משרה הרמה כדיינים. אי־לזאת, רק בחינות מעמיקות מסוגלות להביא למערכת את הטובים ביותר.

3882. מניעת תעודת כשרות מחנות

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לענייני דתות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

האזרח מ"ל (שמו המלא מופיע במקור) הוא בעל חנות למכר בשר ברמת־גן. הנ"ל פנה למנהל מחלקת הכשרות ברמת־גן, והאחרון הבטיח להעניק לו תעודת כשרות.

נמסר לי, כי למרות הבטחתו טרם הוענקה תעודת הכשרות האמורה, כאשר נימוקו של הרב הוא אפשרות העסקתו של א"כ (שמו המלא מופיע במקור), שהוא גם חתנו של בעל החנות, וכפי שהתבטא הרב, "לא אכפת לי שתעסיק גוי בחנות, אך לא את חתני".

יש לציין, כי כל הבשר הנמכר בחנות זו הוא תוצרת "תנוכה".

ברצוני לשאול:

1. האם ייבדק המקרה באופן מידי?

2. כמה בקשות להענקת תעודת כשרות נדחו על־ידי מנהל מחלקת הכשרות בשנה האחרונה, ומה הם הנימוקים לדחייתן?

3. כלום אין טעם לפגם בדחיית בקשה להענקת תעודת כשרות מטעם זה? מה ייעשה בנדון?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המקרה נבדק באופן יסודי מחלקת הכשרות הארצית לפני שחבר הכנסת אברהם בורג הפנה את השאלתא.

2. מנהל מחלקת הכשרות ברמת־גן הודיע לנו, שלא היו בקשות למתן כשרות שנדחו על־ידי. קשה ולא ניתן לעקוב אחרי מספן של הבקשות לכשרות שנדחו על־ידי מנהלי מחלקות הכשרות ברחבי הארץ, כשמדובר במסגרת עצמאית, ביישוב שמחלקת הכשרות מופקדת עליו.

1. העובדות ידועות.
2. הסדרנים בכותל ממלאים תפקיד באתר מקודש. תפקידם העיקרי בכותל הוא לשמור על קדושת השבת ברחבת הכותל. עבודתם היא כאמצעות חברת "השמירה", שהיא חברה קבלנית פרטית. לא יעלה על הדעת, שמי שתפקידם לדאוג לשמירת השבת באתר הקדוש יהיו הם עצמם מחללי שבת. זו דרישה בסיסית במילוי התפקיד. על כן, אין זה מפלה את מי שאינם עומדים בדרישה זו על מיעוט סיכוייהם לעבוד בשמירה במקום, משום שמי שאינו כשיר למלא תפקיד, אין לדבר על הפלייתו כאשר אין מקבלים אותו לעבודה כזו עקב אי-כשירותו.
3. עבודת הסדרנים באתר הקדוש אינה מלאכה. עבודתם מעוגנת בהלכה הפסוקה ב"שולחן ערוך", שלפיה מי שממלא תפקיד בכל ימות השבוע, והתפקיד אינו כרוך בכביצוע מלאכה של חילול שבת, ממשיך למלא תפקידו בשבת. מילוי התפקיד בשבת בא בהכרח בעבודתו בימי החול. על כן, פעולת הסדרנים אינה כחזקת חילול שבת. העדפת הסדרנים שומרי שבת, כאמור, נובעת מתפקידם לשמור על קדושת השבת במקום.
- היו"ר ש' דיין:
תודה רבה לכבוד השר על השאלות והתשובות. סגן שר הבריאות, בבקשה.
- יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, פשוט עמדתי פה ולא שמעתי. אודה לכבוד השר אם ישיב לי על השאלתא.
- היו"ר ש' דיין:
אני מצטער. לא אפשר. קראתי לסגן שר הבריאות. יום ארוך — אנחנו נסיים בשעה שתיים כלילה. אני מצטער.
- עמיר פרץ (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני מחכה לתשובה מהבוקר.
- היו"ר ש' דיין:
אני מצטער. כבוד סגן שר הבריאות, בבקשה.
3875. מפגש תברואי במשחטה ברחובות
חבר הכנסת מ' ברוזה שאל את שר הבריאות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):
בעיתון "מעריב" מיום 10 ביוני 1991 פורסם דיווח על המשחטה העירונית ברחובות, המלאה עכברים, גורים וזרקים, רצפה מלאה בצואת עופות ועופות ללא פיקוח וטרינרי. נמסר כי זיהום זה עלול לגרום למחלות שונות ומסוכנות לבני-אדם. למחרת פורסם, כי בעקבות הידיעה בעיתון נשקלת בעירייה אפשרות סגירת המשחטה.
- ברצוני לשאול:
1. האם קיימת מערכת של פיקוח ובקרה של משרדך במשחטות השונות בארץ? אם כן — כיצד היא מנוהלת?
2. האם בעקבות הפרסום על המשחטה ברחובות ישונו נוהלי הפיקוח הבריאותי בכל המשחטות?
3. מה נעשה לגבי המשחטה ברחובות באופן ספציפי?
תשובת סגן שר הבריאות א' מורחי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
1. הוצא צו המורה על הפסקת פעולת המשחטה לאלתר.

3. יום לפני הגשת השאילתא קיבל האטליו שבו מדובר תעודת כשרות. אין כל טעם לפגם בדחיית בקשה להענקת תעודת כשרות כאשר מדובר בעובד כחנות אשר מוחזק כמי שאינו נאמן בהקפדה בנושא כשרות. במקרה כזה חייבת מחלקת הכשרות העירונית לסרב להעניק את התעודה. כמיוחד יש להקפיד עם קרובי משפחה העובדים באותו מקום, שאחד מהם אינו מוחזק כמדקדק בנושאי כשרות. משום שיש חשש שלא יקפידו זה על זה.

3905. מצבורי פסולת בבית-עלמין

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את השר לענייני דתות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

בעיתון "יריעות אחרונות" מיום י"ב בתמוז התשנ"א (24 ביוני 1991) פורסמה תמונה המראה ערמות של פסולת, זרים ישנים, שקיות ניילון וקרטונים זרוקים. ליד קברים בבית-העלמין בקריית-שאול.

העירייה טוענת, כי אחת לכמה ימים אוספים העובדים פסולת מכל חלקות הקבר בבית-העלמין ועורמים אותה באחת הפינות עד לפינויה.

ברצוני לשאול:

1. בידי מי האחריות לניקיון בית-העלמין?
2. מה ייעשה למנוע חילול בית-העלמין על-ידי ערמות פסולת, כפי שנראה בתמונה?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האחריות לניקוי בית-העלמין בגבעת-שאול היא בידי החברה-קדישא.

2. התמונה שהופיעה בעיתון צולמה מעבר לבית-העלמין ולא בתוך בית-העלמין. הצילום נעשה בחלקה השייכת לכפר-הירוק וסמוכה לבית-העלמין. הואיל ובערמה נמצאו חלקי פרחים של בית-העלמין, טרחה החברה-קדישא וניקתה את המקום.

החברה-קדישא נמצאת במשא-ומתן עם הנהלת הכפר-הירוק כדי להקים גדר הפרדה בין בית-העלמין לבין הכפר-הירוק.

3940. דרישה לשמירת שבת מסדרנים בכותל

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ב בתמוז התשנ"א (4 ביולי 1991):

מפרסומים (רצ"ב צילום) נודע, כי אנשים המועסקים מטעם חברת שמירה פרטית בשמירה על רחבת הכותל נדרשו על-ידי רב הכותל לשמור שבת, וזאת גם כאשר אינם נמצאים במקום. נראה שיש כאן סתירה תמוהה בין עצם העסקת שומרים בשבת ובין הדרישה מאותם מועסקים לשמור שבת.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לך התופעה?
2. האין בדרישה זו משום אפליה של אזרחים שאינם שומרים שבת בסיכוייהם לעבוד בשמירה במקום?
3. כיצד ניתן להסביר, שלשמירה בשבת מועדפים שומרי שבת?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שונות, ובמיוחד בשל העובדה שהוריהם אינם מבוטחים. עקב כך הם נחשפים לסכנות ואינם זוכים לטיפול רפואי שוטף.

ברצוני לשאול:

1. כמה ילדים בישראל חסרים ביטוח רפואי על-פי נתוני משרדך?

2. בכמה מקרים דנה ועדת החריגים של משרדך בשנה האחרונה?

3. כיצד פועל משרדך להבטיח, שכל ילד הזקוק לטיפול רפואי יזכה לקבלו?

תשובת סגן שר הבריאות א' מזרחי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין לנו מידע בדוק בעניין זה. בסקר שנעשה לפני שנים מספר נאמד מספר המשפחות שאינן מבטחות כ-5% בקירוב. מספר הילדים במסגרת זו אינו מפורט. חוק ביטוח בריאות ממלכתי ייתן תשובה על בעיה זו.

2. במרוצת שנת 1990 היו 415 פניות, ונענו לחשלושם 56. ההוצאה הכללית בשנת 1989/90 היתה 700,000 שקל למימון אשפוזים ללא ביטוח רפואי. מספר החולים שטופלו בוועדת הנחות בתוך בתי-החולים אינו ידוע לי.

3. לא ידוע לנו על מקרים של הזדקקות לטיפול רפואי לילד שלא נענו עקב חוסר באמצעים או חוסר בביטוח. ככל מקרה שנתקלים בו, הילד מטופל ומשפחות נדרשות לשלם לאחר הטיפול, או מופנות על-ידי המערכת הסוציאלית אל משרדנו לסיוע במימון.

הושג הסדר בין משרד הבריאות למשרד העבודה והרווחה, ועל-פי מוסדר ביטוח רפואי לאלתר לילד שהמערכת הסוציאלית סבורה, כי יש להפעיל לגבי את חוק הנוער, וננקטים צעדים משפטיים נגד הורים המוניחים או הפוגעים בילדיהם.

3879. חווה לקופיניסויים

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הבריאות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

בכתבה בעיתון "על המשמר" מתאריך 7 ביוני 1991 (מוסף "חזות") מתוארת הקמת חווה לקופים למטרות ניסוי במושב מזור. הכתבה מתארת את הפולמוס שהתעורר סביב הקמת החווה והנהלים שלפיהם הוקמה. מן הכתבה עולות שאלות רבות בתחום הבריאות.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות משרדך לגבי ייבוא קופיניסויים לארץ?

2. אילו פעולות נוקט משרדך כדי לצמצם את הניסויים בבכלי-חיים למטרות רפואיות?

3. האם נתן משרדך אישורים לייבוא הקופים הנוכרים בכתבה?

4. האם נבדקה הטענה בכתבה, כי רופא ממשרדך נתן אישור בטעות, ואם לא — האם תורה לבדוק אותה?

5. מה עשה משרדך ומה יעשה כדי למנוע העברת מחלות מן הקופים הנוכרים אל הסביבה?

2. משרד הבריאות אינו מפקח ישירות על משחטות. משרד הבריאות פועל כאשר קיים חשד לסיכון בריאות הציבור, שהובא לידיעתו. בעקבות זאת עורך משרד הבריאות ביקורת ופועל לחיקון המפגעים או להפסקת הפעולה על-ידי הרשות המקומית ומשרד החקלאות. כאשר הרשויות הנ"ל אינן פועלות — מפעיל משרד הבריאות את סמכותו.

3876. ביטוח רפואי לילדי משפחות מצוקה

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שר הבריאות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

ביום ג', 25 ביוני 1991, פורסם בעיתון "חדשות", כי 90,000 ילדי משפחות מצוקה אינם מבוטחים בביטוח רפואי.

לדברי רותי גל, המופקדת על פניות הציבור במועצה הלאומית לשלום הילד, "קופת-חולים הכללית של ההסתדרות מסרבת לקבל חברים חדשים שאינם עובדים, ובשל כך אלה הרוצים לבטח את משפחותיהם ומבטיחים לעמוד בתשלומים לא מתקבלים".

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך, שקופת-חולים הכללית מסרבת לבטח משפחות מצוקה משום שאינן יכולות להוכיח שתאה להם עבודה מסודרת?

2. מה בכוננת השר לעשות על-מנת שמשפחות וילדים אלה יוכלו לקבל ביטוח רפואי?

3. מה הם הצעדים שמתכוון משרד הבריאות לנקוט נגד מגמה זו?

4. האם בתמורה להעברות הכספים של משרד הבריאות לקופת-חולים לא התחייבה הקופה לבטח כל משפחה, ללא התחשבות במספר ילדיה וברמת הכנסתה?

תשובת סגן שר הבריאות א' מזרחי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קופת-החולים פועלת על-פי תקנונים, והם שונים מקופה לקופה. עם זאת, יש לציין כי קופת-החולים מבטחות משפחות שמערכת הרווחה מזכה אותן בהסדרת ביטוח כהטבה סוציאלית. מדובר ב-118,000 משפחות המבטחות בביטוח כולל, בעלות שנתי של כ-400 מיליון שקל. מרביתן — 100,711 — מבטחות בקופת-החולים הכללית. כמרכן, כ-65,000 משפחות נוספות מקבלות שירות במעמד של שמירת זכויות: מאוכלוסייה זו מנוכים מקצבאות המוסד לביטוח לאומי כ-36 שקלים לחודש, ללא תוספת מימון ממשלתי. מרביתן מבטחות בקופת-החולים הכללית — 55,600.

2-3. הסדר ביטוח רפואי וחברות בקופת-החולים הם עדיין וולונטריים. חוק ביטוח בריאות ממלכתי יפתור את הבעיה של ביטוח האוכלוסייה שאינה מבטוחת מסיבות שונות.

4. חברות בהסתדרות הכללית מעניקה חברות בקופת-החולים הכללית. הסדרי הביטוח של המשפחות הנזקקות אינם מחייבים חברות מעין זו. מספר הילדים לא היווה, למיטב ידיעתי, מכשול בקבלת חברים לקופת-החולים הכללית.

3877. ביטוח רפואי לילדי משפחות מצוקה

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבריאות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

מנתוני המועצה הלאומית לשלום הילד עולה, כי כ-90,000 ילדים במדינת ישראל חסרים ביטוח רפואי מסיבות

תשובת סגן שר הבריאות א' מזרחי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. המשרד מודע לצרכים הקיימים בחיות ניסוי לצורך בדיקת תרופות ותרכיבים המיועדים לבני-אדם, וכל מקרה מקבל התייחסות לגופו.

3. הפנייה למשרד היתה רק בנושא הקמת החווה. לא היתה שום פנייה לאישור ייבוא. הנושא של ייבוא חיות נמצא תחת פיקוח השירותים הווטרינריים של משרד החקלאות.

4. קיים מעקב אחר דרכי הטיפול בנושא זה, וכל הטיעונים ייבדקו.

5. הוועדה המייעצת לאפידמיולוגיה בודקת את הסיכונים הפוטנציאליים לסביבה מקיום החווה לגידול קופים ומכילה את המלצותיה. נציגי משרד הבריאות משתתפים בוועדת המעקב של השירותים הווטרינריים של משרד החקלאות בנושא זה.

היו"ר ש' דיין:

כבוד סגן שר הבריאות, תודה רבה ותהיה בריא. סגן שר החינוך והתרבות, בבקשה.

3945. התניית מתן תעודות בתשלום

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז התשנ"א (8 ביולי 1991):

ביום חלוקת התעודות חיובו תלמידי בתי-הספר "ליידי דייוויס" ו"סלינסברג" בירושלים להביא את התשלום הראשון על חשבון התשלומים לוועד ההורים לשנה הבאה, ולא — לא יקבלו תעודה.

יצוין, כי לא מדובר בחובות כספיים לבית-הספר על שנה קודמת, שגם בתשלומם הותנתה קבלת התעודה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על כך?

2. האם נעשה עיכוב התעודות באישור משרד החינוך וברשותו?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע למשרדנו על התניית קבלת התעודות בתשלום מקדמה על חשבון השנה הבאה.

2. ודאי שעייכוב התעודות לא נעשה באישור משרד החינוך והתרבות. ההוראות לגבי עיכוב תעודות הן, שמותר לעכב רק לתלמיד שהוריו לא שילמו את תשלומי החובה לשנה החולפת, וגם במקרה זה אסור לעכב את התעודה אם התשלום לא בוצע משום שידם של הורי התלמיד אינה משגת לשלמו. הנושא יועבר למחוז לבדיקה.

היו"ר ש' דיין:

סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאלתא מס' 3962 של חבר הכנסת יהודה פרח — נוכח.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צריך להגיד "ישר כוח" לחבר הכנסת פרח.

היו"ר ש' דיין:

הוא תמיד נמצא.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אחרת לא היינו משיבים היום כלל וכלל.

היו"ר ש' דיין:

אגב, הוא מחנך דגול, והוא יודע בדיוק את מקומו — אם הוא שואל, הוא רוצה תשובה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
מי אני שאערער על דברי היושב-ראש?

היו"ר ש' דיין:

תודה.

3962. מסגרת למחוננים בירושלים

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' באב התשנ"א (16 ביולי 1991):

נמסר לי, כי 60 תלמידים מחוננים ניגשו לבחינות קבלה לתיכון שליד האוניברסיטה, לכיתת ניסיון חדשה למחוננים. מתוכם התקבלו רק 24 תלמידים. סיבת אי-קבלתם של הנותרים — חוסר מקום.

ברצוני לשאול:

1. האם נתונים אלה נכונים?

2. אם כן — מה יהיה דינם של אותם תלמידים מחוננים אשר לא התקבלו?

3. מה ייעשה למנוע אפליה בקרב תלמידים מחוננים?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. התשובה שלילית. לבית-הספר התיכון ליד האוניברסיטה נתקבלו 40 תלמידים, ולא 24, לפי העדיפויות דלהלן: א. תלמידים הלומדים במסגרת "יום העשרה שבועי" בבית-הספר "אופק", שאוכחנו עליידי מכון-סאלד בהיותם בכיתה ב', ומבחינת הממצאים עמדו בקריטריונים; ב. תלמידים הזכאים ללמוד בבית-הספר בשל מקום מגוריהם; ג. תלמידים שהופנו עליידי השירות הפסיכולוגי של עיריית ירושלים.

המועמדים עוברים אבחון בהיותם בסוף כיתה ו'. האבחון נעשה עליידי מכון-הדסה. מכל הקבוצות הנ"ל מורכבת כיתת מחוננים אחת.

2. תלמידים שירצו בכך, יוכלו להמשיך ללמוד יום בשבוע בבית-הספר "אופק".

3. אין כל הפליה, שכן נתקבלו 40 תלמידים שאוכחנו כטובים ביותר. ליתר יש מסגרות חלופיות, כגון יום העשרה שבועי במסגרת "אופק", או חוגים לנוער שוחר מדע בשעות אחרי-הצהריים.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרח. בבקשה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
זה היה כל כך ממצה.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני סגן השר, מדינת ישראל לא זכתה, לדאבון הלב, למחצבים ולא למקורות נפט. ייחודו של עם ישראל הוא הפוטנציאל האינטלקטואלי שיש בו. האם אין זה מן הדין, שמשרד החינוך ירחיב את המסגרות הללו של פיתוח האינטלקט הזה, שהוא בעצם הנכס האמיתי שלנו?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חבר הכנסת פרח, הרי אני הייתי צריך להגיד ולהשיב "כן", ואני אומר "כן"; אבל אתה הרי יודע, שיש דברים נוספים

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מדוע לא ימשיכו ילדי דמיידא ללמוד בכפר-מנדא הסמוך?

3. מדוע לא ימשיכו ילדי חוסנייה ללמוד בכפר נחף הסמוך?

4. מדוע לא ימשיכו ילדי רמיה ללמוד בבעינה ובמגיד-אל-כרם הסמוכים?

5. מדוע לא ימשיכו ילדי ערב-אל-נעים ללמוד ביישוב סח'נין?

6. האם קיים זרם חינוכי בדואי במשרד החינוך?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. התשובה חיובית.

2—5. על-פי החוק, השמת תלמידים היא בתחום אחריותה של הרשות המקומית. לגבי כל הריכוזים הבדואיים, רשות החינוך היא המועצה האזורית משגב, ובית-הספר המשרת את הילדים הוא ואדי-צלמן.

6. התשובה שלילית. המגזר הבדואי הוא חלק בלתי נפרד ממוסדות החינוך במחוז.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פארס, בבקשה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החינוך, האם ניתן ללמוד, שיש הנחיה של משרד החינוך והתרבות לרכז את ילדי הבדואים בבתי-ספר ייחודיים בעלי אופי בדואי? מדוע צריכים ילדים אלה לנסוע קילומטרים רבים במקום ללמוד בבתי-ספר הסמוכים למקומות מגוריהם? האם תופעה זו היא חלק מהמאמץ של הממשלה לעקור את התושבים מיישוביהם לריכוז בדואי אחר, שהם אינם מעוניינים בו? אני פונה למשרד לבטל את התופעה הזאת. תודה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חבר הכנסת חסיין פארס, לגבי החלק הראשון של שאלתך הרי השיבותי. המגזר הבדואי הוא חלק בלתי נפרד ממוסדות החינוך באזור. שנית, אין כל כוונה, ואל תיחס למשרד החינוך והתרבות כוונה לא-נכונה ולא-טהורה. הרי אתה יודע אילו מאמצים משקיעים בשנים האחרונות, הן במגזר הערבי, הן במגזר הבדואי, כדי לגשר על פערים של שנים רבות. לכן לא הייתי מייחס את הכוונות האלה למשרד החינוך והתרבות. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לסגן שר החינוך והתרבות.

ט. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 35), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט; וכן הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה.

כמו אמצעים וכמו כיתות, ובכל זאת, כאשר מתוך 60 מועמדים מתוונים מקבלים 40 — אני חושב שזה הישג יפה. אנחנו נעשה כל מאמץ, שבשנים הבאות כל מי שירצה יוכל להתקבל, אבל תסכים אתי, שהסך-הכול של 40 מתוך 60 הוא לגמרי לא רע, ואולי אפילו טוב.

3976. בית-ספר יסודי בתפן

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' באב התשנ"א (16 ביולי 1991):

פורסם ("חדשות", 9 ביולי 1991), כי התעוררה סערה סביב פתיחתו של בית-ספר יסודי בתפן, ביוזמתו של התעשיין סטף ורטהיימר. נאמר בדיעה, שראש המועצה המקומית מעלות-תרשיחא וראש עיריית כרמיאל ביקשו משר החינוך, שימנע את פתיחת בית-הספר. לטענתם, בית-הספר יגבה שכר לימוד חריג של 1,500 — 2,000 ש"ח, אשר יאפשר רק לבעלי יכולת ללמוד בו.

ברצוני לשאול:

1. האם בית-הספר נפתח בדיעת משרד החינוך ובאישורו?

2. מה הוא גובה התשלומים שגובה בית-הספר בהשוואה לאחרים באזור, והאם אושרו התשלומים על-ידי משרד החינוך?

3. היש תוכנית לימודים מיוחדת לבית-הספר, ומה היא?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. כל עוד לא נפתח בית-הספר, לא ידוע מה יהיו התשלומים שייגבו.

3. תוכנית הלימודים תהיה פועל יוצא מאופיו של בית-הספר כבית-ספר ניסויי פתוח. עם זאת, משרדנו התנה את הסכמתו בכך שתקיים האינטגרציה, ושכל ילד שירצה לעזוב את בית-הספר יוכל להשתלב בבית-ספר רגיל — מיומנויות יסוד.

3977. תלמידים ביישובים בדואיים בגליל

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' באב התשנ"א (16 ביולי 1991):

נודע לי, כי לאחרונה קיבלו הורי הילדים ביישוב חוסנייה הודעות, כי ילדיהם לא יוכלו להמשיך ללמוד בשנה הבאה בכפר נחף הסמוך. תלמידי היישוב דמיידא (כיתות ד' ומעלה) קיבלו הודעות, כי לא יוכלו ללמוד בשנה הבאה בכפר-מנדא הסמוך, אלא ביישוב ביר-אל-מכסור, המרוחק כ-15 ק"מ מן הכפר. תלמידי היישוב רמיה לא יוכלו ללמוד בבעינה ובמגיד-אל-כרם הסמוכים, אלא בוואדי-צלמן. תלמידי היישוב ערב-אל-נעים לא יוכלו ללמוד ביישוב סח'נין הסמוך.

היו"ר ש' דיין:

הודעה לסגנית מוכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

י. שאלות ותשובות

3. המשרד מקצה קרקעות לבנייה ל"חברות משכנות" בלבד, בעלות ניסיון בנייה בשנים האחרונות. המשרד מבצע פיקוח צמוד על כל הבנייה המתבצעת בהתחייבות רכישה. ליתר הבנייה מבצע משרד פיקוח עליון. המשרד מבצע את כל הבדיקות הנדרשות בעת רכישת דירות מהחברות ובעת מתן ההטבות לחברות.

4. חלוקת עבודה לחברות מתבצעת ברובה הגדול במכרזים. במקרים מיוחדים, שהוגדרו כנהלים ברורים, יש למכרז המשרד סמכות להקצות עבודה לחברות ללא מכרז.

2860. חלוקת הקרוונים

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר הבינוי והשיכון כיום י' בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

פורסם כי בחודשים האחרונים הוציא משרד השיכון מיליוני שקלים לרכישת מאות קרוונים, שהוצבו ביישובים שונים של תנועת "אמנה", תנועת ההתיישבות של "גוש אמונים", כחלק מתוכניתו של "גוש אמונים" לנצל את גל העלייה לעיכו מסיבי של האוכלוסייה היהודית בשטחים. עוד עולה מתחקיר של העיתון "דבר" מיום ו', 16 בנובמבר 1990, כי הצבתם של 500 הקרוונים נעשתה ללא כל תיאום עם המוסדות המיישבים וללא שום אישורים. כנדרש על-פי חוק התכנון והבנייה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות שפורסמו נכונות?

2. אם כן — איך מתיישבים הדברים האלה עם הצהרות קודמות של שר השיכון והממשלה כולה, שהקרוונים מיועדים בראש ובראשונה לחסרי הדיוור שגרים באוהלים?

3. כמה קרוונים הועברו עד עכשיו לחסרי הדיוור?

4. האם מוכן כבוד השר לפעול כדי להנחות את משרדו למתן עדיפות למחוסרי הדיוור על כל גוף אחר בקבלת קרוונים, כפי שהכריז לא אחת?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. במסגרת מתן פתרונות דיוור לזכאי המשרד פועל משרד הבינוי והשיכון להצבת קרוונים בכל חלקי הארץ, לרבות יישובי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

הקרוונים מתוצרת ישראלית מיועדים לאכלוס המתיישבים המבקשים להתגורר ביישובים שבהם מוצבים הקרוונים.

המשרד נותן עדיפות לחסרי דירה בכל מסגרות האכלוס, ובכלל זה אכלוס הקרוונים.

3003. הונאת עולים בהשכרת דירות

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר הבינוי והשיכון כיום ל' בכסליו התשנ"א (17 בדצמבר 1990):

הובא לידיעתי מקרה, שזוג עולים מברית-המועצות, שעלו ארצה לפני כשבועיים וגרים לעת-עתה בדירת שני חדרים יחד עם עוד שתי משפחות, פנו אל מתווך דירות, שהפגישם עם אדם שהציג עצמו כבעל דירה להשכרה. זוג העולים ראה את הדירה, חתם על חוזה לשנה עם תשלום מראש לחצי שנה, וקיבל את מפתחות הדירה. מתברר כי הדירה שייכת לאדם

היו"ר ש' דיין:

סגן שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלות. בבקשה.

2658. המפעל "יובל-גד" לבנייה טרומית

חבר הכנסת י' צור שאל את שר הבינוי והשיכון כיום י"א בחשוון התשנ"א (30 באוקטובר 1990):

הוברר לי, כי מפעל "יובל-גד" לבנייה טרומית פועל בהיקף קטן ביותר של 50 עובדים, אף שביכולתו להעסיק כ-1,000 עובדים ולייצר 3,000 דירות בשנה.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים האלה נכונים?

2. אם כן — איך מתיישב הדבר עם המחסור הגדול בדירות לעולים ולבני הארץ?

3. מה מתכוון משרדך לעשות כדי להביא להפעלת המפעל במלוא כוח הייצור שלו?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המפעל "יובל-גד" לבנייה טרומית מופעל על-ידי כונס נכסים. למיטב ידיעתנו, קווי הייצור שלו היו מושבתים עד לעת האחרונה, ציוד הייצור הלך והתכלה ועזובה שררה בכול. לפני זמן קצר הפעיל כונס הנכסים קו ייצור אחד לביצוע הזמנה שקיבל מחברה פרטית.

2. לאחרונה פנה הכונס למשרד השיכון בבקשה לקבלת הזמנות לשם הפעלת המפעל. לצורך זה ביקש מהמשרד הלוואה ראשונה של כ-2 מיליוני שקל והתחייבות חלת-שנתית להזמנת 1,000 יחידות דיוור לשנה.

3. משרדנו חתם על הסכם, באמצעות חברת "שיכון ופיתוח", לבנייה של כ-250 יחידות דיוור באשקלון. כמובן ידוע לנו, כי כל הייצור של המפעל מנוצל לבנייה על-ידי חברות, כגון חברת א.ד.א. ועוד.

2803. יבוא קרוונים ובניית דירות

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר הבינוי והשיכון כיום ג' בכסליו התשנ"א (20 בנובמבר 1990):

לאור החלטתכם לייבא קרוונים ולבנות דירות חדשות, ברצוני לשאול:

1. כמה קרוונים כבר הובאו לארץ וכמה אמורים לייבא עוד?

2. כמה דירות אמורים לבנות בתקופה הקרובה?

3. כיצד יודא כבודו מניעת מעשי רמייה, ספסרות וניסיון לגרוף רווחים קלים על חשבון המדינה?

4. כיצד יחולקו העבודות לקבלנים וליזמים?

5. האם מוצעים פתרונות דיוור גם למחוסרי הדיוור?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עד היום יובאו לארץ כ-5,000 קרוונים.

2. בשנת התקציב 1990/91 החל המשרד בבניית 43,000 יחידות דיוור. במסגרת תקציב מאושר של 100,000 יחידות דיוור, נותרו לבנייה עוד כ-57,000 יחידות דיוור.

יודע, היום התמריץ הוא לגמור בית בשבעה חודשים. ואתם נותנים לזה תמריץ אם משהו גומר בשבעה חודשים. אולי צריך להתחיל לחת לכם תמריצים כדי שחיתנו חשבות על שאלות שהן באמת מענייניו של הציבור.

אני בהחלט מוחה על העניין הזה. אני חושב שזה לא תקין. לא נכון, זה מפריע לי כעבודתי כחבר הכנסת.

היו"ר ש' דיין:
מה השאלה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני, נדמה לי שאני בא לתבוע את כבודה של הכנסת. אני מוחה על כך, כי זה מפריע לי כעבודתי כחבר הכנסת. אני אומר זאת בכל הרצינות.

אינני מבין, אם ל-40 חוזים נרשמה הפעולה התקציבית, מדוע רק עם 21 ספקים, כלומר רק עם מחצית הספקים, נחתמה העסקה?

שנית, אני מניח שבש"ע לא עובר רק קבלן אחד. אם כך, למה לא נותנים את הפירוט של הקבלנים והחברות עם היישובים ביש"ע?

דובר אחרון, אני חושב שזה בהחלט מחדל המעורר יותר מתדהמה שעד 31 במאי, כלומר לפני חודש וחצי, היו צריכים לסיים את הבנייה, ועדיין יש אתרים שעוד לא התחילו לבנות בהם.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
לגבי השאלה האחרונה — אתה יודע, חבר הכנסת רן כהן, שהתשובה על כך נעוצה בחוסר תקציב לעבודת פיתוח, דבר הידוע לכולנו, ומשום כך התעכבו כמה אתרים.

אשר ליישובים ביש"ע — כנראה הצוות שמכין את התשובה חשב שכל יישובי יש"ע, לפחות לגבי חבר הכנסת רן כהן, יש לגביהם תפיסה אחת מבחינת הבנייה שם. לכן לא נכנסו לפירוט.

לגבי המחאה שלך — אני בהחלט מסכים אתך, שיש לעשות מאמץ לתת את התשובות בזמן, אולי האיחור נובע מכך שאני נעדרתי מהכנסת למעלה מחודש בגלל מחלה.

3223. התמוטטות גשר בשכונת גילה

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בשבט התשנ"א (12 בפברואר 1991):

בעיתון "ירושלים" מיום ג' בשבט התשנ"א (18 בינואר 1991) פורסם, כי אסון כבר נמנע כשגשר להולכי רגל, ברחוב המור, בשכונת גילה א', בירושלים, התמוטט כמעט כליל. לאחר שסמ"טריילר שהוביל טרקטור פגע בעוצמה בצדו הימני של הגשר, היזז אותו מבסיסו הבטון שבהם היה קבוע והותירו תלוי באוויר. עוד פורסם כי המשטרה מיהרה לסגור את הרחוב, ומנוף ענק עמל במשך חצי יום כדי להרים את הגשר ולהחזירו למקומו.

ברצוני לשאול:

1. האם היה מחדל בכניית הגשר הנ"ל, ואם כן — מי האחראים לו?

2. אם לא — האם אין מקום לשקול בניית גשרים בשיטה אחרת, שאינה עלולה לסכן חיי אדם, זאת, משום שהגשר זו מבסיס הבטון שלו כתוצאה מפגיעת רכב בלבד?

אחר, שלא היה מוכן להשכירה. כך נותר זוג העולים ללא דירה וללא הכסף, שאותו השיג באמצעות הלוואות.

ברצוני לשאול:

כיצד מתכוון השר להתמודד עם מצב זה, על-מנת להגן על העולים מפני רמאויות?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הטיפול בעולים חדשים בשנתם הראשונה בארץ מצוי באחריותו של המשרד לקליטת העלייה. גם תקציב הסיוע לעולים לשנה זו מצוי באחריותו של המשרד לקליטת העלייה.

כאשר נודע לנו על חשש לרמאות, אנו פונים למשטרה, וכך אנו גם מייצעים לאזרחים שנפגעו לעשות.

3090. מכרז לבניית 6,000 יחידות דיור

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בטבת התשנ"א (8 בינואר 1991):

נודע לי, כי 14 באוקטובר שנה זו היה המועד האחרון להגשת הצעות למכרז לבנייה של 6,000 יחידות דיור בבנייה קלה, ועד אז קיבלתם 108 הצעות.

לפני כחודש ימים הודעתם ל-45 חברות שהן זכו במכרז.

ברצוני לשאול:

1. עם כמה חברות נחתמו חוזים בפועל ממש עד היום הזה?

2. באילו יישובים ייבנו הבתים שלגביהם נחתמו החוזים — אם בכלל?

3. לאילו מועדים התחייבו החברות והקבלנים לספק את הידידות?

4. כמה מ-6,000 יחידות הדיור ייבנו מתוצרת הארץ וכמה מחוץ-לארץ?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1. ל-40 חוזים מתוך 42 ספקים נרשמה הפעולה התקציבית. ל-21 ספקים יש חוזה חתום על כל סעיפיו.

2. היישובים שבהם ייבנו הבתים אשר לגביהם נחתמו החוזים הם: ברחבי אזור הנגב — ביישובים באר-שבע, דימונה, נתיבות ואופקים; יישובי יש"ע — אין לי פירוט; קיבוצים ברחבי הארץ; קציר; כפר-יונה; גן-יבנה; אשקלון.

3. הקבלנים התחייבו ל-31 במאי 1991, אולם עד כה לא העמיד משרד הבינוי והשיכון לרשותם את כל האתרים, ולכן חלקם עדיין אינו מופעל.

4. הוזמנו כ-1,550 בתים מתוצרת חוץ. כל השאר הם מתוצרת הארץ.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני סגן השר, אתה מבין, שבצעם דחיית מועד התשובה ביטלתם את עניינה של השאלתא. כי השאלתא נשאלה ב-8 בינואר, ונאמר בה שלפני כחודש, כלומר חודש לפני 8 בינואר, כבר הודעתם ל-45 חברות וכו' וכו', כלומר היא מתייחסת כבר לתקופה שלפני שמונה חודשים. אדוני סגן השר, כפי שאתה

3328. ייצור קרוונים

חבר הכנסת ג' גל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט באדר התשנ"א (5 במרס 1991):

ועד העובדים בתעשייה הצבאית פרסם בסוף השבוע מודעות גדולות במרבית העיתונים, ובהן האשמה שמשרד השיכון אינו מזמין קרוונים ומגורונים, אלא מעדיף לרוכשם בחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם האשמת התעשייה הצבאית מבוטסת?

2. האם לתעשייה הצבאית יש יכולת בנייה?

3. אם כן — כיצד אתה מתכוון לנצל את יכולתם?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-מנת לעודד ייצור המבנים בתעשייה הצבאית סוכם עם חברת "שיכון ופיתוח" ועם תע"ש על בנייה של כ-500 יחידות דיור.

חברת "שיכון ופיתוח" תהיה החברה המשכנת, ועד כמה שידוע לנו קיים הסכם בין החברה לבין תע"ש.

עם זאת, על תע"ש להתארגן ולהשתתף במכרזים לבנייה מתקדמת, שיפורטו בקרוב.

3349. ייצור קרוונים

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"א באדר התשנ"א (7 במרס 1991):

פורסם ב"ידיעות אחרונות" מיום 25 בפברואר 1991, וכן במודעות מחאה מטעם התעשייה הצבאית, כי משרד הבינוי והשיכון דחה הצעה של תע"ש לייצר קרוונים, והעדיף לייבא קרוונים מחוץ-לארץ. כמרכן פורסם, שהקרוונים המיובאים הם מאיכות נמוכה יותר, כי תע"ש מוכנה להתפשר על המחיר, וכי רחית ההצעה של תע"ש תגרום לפיטורי עובדים רבים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון שמשרד השיכון העדיף לייבא מחוץ-לארץ קרוונים באיכות נמוכה יותר מקרוונים המיוצרים בארץ, וכי התעשייה הצבאית היתה מוכנה להתפשר על המחיר?

2. מה היא תגובת השר על הטענה, שגם בנושא הקרוונים יש לתת עדיפות לייצור המקומי?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבינוי והשיכון רכש קרוונים (מגורונים) במכרז הידוע כמכרז 348/90, מכרז פומבי בין-לאומי שפורסם כעיתונות ליצרנים בארץ ובחוץ-לארץ. למכרז צורף מפרט טכני, שעל-פיו ואך ורק על-פיו הוגשו הצעות ונקבעו זוכים.

במכרז זכו 20 ספקים ישראלים בלבד, במחירים של 17,000 ש"ח + מע"מ למגורון או פחות מזה. תע"ש הציעה במכרז זה מחיר של 18,400 ש"ח + מע"מ למגורון, ולכן לא נבחרה בין הזוכים במכרז.

נוסף על הנ"ל רכש המשרד מגורונים באמצעות מימוש אופציה חר-צדית שניתנה לו במכרז קורס, הידוע כמכרז 320/90, משכבה יצרנים בחוץ-לארץ. במחיר של 17,000 ש"ח

3. מה ברעת משרדך לעשות כדי למנוע מקרים כאלה בעתיד?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הגשר הנ"ל נבנה בגילה ברחוב המור, והוא מקשר בין בית-הספר השכונתי א' לבין מרכז שכונתי משנה. הגשר מעל כביש עירוני.

מבנה הגשר הוא יחידת בטון מזוין קשיח, אשר נשען על סמכים ניידים בשני קצותיו.

משאית עמוסה בטרקטור גבוה פגעה בגשר. כתוצאה מכך זו הגשר על גבי הסמכים הניידים. הגשר עצמו לא נפגע.

עובדי עיריית ירושלים החזירו את הגשר למקומו בשלמות.

גובה הגשרים נקבע בהתאם לאופי הדרכים ובאישור הרשויות המוסמכות, ואיננו רואים צורך לשנות מהמקובל במקרה זה ולגבי הגשרים שנבנה בעתיד.

3289. צורכי היישובים בוואדי-ערה

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ב באדר התשנ"א (26 בפברואר 1991):

תכנון ההתיישבות היהודית הנרחבת בוואדי-ערה ובמזרח-השרון מחייב התייחסות לצרכים האמיתיים של היישובים הערביים באזור, במקביל לצרכים הנגזרים מקליטת העלייה.

ברצוני לשאול:

1. האם תינתן הכרה ליישוב אל-עריאן, המצוי בסמוך ליישוב המתוכנן, בריכה, וליישוב קציר? אם לא — מדוע?

2. האם וכיצד פועל המשרד להסדרת הצומת בכניסה לכפרים ערערה וערה?

3. כיצד פועל המשרד למצוא פתרון הולם לבעייתם של אנשי א-זכרגה, שהתיישבו מדרום-מערב לטייבה לאחר הסדרי השלום?

4. לאור הרחבת היישובים אורנית, נירית וירחיב, כיצד פועל משרדך להקל את מצוקת הדיור הקשה של היישוב גילג'וליה ולהבטיח את רוברות הקרקע הדרושה להתפתחותו?

5. כיצד פועל משרדך לסיים את עסקות החילופין ורישום הבעלויות עם תושבי כפר-ברא וגילג'וליה?

6. האם יופקעו קרקעות לצורך הקמת היישובים אסיף, פני-מגידו וגבעה 402?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-6. יישובים ערביים המעוניינים בסיוע המשרד בתחומי התכנון, הפיתוח והבנייה מקבלים טיפול כמקובל.

לאחרונה פנו אלינו מספר רב של ראשי רשויות והגענו עמם להבנה בנושאים רבים. כל ראש רשות ערבי שיפנה למשרדנו יתקבל ויטופל על-פי נוהלי המשרד.

המשרד אינו עוסק בתחום של הפקעות קרקע ולכן גם נושא זה אינו בטיפולנו. ההפקעה, אם קיימת, מתבצעת בהליך חוקי ובטיפול משרד המשפטים.

3447. תנאי המשכנתאות

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח באייר התשנ"א (2 במאי 1991):

אזרח אשר ביקש לכוון תנאי משכנתה בבנק ירושלים קיבל את הנתונים הבאים: לכן ישיבה — 75,000 ש"ח ל-30 שנה ללא ריבית (הלוואה ממשדד השיכון), 20,000 ש"ח ל-20 שנה בריבית של 4.5% לשנה. לסטודנט — 55,000 ש"ח ל-30 שנה ללא ריבית (הלוואה ממשדד השיכון), 20,000 ש"ח ל-20 שנה בריבית של 6.25% לשנה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים דלעיל נכונים?
2. אם כן — מדוע אין שוויון בין זוגות צעירים לגבי גובה המשכנתה המוענקת עליידי המדינה?
3. האם יושוו הזכויות?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אומנם יש לי כאן תשובה מנוסחת ארוכה מאוד. אם חבר הכנסת לוי ירצה, הוא יוכל לקרוא אותה בפרוטוקול. אני אענה בקצרה.

1. התשובה היא לא. ולכן שאלה 2 מיותרת.
3. הייתי שמח מאוד אילו יוכלו להשוות את הזכויות בין תלמידי ישיבה לשאר הזוגות הצעירים. לצערי, המצב בארץ הוא כזה, שבכיתיים אינני יכולים להשוות את הזכויות, ובאמת תלמידי ישיבה מופלים לרעה מבחינת המשכנתאות.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(להלן התשובה המפורטת, שלא נקראה אלא נמסרה לפרוטוקול):

1. סיוע לחסרי דירה ביישובי פיתוח עד 31 במאי 1991 ניתן על-ידי הלוואה צמודה ללא ריבית, בסך 55,000 ש"ח. ב-22 יישובי פיתוח שבהם מופעלת בנייה בהיקפים גדולים על-ידי משרד הבינוי והשיכון ניתנו עד 31 במאי 1991 "הלוואות מקום", שהיו תוספת הלוואה של 40,000 ש"ח לרכישת דירה חדשה. 20,000 ש"ח מהלוואה זו ללא ריבית, ו-20,000 ש"ח בריבית של 4.5% לשנה.

כל זכאי משרד הבינוי והשיכון זכאים לקבל הלוואה משלימה מכספי הבנקים בסך 20,500 ש"ח בריבית של 5.7%.

לפיכך, זוג צעיר, בין שהוא סטודנט, בחור ישיבה או עוסק בכל משלח-יד אחר, יכול היה לקבל לרכישת דירה חדשה הלוואה בסך 75,000 ש"ח ללא ריבית, ו-20,000 ש"ח בריבית של 4.5%, בעוד מי שרכש דירת יד שנייה יכול היה לקבל הלוואה בסך 55,000 ש"ח ללא ריבית, נוסף על ההלוואה המשלימה.

הסיוע של משרדנו ניתן על-פי מבחנים סוציו-כלכליים ועל-פי היישוב שבו נרכשת הדירה והוא אחיד לכל הזכאים.

2. ב-1 במאי 1991 ערכן המשרד את הסיוע לזוגות צעירים הרוכשים דירה ביישובי פיתוח והשווה סיוע זה לסיוע שמקבלים עולים, דהיינו הגדלת ההלוואה מ-55,000 ש"ח ל-74,500 ש"ח.

למגורן. הרכישה בדרך זו בוצעה מפאת דחיפות העניין והצורך ברכישה ובהצבה מזוזת של מגורונים.

2. המשרד מעודד ייצור מקומי, והא ראה שבמכרז הבין-לאומי 348/90 למגורונים זכו אך ורק יצרנים ישראלים, 20 במספר.

3364. התקציב לקניית מגורונים

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

על-פי נתונים שהתפרסמו בעיתונים, אין מספיק כסף לקניית 33,000 מגורונים, אלא ל-24,000 מגורונים בלבד. רק לפני כחודשיים אישרה ועדת הכספים של הכנסת את התקציב למגורונים, ובדברי ההסבר לתקציב נאמר, כי הסכום שאושר, 561 מיליון ש"ח, יספיק לקניית כל 33,000 המגורונים.

ברצוני לשאול:

1. נוכח הפחתת מספר המגורונים, מה יהיה פתרון הדיוור שיינתן לעולים אשר היו אמורים להיות משוכנים באותם מגורונים?

2. מדוע משתנים הנתונים המספריים זמן כה קצר לאחר אישורם בכנסת?

חשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד מעודד מפעלים ישראלים לבנייה מואצת לבנות בתים מתועשים ולמכור אותם לציבור עם התחייבות רכישה של 50%. מבנים אלה מיוצרים במפעלים בקצב של אחד עד חמישה מבנים ליום במפעל, והקמתם באחר נמשכת בין כמה שעות לכמה ימים. המבנים הם מבני קבע, עם קיים (durability) של 50 שנה ומעלה. פתרון זה נראה למשרד עדיף מהשקעות נוספות במגורונים, שהם בעלי קיים קצר.

2. לאחר עריכת מכרזים בנושא המגורונים הסתבר בדיעבד, כי התקציב שאושר בוועדת הכספים של הכנסת מספיק לרכישה, להצבה ולהקמה של 2,200 מגורונים ו-5,000 קרוונים בלבד.

3375. האטת קצב העבודה באתרי בנייה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

כתוצאה ממצב החירום והאטת קצב העבודה באתרי בנייה נאלצים אזרחים רבים לפנות דירות שמכרו בטרם הסתיימה בניית דירתם החדשה.

ברצוני לשאול:

האם שוקל המשרד להגיש חוק להארכת מועדי פינוי הנקובים בחוזי דירות ולא ניתן לעמוד בהם כתוצאה ממצב החירום, שנמשך כמה שבועות?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עקב תום חוקפו של מצב החירום וההאצה המחודשת בקצב העבודה באתרי הבנייה, לא קיימת כיום הבעיה שהועלתה בשאלתא.

אי-לכך אין משרד הבינוי והשיכון שוקל הגשת חוק להארכת מועדי פינוי הדירות.

דירות "עמידר", "מבצע שלמה" וניהול מטה חירום לטיפול בנוקיי טילי "סקאר" בעת מלחמת המפרץ.

2. בפרויקט הדיור הזמני מפעילה "עמידר" מנהלי פרויקטים אשר מקבלים שכר בהתאם להעריפי משרד הבינוי והשיכון.

3. אותה עבודה של מנהלי הפרויקטים לא יכלה להתבצע על-ידי עובדי החברה.

3614. חוזי חכירה של קרקע חקלאית

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

עשרות משפחות שנטשו את הכפר סידנא עלי בשנות ה-50 חזרו כ-1,600 דונם בכפר אל-מוקיבילה למשך 49 שנה. בימים אלה עומד לפוג חוזה החכירה. לפי המידע שבידי מנהל מקרקעי ישראל אינו עומד לחדש אותו, ובכך יביא לפינויים של החקלאים מבתיהם ומשדותיהם, המהווים את מקור פרנסתם.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה?
2. מדוע לא יחדש המינהל לאלתר את חוזה החכירה של התושבים ל-49 שנים נוספות?
3. כיצד פועל משרדך למניעת עקירתם של התושבים בפעם השנייה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1 — 2. מינהל מקרקעי ישראל לא ביטל חוזי חכירה של תושבי אל-מוקיבילה. מדובר בחוזי חכירה לתקופה ארוכה, שתקופת החכירה שלהם הסתיימה ולפי תנאי החוזה יש להחזיר את הקרקע לבעליה בתום תקופת החכירה.

החברת קרקע חקלאית נעשית על-פי החלטות מועצת מינהל מקרקעי ישראל ונוהלי המינהל.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האינפורמציה נכונה, אבל היא לוקה בחסר. התושבים באל-מוקיבילה עברו מכפר סידנא עלי, מכפר אחר, בשנות ה-50, וקיבלו קרקעות, והמתמטיקה הפשוטה מראה שהם גרים כנראה על הקרקע הזאת כמעט 40 וכמה שנים. לא מדובר בקרקע חקלאית, שפעם מחכירים אותה מימיה ופעם מחכירים שמאלה, זאת הקרקע שעליה הם יושבים.

האמירה שאתה אומר היא נכונה; החוק לא מחייב. אבל מקובל שהקרקע מוכרת מחדש למי שיושב עליה, אלא אם כן יש סיבה, והיא צריכה להיות משמעותית מאוד, שלא לעשות זאת. האם הכלל הזה ייחיד גם במקרה הזה, או שזו תהיה עכשיו הזדמנות להוסיף אותם פעם שלישית ממקום מושבם?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני סבור שהסיפא של התשובה נותן את המענה על השאלה הנוספת שלך, לאמור שמועצת מינהל מקרקעי ישראל היא אשר תחליט כיצד לפעול בנדון. אני גם אבדוק את זה במשרד באופן נפרד, אבל אני בהחלט מציע שהפנייה תהיה אל מועצת מינהל מקרקעי ישראל בכל מקרה, כדי שהתושבים במקום יוכלו לקבל המשך החכירה או חידוש החכירה.

כן עורכנו הלוואות המקום מ-40,000 ש"ח ל-50,000 ש"ח.

3448. בנייה בוסתן-הגליל

חברת הכנסת ת' גז'נסקי שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח באייר התשנ"א (2 במאי 1991):

בכלי התקשורת פורסם, כי בשטח של מאות דונמים, אשר היו מיועדים לבניית 200 יחידות דיור עבור בניי ממשקים במושב בוסתן-הגליל, החלו עבודות הכשרה עבור שכונת קרוונים לעולים.

ברצוני לשאול:

1. האם גיבש משרד השיכון יחד עם תושבי בוסתן-הגליל תוכנית להכשיר קרקע במתחם צבאי נטוש עבור הקמת בתי-מגורים לבני המושב?
2. האם אין משרד השיכון מועיד עתה קרקעות אלו לבניי ממשקים מן המושב?
3. אם כן — האם נשקל להפסיק את עבודות הקרקע ולהחזירה לשימוש בני המושב?
4. כיצד ינהג משרדך בנדון?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1 — 4. במסגרת פתרונות הדיור הזמניים מוצבים כיום מגורונים בכל רחבי הארץ, במקבצים גדולים, כסמך ליישובים קיימים.

אתר כזה הוא המחנה בסג'ג'ין, אשר נמסר לרשות משרד הבינוי והשיכון על-ידי צה"ל באמצעות מינהל מקרקעי ישראל. באתר יוצבו כ-2,000 מגורונים. חלקם כבר הוצבו.

במקביל הוקמה על-ידי תושבי בוסתן-הגליל עמותה בשם בוסתנית, המבקשת להגדיל את היישוב עבור בני היישוב ועולים חדשים.

הבקשה להגדלת היישוב הופנתה על-ידי מחוז חיפה אל המינהל לבנייה כפרית במינהל מקרקעי ישראל.

3476. עובדי חוץ בחברת "עמידר"

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ג באייר התשנ"א (7 במאי 1991):

נודע לי כי לאחרונה מונה בחברת "עמידר" כמה בעלי תפקידים בכירים, על-פי חוזה אישי. בכירים אלה הם עובדי חוץ בחברה ומשתכרים עשרות אלפי שקלים בחודש, בזמן שלמעלה מ-50% מעובדי החברה נזקקים להשלמת הכנסה. כמו-כן מסתבר כי עובדי החברה עצמם יכולים לבצע אותם תפקידים ללא הזדקקות לכוח עבודה חיצוני.

ברצוני לשאול:

1. האם תופעה זו ידועה לך?
2. אם כן — היש הצדקה לשלם משכורות גבוהות מקופת המדינה עבור עבודה היכולה להתבצע על-ידי עובדי החברה עצמם בעלות נמוכה הרבה יותר?
3. כיצד בדעת משרדך לפעול?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חברת "עמידר" נאלצה לשכור את שירותם של כמה עובדים חיצוניים הקשורים לפרויקטים של שיפוץ מהיר של

תקציב לא יעזור לנו דבר, גם אם נרצה לאכלס את הכתים. אתה יודע שתשובת הקסם הטובה ביותר והרעה ביותר היא: אין תקציב.

3786. מחסור בחומרי בנייה

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

נודע לי, כי עקב מחסור בחומרי בנייה, מעוכבת הבנייה באתרי בנייה בצפון.
ברצוני לשאול:

1. מה הם האתרים שבהם מעוכבת הבנייה עקב המחסור האמור?
2. מה היא הסיבה למחסור?
3. מה הוא העיכוב בסיום הבנייה באותם אתרים שייגרם עקב אותו מחסור?
4. האם וכיצד פועל משרדך על-מנת לחסל את המחסור האמור?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עד כמה שידוע לנו, אין אתרים שבהם יש עיכובים כתוצאה מחסור בחומרי בנייה.
2. יש לנו מידע כללי על מחסור במלט ובברזל, שהוא תוצאה של הפעלות בנייה מוגברות של משרדנו.
3. לא ידוע לנו על עיכובים.
4. פתרון בעיית המחסור נמצא בטיפול המשרדים הנוגעים בדבר.

3799. הסדרי קרקעות עם תושבים ערבים

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

הסדרי הקרקעות בין מדינת ישראל לבין התושבים הערבים הם נושא סבוך. תוכניות וסיכומים שנעשו ונעשים בין הצדדים אינם יוצאים אל הפועל, דבר הגורם סבל מיותר לתושבים ונוזק לא מבוטל למדינת ישראל.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר החלקות שהן בבעלות משותפת למדינת ישראל ולתושבים?
2. מה הוא מספר החלקות שהן עדיין "קרקע בסכסוך" ומה הוא מצבן המשפטי?
3. מה הוא מספר החלקות הרשומות בבעלות המדינה וקרן-הקיימת לישראל ותפוסות על-ידי התושבים, ומה הוא מצבן השימושי, הסטוטורי והמשפטי?
4. מה הוא מספר החלקות שהן כהליכי הפקעה מכל הסוגים?
5. כמה עסקות חילופין והסדרים אחרים בוצעו כפועל בשנים האחרונות?
6. כמה תיקים נמצאים בצינור המשפטי בתביעות לסילוק יד ולהריסה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם סגן השר מוכן לבחון את הנושא?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אני בהחלט אבחן את הנושא הזה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ואנא, תודיע לי.

3670. אכלוס דירות פנויות בזיכרון-יעקב

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

מנתונים שקיבלתי מתושבים מקומיים בזיכרון-יעקב מתברר כי: 1. יש עשרות דירות בבעלות הכת הגרמנית מיסודה של אמה ברגר; 2. הדירות פנויות ואינן מנוצלות.

על-פי הנתונים, אנשי הכת מוכנים להשכיר את דירותיהם, אבל המועצה המקומית אינה מוכנה לבוא בדברים עם בעלי הדירות הללו, משיקולים שאינם ברורים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים ידועים למשרדך? האם הם נכונים?
2. אם כן — מדוע דירות אלו אינן מנוצלות לטובת עולים, זוגות צעירים וחיילים משוחררים?

3. מה ייעשה כדי להשתמש בדירות אלה ולהקל את המאמץ הלאומי?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1 — 3. בבדיקה שנערכה על-ידי מר אהרן אוהד, מנהל מחלקת אכלוס מחוזי, עם סמנכ"ל "עמידר", מר ורדי יצחק, הובהר שבזמנה ניהלה חברת "עמידר" משאומתן על שכירת דירות פרטיות מהציבור, לרבות הדירות של אמה ברגר בזיכרון-יעקב.

היתה כעיה של איתור הבעלים האמיתיים של הנכס. במהלך פעולות שנעשו בעניין הנ"ל התקבלה הוראה מהאוצר להפסיק את תהליך שכירת דירות פרטיות מהציבור, עקב ביטול התקציב שהועמד לצורך כך.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, הייתי מוסיף נימה משלי, כי אני מכיר את הסוגיה משנים: יכול בהחלט להיות שפקידים אשר פעלו שם כשטח באמת חששו להכניס עולים לדירות השייכות לקבוצת אמה ברגר, שמא תהיה עליהם פעולה מיסיונרית, כפי שהיה בעבר. אם כך נהגו — אין לי את זה כתשובה רשמית — אני מבקר אותם על כך.

היור' ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):

אני מודה על התשובה. היום דיברתי עם ראש מועצת זיכרון-יעקב, שיבוסק, אשר מעודד את הרעיון של ניצול הדירות הריקות כדי לאכלס בהן זוגות צעירים, חיילים משוחררים ואפילו עולים חדשים, והשאלה שהוא שאל היא: מדוע "עמידר" לא מסיימת את כל הרוח שלה על-מנת להביא לאכלוס? אפילו אם אין תקציב, אני חושב שצריך למצוא את התקציב. לקחת את המבנה הזה ולנצל אותו לטובת אותם אנשים ביישוב הזקוקים לפתרונות, זוגות הצעירים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
לא נותר לי אלא לחזור על תשובתי הקודמת: אם אין

חוברת ל"ט, ישיבה שכ"ד

— שאילתות ותשובות: הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2); הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5); הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

שהעניין הזה נמצא בידי משרד המשפטים, הוא מטפל בקרקעות שבסכסוך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא מטפל בצד המשפטי שלהן.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
רק רגע, הבנתי את שאלתך.

בקשר לעצם השותפות של המינהל עם גורמים פרטיים: נכון הדבר שאין לנו רישום מסודר. אנחנו נתקלים במקרים הללו כאשר אנחנו רוצים לעשות משהו עם הקרקע. כאשר אנחנו רוצים לעשות משהו עם הקרקע, אנחנו ניגשים אל הבירור המפורט של הבעלות המשותפת, ובדרך כלל בעלות משותפת, במושע, כאשר במשרדי המינהל זה רשום כבעלות על הקרקע וגם בעלים פרטיים.

לגבי החלוקות המוחזקות שלא כדן על-ידי התושבים: הרי אני בטוח שאתה, במיוחד לאור השאילתא הקודמת שלך, דווקא היית ממליץ שהמינהל לא יטפל באנשים המחזיקים בקרקעות שלא כדן. זו היתה רוח השאילתא הקודמת: תן להם לשבת ואל תיתן למינהל לטפל כאשר הוא איננו זקוק לטפל בקרקעות עצמן.

3874. פגיעות "סקאד" בבתי דיירים מוגנים

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

דיירים מוגנים שדירותיהם נפגעו בהתקפות טילי "סקאד" הם משוללי זכויות לגבי דירתם שנפגעה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר מצב זה?

2. כיצד יתקן מצב זה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הטיפול בדיירים מוגנים, שדירותיהם נפגעו בהתקפות טילי "סקאד", נעשה על-ידי אגף מס רכוש במשרד האוצר. אין משרד הבינוי והשיכון מטפל בפיצוי מסוג זה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1. מדובר בעשרות אלפי חלקות שהן בבעלות משותפת בין המינהל לבין בעלים פרטיים. אין במינהל ריכוז של שמות הבעלים הפרטיים, לכן לא ניתן לתת את הנתון המבוקש.

2. אין בידי המינהל רשימה של כל הקרקעות שבסכסוך. נתון זה נמצא אצל פקידי ההסדר במשרד המשפטים.

3. אין במינהל נתון לגבי מספר החלוקות המוחזקות שלא כדן על-ידי התושבים. המינהל פועל במקרים הנ"ל על-פי החלטות מועצת מינהל מקרקעי ישראל ובהתאם לנהליו.

4. כיום קיים מקרה אחד הנמצא בטיפול.

5. המינהל מבצע מדי שנה עשרות עסקות חליפין בקרקעות עם בעלים פרטיים בכפרים הערביים. כמובן מחזיר המינהל בתחומי הבנייה ושטחי הבנייה של הכפרים מאות מגרשים לתושבים במסגרת ההסדרים שנקבעו על-ידי מועצת מינהל מקרקעי ישראל.

6. קיימים למעלה מ-1,000 פסקי-דין של הריסה, שהמינהל מעביר את ביצועם עד למציאת פתרון הולם.

היו"ר ש' דיין:

שאלה נוספת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, מתוך התשובות, או האי-תשובות על שלוש השאלות הראשונות מתקבלת תמונה בעייתית מאוד. מדובר ברכוש ששווה כנראה מיליונים, אם לא מיליארדים, יש לגביו ויכוח על הבעלות, סכסוכים וכו', ומה שאומר השר, שבשנה ה-44 למדינת ישראל עדיין אין רישום מדויק ומסודר בידי מי שהרכוש הזה, הקרקעות הללו, נתון באחריותו — אני מודה שאני קצת מופתע. איך כל הדבר הזה מתנהל, אם בשום מקום — ומשרד השיכון כרגע הוא המשרד האחראי למינהל מקרקעי ישראל — אין ריכוז של הנכסים הללו באופן שניתן יהיה לדעת מהו היקפם, מהם הנושאים, איך לטפל בהם, איך לארגן אותם? אני מבין שהכול נעשה באיזו פעולה ספורדית, בהתאם לאילוצים וללחצים שעולים במקומות שונים. זה מפתיע מאוד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ביחס לקרקעות שבסכסוך, הרי אמרתי בתשובה הראשית

יא. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2), התשנ"א — 1991*;

הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991**;

הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991***

(קריאה ראשונה)

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש, את כל החוקים הכלכליים כחוק ההסדרים — — —

היו"ר ש' דיין:

יש לנו שלושה חוקים, מלווה מדינה, מלווה קצר מועד — — —

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש לקיים דיון משולב על שלושתם.

היו"ר ש' דיין:

רבותי, יש לנו הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2).

דן תיכון (הליכוד):
הצעה לסדר.

היו"ר ש' דיין:

כן.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2042).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 2042).

*** רשומות (הצעות חוק, חוב' 2042).

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2); הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5);
— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עושים את זה. חבר הכנסת דן תיכון, שלושת החוקים יחד. הצעתך התקבלה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מודה על ההצעה.

היו"ר ש' דיין:

בבקשה. יציג את החוקים כבוד סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, חוק מלווה קצר מועד הוא החוק שלפיו מנפיקה הממשלה את איגרות החוב — מק"ם — שמוכר בנק ישראל לציבור. המק"ם משמש בידי בנק ישראל ככלי לניהול המדיניות המונוטרית.

מוצע לחקן את החוק הקיים בשני עניינים:

א. לפי החוק היום, הממשלה מורשית להנפיק מק"ם כן שיתרת המק"ם שבמחזור אינה עולה על 6 מיליארדי שקלים חדשים, המתחלקים ל-32 סדרות של איגרות חוב.

לבנק ישראל דרוש מלאי מספיק מכל סדרות המק"ם לצורך פעילותו בשוק המשני בבורסה, ועל מנת לאפשר לו ניהול מדיניות מונוטרית גמישה יותר, מוצע להגדיל את הסכום הכולל ל-10 מיליארדי ש"ח ולהסמיך את שר האוצר להגדיל סכום זה בצו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, עד לסכום כולל של 15 מיליארד ש"ח.

ב. כיום, המק"ם נמכר ללא ריבית והרווח למשקיעים נובע משיעור הדיסאג'ו שנקבע במכרז על המחיר. כדי לאפשר יתר גמישות בשימוש באיגרות החוב, מוצע לאפשר הנפקתן גם כאיגרות חוב נושאות ריבית ולאפשר עריכת מכרז גם על שיעור הריבית, כדי שתהיה אטרקטיבית יותר.

אבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לדיון ולהכנה בוועדת הכספים. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. שלישית.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חוק מלווה המדינה הוא החוק שלפיו מנפיקה הממשלה איגרות חוב לצורך גיוס הון מן הציבור למימון עיקר תקציב הפיתוח ולהחזר חובות.

לפי החוק הקיים רשאית הממשלה לגייס סכום כולל של 50 מיליארד שקלים חדשים. רוב הסכום הזה נוצל עד היום, ובחודשים הקרובים ינוצל במלואו. מוצע על כן להגדיל את הסכום הכולל לסך של 70 מיליארד ש"ח ולהסמיך את שר האוצר להגדיל בצו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, את הסכום עד לסך של 100 מיליארד ש"ח.

אבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לדיון ולהכנה בוועדת הכספים של הכנסת. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה, אדוני סגן השר. אנחנו מתחילים בדיון. כל אחד חמש דקות, גבירותי ורבותי חברי הכנסת, דיון משולב על כל החוקים. תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם שוחט.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא בבניין.

היו"ר ש' דיין:

הוא לא בבניין. אחריו — חבר הכנסת יאיר צבן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
איננו.

סגן שר האוצר י' עזרן:

תודה.

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, החוק המוצע כולל תיקוני חקיקה שונים, אשר מטרתם השגת יעדי המדיניות הכלכלית של הממשלה, בין השאר בדרך של הקטנת הוצאות הממשלה.

חלק גדול מתיקוני החקיקה המוצעים נכללו בהצעות חוק קודמות שהגישה הממשלה במסגרת התוכנית הכלכלית של סוף שנת 1990 ובמסגרת התקציב לשנת הכספים 1990.

עיקרי התיקונים המוצעים הם כעניינים הבאים:

א. הגבלה על ערכון אגרות הנגבות לאוצר המדינה, במטרה לצמצם את ההצמדה האוטומטית למדר של האגרות והמחירים, ובכך להביא להאטת קצב האינפלציה ולעודד התייעלות וריסון בהוצאות, במספרים, עד 10%.

ב. הגבלות על דרך הקצאת הכספים למסודות ציבור.

ג. תיקונים שונים בחוק המיס, שמטרתם העיקרית צמצום התמיכות במחירי המיס והתאמת התעריפים לעלויות, וזאת כדי למנוע את המשך הפגיעה במקורות המיס המודולרים של המדינה ושימוש בלתי יעיל בהם מבחינת המשק הלאומי.

ד. ליברליזציה בשיווק הביצים, אשר תביא לפישוט תהליך השיווק, להגברת התחרות בין המשווקים לטובת היצרנים והצרכנים ולהוזלת מחירים.

ה. תיקונים שונים בחוקי המס, הכוללים, בין השאר, ובמיוחד, פטור ממס שבח מקרקעין על מכירת דירות מגורים, עד שתי דירות לשנה.

אבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לדיון בוועדת הכספים. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה, אדוני סגן השר. יש כאן רעיון, שהדיון יהיה משולב בשלושת החוקים. אתה מביא את שלושתם. גם נקיים דיון משולב.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מודה לו.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני סגן השר, תגמור ונתקדם מהר.

חוברת ל"ט, ישיבה שכ"ד

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מצעד (תיקון מס' 5): הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

של מין כשאני מנין, אסופים יחד, והחוק הזה נקרא חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה).

זה מוגש לנו כחלק מהצעת התקציב, ואומרים: יש היבטים תחיקתיים בתקציב שמחייבים חקיקה. כמה שמובא פה יש נושאים, כפי שאתה עצמך ציינת, שכבר הופיעו בחוק ההסדרים בעבר, לא עברו את ועדת הכספים מכל מיני סיבות, ומובאים פעם נוספת, ועוד מן הגורן ומן היקב על-פי דמיונו הפורה, לא ברור לי בדיוק של מי.

סגן שר האוצר י' עזרן:
ממשלת ישראל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני אמרתי, לא ברור לי בדיוק של מי.

אני בטוח שזאת איננה מתכונת נכונה כדי לעסוק בנושאים שמופיעים פה, שחלקם מצדיקים התייחסות ספציפית לגופו של עניין — למשל, החוק החשוב, חוק יסודות התקציב.

ואני מוסיף תפילה על התפילות שהתפללתי היום כבר כמה פעמים. יש לי הרגשה וקצת ידיעה, שכשיגיע החוק הזה לקריאה שנייה ושלישית, כמה משותפין לקואליציה לא ייתנו לו לעבור; וכל ההצעות וכל הדיבורים וכל הלחשים והשמועות שנאמרו מעל הדוכנים ובתקשורת, בתקציב הקודם, ובינו לבין המועד שאנחנו עומדים בו עכשיו, ששוב לא תחזור פרשת הייחודיים, ואנחנו כיוזמתנו נחוקק חוק שימנע את זה. יש לי חשש גדול, כבוד סגן שר האוצר, שזאת היא הקריאה האחרונה של הפרק הזה.

אני מקווה, ואני מבטיח את כל שיתוף הפעולה האפשרי, שאומנם הסעיף הזה יגיע גם — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
על מה אתה מבסס את החשש הזה?

דן תיכון (הליכוד):
נכנס ולא יודע על מה מדברים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מתבסס על ידע אישי, כבוד הרב, חבר הכנסת פלדמן.

הנושא נדון בהרחבה בוועדה לענייני ביקורת המדינה וגם במסגרות אחרות. אני רוצה לטעון שמה שמתרחש במשק המים כרגע הוא תקין ואני רוצה להנציח אותו. כל מי שמציע היום את ההצעה המוגשת כאן, שקשורה במשק המים, בלי שהוא מעגן אותה ומחבר אותה לתפיסה רחבה יותר באשר לפיתוחו של משק המים מחד גיסא ולמצב החקלאות מאידך גיסא, מוציא מתחת ידו מלאכה לקויה, חלקית, שתוסיף אסון על אסונותיה של החקלאות.

לכן, במתכונת הקיימת אי-אפשר לקבל אותו, ויש בריחה מתמשכת ואי-נכונות קבועה מצד משרדי הממשלה להתמודד עם השאלה הזאת במכלול שלה. מה שמוצע פה הוא אשליה של פתרון קל דרך עלות של מחיר המים. זה פתרון חלקי מאוד, שאיננו נותן תשובה על השאלה כולה, ועל כך נדון בוועדת הכספים כשנחן על החוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אורון, חברי הכנסת אברהם שוחט, יאיר צבן, גדליה גל, משה שחל ואברהם פורז — אינם באולם. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. אחריו — חברי הכנסת רפאל אדרי, חיים רמון, נאווה ארד, אלי בן-מנחם — לפי הנוכחות.

היו"ר ש' וייס:

אחריו — חבר הכנסת גדליה גל.

קריאה:

איננו.

היו"ר ש' וייס:

נו, טוב, נמשיך.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

צריך לדעת.

היו"ר ש' וייס:

חברים, אינני יודע איפה גדליה גל. יכול להיות שהוא במזנון.

אליהו בן-מנחם (המערך):

חבר הכנסת גדליה גל איננו.

היו"ר ש' וייס:

איננו. אני מציע שחבר הכנסת אלי בן-מנחם יודיע לי מי ישנו ומי איננו, בתור המקוץ הלאומי. חבר הכנסת משה שחל.

אליהו בן-מנחם (המערך):

איננו.

היו"ר ש' וייס:

אחריו — חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בשעה זו אני יכול לספר את הסיפור הבא: במקומותינו היה מקובל פעם — — —

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא צרוד היום?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה רואה.

דן תיכון (הליכוד):

סימן שהיית בכוש.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — שלא לעשן סיגריות מסוג מסוים — אינני רוצה להזכיר את שמו, כי אני עלול להיתבע על-פי חוק לשון הרע — משום שאת הסיגריות הללו עושים ביום שישי במפעל הסיגריות מהשאריות של כל מה שנשאר, ממה שאוספים מהרצפה בסוף השבוע, מזה עושים את הסיגריות, שכפי שאמרתי מעשנים במקומותינו.

הצעת חוק ההסדרים, כבוד סגן השר, הצעת החוק הזאת מזכירה לי את הסיגריות הללו. ואביא דוגמה נוספת: כמי שעבד שנים מספר בתור קצב אני ממליץ לכל ידידי שלא לאכול נקניקיות, כי גם אותן עושים ביום שישי מכל מה שנשאר מכל השבוע.

החוק שמוגש לנו כזה — — —

דן תיכון (הליכוד):

אצלכם במפעל?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא אצלנו, במפעלים אחרים. אצלנו לא מייצרים את זה.

החוק הזה מזכיר לי את הסיגריות שהזכרתי קודם, שלא שמעת, ואת הנקניקיות שהזכרתי עכשיו, שכן שמעת. זה אוסף

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5):
— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר האוצר, אני מדבר אליך הפעם. במסגרת חבילת החוקים המוגשת, טוב עשינו שאנחנו מקיימים ריון משולב, שהרי חוק ההסדרים אינו הומוגני. הוא מורכב מכמה וכמה נושאים, אז צירפנו גם את החוקים העוסקים באיגרות חוב.

אני רוצה לדבר על מלווה קצר מועד. אתה מבקש, כמרומוני, להגדיל את הסכום שמותר לבנק ישראל להנפיק במסגרת מלווה קצר מועד. רק כדי להבין, מלווה קצר מועד נסחר בבורסה מטווח של שלושה-ארבעה ימים עד טווח של כשנה, 340 — 360 יום, וכל יום יש מסחר בכל הסדרות הללו. על-פי ההיצע והביקוש נקבעות התשואות, אבל מי שרוצה לעשות כסף במדינת ישראל, ובקלות — ולעתים אני שואל את עצמי איך עשו כמה ישראלים מאות מיליוני דולרים במשך תקופה קצרה במדינה כמו פולין — יכול לעשות זאת באמצעות המכשיר הזה, וקרוב לוודאי שהוא מנוצל לעשיית כסף, והרבה.

כמה דברים אמורים? אם תסתכל בדוח השנתי של הבורסה, בסעיף מק"ם, בטבלה שמפרטת את המק"ם, תראה שהבנקים הם הקונים הגדולים ביותר של המק"ם. איך הם עושים את זה? הם עושים זאת באמצעות תרגיל חשבוני פשוט ביותר. הם משתתפים במכרז המונטרי שמפרסם בנק ישראל מדי שבוע. הריבית שנקבעת במכרז המונטרי נעה בין 12% ל-13%. הם לווים את הכסף הזה והם קונים אותו מבנק ישראל מק"ם, כשהריבית הממוצעת נעה בין 14% ל-15%. הריבית הממוצעת היא בסביבות 15%.

התרגיל הזה ידוע לפירמות גדולות במשק הישראלי, ולבנקים, וכל אחד מהם קונה בעשרות מיליונים איגרות חוב גדולות מסוג מק"ם, ובצורה הזאת הוא מגלגל לכיסו 2%, שזה סכום עצום כשמדובר בהיקפים שמגיעים לעשרות, אם לא למאות מיליונים, ואולי גם למיליארדים.

הנושא הזה, ואיני יודע מדוע בנק ישראל מתעקש לשמור על ההפרשיות שבין המכרז המונטרי השבועי לבין הצורות של המק"ם, מאפשר רווחים, שמדינה מסודרת לא יכולה להרשות לעצמה. חדשות לבקרים אני חוזר ומסב את תשומת-לבו של נגיד בנק ישראל, זה תקופה ארוכה, ושום דבר לא נעשה בעניין הזה, ופירמות שמרוויחות עשרות מיליונים בשנה באמצעות התרגיל הפשוט הזה צוזקות ואומרות לי: דן תיכון, איך אתה. שידוע על האפשרות הזאת, לא מסב את תשומת-הלב ולא פועל ומכריח את בנק ישראל למנוע את הארביטריז' הזה של

סגן שר האוצר י' עזרן:

ואם יש פיחות פתאומי?

דן תיכון (הליכוד):

זה לא קשור כלל בפיחות, זה ריבית. זה תרגיל פשוט שמבצעים אותו בשקלים; אתה יודע בכמה אתה לווה, ואתה יודע מה התשואה כשאתה קונה את המק"ם ואיזו תשואה אתה מקבל. חייבים לטפל בעניין הזה, ומהר.

לגבי הבקשה שלך להגדלת המכסות בכל מה שקשור כמלוות מדינה, קרוב לוודאי נגדיל לך את המכסה. אבל אני מציע לך לשקול היטב בכל פעם שאנחנו רוצים לממן את הגירעון בתקציב באמצעות מכירה ו/או הנפקה של מלוות מדינה. זה קל, זה מעוות את כל שוק ההון במדינת ישראל, וצריך לקצץ את התקציב ולא ללכת בדרך הקלה של הנפקת

איגרות חוב לציבור. כשאתה מקבל הרשאה מאתנו, קרוב לוודאי שתעשה שימוש בעניין הזה, וזה פשוט לא טוב, שכן הגירעון מסכן את יציבות המחירים במשק, וזו, כאמור, מזעזעת בחודשים האחרונים. לכן אני קורא לך, לאחר שנאשר, לקבוע כללים מתי ואיך ובאילו מדרגים מנפיקים את איגרות החוב. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו נזמין את חבר הכנסת רפאל אדרי — איננו באולם. חברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, מי שישמע את הדיון היום לא יבין איך באופן טבעי לגמרי אנחנו לוקחים את חוק ההסדרים, מוסיפים לו חוקים נוספים, ואפשר היה להוסיף עוד. אני לקחתי את הקובץ שעליו הופיע חוק ההסדרים, ויש לי רושם שבקלות היו מוסיפים על זה גם את חוק הבחירות לכנסת וחוק איסוף ופינוי פסולת למחזור. הפסקנו לדבר ברצינות על דברים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אפשר, בהחלט.

נאוה ארד (המערך):

בלי בעיה, וגם מתאים. באופן סמלי חוק איסוף ופינוי פסולת למחזור — מתאים.

היו"ר ש' וייס:

זה חוק חשוב מאוד. מה הבושה?

נאוה ארד (המערך):

נכון. זה לא בממשלה הזאת. זה עוד מממשלות קודמות.

סגן שר האוצר י' עזרן:

— — — ניירת. אפשר למחזר את זה.

נאוה ארד (המערך):

הזהרנו מפני הפטנט של חוק הסדרים במשק המדינה, ואשר יגורנו בא לנו. לוקחים סדרה של חוקים שלחלק מהם יכולה להיות הסכמה, לחלק מהם יכול להיות שאין הסכמה. שמים אותם ביחד, מפעילים מכשך, אפילו מכשך כבר לא עובד.

אדוני השר, אדוני סגן השר, תראה את הנוכחות, תראה מה קורה לכל המערכת הזאת. זה מדיאג, משום שמביאים למצב — אני לא חושבת שאחם מעוניינים להביא למצב כזה — שדיון בנושאים רציניים מאוד לא נערך ברצינות. היום אולי זה נוח לצד אחד, מחר זה לא יהיה נוח לו. אני חושבת שבאיה מקום, בצורה הזאת של הבאת חקיקה אנחנו עושים עיוות, שהוא עיוות רע לדמוקרטיה, שגם מונע מלהתייחס לסעיפים מסוימים בכובד ראש וגם להבין אותם, וגם להתווכח עליהם או לעשות בהם שינויים.

אני רוצה להגיד מתוך ניסיון אישי, שבחוקים אחרים, הנוגעים לגמלאים ולעיוותים שנעשו לגמלאים, או כפל גמלה, הגשנו, כמה חברי כנסת, הצעות חוק פרטיות. אמרו לנו: הממשלה תהיה נגד. הממשלה תהיה נגד, לא משום שהממשלה נגד, אלא מה שהממשלה רוצה לעשות זה לקחת חוק אחד שנוגע לנושא של גמלאות עובדי המדינה, מאחר שרוצים להכניס בתוך החוק הזה שינויים לרעה, אי-אפשר יהיה חוק שיש בו רק שינויים לרעה, לכן אנחנו רוצים את כביכול ההטבות, שזה היה תיקון עוול, לא לאחר בנפרד אלא שיחכו עד שהממשלה תביא אותם חוקים. האמת היא שהיו

כך שבעצם החוקים האלה שמביאים בתוך חוק ההסדרים, עצם העובדה שהם מובאים לוועדת הכספים — הם לא זוכים לדיון הנכון, מפני שבדרך כלל בנושאים האלה עוסקות ועדות שונות של הכנסת. אי אפשר פתאום רק לצורך התקציב להעביר אותם ממקום למקום. כל נושא והוועדה האחראית לו. כנראה הערותינו נופלות על אונייה ערלות, ושוב מובא לנו חוק שיש בו החל מתיקון בחוק יסודות התקציב לגבי כספים ייחודיים, ועד חוק אשפה שמופיע באותו ספר. אבל לא ניקח את חוק האשפה, אלא חוק הבחירות לכנסת נגד שבועות וחרמות, ובאמצע חוקים חשובים מאוד.

הי"ר ש' וייס:

חוק הבחירות לכנסת באיזה היבט תקציבי?

עדנה סולודר (המערך):

לא: חוק הבחירות לכנסת: "המשדל אדם בדרך של השבעה, ברכה, קללה, נידוי וכיוצא באלה, כדי שיצביע או יימנע מלהצביע בכלל או בעד רשימת מועמדים מסוימת". הכול באותה חוברת. אולי זה לא חוק ההסדרים, אבל הכול תחת הכותרת הזאת. הבאתי את זה כאילוטרציה.

שר האוצר י' מודעי:

אילוטרציה? למה?

עדנה סולודר (המערך):

זה לא שייך לחוק ההסדרים.

שר האוצר י' מודעי:

זה מופיע באותה חוברת כחולה?

עדנה סולודר (המערך):

אמרתי שזה מופיע באותה חוברת כחולה.

הי"ר ש' וייס:

זה טכני.

עדנה סולודר (המערך):

אין פה אפילו פסקה שאומרת — בזה נגמר חוק ההסדרים ומתחיל חוק אחר. חידדתי את זה בכוונה.

הי"ר ש' וייס:

אני רוצה לברר עניין טכני. אני חשבת שזה מהותי. אם הכול באותה חוברת, אני רוצה להזכיר שגם בסדר-יומה של הכנסת, על הלוח, מופיעים המון נושאים.

עדנה סולודר (המערך):

בכוונה הקצנתי את זה. אמרתי שזה מופיע באותה חוברת בלי שתהיה פה הבדלה בין חוק ההסדרים וכל מה שאיננו חוק ההסדרים. אבל אני חוזרת לעניין חוק ההסדרים ואני אומרת, גם אם כל החקיקות שבחוק ההסדרים יש להן היבט כספי, לא נכון להביא את כל זה לוועדת הכספים, כאשר בדרך כלל החקיקות האלה והנושאים האלה נדונים כל אחד בוועדה האחראית, שהיא מוסמכת והיא מכירה את הנושא.

לגופו של עניין, אני רוצה לגעת רק בעניין של המיס. של חישוב עלות המיס והתעריפים למיס, וגם זה מאוד בקצרה, מקוצר הזמן.

אני חושבת שגם זה חוזר פעם שלישית, כאשר כל פעם הולכים ומקצינים את הגזירות בנושא המיס. כביכול כל העיוותים בנושא קשורים לעלות המיס ולתעריפי המיס, ואם נקבע את התעריפים הנכונים, כל פרשת המיס שלנו תיפתר. אני חושבת שזאת גישה לא נכונה. אני חושבת שה"עליהם" בנושא הזה, על צרכני המיס, איננו נכון, ואני רואה בדאגה רבה

שלבנים שחברי כנסת קיבלו את זה וחיכו עד שהממשלה תביא חוקים. אבל מה קרה? אותם חוקים נגררו הלאה. כי הם נגררו לכל מיני עסקאות, לעסקות חבילה וכו', ובינתיים ציבורים שלמים סבלו מצורת העבודה הזאת.

אנחנו נצביע נגד חוק ההסדרים, אבל אנחנו יודעים שבתוך זה יכול להיות שיש סעיף כזה או סעיף אחר, שבסך הכול לו אין התנגדות, ומכריחים אותנו להצביע נגד, כי מביאים במכלול אחד ולא מביאים דברים שונים.

אני רוצה להתעכב על סעיף אחד ולהזהיר. אני מתחילה לראות איזו שיטה, והשיטה הזאת מתחילה להפחיד אותי. סגן השר, בדבריו, כשהציג את החוק, במקרה או שלא במקרה — ואני מקווה שלא במקרה, מפני שאולי סגן השר לא רצה להעלות את העניין הזה — לא הסב את תשומת-הלב, שבחוק ההסדרים הזה יש גם, בין כל יתר הסעיפים, שינוי בתיקון חוק הביטוח הלאומי, ובו נאמר, שאם עד היום ניתן היה לקזז מקצבת ילדים חובות מס הכנסה שזכאי לקצבת ילדים היה חב, הרי היום עוד יוסיפו נדבך: לא רק אם יש חובות מס הכנסה אלא, כפי שנאמר, "הוראת הסעיף הכוחה כיעילה ומוצע להרחיב את תחולתו גם לגבי חובות מס רכוש".

אדוני השר, במשך שנים היה מצב שבו על הנייר אפשר היה לקזז מול קצבאות ילדים חובות, ולא השתמשו בסעיף הזה. לא השתמשו בו, לא במקרה, משום שבסך הכול ידעו שקצבאות ילדים מבטיחות חלוקת הכנסה שוויונית יותר, ולא רצו גם להעניש את הילדים, ומצאו דרכים אחרות. אנחנו כמעט שלא השארנו דבר וחצי דבר מקצבאות הילדים. חלק גדול מהאוכלוסייה כבר לא זכאי להן כלל. מה שכאן עושים הוא בעצם עוד קיצוץ. חוק ההסדרים הזה לא רק מרע בנושאים שאחרים מתנגדים להם, אלא הוא מראה מגמה שאני מזהירה מפניה. הביטחון הסוציאלי הוא ביטחון. הוא גם באיזה מקום נותן לך, אדוני שר האוצר, אפשרות להכביד לפעמים בדברים אחרים, כשאתה אומר: יש לי מערכת חוקים שמבטיחה ביטחון סוציאלי. למה היה צריך את זה בחוק ההסדרים? למה היה צריך להכניס את זה? מה העניין לפגוע עוד הפעם בקצבת ילדים?

בחרתי להתרכז בנקודה הזאת, כי היא מראה עד כמה לא רציני כל העניין הזה שמגבכים חוק על חוק, ועכשיו עוד הוספו מלוות ועוד מלוות, ועל זה כרגע לא אדבר, כבר דיברו על כך. פה יש חלק שאני תומכת בו. אבל מה שאנחנו עושים כאן, לדעתי, זה חקרים מסוכן, גם חוק ההסדרים כשלעצמו וגם התוספות שמוסיפים לו. אני מתפלאת שלא הוסיפו עוד כמה חוקים בהודמנות חגיגית זו.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אלי בן-מנחם — איננו; את חבר הכנסת עמיר פרץ — איננו; את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין — איננו; את חבר הכנסת חגי מירום — איננו; את חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, זה כמה שנים אנחנו מתריעים וחוזרים ומתריעים על העניין הזה של חוק ההסדרים. אני לא רוצה להשוות את זה, כמו שהשווה חבר הכנסת אורון, לזנקיקות שעושים בערב שבת מהשיירים. כל חוק במקומו, אבל המסכת הזאת של כל החקיקות האלה יחד, כאשר כל חוק שייך לנושא אחר, נדון בדרך כלל בוועדה אחרת, ופה לצורך התקציב מגבכים את כל החוקים האלה ומביאים אותם לדיון בוועדת הכספים, וכבר התקיימו דיונים גם בוועדת הכנסת על

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5):
— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

הסדרים במשק המדינה אשר כולל תיקון בסעיף 139 לחוק הביטוח הלאומי, המאפשר קיצוז קצבאות ילדים של חייבים למס הרכוש לטובת מוסדות המס הזה. אם יתקבל תיקון זה על-ידי הכנסת, הדבר יגרום עוול כבד לחלק גדול מהאוכלוסייה הערבית. כבר כמה שנים אנו מבקשים לבטל או להקל חוק מס הרכוש בצורה שתמנע הריסת כלכלתם של אזרחים ערבים רבים שבבעלותם אדמות שירשו מאבותיהם והם שומרים אותן לבנייה להם ולבניהם ולא למסחר. אנו פונים אליכם שלא תאשרו את תיקון החוק הנדון, ושישמעו את דעתנו בעניין מס הרכוש לפני כל דיון.

אני יודע שוועד ראשי המועצות לא שלח את המכתב הזה סתם, כי אני מכיר את הבעיה בשטח. אני יודע שיש אנשים שדורשים מהם לשלם 70, 80, 90 או 130 אלף שקל על אדמה שלא נותנת מאומה, להיפך, לפעמים יש הוצאות עליה, אבל האדמה נמצאת בבעלותם. לכן אני מעריך שיש אופי אנטי-ערכי לחוק הזה. מוציאים על אדמה יותר ממה שהיא נותנת, ומס רכוש דורש סכומים שאינם מתקבלים על הדעת.

ממה רוצים לקזז? מקצבת הילדים. דובר על נושא זה בשבוע שעבר. משפחה ערבית עם שישה ילדים מקבלת קצבת ילדים בשווי של 50% ממה שמקבלת משפחה יהודית שיש בה שישה ילדים. לא די בקיפוח הזה, באפליה הזאת כלפי האוכלוסייה הערבית? היו קולות בכנסת נגד המצב הקיים. עכשיו עוד באים לקזז מקצבות הילדים לטובת מס רכוש. בתור אזרח, לא רק בתור אחד מהאוכלוסייה הערבית, בתור אזרח אני חושב שצריך לעשות הכול כדי למנוע את העוול הזה כלפי האוכלוסייה הערבית, ולא רק כלפי האוכלוסייה הערבית אלא כלפי האוכלוסייה כולה. מס רכוש אינו דומה למס הכנסה, שם לוקחים מס על כסף שאדם מקבל ולא על אדמה שהיא אומנם בבעלותו אבל היא לא נותנת לו שום תועלת.

לכן אני מתנגד להצעת החוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת נפאע. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת רן כהן. אחריו רשומים חברי הכנסת דוד צוקר, ראובן ריבלין, יגאל ביבי, יעקב צור, מיכה גולדמן ואברהם כ"ץ-עוז.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, אדוני סגן שר האוצר, אני רוצה לחזור על נושא אחד שעסק בו ירידי חבר הכנסת תיכון, ולבקש משר האוצר שייבדק כל נושא ההרשאה למלווה קצר מועד והפער הנובעים לטובת מערכת הבנקאות. בסופו של דבר, מישור משלם את זה. גם אם זה עובר דרך תקציב המדינה, מי שמשלם הוא האזרח הישראלי. למרות מצבים כאלה או אחרים במערכת הבנקאות, אני חושב שכולנו מסכימים שמערכת הבנקאות תעבוד כמערכת תיווך כספים שניתנת לשיפוט הגיוני, ברמה הגיונית. לפי חשבוני, 2% שהבנקים יכולים היום להרוויח על מק"ם, כסיכומו של דבר מכיסו של הציבור, יכולים להסתכס במאות מיליונים מדי שנה. אינני חושב שזה סביר.

בתוך הקצצה הזאת, שהיינו אוכלים בקיבוץ, קציצה שבה ערכבו הכול, כשר וירקות ופטרז'וליה ונענע, כמו שיש בהצעת החוק הזאת, יש גם דברים טובים שהייתי בשמחה רבה מצביע בשבילם, ובחלקם אומנם אתמוך. יש שם כספים ייחודיים, ויש שם גם כמה דברים טובים.

עד ששמעתי את חבר הכנסת נפאע ואת הספק שהביעה חברת הכנסת נאוה ארד חשבתי שיש אפילו חיוב בפגיעה

את המגמה של האוצר לקחת ולהוציא מידי הגופים הציבוריים שהופקדו לרדן בנושא המיס — אם זה מועצת המיס, אם זה ועדת המיס ואם זה ועדות ההתנגדויות — ולהשאיר את הנושא להכרעה בידיהם של שר החקלאות ושר האוצר, או שר החקלאות ושר הפנים, אם זה לצורך חקלאות או אם זה לצורך הכית. אני חושבת שהפיקוח הציבורי בנושא הזה הוא כי זה נושא מורכב ומסוכן מאוד. הבעיה איננה של קיצוז ופישוט של ההליכים של בדיקת עלויות המיס, אלא הרבה מעבר לזה. יש דברים שמופיעים בחוק המיס — אנחנו עדיין לא שינינו את חוק המיס, אני מקווה גם שלא נשנה אותו. הרצון וההצעה פה, למשל, לבטל את מועצת המיס ולהטיל את כל העלויות הממשיות של המיס — לרבות החדרת מיס וזריעת הענינים, כל הדברים שהם כלליים למשק המיס — על מחיר המיס ואת זה על הצרכנים, אני חושבת שזה עיוות.

יש כאן גם הצעה למחיר אחיד למיס — שיהיה אותו מחיר מיס לסקטור הביתי, לסקטור התעשייתי ולסקטור החקלאי. הרי יש בכל זאת הבדל בין גורם מייצר לבין גורם צרכני.

כל הזמן מדברים על עלות המיס. היתה ועדה שקבעה מה היא עלות המיס, אבל משום מה לא משתמשים במסקנותיה. אם קבעו מהי עלות המיס, בבקשה, ישתמשו במסקנות לגבי חישוב עלות המיס.

הממשלה החליטה להוריד את סכסוד המיס. בתוך חמש שנים רוצים להטיל את הורדת הסכסוד על הצרכנים, על-ידי כך שבכל שנה יוסיפו 20% על מחיר המיס, וזאת כשאנחנו יודעים מה המצב ואיזה עול מוטל על הצרכנים. נראה לי שזה דבר בלתי אפשרי. אין לי זמן להיכנס כאן בנובי הקורה, אבל אני אתנגד, ונדמה לי שלא אהיה יחידה בהתנגדותי זו.

סגן שר האוצר י' עוזן:

המפלג הירוד בכיורת יסכים לפריסה — — —

עדנה סולודר (המערך):

אדוני סגן השר, אני לא חושבת שאפשר לתלות את כל המתחבש במשק המיס רק במחיר המיס. ניתן גם לפתח מיס אלטרנטיביים. אין לי זמן לפרט את הדברים.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, הרי בסופו של דבר נכריע בהצבעה. אחד הדברים הטובים בכל פרלמנט הוא שבסוף מכריעים בהצבעה, כמעט כמו בתחרות ספורט.

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מוחמד נפאע, ואחריו — את חבר הכנסת רן כהן. חברי הכנסת, נרשמו עוד כמה נואמים, אני חושב שדיינו. אני סוגר את הרשימה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, אני אתרכו בדרכי בהצעת חוק קיצוז קצבאות ילדים כנגד חוב למס רכוש. אני מתנגד לחוק הזה משתי סיבות עיקריות. קודם כול, יש הבדל בין מס הכנסה לבין מס רכוש. מס הכנסה הוא על הכנסה, על כסף שנכנס תמורת עבודה או תמורת דבר אחר. מס רכוש מוטל על אדמה. אני מדבר על מצב קונקרטי, מס רכוש מוטל על אדמה שלא מניבה הכנסה.

לחוק הזה יש, לדעתי, אופי אנטי-ערכי. אני רוצה לקרוא בפניכם מכתב מוועד ראשי המועצות הערביות: "נודע לנו שהממשלה הניחה על שולחן הכנסת תיקון מס' 13 לחוק

חוברת ל"ט, ישיבה שכ"ד

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2); הצעת חוק מלווה קצור מועד (תיקון מס' 5); הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

האחרונות סביב הנושא של הדיור ומצוקת הדיור, זו חגיגה אדירה. אילו הובא הדבר הזה לפני שנה וחצי, הייתי תומך בו. הייתי רוצה שמקסימום דירות יימכרו לכל מי שמוכן לשלם. אבל כמה עוד אפשר? ביטלו את ה-10% של חובה שהיה על המיסוי, נקבעו הקלות לגבי המכירה, עכשיו אפשר יהיה למכור שתי דירות בשנה בלי דיווח. קרי, כל אדם יוכל להגיע לרמות ספקולציה אדירות. מי שיהיה לו כסף יעשה מיד ספקולציה. לפי חשבוני, השר מודעי, תמכתי בעניין הגדלת ההשתתפות בשכר דירה לחסרי דיור, מאות מיליוני שקלים וזרמים היום מקופת המדינה דרך אגודות חסרי הדיור אל בעלי הבתים, רק משום שלא הקפאנו את שכר הדירה, בעוונותינו הרבים.

לפני חצי שנה התעורר השר שרון ואמר שגם הוא תומך בכך, ונבלם; שמעתי אותך לפני שבוע-שבועיים אומר, שצריך לבדוק את העניין הזה בחיוב, וגם זה נבלם. אני מניח שממשלת ישראל תהיה בעד הקפאת שכר דירה כאשר יהיה balance בין היצע לביקוש, וכבר לא יהיה צריך לבלום את שכר הדירה. אז אני אתנגד. אני בעד כוחות השוק, אבל במקום שבו אין כוחות שוק פועלים באופן סביר, מה שהיה צריך הוא התערבות. אבל כל זה הופך לרצף של חגיגה על חשבון האזרח הישראלי ועל חשבון קופת המדינה. עד אנה נלך בעניין הזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד צוקר — הוא איננו; חבר הכנסת ראובן ריבלין — הוא איננו; חבר הכנסת יגאל ביבי — הוא איננו; חבר הכנסת יעקב צור — הוא איננו; חבר הכנסת מיכה גולדמן — הוא איננו; חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, בבקשה, ואחריו — חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לנסות לטפל בשניים-שלושה מהחוקים שנמצאים תחת המטרייה של חוק ההסדרים ולומר אולי אמירה פרלמנטרית. נוסף על כל הרעות החולות של חוק ההסדרים, יש לנו עוד בעיה אחת. חברי כנסת שאמורים להתייחס לחוקים שונים במסגרת של זמן נתון ונקוב, שהוא בסביבות שבע או עשר דקות —

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):
חמש דקות.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

חמש דקות, בכל חקיקה. — אינם יכולים לעשות את זה כאשר מונחים שבעה-שמונה-תשעה חוקים בחבילה אחת — — —

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
15.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

15. הדברים מופנים גם אל מוסד היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

מוסד היושב-ראש לא יכול להתערב כי הממשלה מביאה את זה בחבילה אחת.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

את זה אני מבין. כאשר עולה חוק רגיל, חוק פרטי או חוק ממשלה, יש לחבר כנסת חמש או עשר דקות. כאשר מגיעים 15 חוקים — אם המטרה היא שהפרלמנט יתייחס לחקיקה, אני צריך שתהיה לי הזדמנות. אפילו יש קואליציה ואופוזיציה, והכול קבוע מראש, מותר לי לנסות לשכנע את חבר הכנסת

בבעלי חוב למס רכוש כמו למס הכנסה. אף שעקרונות אני נגד פגיעה בקצבאות ילדים ואני בעד נטרול מוחלט, לדאבוני נוצר גיוגל. מאז הפגיעה בקצבאות ילד האשון וילד שני, מאז יש בעיה נוראה של אי-מימוש זכות של כ-40% מהזכאים דווקא ברמות הנמוכות ביותר, נוצר עיוות. אם מס הכנסה לא מצליח לגבות מעבריינים, אם אפשר בדרך זאת לגבות אפילו חלק ממה שמגיע לציבור, יכול להיות שזה הוגן. אבל אם יש בעיה כמו זו שהעלה חבר הכנסת נפאע או בעיות אחרות, אני מבקש להביא לוועדת הכספים דוגמאות כדי שנרד כמה מדובר בנושא של הפקעת קצבאות ילדים מהחייבים למס רכוש. יכול להיות שיש מקרים שאלה דווקא אנשים אלימים וגברתנים, המנסים להרוויח על קופת המדינה. אם מדובר באלה, אני בעד. אם מדובר באנשים קשייזים, שמש רכוש מסיבה כלשהי לא מגיע עד אליהם ואז מעכבים להם את הקצבאות — אני נגד. אבל אני חייב לדעת זאת.

אני רוצה לומר משפט אחד לגבי הייחודיים. אני, כמו חבר הכנסת חיים אורון, לא מאמין שהעניין הזה יעבור. אבל אני מודה לשר האוצר על כך שהדבר בא כעיתו הזה, ואומר למה. כל הזמן, בכל פעם שהכספים הייחודיים באו לכאן, היו עולים נציגי המפלגות החרדיות ואומרים: אנחנו עושים מכשלה? אנחנו הראשונים שלא רוצים את העניין הזה, בשבילנו זו מארה, בשבילנו זו קללה, אנחנו מקופחים משום שיש ייחודיים, אנחנו לא רוצים את הייחודיים, אלא מה? בנינו ובנותינו מקופחים.

אני אומר לך, השר יצחק מודעי, אני מודה לך על שהבאת זאת לכאן. אתה יודע למה? לא רק בגלל החוק לגופו, אלא מפני שזה חשף גם את הצביעות הזאת. מי שהיה צריך לרוץ ראשון להביא את החוק לכאן אינו אתה, המפלגות החרדיות היו צריכות לרוץ להביא את זה לכאן ולהגיד: לילדים שלנו מגיע כמו לכל הילדים, לתלמידים שלנו מגיע כמו לכל תלמידי ישראל, ואנחנו לא רוצים ייחודיים, אנחנו רוצים על-פי החוק, כמו שזה מוצג פה.

אם הערווה הזאת נחשפה בהזדמנות הזאת, אני מודה לך על העניין, אבל, כאמור, אני לא מאמין. הם ירצו שוב לשמיר, ושמיר יבוא ויכפה על כולנו, גם עליך, אדוני השר, שתמשוך את זה, ואז זה לא יהיה, והטינופת, שהיא הצורה שבה הייחודיים מחולקים, תימשך.

אדוני היושב-ראש, אני כבר מסיים.

היו"ר ש' וייס:

זו היתה תגובה של השעון על הכיטוי שלך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני רוצה לומר משפט אחד — — —

סגן שר האוצר י' עוזרן:

אתה בעד חוק שוויון בחינוך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני בעד חוק שוויון בחינוך. אתה יודע מה? אני מוכן להציע הצעת חוק משותפת אתך, חבר הכנסת עוזרן. אני אומר לך, בוא לחדר שלי ותמצא את התיק על המאבק נגד אלה שמנסים לפגוע בחרדים או בדתיים בעניין עבודה בשבת. תראה שאני עומד בראש חברי הכנסת בעניין זה. אני גאה על כך. אבל בואו נעשה את הסדר הזה, אלוהים אדירים.

אני רוצה לומר, אדוני שר האוצר ואדוני סגן שר האוצר, לגבי הנושא של ביטול מס שכר: מה שנעשה בשנה וחצי

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5):
 הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

החוק במצב הקיים אומר: התשלום ייעשה על-פי עלות המים ועל-פי יכולת התשלום של המשתמש. משמע, בשיקול של חישוב עלות המים ודמי המים, מובא בחשבון גם מה ניתן ומה אפשר לשלם ולא רק כמה עולים המים. זהו השינוי המהותי והעקרוני בין מה שנאמר בהצעת החוק הזאת ובין מה שהיה בעבר. לישראל יש 300,000 דונם מטעים של פרי הדר. בפרי הדר משלמים 37 אגורות לקוב מים. לכל דונם משלם הפרדסן עבור מים 296 שקלים. בהצעה שאתם מציעים כאן המחיר כמעט הוכפל, והחקלאי יצטרך לשלם כ-590 שקל עבור מים לכל דונם שהוא יעבד, אבל אתה לא מעלה את מחיר ההדרים. הוא ימשיך לייצר אותה כמות של הדרים, שעד הדולר נשאר אותו דבר, התשלום באירופה, ב"מרקס אנד ספנסר", נשאר אותו דבר. זאת אומרת, מה אתה בעצם עושה לפרדסן? אתה מקטין את ההכנסה שלו בגובה העלאת מחיר המים.

לכן אמרתי שהצעת החוק היא הצעת חיק של רצח החקלאות, כי כמו 300,000 דונם אלה של הדרים יש 100,000 דונם של אבוקדו, יש כ-70,000 דונם גידולי ירקות ועגבניות לייצוא — ואני מדבר רק על גידולים לייצוא — והכותרה יצאה מהמשחק. היא יצאה מן המשחק כי סוף כל סוף אין למדינת ישראל מה לעשות עם המים המותפלים שלה. היא מתפילה, משיבה את המים של גוש-דן, ואין לה ברירה, במים אלה משתמשים לכוונתה. לכן, אין בעיית כוונתה. הבעיה נגמרה. זה התאזן על 200,000 — 220,000 דונם בשנה, על-פי כמות מי הקולחין במדינת ישראל, נקודה. השאר — ימותו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, עליך לסיים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אתיחס רק לקטע אחד בחוק נוסף, שנקרא חוק שיווק ביצים. אדוני סגן השר, על-פי המצב היום, מועצת הלול יוצרת מצב של משווקים מורשים, ומשווק מורשה צריך שיהיה לו מקרר וצריך שיהיה לו כלי קיבול וצריך שהביצים ימיונו במיכון מתאים ויישמרו בצורה מתאימה. בדברי ההסבר שלכם נאמר שהתוצאה היא, שהסמכות להסמך משווק ביצים תהיה בידי שר החקלאות, שיקבע קריטריונים חדשים. אין בעיה שכל יהודי במדינת ישראל ייקח 1,000 ביצים, או 100 ביצים ביד, וירוצן בכחים, יעלה שלוש קומות, וכך יוריד מחירים. כן, המחיר ירד. אבל אני אומר לך ואני אומר גם לשר החקלאות, שכנראה עוד לא התחיל להבין את העניין הזה, שאם הוא ירצה להתקין תקנות מתאימות גם לעניין מיון, גם לעניין מיכון וגם לעניין קירור, וכן לעניין הובלה מסודרת ודאגה להיגיינה של הביצים ולבריאות הציבור, התוצאה תהיה שהביצים יעלו יותר. לא האמינו לי כאשר אמרתי זאת בהקשר של חוק הגליל. יכול להיות שאתם לא מאמינים היום, אבל זה רק בגלל שאינכם מבינים את המערכת. התוצאה הסופית איננה הוזלה. זאת אמירה פופוליסטית של חוסר הבנה. התוצאה היא שביצים יעלו יותר, אם ישמרו על בריאות הציבור. אפשר להגיד שלא צריך קירור ולא צריך דברים אחרים, אז הכול באמת יהיה יותר בזול: פחות או יותר כמו בארצות אחדות בלבנט, בשווקים הפתוחים, שבהם מוכרים ביצים ביחד עם הקש. לכן, אל נא במרוצה. ה"חכמים" במשרד האוצר לא תמיד יודעים, לא תמיד בקיאים. פקידים מכינים את זה, לא אנשים בעלי מקצוע.

אני ממליץ בפניך שלא תביא את החוקים האלה לכאן. אני, על כל פנים, אצביע נגדם, כי האחד הורג את החקלאות והשני הורג את בריאות הציבור.

מיכאל איתן ברדעי לגבי חוק כלשהו? אין לי ההזדמנות הזאת אפילו.

היו"ר ש' וייס:

אני מקצה לך עוד רקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ניפגש בוועדה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

לכן אני אתיחס לדברים שאני יכול להתייחס אליהם במסגרת הזמן המוקצב לי ולא לכל אחד מהחוקים. אני יודע שניפגש בוועדה, אבל למליאה יש תפקיד בפרלמנט. יש לה תפקיד גם בשלב של הקריאה הראשונה, ולא תפקיד חסר משמעות, שאלמלא כן, בשביל מה נותנים זמן מוקצב של שבע דקות לכל חוק? בואו נגיד שלא צריך זאת ודקה אחת מספיקה, ונחסוך המון זמן. יש פה עניין של מערכת.

אני רואה ששר האוצר יצא, אבל אני רוצה להתייחס, אדוני היושב-ראש, לחישוב האוצר המים.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, מבקשים את הקשבתיך.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אני מגדיר את החוק הזה כמעט כחוק לחיסול החקלאות בישראל. חוק המים הוא ארוך מאוד, ויש לגביו הרבה מאוד ויכוחים והרבה מאוד נושאים קשורים לו. יש שני עקרונות במדינת ישראל שנראים לי ראויים לטיפול במסגרת השאלה המועלית כאן.

בחוק הקיים מופיעות שתי קביעות. האחת, שהמים בישראל אמורים לשמש לפיתוח הארץ. זאת אומרת, מטרתם של המים איננה רק מטרה כלכלית מוגדרת, כהוצאה של תשומה ותהליך ייצור כזה או אחר — האולם ריק, אבל —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה לציין לפניכם את החיזיון מכאן. אנחנו שבעה איש, וכל שניים משוחחים ביניהם.

עדנה סולודר (המערך):

אני ספתי 13.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו 13.

תמר גח"נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אנחנו מקשיבים בתשומת-לב.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו 13, אבל ארבעה זוגות משוחחים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני סגן השר, אמרתי שאחת המטרות בחוק המים של מדינת ישראל היא פיתוח הארץ כמגודר בחוק, ולא רק היות המים תשומה וחלק של תהליך הייצור של המוצרים החקלאיים.

אבל החלק השני בחוק המים חשוב לא פחות מהעיקרון הזה, ובסעיף 1 לחוק המים נאמר, שעלותם של המים והחיוב של דמי מים או מחיר מים לצרכן ייעשו על בסיס של שני עקרונות, ולא בכדי נקבעו שני העקרונות, וזהו השינוי המהותי שישנו בחוק הזה עם כל פרטי הפרטים שבו.

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5):
— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

המחירים בבורסה לבין מה שקורה באמת בשוק יביא בסופו של דבר להתמוטטות כואבת וחריפה, כפי שכבר חוונו בעבר.

האוצר גם מנסה, באופן שיטתי, להפעיל תחרות חופשית בשוק העבודה. שוב, זאת אחת הסממנים המלאות רמאות. מדוע רמאות? מאחר שכאשר מדובר בהסכמים שעושים העובדים, טוען האוצר שזה מגביל את התחרות החופשית. אם יש הסכמי עבודה לא יכול המעביד לקבוע כל שכן שהוא רוצה, ואז — כך טוען האוצר — הוא לא לוקח עובדים, אבל כאשר מדובר במעורבות המדינה כדי לקצץ בתוספת היוקר או כדי לקצץ בתשלומי המעבידים לביטוח הלאומי, האוצר שוכח לגמרי שהוא בעד תחרות חופשית בשוק העבודה וכופה למעשה על העובדים קיצוץ ושחיקה של השכר. לכן, כל המושג של תחרות חופשית בשוק העבודה הוא תמיד רק בכיוון אחד — תחרות של העובדים מי ימכור את כוח עבודתו במחיר זול יותר.

אני רוצה להתייחס גם לתחרות החופשית בשוק הדיירות. כאן הוזכרו המחירים העולים והתופחים של שכן הדירה ומחירי הדיירות. כל הבנייה שמשרד הבינוי והשיכון עודד הובילה בסופו של דבר לעלייה תלולה במחירי הדיירות, מאחר שהקבלנים יכולים לקבוע כל מחיר שהם רוצים. עכשיו באים בהצעת החוק המונחת לפנינו לומר, שאפשר גם לסחור בדיירות ולהיות פטורים ממס שבה מקרקעין. אני חושבת שלפטור ממס שבה מקרקעין דירה אחת זה הגיוני, אבל לא כפי שמוצע בחוק זה.

ולבסוף, ברצוני להעיר לגבי שני חוקים. אני מצטרפת להסתייגות שהביא חבר הכנסת נפאע כעניין קצבאות הילדים, ולא אחזור על ההסתייגות. אני רוצה לומר, שכל השיטה של קצבאות הילדים כבנות-ערוכה לחשלומי מס היא בלתי נסבלת. לאחר שקיצצו את קצבאות הילדים לילד הראשון והשני, פירוש הדבר שמדובר בדרך כלל במשפחות מרובות ילדים; כלומר, לפגוע באמצעות החוק הזה באופן ישיר קודם כול במשפחות מרובות ילדים. ואין קשר בין קצבת ילדים ובין חוב של אב. קצבת ילדים בדרך כלל מגיעה לאם, שהיא אמורה, במיוחד בבתים מעוררים, לדאוג לילדים.

באותו עניין אני מצטרפת גם להסתייגויות לחוק המיס. אני בטוחה שמה שמוצע בחוק רק יועיל להעלאת מחירי המיס, להכבדה על הצרכן, ומזה יותר מיס לא יהיו, כי לצורך יצירת יותר מיס, לכך נחוצים הסכמים עם השכנים, שאתם נוכל לנצל יחד את מקורות המיס בתנאי שלום. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת אברהם רביץ — אינו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחרי — לחבר הכנסת מיכאל איתן.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אעיר שתיים וחצי הערות. אני אפתח במשהו שהוא לכאורה גם אישי, ובייחוד עכשיו, כאשר הגיע חברי, חבר הכנסת אברהם פרוז, זה בוודאי בשם שנינו — אנחנו העלינו על שולחנה של הכנסת הצעת חוק תיקון לחוק-יסוד: משק המדינה, שנועדה להסדיר את הנושא של ההקצבות הייחודיות. שנינו פעלנו מתוך כוונה חמה, לא חלילה לפגוע באיזה ציבור. רצינו לקבוע עקרונות אשר על-פיהם נגה. לו התקבל החוק כאן, היינו חוסכים הרבה מאוד מריבות גם בין הציבור הדתי לציבור החילוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז. אני קורא לחבר הכנסת תמר גווינסקי, בבקשה; אחריה — לחבר הכנסת אברהם רביץ; בהיעדרו — לחבר הכנסת שבח וייס.

תמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבר אמרו לפני, ש"חוק הסלט" הזה, המכונה חוק ההסדרים, יוצר מצב בלתי אפשרי לגבי חברי הכנסת, במיוחד כאשר מביאים אותו בשעה כזאת בלילה. אתה תמה, או שהאוצר חושב שהחוק לא חשוב, או שהוא חושב שהוא כל כך חשוב שצריך להביא אותו כאשר חברי הכנסת מותשים.

אני רוצה להתייחס לתפיסה הכללית שיש לגבי רבים מן החוקים המובאים בחוק הזה ולגבי מדיניות האוצר בכלל, וזאת ההיתפסות למקסם של השוק החופשי. כבר הזכיר כאן חבר הכנסת כ"ץ-עוז את עניין הביצים. כאשר ביטלו את הפיקוח על המחירים — חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אתה בוודאי זוכר זאת — הודיעו לנו שזה יחיל את המחיר. למחרת קפצו המחירים ב-30%. אחר-כך נוצר משבר, כי ירדו המכירות, וכך הוזילו את המחירים במקצת. ביסודו של דבר המחיר היום גבוה יותר ב-20%.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

המשבר נוצר בגלל עליית המחירים. המחיר עלה, זה הקפיץ בהרבה את הייצור ואז המחיר ירד.

תמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בוודאי. נכון. אני מסכימה שהצעת החוק בעניין שיווק הביצים תהיה תוצאה זהה.

אני רוצה לומר משהו נוסף בהקשר זה. יש טענה, שכאילו תפקידו של החוק הזה, או של חוקים דומים, הוא לשבור את המונופול. במקרה זה מזכירים את "תנובה", אבל אדונים נכבדים מן האוצר אמורים לדעת שתחרות חופשית, כפי שהיא מוצגת עליהם, תמיד מובילה ליצירת קרטלים, מונופולים והסכמים מגבילים וכדו'.

שרה דורון (הליכוד):

זאת השיטה ברוסיה.

תמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

את השיטה ברוסיה ננתח בהזדמנות הבאה. כידוע, חוק בנושא זה לא הוצע במסגרת חוק ההסדרים.

אני רוצה להביא כרוגמה את ההסכם המגביל שרוצות לעשות עכשיו שתי חברות גדולות לשיווק שוקולד, "עלית" ו"טעמני". אומנם הממונה על ההגבלים העסקיים מנסה לעכב את זה, אבל הכיוון ברור. אפשר להביא דוגמאות ברורות מאוד גם מתחומים אחרים. מכאן, שכל הטענה שיפתחו את השוק ו-70,000 משווקי ביצים או מוכרי ירקות, וכו' וכו' ייכנסו לשוק, ואז לא יהיה שום הסכם מגביל, לא יהיה שום קרטל — הכול אשליה. בסופו של דבר הקרטלים האלה קובעים מחירים. בסופו של דבר אנחנו רואים היום, בתחומים רבים, את המחירים המגבילים הקיימים.

אני גם רוצה לומר, שבמסגרת התחרות החופשית הזאת אנחנו עדים, בשנה האחרונה, לחגיגה מטורפת של הבורסה. גם אם יש פה ושם רגיעות, אני חושבת ששר האוצר הנוכחי חוזר על השגיאה שהובילה בסופו של דבר לאסון של האינפלציה הגדולה של תחילת שנות ה-80. ואחר כך לאסון של ויסות המניות, כי מה שקורה היום בבורסה והנתק הקיים בין עליות

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5):
הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

לשם דברים שאינם שייכים לעניין, וזה משבש את המטרה הנכונה.

וזו הסיבה שאני לא מצביע עבור החוק הזה. כמובן, הסיבה העיקרית שלא מצביע עבורו היא שאני באופוזיציה.

אברהם בורג (המערך):

אתה לא מצביע לגופו של עניין?

שבח וייס (המערך):

לא, אני לא מצביע לגופו של עניין. רוב האופוזיציונרים לא מצביעים לגופו של עניין, אלא לגופה של הממשלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו — לאחרונה, חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לרגע היה נדמה לי שאני רואה באולם המליאה בעת דיון כלכלי-אוצרי חשוב גם את שר האוצר, אבל נראה שהיה זה פטה-מורגנה, היה והנה איננו עוד, נעלם, גז.

אברהם בורג (המערך):

מה גז?

מיכאל איתן (הליכוד):

גזה דמותו.

אברהם בורג (המערך):

של מי?

מיכאל איתן (הליכוד):

של שר האוצר.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת בורג, שבחודשים האחרונים אני משתתף הרבה פעמים בדיונים חשובים מאוד, והיה איזה מין חוק — —

סגן שר האוצר י' עזון:

יש תקציב מוגבל להשקרת כפיל.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נגמר לו התקציב, כי רק לשעתיים הוא שכר אותו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה באמת להודות לסגן השר, ואני רוצה לחזק את סגן השר, כי הפגישות שלי עם סגן השר פה מתרחשות לעתים תכופות מאוד, ואנחנו בדרך כלל ניצבים זה מול זה, ואני רוצה לומר, לעתים קרובות בעיניים דומעות, לאחר שאנחנו כנציגי הקואליציה נשאים כאן פעם אחר פעם במיעוט, אף לא פעם אחת קרה שהצטרף אלינו, ולו מתוך איזה סנטימנט, שר האוצר. היום היה נדמה לי שסוף כל סוף התקדים הזה נשבר, ונראה שזו היתה באמת פטה מורגנה. אני מקווה שסגן שר האוצר גם הפעם, כמו בכל פעם שאני מדבר אל שר האוצר ועל משרד האוצר, יעביר את דברי לשר האוצר.

לגופו של עניין, נקודה ראשונה — שמעתי כאן את סגן השר לשעבר כ"ץ-עזו ואת שר החקלאות לשעבר כ"ץ-עזו, שמסביר לנו מדוע איי אפשר לשנות את מחיר המים. מה אומר לנו חבר הכנסת כ"ץ-עזו? איך אפשר יהיה לשנות את מחיר המים כאשר היום 300,000 דונם הדירים, למשל, משלמים 37 אגורות למטר קוב מים, ואם על-פי הצעת החוק יצטרכו להעלות את המחיר, תוכפל העלות, והחקלאי שמגדל את ההדרים ושולח אותם לאירופה ישלם במקום 296 שקלים

אנחנו סברנו שזאת גם הזדמנות לציבור החרדי בעיקר, בעקבות חקיקה כזאת, לתבוע מייד חקיקה נוספת, חקיקה של הפעלת עקרון השוויון בחינוך. לדעתו, היתה להם אז עילה חזקה מאוד, ציבורית ומסרית ואולי אפילו משפטית, מכיוון שאם קובעים עקרונות שיגבילו את המקורות שלהם לשם מימון החינוך של ילדיהם, קשה מאוד יהיה להתייבץ, אפילו מול בית-המשפט וכל אחד מול מצפוננו, אם לא יתוקן העניין מהצד השני.

ההצעה הזאת גובשה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הובאה לכאן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, וממש ברגע האחרון בא השליח מטעם ראש הממשלה, והשליח רץ אל יושב-ראש הקואליציה, חברת הכנסת שרה דורון, ויושבת-ראש הקואליציה הטילה את המשמעת והחוק הזה לא הובא להצבעה.

עכשיו הוא בא מכיוון שני, על-ידי שר האוצר. אני רואה בזה מהלך לא הוגן כלפי חברי הכנסת. אם יש יוזמת חוק שנתקבלה על דעתה של הממשלה עד כדי כך שהיא מביאה אותה, מדוע לא יאשרר חוק דומה, כמעט זהה לזה שהביאו חברי הכנסת?

סגן שר האוצר י' עזון:

כמעט.

שבח וייס (המערך):

אבל היתה הסתייגות של סגן שר האוצר, ואפשר היה להעביר את עמדת הממשלה באמצעות ההסתייגות.

זהו סוג של התנכלות מיותרת של הממשלה בחקיקה פרטית. לפעמים אני מבין אותה, כשיש אי-הסכמה — —

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

הם לא רוצים את החוק, לא את ההסתייגות.

שבח וייס (המערך):

אני מבין.

הערה שנייה, אדוני סגן שר האוצר, אני אישית גם בעבר לא התנגדתי להצעות חוקי הסדר שונים. איי אפשר להביא תוכנית כלכלית ממשלתית בלי חוקים כאלה, בייחוד בפרלמנט שבו לא חלה החובה על חברי הכנסת המביאים הצעות חוקים הכרוכות בהוצאה להצביע על מקורות המימון. זו שיטת חקיקה מופקרת, שלא קיימת בשום פרלמנט אחר. אילו חיברו את כל ההצעות מהסוג של "אבנטי פופולו" שאנחנו מעלים כאן, היינו מקבלים אינפלציה של 2,000% לחודש. זה חתונה.

על כן, ממשלה שרוצה למשול צריכה להביא תוכנית. וחוק הסדרים במשק נועד לשמש למטרה זו. אלא מה? אתם עושים בו לפעמים שימוש לא מבוקר. כמו שאמרו פעם: בהזדמנות שאוישישקין מת פותרים עוד 77 משרות שהוא החזיק בהן. זה היה הסיפור בתקופת היישוב — הוא החזיק בעשרות הנהלות. באותה הזדמנות שיבצו עשרות אנשים אחרים. אילו השתמשות בחוק באופן מבוקר, זו שיטה ששום בר-דעת לא יכול לפסול אותה, גם לא איש האופוזיציה. תשתמשו בה באופן מבוקר. כי השאלה אילו ועדות ידונו ואם זה יתפצל — זה באמת לא מעניין אותי. לגבי דירי, הפרלמנט הוא פרלמנט אחד והחלוקה לוועדות, עם כל חשיבותה, לא נועדה לחבל בתהליך החקיקה אלא לסייע, אפילו אם זה פוגע פה ושם בחברי בוועדה. אלא מה? הם באים בטענות צודקות. הם אומרים: יש פה אסימטריה, אתם קצת באופן שועלי מכניסים

חוברת ל"ט, ישיבה שכ"ד

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5): הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

שמעתי שהיא כל כך התלוננה פה — יש לי שיטה להעברת רוע הגזירה. כידוע לך, אדוני שר האוצר, בוועדת הכספים יש גם ועדה מיוחדת לאסונות טבע. ממי היא מורכבת? — כמו ועדת המים: אלה שמבינים במים, בצרכני המים בלבד. כך הוועדה לאסונות טבע — רק חקלאים, אין שם אף אחד אחר. אני מציע לחברת הכנסת סולודר להעביר בוועדה שלה — זה יעבור ללא התנגדות — שחוק המים הוא אסון טבע, ובמסגרת אסון טבע זה לקבל את ההפרשים וכא לציון גואל.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

התחלת בסדר, אבל עכשיו אתה מזלזל בעניין.

מיכאל איתן (הליכוד):

עכשיו אני רוצה לעבור לנקודה שנייה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אתה לא יכול לעבור לנקודה השנייה כי אתה צריך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש. כדי לעודד את קופות הגמל להיכנס לתחום הבנייה להשכרה — אעשה זאת במהירות — מוצע לקבוע כי קופות הגמל — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אתה לא תעשה זאת במהירות, אתה תגיע כבר למשפט מסיים. אתה עברת את הזמן שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב ראש, היו לי קריאות ביניים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מעט מאוד קריאות ביניים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש ממך, אני אמור לדבר גם בנושא הבא, תקוץ לי, בבקשה, את הזמן. יש לי נושאים חשובים, ואני רק אזכיר אותם במהירות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אני רוצה שתדע, כאן כל החברים התלוננו על כך שיש גודש של נושאים שקשה לדבר עליהם והם עמדו במכתש הזמן, עברו דקה, עברו שתי דקות, אבל אצלך אני מרגיש שאתה נכנס לשונג, להרצאה חדשה, וזאת אני לא יכול להרשות. אתן לך עוד דקה אחת לסיום.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר.

אעבור לקופות הגמל — צריך לעודד אותן, לדעתי, גם על-ידי זה שלא יאיימו בהתערבות הממשלה בנושא השכירות, לא מספיק הנושא של ה-20%.

נושא חשוב של מס שבח לגבי הדירות: אמרנו, בצדק, שמי שסובלים ממס שבח הם דווקא מעוטי היכולת, שלא יכולים להרשות לעצמם לחכות ארבע או חמש שנים, ואז הם נאלצים למכור במצוקה, ואז מטילים עליהם גם מס שבח. רצינו לעודד גם אותם מהבחינה הזאת, וגם את מכירת הדירות. לכן מקובל עלי, שיהיה פטור ממס שבח למוכרי דירות פעם בשנה, אבל דירה אחת; ואם שתיים — רק במקרים שהסכום אינו עובר על סכום מסוים, כי יכול להיות שלפעמים יש שתי דירות, שסכום שתיהן נמוך ממחיר דירה אחת. אם כן, אחת, ולחלופין שתיים שלא יעברו את סכום הגג. אני מקווה שיהיה שינוי בזה כשיובא החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לדונם למעלה מ-500 שקל. ואומר חבר הכנסת כ"ץ-עוז: הרי אנחנו יודעים, מחירי ההדרים לא יעלה, והשער היציג יישאר אותו דבר, ומחירי ההדרים באירופה יישאר אותו דבר. נו, אז מה המסקנה? המסקנה היא, שלפי דברי חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אנחנו צריכים להמשיך ולשלוח לאירופה מים מסובסדים. אירופה המסכנה, שסובלת מחוסר מים ולא יכולה לגדל הדרים ולא יכולה לגדל מוצרים אחרים, כי אין שם מספיק מים, ישראל תגדל עבורה את ההדרים ותיתן לילדי אירופה המסכנים ויטמין C בתפוחי זהב, כי זה חשוב לכריאותם, ואנחנו נקבל עבור זה מחיר שלא יסכה אפילו את עלות המים.

ואם יבוא כאן שר האוצר ויציג שמחיר המים יתעדכן, תבוא הכנסת ותגיד: לא, אסור לעדכן את מחיר המים, צריך להמשיך ולשלוח לאירופה מים מסובסדים באמצעות הדרים או כל מיני דברים אחרים.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מיכאל איתן (הליכוד):

רבותי חברי הכנסת, היה לי בשעתי ויכוח עם סגן שר החקלאות לשעבר כ"ץ-עוז. אמרתי לו אז: אין שום כוונה לפגוע בחקלאים. תיקחו שיק על מחיר המים ותעשו מה שטוב לכם. אתה תראה שלא יגדלו הדרים. היום כבר לא רוצים לגדל הדרים. היום לא כדאי לגדל הדרים. אתם רוצים באמצעות מחיר המים לכפות על אנשים את הגידול הכי לא כדאי למדינת ישראל? למה?

אמרתי זאת אז, ואתה אמרת לי: מה יעשו בנגב? לפני כמה שנים דיברתי על כותנה, לא כמו עכשיו, שכבר פתרו כביכול את הבעיה. אמרת לי: מיכאל איתן, מה אתה רוצה, שלא יגורו בנגב הצפוני? אמרתי לך: קחו את השיק ותחליטו אתם מה לעשות. אתם רוצים לגדל כותנה בשיק הזה — תגדלו כותנה, אבל אני יודע שאתם לא תגדלו שם כותנה אם יהיה לכם השיק.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

חבר הכנסת מיכאל איתן, יש לך היום חוק מגדלים. זה מה שאתה רוצה?

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, כאן אני רוצה לומר מה שלדעתי היית צריך לקום כאן ולומר — את המסקנה המתבקשת, שהממשלה צריכה לבוא לחקלאים בישראל ולומר: רבותי, אתם רוצים רפורמה, תוציאו את מה שצריך להוציא על מנת לבצע את הרפורמה בצורה יסודית.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

בבקשה, אתה צודק, אבל לא אומרים זאת. אילו באו שר החקלאות ושר האוצר ואמרו: יש לנו בעיה של 300,000 דונם, יש צורך ברפורמה — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

לא רק זאת, גם שיווק הביצים וגם המכסות האחרות — בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מותר לעשות זאת, אבל לא עושים זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

לכן אני פונה אליך ואומר: אדרבה, הביקורת יכולה להיות לא בקטע הזה, זה הקטע החיוני.

דרך אגב, יש לי הצעה, אני מציע לשר האוצר להודיע לחברת הכנסת עדנה סולודר שזה באמת לא נורא כל כך —

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת איתן. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמולוגו, האחרונה המשתתפת בדיון זה.

שושנה ארבלי-אלמולוגו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה להביע מחאה ומורת רוח על העובדה שהשתרש נוהל, זה נהפך לנורמה, שהממשלה משתמשת בחוק ההסדרים במשק כדי להביא שורת חוקים שאחד איננו קשור באחר, ומין בשאינו מינו, ומעבירה את כולם בשק אחד ובסל אחד לוועדת הכספים, ושם אנחנו יודעים שהדיון איננו דיון יסודי, לא מעמיק, ולא כולם יכולים לדעת את כל הנושאים, מכיוון שחלק גדול מהחוקים הללו אינו נדון בוועדת הכספים ולא שייך לה, אלא לוועדות אחרות. מקומם הטבעי הוא בוועדה אשר כל ימות השנה באותם חוקים ובאותם נושאים. הם מובאים לכנסת. זה היה פעם בשנה, עכשיו פעמיים בשנה, ומעבירים את החוקים הללו לוועדת הכספים. פעם אחת צריך להפסיק את הנוהל הזה שהשתרש. לדעתי זו המצאה אומללה, הנוגדת את המשטר הפרלמנטרי ואת עקרונות הדמוקרטיה. צריך להביא את החוקים בצורה מסודרת ולהעבירם לאותן ועדות אשר הדבר נוגע להן.

אני רוצה להתייחס לכמה נקודות, ובקיצור נמרץ. אני לא מבינה מדוע הולכים להרוג את השיווק המאורגן. פתאום יהיו לנו קבלנים מורשים; קבלנים מורשים שישווקו את הביצים, קבלנים מורשים שישווקו את העופות, מחר — קבלנים מורשים שישווקו את הפירות והירקות. לשם מה זה נחוץ? אני לא יכולה להבין. כדי להכניס גורם נוסף? למכור בשיווק המאורגן היום ולתת פרנסה לקבלנים פרויטים כאלה שקימו, יצוצו כפטריות, ויבואו לבקש רשימות והם יספקו את התוצרת של החקלאים? אני לא יכולה להבין לשם מה הדבר הזה נחוץ.

אשר לחוק המים, חבר הכנסת מיכאל איתן, אני רוצה לומר לך, איש לא הפריע למשרד החקלאות להביא רפורמה בנושא של החקלאות; במיוחד לגבי המצוקה שקיימת בנושא המים, ובמיוחד לנוכח המשבר במים בשנה-שנתיים האחרונות. החקלאות נפגעת ודווקא היא דורשת שיהיה תכנון בחקלאות וששר החקלאות יביא תוכנית ויגבש תוכנית בשאלה אילו ענפים אלטרנטיביים ניתן לפתח, ענפים הצורכים פחות מים, ולא כמויות מים גדולות כפי שצורכת היום הכותנה או ענף אחר. מיהו הפריע לשר החקלאות? אף אחד לא. אבל כבר יותר משנתיים עברו מהתחלת הקדנציה הזאת, מדברים, ושום הצעה לא באה בנושא הזה. כאילו תעריף המים ומחיר המים בוועדת המים ככנסת, שכל כך רוצים לבטל אותה — זה יביא את הישועה. צריך לדבר על משק המים בכללותו ולא רק על התעריף.

מי יושב היום במשק המים, מי דואג לפיתוח מקורות מים? האם משרד החקלאות עושה זאת? לא שמענו שום הצעות ולא תוכניות על אף העובדה שוועדת הכלכלה חזרה, דרשה וביקשה במשך השנתיים האחרונות, ושום דבר לא מובא. פוגעים בתכנון, מבטלים תכנון, אבל במקומו שום דבר אחר לא מובא. אך נטפלתם לוועדת המים. זה יביא את הישועה. מחיר מים ריאלי — החקלאות תוכל לעמוד בזה? גם מה שנשאר אתם רוצים להרוס?

נקודה נוספת, שנגעה בה חברת הכנסת נאוה ארד — אני באמת מתפלאת על כך שלוקחים דווקא מקצבאות ילדים. מה היתה המטרה שלשמה קבענו בחוק הביטוח הלאומי את

הנושא של קצבאות הילדים, ואפילו קבענו שהשיק יהיה על שם האם? כרי שהכסף הזה יהיה קודש לילדים ולצרכים שלהם. והנה באים עכשיו, וקצבאות הילדים הפכו מקור לכיסוי חובות ולפירעון חובות והפכו את הביטוח הלאומי למכשיר בידי האוצר ובידי שר האוצר, ומטילים עליו כל מיני מטלות לגבות מסים ולקזז חובות שהאוצר איננו מצליח לגבות אותם, והם רוצים לגבות אותם כאמצעות קצבאות הילדים.

מי שלא משלם מס, אדוני השר, מי שאיננו משלם מס הכנסה, מי שאיננו משלם מס רכוש, תתבעו אותו למשפט. למה אתם הולכים לדרוף אחרי קצבאות הילדים? מה נשאר להם? קצבת ילד ראשון — אין; קצבת ילד שני — ביטלתם; קצבת הילד השלישי — גם היא בדרך לביטול. מה נשאר מקצבאות הילדים? אתם רודפים אחרי הקצבה עד לקיזוז חוב. אני לא יכולה להבין.

אני מתפלאת על סגן שר האוצר, לפעמים גם מרחמת עליו. אצלו בלב זה משהו אחר, ומה שהוא חייב עלי-פי התפקיד שלו — דבר אחר.

ואני רוצה לפנות אליך, אדוני שר האוצר: אל חיתך יד לדבר כזה. קצבאות הילדים לא נועדו לפירעון חוב. מי שלא משלם חובות, תובעים אותו למשפט. בכקשה.

ומשפט אחרון שאני רוצה לומר: הדבר החיובי היחיד בהצעת החוק הזאת הוא הסדרת הקצבת הכספים הייחודיים, אשר באה למנוע את הכיזיון שהיה ערב אישור כל תקציב והאיומים שהיו שלא להצביע בעד התקציב ולפרק את הקואליציה. טוב שהעניין הזה בא להיות מוסדר בחוק ושייקבעו מבחנים שריוניים לחלוקת הכספים. אני רוצה להגיד לך, אדוני השר: יכול להיות שזה הסעיף היחיד שלא ייתנו שייכלל בחוק, כי עדיף להם המצב הקיים והנוכחי מהמצב שהדבר הזה מעוגן בחוק, ויהיה חבל אם תחת הלחצים והאיומים יהיו הווייתורים, עוד הפעם, שלך ושל ראש הממשלה, והסעיף הזה לא ייכלל בהצעת החוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לנו עוד דקה עד לחמש הדקות להצבעה, אלא אם כן סגן השר רוצה להשיב, וזאת זכות.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השרים, בדרך כלל משרד האוצר חשוד בעיני האופוזיציה — כך, בכל אופן, אני שומע בכל הוועדות — שכל החוקים שהוא יוזם ומביא הם על מנת להכניס עוד כסף לקופת האוצר.

זימים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, לא.

סגן שר האוצר י' עוזן:

נביא לרונגמה את האגרות הממשלתיות: אנחנו יודעים שהאינפלציה — הלוואי שנתבדה ותגיע לספרה אחת — כבר עברה את ה-15% לשנה — אני מקווה שהיא לא תעבור את ה-15% — ובכל זאת אנחנו מגבילים את עצמנו ל-10%. פירוש הדבר, שבידועין אנחנו מסכימים, לטובת המשק, להביא הצעות שבהחלט צריך להתמודד אתן, ואני מבקש מכל חברי הכנסת להתעלות על עצמם ולהצביע פה-אחד, לטובת המשק, בעד חוק ההסדרים, חוק המלוות וכן החוק השלישי.

אברהם בורג (המערך):

ולתפארת מדינת ישראל.

חוכרת ל"ט, ישיבה שכ"ד

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2): הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5);
הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9): הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון מס' 2) —

נגד — 14
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק מלווה המדינה
(תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991, לוועדה
לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

12 בעד, 14 מתנגדים. החוק לא עבר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על הצעת
חוק שלישית: הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5),
התשנ"א — 1991, קריאה ראשונה. ההצבעה החלה. זו הצבעה
מס' 26.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לוועדה — 13
נגד — 13
נמנעים — 1
ההצעה להעביר את הצעת חוק מלווה קצר
מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991,
לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

13 בעד, 13 נגד, אחד נמנע. הצעת החוק לא עברה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. נצביע,
כמובן, באופן נפרד על כל הצעת חוק. הצבעה ראשונה: הצעת
חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2).
התשנ"א — 1991, קריאה ראשונה. ההצבעה החלה. זו הצבעה
מס' 24.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לוועדה — 12
נגד — 15
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את חוק הסדרים במשק
המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2).
התשנ"א — 1991, לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

12 בעד, 15 נגד, החוק לא עבר.

אנחנו עוברים להצבעה שנייה: הצעת חוק מלווה המדינה
(תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991, קריאה ראשונה. ההצבעה
החלה. זו הצבעה מס' 25.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לוועדה — 12

יב. הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון מס' 2), התשנ"א — 1991*

(קריאה ראשונה)

יודעים היום, שיש מצב של קרטליזציה, למעשה של התאגדות
בעלי הזיכיונות בכבלים, שמתאמים ביניהם דברים שונים
ופועלים יחד כגוף, בניגוד לרוח החוק או בניגוד לכוונה
שתהיה תחרות גם ביניהם. הכוונה שלנו בתיקון המוצע היא
למנוע מבעלי הזיכיונות, לאחר שיוכו בזיכיונות האלה,
להתאגד בדרכים אלה, ועלידי כך ליצור מצב שהם פועלים
כקרטל משותף.

הסעיף הוא סעיף 46א, המדבר על איסור התקשרות.
בסעיף קטן (א) שלו נאמר: "בעל זיכיון לא יתקשר, במישרין
או בעקיפין, לרבות מכוח החזקת אמצעי שליטה בתאגיד
משותף, בהסכם עם בעל זיכיון אחר לעניין רכישה, או הפקה,
או כל פעולה אחרת הכרוכה בהבאתם לשידור של תוכניות או
שידורים אחרים, לרבות משדרי פרסומת — — —".

בסעיף קטן (ב) נאמר: "על אף האמור בסעיף קטן (א),
רשאית המועצה לאשר התקשרות מסוימת בין בעל זיכיונות
לעניין משדרי ספורט או תוכניות עלילתיות, אם שוכנעה כי יש
חשיבות בהבטחת רצף תוכנית בשידורים בין יחידות השידור
של בעלי הזיכיון, כולם או חלקם — — —".

בסעיף קטן (ג) נאמר: "הוראות סעיף זה לא יחולו על
חברת החדשות ואין בהן כדי לגרוע מהאמור בסעיף 51(ג) או
מהוראות חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח — 1988". חברת

היו"ר ש' וייס:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין עכשיו
את השר רוני מילוא להביא את הצעת חוק הרשות השנייה
לטלוויזיה ורדיו (תיקון מס' 2), התשנ"א — 1991, בקריאה
ראשונה. השר רוני מילוא, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מביא
היא הצעה שנתמכה בוועדת המשנה של הכנסת, האחראית
לנושא הערוץ השני, על-ידי רוב החברים, אולי כולם. כדי
לקצר אומר, שהצעת החוק מורכבת משני חלקים: החלק
הראשון נועד להרחיב את מעגל הגורמים שיכולים להשתתף
במכרזים לבעלי זיכיונות של הערוץ השני, כשהמטרה שלנו
היא להגיע למצב שהיו מקסימום מתמודדים. בהצעה מדובר
על הגדלת האחוזים המאפשרים לעיתונים להשתתף. אנחנו
מתכוונים גם בוועדה לדון באפשרות של הרחבת מעגל
המשתתפים במכרזים.

הדחיפות של העניין נובעת מכך שאנחנו מקווים
שהמכרזים יצאו מייד לאחר פגרת הכנסת. עכשיו כבר עובדים
עליהם. לכן יש דחיפות מסוימת בשינוי בחוק, שאנחנו
מעוניינים לעשותו בהקדם.

החלק השני של התיקון עוסק במגבלות שהיו על בעלי
הזיכיונות לאחר שיוכו במכרז. מהניסיון של הכבלים אנחנו

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2073).

השני, על פני מי שיש לו זיכיון לטלוויזיה בכבלים, שבעצם אפשרותו להשתלב תהיה נחותה יותר. אני חושב שצריך להיות דין אחד לכול.

אני יודע שעכשיו העיתונות מחזרת במידה מסוימת אחרי השר מילוא. שבמידה רבה מאוד גם סיפק את הסחורה שציפו ממנו על-ידי זה שהביא בפנינו את הצעת החוק הממשלתית, וגם אחרי גורמים אחרים, שסייעו להם, לדעתם, להיכנס ולזכות במכרזים. על כן אני אומר שאני בהחלט תומך בעניין הזה.

לעומת זאת, אני סבור שיש הצדקה בעניין של איסור ההתקשרות ובעניין של יצירת מונופול. חוק ההגבלים העסקיים מחייב את כולם. לרבות בעלי הזיכיון בערוץ השני, וגם בעלי זיכיונות במקומות אחרים. וככל שההתאגדות הזאת אסורה לפי חוק ההגבלים העסקיים, היא צריכה להיות אסורה גם כאן. ואם היא אינה אסורה שם, היא לא צריכה להיות אסורה גם כאן. החברות באנגליה, חברות של ITV, משתפות פעולה ביניהן, מחליפות ביניהן תוכניות, לפעמים מפיקות הפקות משותפות. נדמה לי, שההצעה שבעלי זיכיון של טלוויזיה בכבלים לא יוכלו להתאגד יחד כדי להפיק תוכניות בישראל היא דבר שאיננו במקומו, מכל מקום לא בגישה המרחיקה לכת, כפי שמופיעה בהצעת החוק הממשלתית.

אבל מאחר שאני תומך, כאמור, בחלק הראשון של הצעת החוק, כלומר בהרחבת האפשרות לעיתונים להיכנס, לכן, אדוני היושב-ראש, בעיקרון אני אתמך בהצעת החוק, ואת השינויים שנדרשים לדעתי אשתדל להביא בפני הוועדה המיוחדת הקיימת בכנסת לנושא זה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון: אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת משה שחל; ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת שולמית אלוני; אם היא לא תהיה — לחבר הכנסת ראובן ריבלין; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מיכה גולדמן; ואם הוא לא יהיה — לחברת הכנסת עדנה סולודר. ואני סוגר את הרשימה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני חושב שאין סיבה להתנגד להצעת החוק המונחת לפנינו. ואני, להבדיל מחברי חבר הכנסת פורז, דווקא חושב, שיש לשמור מכל משמר מפני יצירת קרטלים שעניינם תקשורת. יש משמעות וחשיבות למניעת מונופולים. ואני חושב שהמחשבה ליצור איוו הסתייגות, בבחינת משהו שדומה להגבלים עסקיים, נכונה. אין שם סייגים לעניין הזה, יכולה להיות השתלטות מורדת, באופן שלא תרגיש, על כל מערך התקשורת.

שר המשטרה ר' מילוא:

ככבלים כבר היום יש כעצם התאגדות בין בעלי הזיכיונות, והם פועלים יחד.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אין שום פסול בהתאגדות הזאת.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת פורז, אני חושב שכל זמן שיש החלפה קונסטרוקטיבית של ידע ושל אינפורמציה, הדברים נכונים. אבל כאשר מתחילים אינטרסים כלכליים ואמצעי שליטה להיכנס לתוך העניין, אתה יכול למצוא את עצמך במהירות רבה ביותר מאבד שליטה על המערכת הזאת בדרך של מונופולרציה שלה.

החדשות, כידוע, היא חברה משותפת לבעלי הזיכיונות, ולכן עליה המגבלה הזאת לא חלה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לאשר את הצעת החוק ולהעביר אותה לוועדה המיוחדת לעניין הרשות השנייה, כדי שתמשיך בהליך החקיקה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר רוני מילוא. אני מזמין עכשיו לדיון, במסגרת חמש דקות תקרה, רצוי שלוש, את חבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — את חבר הכנסת חגי מירום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו הוא חוק טוב. זה חוק שצריך היה להתקבל מזמן. זה חוק שעבר ייסורים רבים, ורק לפני כשנה וחצי הוא אושר בקריאה שנייה ושלישית. סהדי במרומים שאינני מבין עד היום מדוע הוועדה המיוחדת, שכאותם ימים עמד בראשה חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, הייתה צריכה לגרור את החוק הזה כמשך כשלוש שנים. אבל גם משעבר החוק לפני שנה וחצי, עד היום אני מתקשה להבין מדוע הייתי צריך להגיש שתי עתירות לבג"ץ כדי לחייב את הממשלה בעתירה הראשונה למנות את מועצת הערוץ השני, ובעתירה השנייה — למנות את מנכ"ל הערוץ השני. יש לי חשד שהממשלה, או השר שממונה מטעם ראש הממשלה, הלוא הוא השר מילוא, בעצם לא היה כל כך מעוניין בבעלי זיכיונות, והעדיף את המצב הנוכחי של מינהלת הקמה בתוך משרד ממשלתי.

בהצעת החוק המקורית שיום משרד התקשורת, אשר שימשה יסוד לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, הצענו הצעה מרחיקה לכת, שלפיה העיתונות תשולב במסגרת הערוץ השני ותקבל זיכיונות או חלק מזיכיונות ללא מכרז. ראשי העיתונות, מתוך קוצר ראייה, העדיפו — במקום להשתלב ולקבל את ההצעה הנדיבה שהצענו להם — לנהל מלחמה חורמה נגד הערוץ השני. מה הם לא אמרו נגד הערוץ השני, החל מזה שזה יגדיל צריכה עקב פרסומת, וכלה בזה שזה יביא להתמוטטותה של העיתונות. זאת אומרת, אם יהיה ערוץ שני, לא תהיה עוד עיתונות חופשית במדינת ישראל.

העניינים הגיעו לידי כך שראש הממשלה דאז, שמעון פרס, מינה מעין בורר, הלוא הוא משה זנבר. ולאחר שהוא שמע גם את טענות העיתונות וגם את הטענות האחרות, הוא קבע מה שקבע וזיכה את העיתונות בפיצוי מסוים.

אחת הטענות שנשמעה מפי גורמים שונים הייתה הטענה, שאין זה מן הראוי שבערוץ השני ניתן דריסת רגל גדולה מדי, רחבה מדי, לגורמים השולטים בעיתונות הכתובה, משום שעל-ידי זה ניצור ענקי תקשורת או מונופול בתחום התקשורת, דהיינו שאותם גורמים ישלטו גם בתחנות טלוויזיה, גם בעיתונות הכתובה, אולי גם בתחנות רדיו ואולי גם בטלוויזיה בכבלים, וחלילה ייווצר מונופול בתחום הזה.

אני חושב שהטענות האלה אינן נכונות. אינני מודאג מכך. אינני מאמין שבמדינת ישראל נגיע למצב שבו גורם אחד או שני גורמים, או אפילו שלושה גורמים, יהיו השליטים בכל ענף התקשורת. לדעתי, מלכתחילה לא היה מקום להגביל את ההשתתפות בזיכיונות, ובעיני, העיתונות או בעלי העיתונות אינם פסולים, והם בהחלט זכאים להיכנס ולהשתתף במכרזים.

אבל אני רוצה לומר, שאותו דבר צריך לחול על בעלי זיכיון של טלוויזיה בכבלים. אינני רואה שום סיבה להעדיף את מי שמחזיק בבעלותו עיתון, שיוכל להשתלב במסגרת הערוץ

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להצטרף לדבריה של חברת הכנסת עדנה סולודר, לנצל הזדמנות זאת ולהעיר בקשר לכל מה שנעשה בתחום התקשורת לגבי אזורים מרוחקים.

אני רוצה להביא לתשומת-לבו של השר, שהבעיה של קיפוחם של האזורים הפריפריאליים אינה נוגעת רק לנושא הטלוויזיה בערוץ השני, אלא היא קיימת גם בכל מה שקשור לטלוויזיה בכבלים. מצאתי שהפעלת הטלוויזיה בכבלים, שבצקיפין נוגעת גם לערוץ השני — כי במקומות שבהם הטלוויזיה בכבלים פועלת אפשר להגיע גם באמצעותה לערוץ השני — גם שם יש באופן טבעי התפרסות באזורים, במרוחקים העירוניים היותר-גדולים, וגם שם — אף שזה לא נוגע לכבוד השר הממונה על ביצוע חוק הרשות השנייה, אבל הוא צריך להביא את הדברים האלה בחשבון — גם שם יש עוד הפעם קיפוח של האזורים הפריפריאליים.

שמתי לב שיש מקומות שבהם חברות שהלכו בשיטה של קבלת זיכיון — באזורים ככיכול טובים, ותמורת זה הן היו צריכות לבצע עבודות באזורים טובים, שהם האזורים הפריפריאליים — אך באזורים הטובים הן כבר בעיצומן של העבודות, ואלפים רבים כבר נהנים מהשירותים, ואילו ל"אזורי העונש" הן עדיין לא הגיעו. אנחנו רואים את זה כדבר סיסטמטי, הקורה פעם אחר פעם, שהאזורים הפריפריאליים סובלים בגלל ריחוקם מהמרכז, בגלל היותם אזורים פריפריאליים, דבר שאנחנו צריכים לתקן אותו.

הדרך לתיקון העניין כבר בשלב הנוכחי היא גם על-ידי חקיקה, וכמו שלא ידעם להירתע כאשר באות תביעות של אנשים המקורבים לעיתונות, והלכתם וחוקקתם ושיניתם על-ידי חוק, שיניתם סדרי בראשית על-ידי החוק הזה, כך אתם יכולים לבוא ולבקש בחוק שינוי שיאפשר — ואני אומר עוד הפעם, בדרך שלא תהיה מאוצר המדינה — הפעלת הפרסומת כבר עכשיו, פרסומת בהיקף ניכר ללא הגבלות, ומתקספים שיתקבלו אתם יכולים לממן את פריסת השידורים והאנטנות והציוד בכל רחבי הארץ.

אין לי ספק שבחקיקה מתאימה, שתתבסס על מימון משידורי פרסומת, ותוכל לגייס כבר מלכתחילה, על-ידי אותם גורמים שיהיו מעוניינים למכור את הפרסומת, הלוואות, כאשר ההתקשרות תהיה לתקופה מסוימת. ואם אנחנו צריכים לשעבד הכנסות גם של השנה הבאה, אני משוכנע שיהיה רוב בכנסת שיהיה מוכן להביא את המגבלות האלה ולשעבד הכנסות, לקבל מראש כספים, ובלבד שיימנע העוול הזה, שאני לא יודע מדוע אנחנו חייבים להשלים אותו, כאשר באמצעים פשוטים אפשר למחוק אותו.

אני חושב שהצעת החוק מלכתחילה כיוונה לכך שכל הרשת השנייה לא תיפול על כתפי משלם המסים, אלא תופעל בדרך של פרסומת. אני שואל: מה יהיה רע אם במקום שבעוד שנה היא תפעל מפרסומת, היא תתחיל לפעול כבר מעכשיו מפרסומת, ובמקום שבעוד שנה יתחילו בפרסומת ורק בעוד שנתיים יחוברו האזורים הפריפריאליים, יתחילו לפעול מפרסומת כבר עכשיו, ובתוך שנה הם יחוברו?

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):
אם זה יהיה, לא יהיו בעלי זיכיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מסכים אתך. אני לא מסכים אתך שלא יהיו בעלי זיכיון. אנחנו לא חייבים להסכים לחקיקה שלא יהיו בעלי

לפי דעתי, המגמה המונחת כאן איננה דרקונית, והיא מגמה נכונה.

מן העבר השני אני מוכרח להגיד — פה אני חושב שאנחנו חושבים באופן דומה, חבר הכנסת פרוז — שגם לי יש נטייה לחשוב, שאין אסון בכך שבעל תאגיד שהוא בעליה של עיתון יוכל להיות גם בעל אמצעי שליטה בתאגיד המועמד להשתתף במכרז. ככלות הכול, מציעי החוק ביקשו למצוא כאן גם פרופורציה ולראות שהחלק שלו בתאגיד הזה, השליטה שלו במניות, אינה עולה על 25% או על 49% מכלל הרווחים. זה נראה לי די זהיר ונכון.

יתרון אחד אני רואה בעניין הזה בכל זאת — שבעלים של עיתון מביא לתוך גורם תקשורתי כזה הרבה מאוד ניסיון ויכולת, והוא מסוגל לפתוח את העבודה שלו בתוך המערך התקשורתי עם הרבה הרבה יותר ניסיון והרבה הרבה יותר יכולת מאשר גורם שבא ללא כל אלה.

אני חושב שיש פה ריסונים ואיזונים נכונים פחות או יותר. יש כאן דברים קטנים שגם לי יש עליהם הערות. אני חושב שצריך להעביר את הצעת החוק להמשך חקיקה, ואני תומך בה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מירום. חברי הכנסת אורון, שחל, אלוני, ריבלין וגולדמן אינם נוכחים. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת מהמקום.

היו"ר ש' וייס:

מן המקום, בבקשה. כמה זמן את צריכה מן המקום?

עדנה סולודר (המערך):

דקה וחצי, אם אתה רוצה לדעת.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אצביע בעד החוק. אני מחייבת את התיקון המוכנס פה, אשר משנה את הסייגים להשתתפות של עיתון או תאגיד, וכן הלאה, במטרה להקל בתנאי הסף את השתתפותם לקבלת זיכיון על השידורים.

ביקשתי את רשות הדיבור מסיבה אחת בלבד: לחזור כמו קטו על כך, שבעוד אנחנו מרחיבים את האפשרויות לרשות שנייה ולכבלים ולרשת שנייה בטלוויזיה, יש בארץ חלקים גדולים שעדיין לא נהנים אפילו מכל שידורי הרדיו, בוודאי לא מכל שידורי הטלוויזיה, ואפילו לא מצליחים לקלוט את גל הטלוויזיה המרכזי, הראשון.

אני פונה לשר שהוא כאן באיכות הממשלה: עד מתי? אנחנו מחוקקים חוקים לכל הציבור בישראל. מדוע כל מי שרוחקים מהמרכז, שנמנעות מהם רבות מאוד מההגאות שאנשים החיים במרכז זוכים להן, מדוע אפילו בעניין הזה הם יהיו מקופחים?

כפי שאמרתי, ביקשתי את רשות הדיבור רק לצורך העניין הזה, וכמו קטו — להזכיר שוב את העניין הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מיכאל איתן.

אני אומר שצריך לקרוא לעיתונות, שהיא הבעלים של רוב המקומונים, באמת להשגיח על העניין הזה, וחלק מהעיתונים אומנם משגיח על העניין הזה, גם בנושא הכבלים צריך לעשות כל מאמץ כדי שהפולרליזם הזה לא יוריד את הרמה. יש סכנה כזאת. זה לא הכרחי, אבל זה אפשרי.

אני אתמוך בהצעת החוק. תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — אבל בכל מקום הוא נחקל בכבלים.

שבח וייס (המערך):

לא, אני רוצה להגיד מה שמרקס אמר, שלפרולטריון אין מה להפסיד וזאת הכבלים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כמו שתמיד אמרתי, אני בכל זאת מעדיף טלוויזיה בכבלים מרדיו באזיקים.

אני קורא לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, ואחריו — לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלניו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, היה לי רצון, תוך כדי הדברים ששמעתי כאן, גם מחבר הכנסת איתן וגם מהשר מילוא, לעשות את ההשוואה בין מערכות שאני מכיר היטב בחקלאות ובין המערכת הזאת של הכבלים ולהגיד שמה שקורה לכם הוא בדיוק מה שקורה במועצת הלול: בדיוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק שאנחנו לא מטילים ביצים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הביצים שמטיל לנו רוני מילוא עם רשתות הכבלים הן ביצים יפות. זה לגמרי לא רע. זה אפילו כמעט ביצי זהב.

אבל אני רוצה לומר, שזה לא קונסיסטנטי לתפיסה שאתם מייצגים. המגבלות שאתם מנסים לשים — בעצם נקודת המוצא היתה צריכה להיות בשתיים. ממה אתם מפחדים? מה החשש, שעתידן ישתלט? שקונצנרן ישתלט, שמונופול ישתלט? מה אכפת לך? ובלבד שיש בידך האפשרות, כאשר במקום מסוים יש רווחים גדולים מאוד, או לחלופין השפעה בלתי סבירה, לדעתך, לתת את האופציה לכניסת מערכת נוספת. הרי ההיגיון צריך להיות הפוך בדיוק. אדוני השר מילוא, אתה היית צריך להגיד: מה זאת אומרת? שיתחרו. אם זה הולך כל כך טוב, זאת אומרת שהעסק הוא עסק, וזה מביא הרבה כסף, והרשת משתלטת והיא כובשת וגדלה, תן אפשרות להכניס עוד רשת.

אתם עושים בדיוק את מה שאתם טוענים על מועצת הלול. אתם הולכים ומוסיפים מגבלות ועושים הצרה של העניין. למה? לשם מה? אינני מבין, חוץ מדבר אחד שאולי הפתרון שלו במקום אחר. אני אינני בקי עד כדי כך בעניין.

אני מבין שבמערכות תקשורת, שהן מערכות כלכליות — ועל הקטע הזה לא היית מתאמץ יותר מדי, אלא שיש להן יתרת עודף — ההשפעה, או — אני לא רוצה לומר ההשפעה הפוליטית — אבל ההשפעה שניתן להשפיע בעזרת הכלי הזה, ולעתים לא לברכה אלא לקללה — אפשר להשתמש בכלי הזה או בצורה מרושעת, אם מתכוונים לזה, או בצורה שלומיאית, אם לא מתכוונים לזה.

אני חושב שהתשובה שלכם צריכה להיות באיזו מסגרת של פיקוח ציבורי על מה שנעשה, ולא במסגרת של פיקוח

זיכיון. אני בא דווקא מתוך הרצון להגן על כך שלא תהיה מעורבות ממשלתית. אני לא רוצה שהכסף יילקח מהממשלה. ואם ייקחו מכספי הממשלה יהיו בעלי זיכיון? ודאי ודאי שלא יהיו בעלי זיכיון.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

בעוד שיש חודשים יכולים להיות בעלי זיכיון. רק ייתנו קצת כסף.

מיכאל איתן (הליכוד):

יכולים להיות, בלי שום קשר. אם יהיו בעוד שיש חודשים בעלי זיכיון, אפשר יהיה להתחשבן על חשבון הלוואות שניתן יהיה לקחת על מנת לממן את המשרדים, אבל את זה לא עושים, ואני חוזר ואומר, רק בגלל חולשתם הפוליטית של האזורים הפריפריאליים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת שבח וייס, אחריו — לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, ואחרונה — לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלניו.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב ראש, אדוני השר, אני רוצה להצטרף לתביעה של קודמי, חבר הכנסת מיכאל איתן, בקשר לפריפריה.

היו שנים שבהן קופתה הפריפריה שלנו קיפוח עמוק בכל השאלות הקשורות להפצת התרבות, גם בענייני חינוך, מכיוון שהיה קשה לגייס מורים, מורים טובים, שרוכס התגוררו או במרכז הארץ. עם השנים התגברנו על העניין הזה במידה ניכרת, עליידי שיפור נמרץ מאוד של מערכות החינוך, ואני אומר שבמידה רבה מאוד גם באמצעות התקשורת הכתובה והאלקטרונית, שהגיעה לכל פינות הארץ, ומכיוון שהיא נושאת בכנפיה חדשות, היא גם נושאת תרבות וספרות, גירויים תרבותיים וכיוצא באלה.

והנה, הערוץ השני — ואגב, בראשיתו, אני צריך לומר, לא כל כך התלהבתי ממנו, אבל הוא צבר תאוצה, הוא נותן תוכניות טובות וחשובות, והייתי שותף תענה אל קצות הארץ. תליאביב וגושרידן הן פריס לא קטנה, יש בהם מכל טוב מכל הבחינות, קשה מאוד להתחרות. לנו יש מדיניות מוצהרת ומובטחת על כל הבית הזה, של פיזור אוכלוסייה. פיזור אוכלוסייה משמעותו טיפוח מודע ומכוון לא רק של פיתיונות כלכליים בפריפריה, אלא גם של חדווה תרבותית.

תעשו הכול כדי שהרשת תהיה פרוסה בכל הארץ, מהר ככל האפשר. זאת אני אומר על הערוץ השני.

לגבי הטלוויזיה בכבלים, אני רוצה להזהיר בפני סכנה של מקומוניות מופרזת. אנחנו רואים את זה כבר היום על-פי המקומונים. מקומון יכול להיות עיתון חשוב מאוד לגיבוש דעת קהל מקומית, לשיקוף מאוריים וביקורת, אבל מכיוון שאין במערכת הזאת, עדיין, לפחות ברובה, טיפוח של אתיקה מקצועית, גם גיוס העיתונאים אצל חלק מהעיתונים הוא חובבני, וגם העיתונות הארצית, שהיא הבעלים של רוב העיתונות המקומית, יוצרת לעצמה סטנדרד כפול של שמירת רמה מסוימת ברמה הארצית, והייתי אומר מין פתיחת פתח לסוג מסוים של הרפתקנות עיתונאית בחלק מן העיתונות המקומית. אם הדבר הזה יפקוד גם את הכבלים, אנחנו נקבל, לצד העיתונות הכבדה והרצינית, האמיצה, החשובה והחוקרת, שדויד פרזי, שיכח לזכירת אורח אלמנטריות, ילול כלל הכללים של אתיקה מקצועית.

נהנים מכל הטוב שיש. לא רק בכידור המגוון, אלא גם בנושא של ערוץ 2, ובסך הכול מדובר ב-10 מיליון שקלים שיכלו לפתור להם את הבעיה הזאת. אי-אפשר למצוא את 10 המיליון האלה? זה דבר אחד.

הטענה השנייה — הטלוויזיה בכבלים. נוסף על האגרה שהם משלמים לטלוויזיה הממלכתית, הם משלמים גם לטלוויזיה בכבלים קרוב ל-60 שקל בחודש. 60 שקל בחודש הם סכום לא מבוטל כלל וכלל. בשנה זה 720 שקל. משפחה עובדת ומרובת ילדים, אם היא לא קולטת את ערוץ 2, וצריכה להיות צמודה אך ורק לטלוויזיה הממלכתית, היא מוותרת על דברים אחרים ובכל זאת משלמת את האגרה הזאת לטלוויזיה בכבלים.

אדוני השר, אני חושבת שהדברים האלה מחייבים תשומת לב מיוחדת מצדך כדי שיתוקנו.

אשר לתוכניות של הטלוויזיה בכבלים, רוב התוכניות קניות. בשביל ליצור ולייצר תוכנית מקומית צריך כסף, כמוכן. אין לי כל ספק בכך. לא זו בלבד שמקפחים את האזנים שלנו בכל התחומים — גם המוסיקאים, גם השחקנים וגם האחרים — והתוכניות קניות כי הן זולות יותר, אלא התוכניות אינן משקפות את הווי הארץ, שעה שאנחנו רוצים, כאמצעות המכשירים הללו, להקנות חינוך לערכים ולאהבת הארץ. גם דבר זה מחייב מחשבה מסוימת.

אינני חושבת שאנחנו צריכים לרוץ לפרסומת. כי אם נתחיל בפרסומת בערוץ השני ובכבלים, נגיע גם לטלוויזיה הממלכתית. אין שום סיבה להפלות אותה לעומת הכלים האחרים שמתחרים בה. הפרסומת, אם תהיה, תנקר עיניים של אזרחים שיראו את הדברים וידם אינם משגת לרכוש אותם. על-ידי כך נביא להגברת הצריכה.

אברהם פרוי (תנועת המרכז — שינוי):
זה לא נכון.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אל תגיד לי שזה לא נכון. זה יביא להגברת הצריכה ומהגברת הצריכה גם להגברת האינפלציה, ולא בתקופה זו אנחנו צריכים לעודד כל כך את הצריכה הפרטית; בשום פנים ואופן לא. ככל שנוכל לדחות את נושא הפרסומת בטלוויזיה כן ייטב, ואנו חייבים לעשות זאת.

אני רוצה להגיד עוד שניים שלווה משפטים בקשר לעצם הצעת החוק. בניגוד לדעתו של חברי, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אינני בעד מתן מקסימום שליטה בידי תאגיד אחד או בעל עיתון אחד. עוד מעט כל אמצעי התקשורת יהיו מונופול של אדם אחד או תאגיד אחד. איפה התחרות? למה אנחנו צריכים לעשות את זה? לא מספיק שיש לו העיתון? לא מספיק שיש לו חלק בטלוויזיה בכבלים? אנחנו צריכים גם לתת לו פה לגשת למכרזים על דברים אחרים שהם בערוץ השני? עוד מעט כל מי שיש לו אמצעים יוכל לרכוש את אמצעי התקשורת. זה מה שאנחנו רוצים? ודאי שלא. הכול במידה. איננו רוצים לא שליטה ולא מונופול.

אני תומכת בהצעת החוק, שהיא קצת זהירה, ואיננה באה לעשות שיטפון בתחום הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אדוני השר, אתה רוצה להשיב?

שר המשטרה ר' מילוא:
מפאת השעה המאוחרת אני מבקש שניגש להצבעה.

בצורת הגבלה, של אחוזים במסגרת המסחרית של העניין, או במקסימום הרווחיות האפשרית, כי את זה תמיד אפשר לסדר. אין בעיה, לפי ההצעה שאתה הצעת כאן, אדוני השר, לסדר את הסידור שחברה מסוימת שהיא קרטל ענק יהיו לה רק 26%, ולגבי כל שאר ה-75%, כל מה שהיא צריכה לעשות זה לפרוס אותם כך על-ידי כל מיני גופים קטנים, שלכל אחד מהם יהיו פחות מ-25%, ובזה היא בסך הכול לקחה את השליטה.

זאת אומרת, ברגע שאתה מכניס את זה למסגרות העסקיות, אתה לא נותן תשובה. מסגרת עסקית יודעת לתת תשובה על מה שאמרת. למה אתה מגביל ב-49% את הרווח? אני מבין, פעם הסוציאליסטים אמרו שזו בושה להרוויח. צריך לעבוד בשביל לעבוד. אתם אומרים שזאת בושה להרוויח? תן לו להרוויח. זאת אומרת, מהי נקודת המוצא של ההצעה? זה לא ברור לי. למשל, יש לנו חוק שלעיתון "הארץ" אסור לקנות מחר את עיתון "דבר"? או לעיתון "מעריב" אסור לרכוש את "ידיעות אחרונות"? או לעיתון "הארץ" אסור להיות שליט על 25 מקומונים או 60 מקומונים? למה בטלוויזיה?

שר המשטרה ר' מילוא:

ההצעה שלי באה להגדיל את היכולת של העיתונות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, אני הבנתי שזאת ההצעה.

שר המשטרה ר' מילוא:

ההצעה היא להגדיל ולא להקטין. המצב בחוק היום הוא שמותר רק . . . אנחנו מגבילים את זה ל-49% בהון ול-25% בהצבעה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מאחר שאני לא בקי בחוק הקיים, אני מתייחס להצעה המונחת כאן, ואני שואל: למה אתה לא פותח את זה? לשיטתך פתח את זה. שים את המגבלות על העניין שלשמו אתה באמת דואג. נדמה לי שזאת לא בעיית הרווח של חברה זו או אחרת. נדמה לי שזאת בעיה של השימוש הבלתי תקין בכלי הציבורי העדין הזה של ההשפעה. תמצא לזה מודל של טיפול, אבל לא המודל המסחרי, לא המודל העסקי. זו לא שיטת טיפול.

לכן, בלי שאני בקי בפרטי ההצעה הראשונה, נדמה לי שלשיטתך — יכול להיות שהסוציאליסטים היו מראש מסדרים את זה בגדודים או בחטיבות, במגבלות ובאיסורים כדרכם בקודש, או כדרכנו בקודש. אבל למה אתם עושים את זה? את זה אני לא מבין. לכן אני אמנע מלהצביע בעד הצעת החוק הזאת, כי לא ברור לי איפה אני נמצא.

שר המשטרה ר' מילוא:

אנחנו משרתים את המצב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, האחרונה שמשתתפת בדיון — בבקשה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, ועדת הכלכלה ביקרה בצפון. היינו בקריית-שמונה וגם בצפת, והיינו אורחים של אחת הרשתות של הטלוויזיה בכבלים. נפגשנו שם עם הציבור, ובפיו היו שתי טענות.

האחת, הם קובלים מרה על כך שהם לא יכולים לקלוט את ערוץ 2. כמוכן, הקיפוח של אזרחים שיושבים בספר, על הגבול, בקו העימות, ודווקא הם, שצריך היה לתת להם את תשומת-הלב המיוחדת, דווקא הם מקופחים, ובמרכז-הארץ

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לוועדה

— רוב

נגד

— אין

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשות
השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון מס' 2),
התשנ"א — 1991, לוועדה לרשות השנייה
לטלוויזיה ורדיו נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

פה אחד, לרבות היושב ראש, הועברה הצעת החוק
לוועדה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בפגישה הלילית הזאת — — —

מעבירים את ההצעה לוועדה המיוחדת?

שר המשטרה ר' מילוא:

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה
המיוחדת לענייני הערוץ השני והרשות השנייה, להכנתה
לקריאה שנייה ושלישית? נא להצביע.

יהושע מצא (הליכוד):

נצביע ידנית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

נצביע ידנית.

יג. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991*

(קריאה ראשונה)

התעוררו בעקבות חקיקתו של החוק לתיקון פקודת החברות
(מס' 4) (אחריות נושאי משרה), התשנ"א — 1991, שנתקבל
בחדש מרס השנה.

החוק העיקרי — הוא תיקון מס' 4 לפקודת החברות, דן
בחובות המוטלות על נושאי משרה והמנגנונים המוצעים
לפיקוח ולבקרה בחברות, בסוגיית התקשוריות החברה
בעסקאות של נושא משרה בחברה יש בהן עניין אישי.

המנגנון העיקרי לפיקוח ולבקרה שנקבע בתיקון מס' 4
הוא ועדת הביקורת, ואולם מהגדרת המונח "ועדת ביקורת"
מהחוק הקיים נובע, שרק ועדת ביקורת בחברה שניירות הערך
שלה נסחרים בבורסה יכולה להוות גורם מפקח. בכך נגרמה
תקלה בכל החברות הפרטיות והממשלתיות.

לפיכך, מוצע עתה לתקן את הגדרת המונח ועדת ביקורת
בפקודת החברות, כך שבחברה שניירותיה נסחרים בבורסה —
ועדת הביקורת תהיה כמשמעותה בסעיף 96טו לפקודת
החברות שכבר קיים, ואילו בחברה פרטית אחרת ובחברה
ממשלתית ניתן יהיה גם כן לקיים ועדת ביקורת, וכלבד שבין
חבריה לא יהיו בעלי תפקידי הניהול בחברה, קרי —
יושב ראש דירקטוריון, מנהל כללי ועובדים אחרים בחברה,
וכן שרוב חבריה לא יהיו בעלי המניות בחברה או קרוביהם.

תיקון נוסף המובא בפניכם הוא בסעיף 96ל לפקודה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת המעטים שישנם כאן, אני
מקשיב לחוק, זה חוק חשוב, אני לא אתנגד לו, אבל לא היה
אפשר לעבור ככה.

שרה דורון (הליכוד):

בסנט בארצות הברית, שהוא לא פחות דמוקרטי מאתנו,
מקובל להעביר נאומים לפרוטוקול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

נאומים היית מעביר בחפץ לב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, טרם תם סדר היום, יש עוד שני נושאים.
הנושא הבא: הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (תיקון מס' 5).
ציג את החוק השר רוני מילוא. גם חברות?

שר המשטרה ר' מילוא:

במקום שר המשפטים.

שרה דורון (הליכוד):

אנחנו מסכימים, בלי הצגה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו נקיים את הדיון בסדרו, בקיצור רב. בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב ראש, מדובר פה על תיקון בפקודת החברות
בנושא אחריות נושאי משרה, התשנ"א — 1991. אני מקבל את
ההצעה של חברת הכנסת דורון, שאני מעביר את דברי ההסבר
לפרוטוקול, ואנחנו נוכל לעבור להצבעה מפתא השעה, 23:30,
ואני לא צריך, כממלא מקומו של שר המשפטים, בשעה כזאת,
גם לנמק את ההצעה. מספיק שאני מביא אותה.

יהושע מצא (הליכוד):

מה עוד שאין אופוזיציה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, דעתי קצת לא נוחה מכך שבקריאה ראשונה
בחוק אנחנו עושים את זה במהירות גדולה כל כך, אבל אני
מניח שזהו בבחינת חוק טכני.

שר המשטרה ר' מילוא:

כן.

חיים קרפרו (הליכוד):

אלה תיקוני טעויות.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב ראש, התיקונים הם תיקונים טכניים.

הצעת החוק המובאת, מטרתה לפתור שתי בעיות אשר

שרה דורון (הליכוד):

צריך לנסוע לווינגטון וללמוד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם הכנסת תשלח אותי, אני מוכן לנסוע לווינגטון וללמוד. לדעתי, זאת הצעת חוק חשובה, וחשוב שהדברים יושמעו במליאה. אני פה בדיוק כמו כל אדם אחר, אבל אני רוצה לקחת את תפקידי ברצינות. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

כפי שאמרתי, אדוני היושב-ראש, תיקון נוסף המובא בפניכם הוא בסעיף 96 ללפקודה. סעיף זה קובע את העיקרון, שעסקאות שבהן יש לנושא משרה, שהוא גם בעל מניות בחברה נסחרת, עניין אישי. טענות גם את אישורה של האספה הכללית ברוב קולות. בחוק הקיים נקבעה דרישה, שבמניין הרוב חייבים להיכלל מחצית מבעלי המניות שאינם בעלי עניין בעסקה. מאז קבלת החוק נתברר, שדרישה זו היא קשה ומכבידה מאוד את פעולתן של החברות. לפיכך מוצע להפחית את הדרישה הקיימת ממחצית בעלי המניות שאינם בעלי עניין — לשליש מבעלי מניות אלה. כמו-כן מוצע להבהיר, שבמניין הקולות הכוונה היא לשליש מבעלי המניות הנוכחים באספה הכללית, ולא שליש אבסולוטי, אדוני היושב-ראש. האם אמרתי דברים ברורים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

הדברים ברורים מאוד.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הדברים לא ברורים. אולי השר יחזור?

שר המשטרה ר' מילוא:

אני חוזר ומדגיש, שהכוונה היא, חבר הכנסת פורז, לשליש מבעלי המניות הנוכחים באספה הכללית, ולא לשליש אבסולוטי. אני מקווה שעכשיו זה ברור.

תיקונים אלה, אדוני היושב-ראש, רחופים בשל הצורך להקל על החברות בישראל ככלל, נסחרות, פרטיות וממשלתיות, בפעולתן. לפיכך, אדוני יושב-ראש וחברי הכנסת, הינכם מתבקשים לקבל את הצעת החוק הנדונה בקריאה ראשונה, ולהעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לקראת הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, אם ירצה השם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר המשטרה, שהביא את החוק בשם שר המשפטים. חברי הכנסת, הדיון הוא אישי, במסגרת של שלוש דקות. הרשימה סגורה. חברי הכנסת לא חייבים לדבר, השר היה חייב להביא. חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בימים אלה אני עוסק בקידום חוק צער בעלי חיים. מאחר שאני חושב שצריך לרחם על בעלי החיים, צריך לרחם גם על אנשים. מתוך רחמים, לפי עצתה של חברת הכנסת שרה דורון, כזה אני מסיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, אתה לא מרחם עלי, כי אני רציתי מאוד לשמוע את דברך.

חבר הכנסת גדליה גל — איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציין בסיפוק, שבנושא הקודם שעה אדוני היושב-ראש להפצרותי והוסיף לי שתי דקות. אני הבטחתי להתחיר לו את הזמן הזה, ועכשיו אעשה זאת. כזה אני מסכם את נאומי בנושא זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מוכרת לציין שכבר מזמן לא הקשבתי לדיון מעמיק כל כך על חוק.

אדוני השר, אתה רוצה להשיב?

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מוותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט? זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה 9 —

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

החברות (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991,

לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של תשעה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, תועבר הצעת החוק לתיקון פקודת החברות (תיקון מס' 5) לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

יד. הצעה לסדר-היום

הקמת ועדת חקירה בדבר תקפותה של מכונת הפוליגרף

שלא רוצה להישאר, לא יישאר. חבר הכנסת איתן, אני מציע שתקצר מאוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדבר דקה בדיוק. אני רוצה רק להסביר את הפרוצדורה שבה אנחנו נמצאים. בהסכמת הסיעות הגדולות והקטנות הגשתי הצעה להקמת ועדת חקירה בנושא: תקפותה ומהימנותה של מכונת הפוליגרף. נשיאות הכנסת ומוזכירות הכנסת לא הביאו את

היו"ר מ' וירשובסקי:

הנושא האחרון בסדר-היום היא הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן בנושא: הקמת ועדת חקירה בדבר תקפותה של מכונת הפוליגרף. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, תסביר לנו מחר בבוקר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, קצת הומור לא יזיק, אבל הנושא רציני. מי

בסדר-היום של הכנסת את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן בנושא: הקמת ועדת חקירה בדבר תקפותה של מכונת הפוליגרף. זו הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

	בעד ההצעה לכלול את
— 6	הנושא בסדר-היום
— אין	נגד
— אין	נמנעים
	ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, הנושא יידון במליאה.

חברי הכנסת, אני עומד לנעול את הישיבה. תם סדר-היום הארוך. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום ג', בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 23:35.

ההצעה לגופה, כפי שאני הצעתי. אני הצעתי הצעת החלטה, שהכנסת, על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, תחליט על הקמת ועדת חקירה. הם סברו שהדרך הנכונה היא להעלות היום את הנושא כהצעה לסדר-היום, ומחר לקיים דיון במליאה. לאחר שהכנסת תאשר לכלול את הנושא בסדר-היום, יתקיים מחר במליאה דיון לגופו של עניין, ואז תובא הצעתי להצבעה. אם כן, בשלב ראשון הכנסת מתבקשת לכלול את הנושא בסדר-יומה, ורק בשלב השני יתקיים הדיון לגופו של עניין. לכן אני מבקש לקיים דיון במליאה. במסגרת הדיון במליאה אוכל לנמק את הצעתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן מבקש הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית על-פי סעיף 22, לא ועדת חקירה ממלכתית.

אדוני השר, אתה רוצה להשיב?

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מסכים שיתקיים דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על ההצעה לכלול